Adevĕrul Literar și Artistic

ANUL XIV — SERIA II-A Nr 739
DUMINICA 3 FEBRUARIE 1935

FONDATOR { AL. V BELDIMAN 1888—1897
CONST MILLE 1897—1920
FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN TARA
10 LEI EXEMPL. IN STRAINATATE

Scrisul frumos

Sîntem într'o epocă în care stilul frumos nu mai are preț. Chiar cei mai puternici scriitori par să neglijeze tot mai mult scrisul migălos și lucrat, rotunjirea laborioasă a frazei, cadența perioadelor, construcția stilistică a operei literare. Gustul literar de astăzi înclină mai mult către documentul trăit, către o interpretare naturalistă a vieții, unde nu mai este loc pentru cizelare și strălucire artistică. Fraza este lăsată să țâșnească spontan și, odată aternută pe hârtie, câștigă prin însuși faptul existenții ei o valoare foarte deseori definitivă.

Nu mă împotrivesc — cel puțin în principiu — acestei tendințe. Cunosc toate excesele și toate deformațiile la care poate să dea loc o exagerată căutare a perfecțiunii artistice. Căutarea aceasta se rezolvă de multe ori fie într'un metaforism prolix, fie într'un purism formal, sec și rece. Totuș ar fi păcat ca tradiția scrisului frumos să se uite. Este una dintre cele mai nobile tradiții literare. Pasiunea scriitorului pentru frumusețea frazei, dragostea pentru cuvântul scris, munca pentru găsirea expresiei juste, căutarea termenului exact, și în acelaș timp realizarea armo-

AL. PHILIPPIDE

niilor verbale, grija de-a păstra mereu cadența și echilibrul perioadelor, precum și adaptarea stilului la subiect cu toate schimbările de nuanțe și de atmosferă — acestea sînt adevărate îndeletniciri de scriitor și nici-un scriitor adevărat nu poate disprețui vraja lor trudnică și subtilă, fără să riște, ca odată cu ele, să-și disprețuiască însuș talentul, însăși calitatea lui de scriitor, aceiace îl deosebește de simplul om care scrie.

Sînt atât de strâns legate de starea de scriitor aceste îndeletniciri, încât ele se presupun neapărat la orice om care scrie literatură. Dragostea pentru frumusețea scrisului este o condiție de existență a oricărui talent. Nimic n'o poate înăbuși, nici rutina, nici comercializarea, nici nevoia de-a scrie repede și mult; nici-o concesie de niciun fel nu poate sili pe scriitor să scrie urît, să abdice dela frumusețea scrisului.

Vorbesc aici de o *minimala* frumusețe a scrisului ,atât cât trebue pentru a conferi spontan calitatea de literatură unei lucrări și de scriitor unui publicist oarecare.

Scrisul frumos, chiar acest scris frumos minimal, nu se învață. El există în om ca o însușire naturală și aproape s'ar confunda cu talentul, dacă în talent n'ar intra și alt element, care este meșteșugul.

A scrie frumos, adică a orîndui vorbele după un ritm propriu și a le da o cadență și o armonie personală este o calitate susceptibilă, fără îndoială, de perfecționare și de cultivare continuă. Dar e o calitate pe care trebue s'o ai dela început. Și cred că ea este aceia care deosebește pe adevăratul scriitor.

Meșteșugul, adică aplicarea, după studiu și trudă, a mijloacelor de expresie literară, întrebuințarea unor rețete de compoziție și de stil, bine învățate, — este, mai mult sau mai puțin, un lucru la îndămâna oricărui om deștept și cultivat. Este ceva care se poate deprinde și se poate dobândi — ceva, desigur, foarte util pentru desăvârșirea unei opere literare. Dar, dacă îi lipsește flacăra instinctului estetic, acel lustru personal și inefabil, care este scrisul frumos — nu poate da decât opere reci, cenușii și sterpe, cărți fără personalitate și fără destin. Sunt cărți de acelea despre care critica grăbită spune că n'au stil (ceiace este greșit, pentrucă stil, adică mod propriu de-a se exprima, are oricine).

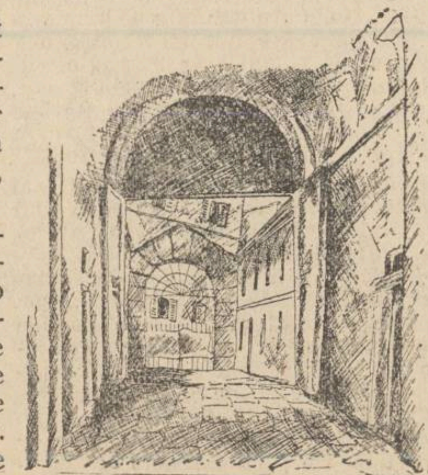
Sunt pur și simplu cărți care pot fi interesante, ciudate, cu conținut nou, pline de idei — dar care nu sunt scrise frumos.

Tendința actuală din literatură (nu numai la noi ci și în Germania și în Franța) de-a scrie repede, cu ușurință, fără sforțări și reveniri, fără migală și cizelare, nu exclude scrisul frumos. Chiar dimpotrivă ea poate pune în valoare și mai mult calitățile de spontaneitate și de voiciune ale scriitorului, în dauna meșteșugului și a rețetelor învățate. La noi, unde meșteșugul (mai ales în domeniul romanului) a luat în vremea din urmă proporții îngrijorătoare, tendința aceasta ar putea chiar aduce o împrospătare de forțe, cu condiția, bine înțeles să se păstreze măcar un minimum de tradiție a scrisului frumos, fără de care nu poate exista o literatură. Idealul frumosului literar este astfel scoborît din turnul de fildeș al estetismului esoteric și fixat pe un plan de viață și de actualitate.

Pentrucă, într'adevăr, acest frumos pur și sacru, căruia cu nobile și hieratice atitudini i s'au devotat generațiile de scriitori dela începutul veacului, începuse să nu mai corespundă ritmului vremii. Scrisul frumos începuse să fie luat ca scop în sine. O tradiție, numită altădată a artei pentru artă, cu rădăcini în Gautier și Flaubert, făcea din scrisul frumos o ocupație exclusivă a scriitorului. Wilde, Mallarmé, Anatole France, d'Annunzio, au dus pasiunea scrisului frumos până la limitele ei extreme, așezând idealul frumosului literar în regiuni inaccesibile, unde acest ideal era amenințat să moară, rozându-se pe sine însuș și înăbușindu-se în vidul izolării, departe de aerul respirabil și de vânturile fecunde ale vieții.

Impotriva acestei tradiții o reacțiune era necesară. Ea a venit. Și iată de ce e probabil că ceiace apare acum ca o repulsie pentru scrisul frumos este numai o nevoie de desintoxicare. Că această desintoxicare este ea însăși prilej de excese este în firea însăși a fenomenului literar, posedat mereu de frământare creatoare și trăind din veșnice înaintări și întoarceri.

AL. PHILIPPIDE

I. Teodorescu-Sion — Reverie

Din viață... și din cărți

Sărbătorirea talentelor

A avut loc deunăzi sărbătorirea d-lui Ion Brezeanu pentru cincizeci de ani de activitate teatrală.

In numărul trecut, am scos și noi în evidență meritele acestui mare talent.

Când un actor se apropie de ziua eșirii din scenă, — și actorul nu trăește artisticește decât pe scenă, — publicul care a râs și a plâns cu dânsul o viață întreagă, are datoria să-l petreacă cu deosebită solemnitate până între culise.

Cu deosebire, d. Brezeanu merită o atenție specială din partea spectatorilor.

Dar sărbătorirea dela Teatrul Național — după atâtea sărbătoriri teatrale — ne-a pus o problemă: de ce-s sărbătoriți, dintre artiști, numai actorii? Literații, de ce nu se bucură de aceiași favoare? Pictorii, sculptorii?

(Cât privește scriitorii, desconsiderarea oficială față de ei este atât de mare — încât chiar premiul național a fost desființat).

Favoarea deosebită de care se bucură actorii pe lângă societatea noastră, are mai multe explicații.

Teatrul este de mult aproape unica delectare artistică a societății românești.

Acolo au suspinat și au zâmbit — generații după generații...

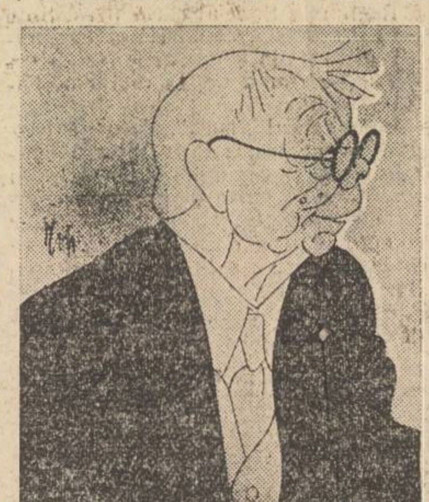
Acolo femeile elegante și-au expus — când bustul, când spatele... după modă.

Acolo s'a flirtat în fundul lojelor și'n fumoar.

Acolo domnii și-au ales amante dintre actrițe, iar doamnele — amanți... pentru ca și unii și alții să se deziluzioneze de arta mutată în viață.

Când societatea are relații atât de strânse, aproape intime, cu teatrul — se explică și favorurile despre care am vorbit.

... Favoruri care se revarsă

ION BREZEANU

uneori și asupra unor talente, ca d. Brezeanu, care nu-și datorește desigur reputația bilețelelor roz primite dela spectatoare...

Calea unei vieți

Am primit la redacție o carte remarcabilă: „Calea unei vieți" de d. dr. Panaite Zosin, un îndreptar făcut de autor copilului său de suflet.

Despre acest volum ne vom ocupa într'un articol aparte.

In această notiță, ținem să subliniem impresionanta sinceritate a autorului.

Totul este mărturisit, totul este expus exact — fără inconjur.

Sinceritatea începe cu coperta. Ni se spune că volumul a fost tras într'o mie de exemplare. Care autor, care editor dau tirajul întocmai?

Autorul se spovedește parcă. Își recunoaște toate greșalile din viață și își povățuește copilul să le evite.

Viața intimă de familie este expusă în toate tainele. Condițiile sociale — ori cât de modeste — nu-s trecute subt tăcere.

Dar sinceritatea autorului atinge culmea, notând și... vârsta soției sale.

In acest punct sinceritatea se confundă cu eroismul...

Arena cu un singur spectator

Am citit cu deosebită plăcere cartea d-lui Horia Oprescu: „Arena cu un singur spectator", care cuprinde sugestive note de călătorie.

Autorul vorbește și despre locuri cunoscute, și despre locuri necunoscute. Intâlnim informații nouă sau — în orice caz — o nouă patină sentimentală dată lucrurilor. Vrem să revedem ținuturile vizitate. Simțim dorința de a porni pe urma călătorului în ținuturile pe care nu le-am văzut.

Ne-am oprit în special la voiajul preotului Sebastian Locatelli prin 1664 — redat cu multă poezie. E vorba de-o călătorie prin sudul Franței în condițiuni extrem de anevoioase — idealizate însă de vreme și de depărtare.

Despre Danemarca găsim observații interesante, iar Versailles-ul este zugrăvit într'o caldă atmosferă de suvenir.

Totul e scris sobru, stăpânit — mișcat numai de „dorul de ducă"...

M. SEVASTOS

Un „caz" de conștiință

„Cum am devenit huligan" de M. Sebastian

Cărțulia aceasta cu titlu impertinent ironic a d-lui Mihail Sebastian, este scrisă pentru a justifica o prefață, care nu poate fi justificată chiar dacă s'ar recurge la cele mai ingenioase abilități dialectice, și la cele mai temerare argumentări talmudice. Pe deasupra tuturora rămâne faptul nud, existența acestei prefețe, care vorbește prea direct, cu prea multă putere și prea convingător, pentru a mai fi nevoie de explicații și justificări complimentare.

De altfel însuși faptul că d. Mihail Sebastian a simțit nevoia unei explicații, care nouă ni se pare atât de chinuită, trasă de păr (și dece, o vom arăta), este o dovadă sensibilă despre conștiința greșelii săvârșite. Pentrucă prefața d-lui Nae Ionescu la romanul „De două mii de ani", —care în fapt nu este și nu poate fi considerat drept un roman, ci mai degrabă un jurnal intim, superficial dramatizat, unde vorbesc mai mult impresiile, opiniile și falsele probleme decât personagiile, — este o mare greșală a d-lui Sebastian. O eroare, nu de om naiv, înșelat în credințele sale, cum încearcă d-sa să apară în ochii lumii, ci o eroare *de calcul*, eroarea unui șmecher care se păcălește și el odată dar bine. Dece este așa, vom încerca să o arătăm.

Trebue să lămuresc în prealabil că n'am nimic de împărțit cu d. Sebastian. Nu-l cunosc, n'am avut discuții sau polemici cu d-sa, și nici gloria de scriitor, n'am încercat să i-o uzurp. Trebue să o spun, deoarece toți cei care au polemizat cu d. Sebastian pe tema acetsei prefețe iritante, au fost oameni — mânați și de resentimente personale. Unii, foști prieteni, alții tovarăși de generație, alți ambițioși, indi vidioși ori geloși. Lucruri și atitudini oricum colorate personal și dușmane obiectivității. Toate acestea n'au nimic de a face cu cele ce voiu spune. Eu n'am decât un singur mijloc de a mă opri asupra „cazului" Sebastian: această carte. Numai pe baza ei voiu discuta. Și nu o fac decât dintr'un singur punct de vedere: vreau să arăt cum încearcă acest scriitor, dacă mi se dă voie să-i spun astfel, să facă un „caz" în toată regula, din povestea acelei prefețe care întemeiază teoretic antisemitismul, un „caz" din care firește tot d-sa ar avea de profitat. Și aci, așadar, o mică soocteală de șmecher, un calcul mărunt de băiat inteligent. Este incontestabil doar, că d. Sebastian a urmărit anume să provoace discuții animate pentru a înjgheba un „caz" Sebastian, cu tot cortegiul lui de efecte. Aceasta este impresia ce se degajează clar, aproape evident din lectura cărții. Iar impresia aceasta deșteaptă o alta: aceia că tendința d-lui Sebastian de a-și aranja un „caz" al său, o situație de victimă trădează o socoteală de pură negustorie în domeniul valorilor de cultură. Lucru care nu trebue permis, fiindcă-i necinstit și urât.

Partea șubredă a tentativei d-lui Sebastian, stă în *felul* în care vrea să-și construiască acest „caz" și să-și motiveze situația de victimă, poza de martir al unei cauze neînțelese și ai răutății oamenilor. Ei bine acest fel, este lamentabil. O vom spune pentruce.

In primul rând trebue precizat că d. Sebastian recunoaște un lucru, de care l-a acuzat toată lumea: prefața aceasta care justifică antisemitismul, așezată în fruntea unui roman care apără pe evrei și este scris de un evreu, este o mare... porcărie. Că e o porcărie (noi am zice o grosolană eroare), d. Sebastian o recunoaște și o spune. Ceace încearcă d-sa însă, este, să o explice, și într'un fel să o justifice. Ceeace e foarte greu, dacă nu chiar imposibil. Dar să vedem mai de aproape cum stau lucrurile și cum le prezintă autorul nostru. Cum justifică acest „act global de nedreptate", cum îi spune prefeței.

D. Sebastian a scris un roman. Un roman cu probleme și conflicte de conștiință, pentru a explica oarecum tragicul iudaic. A cerut pentru acest roman o prefață profesorului Nae Ionescu. O primă nedumerire: dece era numaidecât nevoie de prefață la un roman? De când un roman are nevoe de prefața unui neliterat, pentru a fi citit și înțeles? Nu vedem decât un singur motiv care-a determinat pe romancier să o ceară: dorința de a-și „lansa" romanul, de a fi discutat, de a avea un succes de librărie. Pentrucă la noi, o prefață de Nae Ionescu („maestrul") aduce renume într'un fel. Asta a urmărit d. Sebastian. Prin urmare, iar o mică socoteală de băiat șmecher.

Dar să trecem mai departe. A cerut prefața. Or, spre marea d-sale surprindere, prefața în chestie avea un caracter cu totul neprevăzut: era o pledoarie pentru antisemitism! (Să nu neglijăm că în vremea aceia atmosfera era colorată puternic de antisemitismul unei organizații politice, în legătură cu care „maestrul" avea planurile sale). Fapt foarte grav din punctul de vedere al d-lui Sebastian, care este evreu, și care nu se aștepta la asemenea... surpriză. Nu se aștepta. Dece? Pentrucă, ne spune d-sa, știa pe d. Nae Ionescu un mare prețuitor al iudaismului. Spera deci o prefață „simpatizantă". Ceeace n'a fost. Cu texte suficiente, d. Sebastian vrea să arate cum se contrazice d. N. I. pe tema iudaismului. Cum odinioară a fost „pro" și acum e „contra". Ne surprinde încercarea aceasta de a scoate vinovat pe „maestru", arătându-i-se contradicțiile. Ne surprinde pentrucă d. Sebastian trebue să știe mai bine decât noi, că pentru d. N. I. totdeauna contradicția a fost regulă, și nu, consequența. „Maestrul" a lucrat totdeauna contradictoriu. Aproape după bătăile vântului. Când spre dreapta, când spre stânga. După împrejurări, după moment, după combinații De, om suplu, ca orice om care lucrează „pe viu". Dar așa e d-lui, și nu-l putem învinui. Iubește contradicția. In toate. D. Sebastian trebuia să știe asta, pentrucă-l cunoștea și adora. Trebuia s'o știe, fiindcă d. N. I. în toate se contrazice. Și o știa. Dar d-sa nu vede contradicții decât acolo unde-i convine, și când îi convine.

Dar să admitem că până la buclucașa prefață, d. N. I. era consequent pe tema iudaismului. (In treacăt o spunem că nu era câtuși de puțin). D. Sebastian, dacă nu o știa, putea lua informații dela colegul d-sale de redacție, d. I. Călugăru. Ar fi aflat că d. N. I. n'a fost eliminat din liceu numai pentru „republicanism național", ci și pentrucă era mereu în fruntea cetelor de bătăuși antisemiți. Dar ne'ndoim că d. Sebastian nu știa și amănuntul acesta).

Când d. Sebastian a avut însă prefața în mână și a constatat ce cuprinde, ce trebuia să facă? Pentru oricare dintre noi e clar ce era de făcut: aruncarea pur și simplu la coș a prefeței respective. Asta trebuia, asta era logic. Dece, — e prea clar pentru a o mai arăta.

D. Sebastian însă „abil" cum este, a publicat-o. Dece? Aci originalul scriitor, are niște explicații savuroase. Ascultați-le.

„Dece am publicat prefața?

„In primul rând, pentrucă am cerut-o. Nu e de ajuns?" Nu

(Urmare în pag. II-a)

d-le Sebastian, nu e de ajuns; și e inutil să faci pe deșteptul și originalul. Dar mai departe: „Eu nu cerusem o *anumită* prefață, ci o prefață". Nu o *anumită* prefață? Dar cine te poate crede, d-le Sebastian? Cine, când e clar că a cerut, nu o prefață, ci o *anumită* prefață. Da, o *anumită* prefață . Pentrucă dacă d-sa se aștepta la o pledoarie antisemită, n'ar fi cerut-o din capul locului. Dar nu se aștepta la așa ceva, știindu-l pe d. N. I. simpatizant al judaismului, cum se manifestase.

Prinurmare, se aștepta la o prefață care să fie în nota cărții. La o *anumită* prefață, nu la o prefață, cum încearcă abil (abilitate cusută cu ață albă) să se scuze.

Mai departe: „Am cerut-o, mi s'a făgăduit și mi s'a dat. Iar eu am publicat-o. Acestea erau regulile jocului — și le-am respectat".

„Regulile jocului!..." Un argument mai lamentabil, nu se poate închipui. Auziți: regulile jocului! Te lovește unde te doare mai tare, cu cea mai mare cruzime și primești lovitura fără a reacționa! Așa sunt „regulile jocului!" Regulile jocului? Dar prevedeau aceste reguli lovitura? Dacă da, atunci d. Sebastian se așează sub orice putință de calificare. Ce cuvânt se potrivește unuia care acceptă asemenea joc, și asemenea reguli? Dar nu acestea erau regulile jocului. Aceste reguli nu prevedeau lovitura directă în față. Oricât d. Sebastian ar fi așa cum este și cum se arată, nu ne putem închipui că ar fi acceptat un astfel de joc. Regulile jocului nu prevedeau însă lovitura. D. Sebastian a cerut, nu „o prefață" pentrucă în acest caz ea putea fi tot așa de bine și filo și antisemită și neutră. Și n'ar fi riscat d-sa să primească o prefață ca aceia care i s'a dat. N'ar fi cerut-o niciodată. Trebue să fie cineva prea jos, pentru a o putea face. D-sa a cerut „o *anumită* prefață". E clar. Explicația aceasta cu regulile jocului e lamentabilă. O „explicație" care se vede cât de eficace este.

Să vedem al doilea motiv care l-a făcut să o publice. Poate e ceva mai fericit și plauzibil.

„In al doilea rând, pentrucă nu-mi recunosc în nici un fel dreptul de a exercita vre-o cenzură...

...Iar în speță ar fi trebuit să-l cenzurez pe... Nae Ionescu. Oameni buni, ați pierdut simțul proporțiilor? Ce sunt eu, cine sunt eu, pentru a îndrăzni să dispun de o scriere a profesorului Nae Ionescu ? Sînt limite pentru orice orgoliu, sînt mai ales limite pentru orice „indignare".

Așadar și aci aceiași „abilitate".

Lăsăm laoparte faptul dacă un intelectual, cu „orgoliu" poate să aibă atâta nețărmurită admirație pentru cineva, numească-se el chiar... Nae Ionescu. Lăsăm laoparte faptul dacă un intelectual, fie el și fără „orgoliu", dar cu minim simț critic poate avea idoli; dacă poate avea față de cineva admirația pe care o arată d. Sebastian, om cu „orgoliu", față de d. N. I. Dar chiar așa fiind, credeți cumva că această admirație, care merge până la venerație, este sinceră? Câtuși de puțin! Dacă ar fi așa, n'am vedea pe d. Sebastian plângându-se de răutatea idolului și supărându-se foc pe el. Ba chiar întorcându-i spatele (ierte-mi-se expresia aceasta, dela o vreme încoace foarte echivocă). Unde este admirație sinceră și integrală ca aceia pe care o arată d. S., nu încape supărare și revoltă. Nu încape decât recunoștință. O recunoștință care să meargă așa de departe, încât să aducă fericire pentru fiecare lovitură primită. Așa de puternică încât să-l facă pe d. S. să exclame: „mulțumescu-ți ție, o prea înțelepte stăpâne, pentru fericirea pe care mi-ai dat-o lovindu-mă ca pe un câine păcătos și vinovat".

D. Sebastian se plânge însă de lovitura primită. Dece simulează atunci atâta venerație față de profesor? Auziți d-voastră: să-l cenzureze pe... Nae Ionescu! „Oameni buni n-ați pierdut simțul proporțiilor?..

Dar să trecem peste acestea. Avea d. Sebastian dreptul să-l cenzureze pe d. Nae Ionescu? Avea adică dreptul să-i refuze d-lui N. I. prefața injurioasă? Dar cine poate spune *nu*, afară de „abilul" nostru romancier?

S'a mai văzut undeva în lume vre-un caz asemănător, când un autor să primească a tipări prefața care-l judecă așa de rău, așa de crud? Prefața care-l desființează pur și simplu? Un asemenea caz nu s'a mai pomenit. Pentru că oricine are dreptul să se apere de loviturile îndreptate contra sa. Oricine. De ce n'ar avea atunci acest drept și d. Sebastian? Dece, numai d-sa n'ar fi avut dreptul să refuze tipărirea prefeței care-l lovea nu numai pe el, ci neamul său întreg? Căci singura apărare ar fi fost „cenzura", cum zice d-sa cu un cuvânt iarăș „abil", refuzului prefeței. (Și *a cenzura* nu e tot una cu *a refuza* un manuscris).

Ei, dar cum să „cenzureze" el, Mihail Sebastian, pe... Nae Ionescu!.., „Oameni buni, ați pierdut simțul proporțiilor?".

Totuși să nu credeți că d. S. a publicat prefața, numai pentru că n'avea dreptul să cenzureze pe... Nae Ionescu. Nu. A avut și d-sa o socoteală. O socoteală care-i arață calitatea morală. Iată: „Nu aveam împotriva acestei prefețe decât o singură răzbunare, care era în acelaș timp o obligație: să o public.

„Am publicat-o".

Curioasă răzbunare ! Dar și mai curioasă obligație! Abil, d. Sebastian s'a „răzbunat" publicând-o. Se răzbună omul cum se pricepe.

Dar, mai spune d-sa că ce rost mai avea să o refuze din clipa în care această prefață a putut fi scrisă, și încă de... Nae Ionescu. „Tragic este faptul, că a putut să o cugete și să o scrie Nae Ionescu..."

Nu e nimic tragic aci. E rușinos. Nu că a cugetat-o și a scris-o d. Nae Ionescu, ci că s'a găsit un om „abil" care să o publice. Asta nu e tragic. E rușinos. Cât se poate de rușinos. Căci ce e nevoie să se știe și să vadă toată lumea cum ai fost lovit?

Dar acum, după ce prostia abilului nostru romancier s'a consumat, și după ce își dă seama că toate explicațiile sale, atât de chinuite, nu ajung pentru a o scuza, schimbă complect atitudinea. După ce încearcă, după priceperea sa, să lovească în d. Nae Ionescu, arătându-i contradicțiile pe care le știe toată lumea, se întoarce către public și imploră compătimire. Se plânge că prefața „e un act global de nedreptate", care prin „vârfuri de cuțit" îi străpunge cartea „încredințată". Dar iarăși, cine l-a împins să o publice? Dece era nevoie să știe toată lumea cum e „nedreptățit" d. M. S. de d. N. I. De unde nevoia de a bate monedă publică din această nedreptate? Și aci se văd socotelile de negustor al succesului literar. Știa d. S. că această prefață la un roman ca al d-sale, va stârni discuții violente, din care nu poate decât să profite. Acesta e motivul publicării, nu „răzbunarea". Căci numai slăbănogul și lașul se răzbună. Și d. S. nu vrea să fie considerat așa ceva.

Dar că a scontat discuții, se vede și din altceva. Acum, d. Sebastian se poate considera, în văzul lumii, „nedreptățit". Poate poza în victimă. In martir al unui „act riscat de sinceritate". Și nu e așa de naiv ca să nu-și dea seama că lumea simpatizează totdeauna cu victima, cu omul „nedreptățit", cu omul „tragic", de!.

După ce se războiește cu d. Nae Ionescu, se întoarce cu fața spre public și pozează în victimă, cu aceiaș caracteristică nerușinare. „Iată-mă ajuns la capătul acestei prea lungi povești. Să-mi fie iertată o ultimă privire înapoi, spre tot ce închid aci, pentru a lăsa timpului grija să cicatrizeze și să șteargă.

„De două mii de ani" a fost un act riscat de sinceritate. Pe urma lui, rămâne o casă pierdută, un simbol căzut, o mare prietenie săgetată. Puțin scrum. atâta tot".

E clar deci: se mai îndoește cineva de situația tragică a d-lui Sebastian, și după această melodramatică mărturisire ?

Așadar iată-l și în ipoteza de om tragic!.

(Pentru acest scop și-a aranjat o întreagă teorie cu „tragicul iudaic"). Acum comedia e desăvârșită.

Există acum, un „caz Sebastian", ceeace a urmărit curagiosul romancier. Dar, fără îndoială există un fel de „caz". Insă d. Sebastian știe că adevăratele cazuri nu se aranjează pe temeiul unor gafe, cu mici abilități și socoteli negustorești. Orgoliul d-sale de om singur, de om „tragic" are un efect cu totul ridicul. Un om ca d-sa, așa cum s'a dovedit în această „poveste", nu poate fi niciodată tragic. Tragicul nu stă alături cu negustoria.

Dar un „caz", tot a răușit d. Sebastian să-și aranjeze.

N. TATU

Citiți toți romanul

UN DRAC DE FATĂ

12 Lei

ROMANELE CAPTIVANTE

Roman de aventuri — MAX BRAND

Aventurile uluitoare, curajul, isteția, dragostea, umorul unei fetișcane de 16 ani, în cadrul bizar, romantic al Vestului semi-sălbatec american

La choșcari și librari.

CEA MAI bogată elegantă eftină publicație, este „MAGAZINUL"

160 pagini 20 Lei

Cronica Științifică

Mătasa artificială distruge bacteriile

S'a afirmat în repetate rânduri, — deși faptul a fost contestat tot atât de des — că mătasea artificială posedă însușiri speciale, al căror efect se traduce prin distrugerea bacteriilor.

O cercetare amănunțită a problemei a reușit în cele din urmă să lămurească misterul.

Este adevărat că stofele, fabricate din mătase artificială nouă, reușesc în anumite împrejurări să nimicească unele specii de bacterii.

Stofele pomenite pierd însă această proprietate prețioasă, imediat ce sunt spălate pentru prima oară.

Dacă mătasea artificială este opărită, apa, folosită în acest scop, dobândește, la rândul ei, calitatea de a ucide bacteriile.

Incercările au dovedit astfel că efectul bactericid nu se datorește însăși mătăsei artificiale, ci unor anumiți compuși chimici, pe care această mătase îi fixează în timpul constituirii, spre a-i ceda apoi apei, în care e spălată.

Cel mai adânc sondaj sub pământ

O recentă lucrare de foraj, executată într'o mină de aur din sudul Africei, a condus la săparea unui puț subteran, cu o adâncime de 2600 de metri sub pământ.

Intrucât, după cum se știe, temperatura crește progresiv dela suprafața spre centrul pământului, rezultă că la această adâncime domnește o căldură hipertropicală, pe care numai Negrii o pot suporta mai multă vreme.

Pe de altă parte, aerisirea galeriilor subterane întâmpină serioase dificultăți. Deaceea, un ventilator uriaș trebue să injecteze în fiecare minut 25.500 metri cubi de aer în interiorul puțului.

Frigul și semințele vegetale

Fecunditatea celor mai multe specii de semințe vegetale se menține chiar și în cazul când ele sunt ținute, până la 60 de zile, la temperatura aerului lichid (între — 180 și — 190 de grade).

Din această constatare rezultă faptul că oricât de mari ar fi gerurile din natură, care se produc în iernile aspre, ele nu prejudiciază cu nimic facultatea de germinare a semințelor vegetale.

Efectele curenților de aer

Se crede în general că un curent puternic de aer răcorește atmosfera. De fapt, realitatea e cu totul diferită: un asemenea curent încălzește un obstacol puternic de care se izbește.

Intr'adevăr, frecarea aerului produce într'un corp solid o ridicare de temperatură, care crește proporțional cu pătratul vitezei acestui curent de aer.

Din cauză că frecarea cu aerul încălzește termometrul, rezultă că nu putem măsura decât foarte greu, temperatura unui asemenea curent.

Plantele în câmpul electric

Naturaliștii au obținut de curând remarcabile rezultate cu plantele de seră expuse luminii electrice în timpul toamnei și iernei, anotimpuri cu un soare slab.

Pe baza aceasta s'a încercat să se încălzească, tot pe cale electrică, unele brazde de pământ, pentru a provoca astfel o creștere mai rapidă a plantelor și o apariție apropiată a florilor.

Botanistul italian I. O. Musso a stabilit, pe de altă parte, că electricitatea exercită un efect favorabil, dacă se aplică direct asupra plantelor. Astfel, un „câmp electric", realizat printr' o rețea de sârme străbătute de un curent electric, înrâurește vegetalele într'o asemenea măsură, încât reduce considerabil durata lor de desvoltare și dă naștere unei recolte bogate. Musso a lucrat în această direcție timp de doi ani neîntrerupt realizând cele mai variate experiențe în aer liber și în seră. Și astfel, a obținut o dublare a producției la culturi de spanac, salată, ovăz, fasole și varză.

Aceste experiențe pot avea o importanță covârșitoare, pentru țările cu clima aspră, dar bogate în isvoare de energie hidraulică electrificată. In cazul acesta, tratamentul agricol prin curent electric revine foarte eftin.

I. S.

Gratuit

Cu un abonament la revista

„RADIO"

(Lei 250 pe an sau Lei 125 pe 6 luni

Radiofonie - Televiziune - Știință pentru toți

puteți câștiga

9 APARATE DE RADIO în valoare de 100.000 LEI

fără să mai fie necesar să mai strângeți cupoanele din revistă. *Birourile revistei „RADIO" sunt instalate în Palatul „Adevărul" S. A., Str. Const. Mille No. 5-7-9.*

Cronica șahului

Adresa redacției acestei rubrici :
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, București 1.*

Congresul dela 13 Ianuarie

In 13 Ianuarie 1935 a avut loc Congresul Federației Române de Șah, la care, din vina sau neglijența d-lui Cristian Leu, președintele F. R. S.-ului, am fost împiedicați să luăm parte.

Revenim însă asupra acestui congres, deoarece am aflat lucruri triste, cari oglindesc mentalitatea conducătorilor acestei organizații și desnădăjduita stare de spirit în care se găsește șahul românesc. Deși congresul a fost anunțat cu surle și trâmbițe în presa F. R. S.-istă, ca o înălțătoare manifestație șahistă, totul s'a redus la o simplă parodie. Din provincie aflăm că au venit doar vre-o doi-trei reprezentanți. Conducătorii congresului, văzând situația, a „numit" ca reprezentanți ai diferitelor orașe din România pe membrii cercurilor de șah din Capitală. Insă lucrul devine direct senzațional, când d-l Obrenovici a votat pentru Iași, d-l Ing. I. B. Florescu pentru Cetatea-Albă (!), etc. Astfel toată manifestația strălucită n'a însemnat decât o banală discuție între membrii cercului „București", deoarece cei doi-trei provinciali au stat timizi deoparte.

Și după lamentabilul congres de la 13 Ianuarie, ne amintim cu multă plăcere sufletească, de o adevărată sărbătoare a șahului românesc: reînvierea lui prin congresul măreț și Campionatul României din toamna anului 1933. La acest congres au luat parte reprezentanții tuturor cercurilor de șah din țară: Ing. A. Kery, A. Stellia-Dumbrăveni, Max Wechsler, Dr. Z. Proca, Ing. H. Taubmann, maior Caraman, A. Lernovici, Al. Tyroler, St. Baan, St. Marton, A. Winkler, V. Munteanu, etc. — ca reprezentanți ai cercurilor Tura, C. F. R.-București, Kadima și R. G. M. T.-Timișoara, Mihail Sadoveanu-Iași, Sibiu, Cetatea-Albă, Brăila, Dumbrăveni, Lugoj, Cernăuți, etc., etc. Congresul a avut loc în mijlocul unui entuziasm general care a culminat în Campionatul României pe 1934, I-iul ieșind maestrul R. Spielmann (hors concours): II și Campion al României St. Erdely.

Organizarea perfectă a congresului și a campionatului a fost opera unuia din cei mai entuziaști șahiști pe cari îi are România, d-l ing. A. Kery. Cu un sacrificiu personal imens, și prin străduințe infinit de mari, acest devotat al șahului nostru a croit un drum spre progres al șahului românesc, care era în stare de complectă inactivitate. Și acest om, care s'a ținut departe de intrigile și meschinăriile celor ce au căutat prin acestea să se erijeze în conducători, este acuma complect lăsat în părăsire și desconsiderat de aceia cari au organizat „înălțătoarea manifestație" dela 13 Ianuarie. Revoltător!

PROBLEMA No. 866

— Din concursul internațional „in memoriam **W. Pauly**" —

— 13 — (127)

a b c d e f g h

13 + 8 = 21

2 ‡

F. C. S. R. în plină activitate!!.

Suntem într'un sezon, în care șahul ar trebui să fie într'o intensă activitate. Dar cele două organe conducătoare ale șahului nostru, și în special F. C. S. R., zac într'o amorțeală prelungită. După anostul campionat al Capitalei, F. C. S. R. a obosit...

Comitetul de conducere are probabil alte ocupații mai serioase; el nu-și consacră nici măcar timpul liber pentru acest joc nobil. In afară de d-l ing. Ștefan Ionescu, singurul om real entuziast, ceilalți au găsit în timpul liber ocupații cari desvoltă inteligența mai mult decât șahul: jocul de cărți, biliardul, etc.

Am fost totdeauna contra cercurilor de șah din cafenele. Dovada cea mai bună o constitue cercul „Mihail Sadoveanu", care nu e altceva decât un colț din cafeneaua Corso. Aci vin toți cei ce nu sunt înscriși, ba chiar unii ce nu sunt șahiști. O indisciplină grozavă domnește: șahurile nu există, trebue **închiriate** dela cafenea, mesele de șah alternează cu cele de bridge și alte jocuri de cărți, chiar în sala specială a cercului „Mihail Sadoveanu".

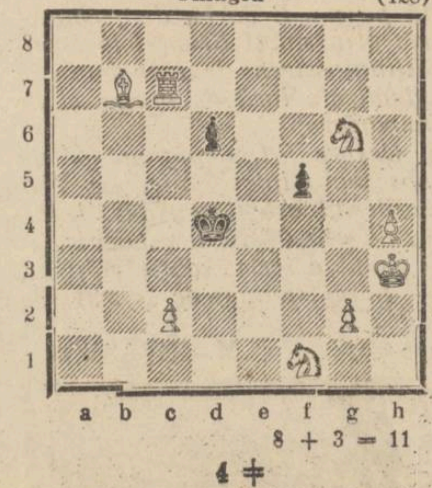
Regionala Sud, al cărei președinte este d-l Max Wechsler, un admirabil jucător de șah, dar un slab organizator, nu a depus nici-o activitate șahistă.

Doar cercul „Tura", datorită conducătorilor lui, își menține o activitate intensă și folositoare șahului românesc. Departe de-a crea o emulație puternică, sciziunea șahiștilor români a adus numai obstacole în calea propășirii șahului nostru, conduș astăzi de două organizații — F. R. S. și F. C. S. R. — în plină dezagregare!

PROBLEMA No. 867

— Din concursul internațional „in memoriam **W. Pauly**" —

— **Omagiu** — (128)

8 + 3 = 11

4 ‡

Portretul nostru

S. HERLAND

Unul din veteranii șahului românesc. Apreciat ca un talentat jucător și ca problemist de valoare atât în țară cât și în străinătate. In vârstă de 70 ani, prezintă în jocul său o vigoare și însuflețire tinerească. In nenumărate rânduri campion al Capitalei, încă înaintea existenței vreunei Federații, cunoscutul maestru a reușit să-și adjudece acest în titlu și în ultimul campionat, obținând un succes triumfal, nepierzând nicio partidă. Este pe drept cuvânt un record în analele șahului!

Inițiat în tainele șahului de M. Armand, el a ajuns în scurt timp în primele rânduri în ierarhia șahului românesc. Dar fiind îndrumat în domeniul problemistic de prietenul său, mult regretatul maestru W. Pauly, S. Herland s'a simțit atras de frumusețile fermecătoare ce i le oferea „poezia șahului". Atât în jocul său profund, cât și în problemele pline de subtilități, se observă o mare forță combinativă, necrutătoare pentru adversarul în partidă și deslegătorul de probleme. In stadiul de frământări și certuri personale, cari turbură activitatea constructivă a șahului românesc, maestrul Herland s'a menținut pe linia șahului pur, departe de meschina „politică șahistă". Totuși au fost câțiva cutezători neleali — și aceștia nu au ce căuta în rândurile șahiștilor români — cari au contestat lui S. Herland titlul de maestru negându-i orice merit. Aceștia au fost imediat puși la punct de întreaga opinie șahistă românească.

Maestrul Herland este deasupra intrigilor și neînțelegerilor temporare.

Leal, dezinteresat, entuziast pentru cauza șahului și aducând un mare aport moral, maestrul Herland este o figură nemuritoare în istoria șahului românesc.

PROBLEMA No. 868

— Din concursul internațional „in memoriam **W. Pauly**" —

— **W. P.** — (129)

11 + 13 = 24

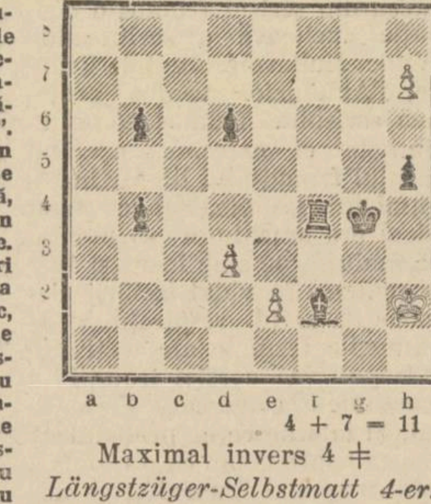
Invers 4 ‡

Selbstmatt 4-er.

PROBLEMA No. 869

— Din concursul internațional „in memoriam **W. Pauly**" —

— **Triangle** — (130)

4 + 7 = 11

Maximal invers 4 ‡

Längstzüger-Selbstmatt 4-er.

BIBLIOGRAFIE

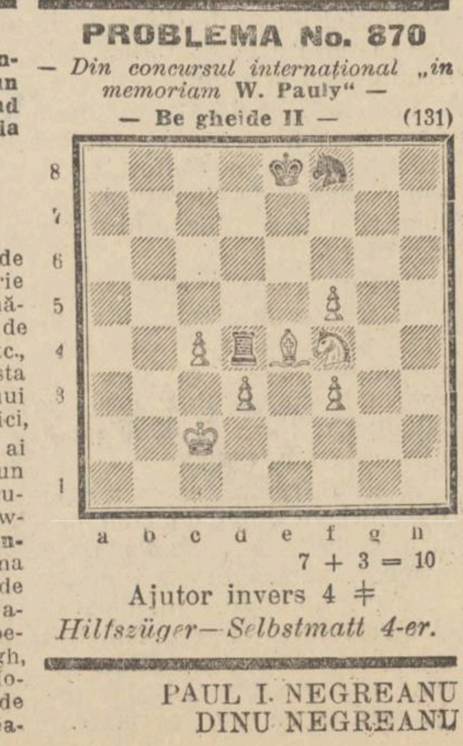
A apărut „Revista Română de Șah" No. 1 Anul X din 15 Ianuarie 1935. Ea apare într'un format mărit, de 32 pagini plus 8 pagini de bilanț al articolelor, clișeelor etc., publicate în 1933 și 1934. Revista cuprinde un scurt articol al unui entuziast al șahului, M. Davidovici, unul din propagatorii înfocați ai acestui nobil joc. De asemeni un articol special pentru revistă al cunoscutului maestru Snosko-Borowski despre **Studiul Șahului și Principiile Generale** îmbogățește prima parte a acestui număr. 11 partide strălucite sunt perfect și judicios analizate de Rudolf Spielmann (special pentru R. R de Ș), Dr. I. Balogh, Const. Gheorghiu, Kendro, D. Mozes, Av. Braunstein, etc. 4 finale de partide și 6 partide scurte încadrează partea partidelor din „R. R. de Ș."

In partea destinată problemelor găsim 15 probleme directe, 9 feerice și 4 studii. O cronică șahistă foarte bogată, un articol despre un problemist talentat, d. S. Rosenfeld și o schiță șahistă plină de umor („O partidă de șah între Cer și Infern") de Max Weiss complectează acest extraordinar număr al Revistei Române de Șah. Cu dispariția definitivă sau temporară a anostei publicații „Buletinul F. R. S.", Revista Română de Șah devine singurul organ de specialitate, mergând pe calea ascendentă a marilor reviste de șah străine. Șahul Românesc este mândru cu o asemenea revistă. Onoare conducătorilor ei, în special directorului, d. Mihail Sadoveanu!

PROBLEMA No. 870

— Din concursul internațional „in memoriam **W. Pauly**" —

— **Be gheide II** — (131)

7 + 3 = 10

Ajutor invers 4 ‡

Hilfszüger—Selbstmatt 4-er.

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

Tablete

Vorbe'n doi

— Plăcerea durabilă a vieţii e descoperirea lumii din nou. Cu adevărul sau cu eroarea ei; nu interesează... Pentru mine nu există nici eroare nici adevăr: situaţia critică nu aparţine descoperitorului direct, ci unuia care se intercalează mai târziu între tine şi lume, şi de care n'ai datoria să ţii socoteală. Mie îmi trebuieşte în satelitismul universal o planetă şi mi-o frământ şi o fac gogoloi ca să-mi dau drumul călare pe această minge...

O declaraţie atât de clară a uimit pe Axinte... Când nu-i înţelege capul ceva el şi-l scarpină pe sub pălărie. Şi pe urmă scuipă, ca să se scape par'că din creer de o mâzgă otrăvită. Mă apucă fără să vreau, plimbându-mă cu el pe câmpul ud, cu câinii după noi, o streche a expresiei şi a împărtăşirii şi, călcând mocirlele, sufletul meu limbut se face liric.

Important în atitudinea lui Axinte este că el tace şi că nu are niciodată punct de vedere personal. Gândul merge fără ştirbire, rotund ca un cerc, lăsat să circule, să se răstoarne, să se scoale singur şi să cadă. Poate fi ceva mai nesuferit decât omul contra-discursiv, care crede onorobil să-ţi opuie argumente şi să transforme o plimbare pe câmp într'o sâcâială filosofică verbală?

Ieri nu eram cu Axinte. Venise la mine o personalitate şi mă plimbam cu purtătorul ei prin fosta porumbişte. Ca un automat în care de câte ori pui 2 lei iese o pastilă, dacă aveam ceva de spus el avea ceva de răspuns. La 2.500 de chestiuni el a produs 2.500 de opinii personale. Prea multe. Se vedea că am de-a face cu un om informat cel puţin în toate şi care identificat cu onoarea obiectelor ţinea să nu cedeze asupra integrităţilor complecte.

Sufletul îmi şoptea: „E un idiot". Şi-i răspundeam: „Să crezi că nu te înşeli. Dar e un idiot instruit, trebuie să-l suport". Sufletul zicea: „Nu vrei să-i cârpeşti vre-o două palme? împrumută-mi-le pe ale tale şi-mi iau răspunderea eu". — „Nu e permis, îi răspundeam. Numai lui îi este permis să te exaspereze. Aşa se petrec lucrurile în regim cultural. Rabdă".

Insă l-am pedepsit pe amatorul de idei şi senzaţii, ţinându-l nemâncat la ţară, şi trecând peste toate orele în care putea să fie prânzul servit. Pe la 4 după amiază, el dârdâia de frig şi zise distrat:

— Mi se pare că a trecut de 12.

— D-ta să fii sănătos, i-am răspuns: A trecut de 12 de câteva ore.

— Te-am întârziat dela masă, zise el.

— Eu nu mănânc niciodată, i-am răspuns. Eu discut.

— Să-mi dai voie să nu fiu de părerea dumitale", mi-a spus.

— Nici nu mă îndoiam, i-am răspuns.

— Discut şi eu, a răspuns, dar mănânc...

Du tac au tac.

Am tăcut. A tăcut şi el. Am tăcut amândoi o jumătate de ceas. Dacă aş fi cunoscut mecanismul, tăceam dela început, surdo-mut inflexibil. Stătui în loc: stătea şi el. Inaugurai atunci o metodă mimică, să văd dacă mai răspunde.

Intinsei iute mâna şi i-o trecui pe dinaintea ochilor, ca şi cum i-aş fi alungat o muscă de pe nas. El clipi şi nu înţelese. Mă uitai în sus şi în jos de câteva ori. Mă apropiai de figura lui şi scosei limba ostentativ... El clipi des de câteva ori, ca şi cum ar fi tras repede cu guma în două sensuri, ca să şteargă dintr'un caiet o înjurie marcată cu creionul. Nu-i venea să creadă. I se părea că visează. Făcui odată: „Ham! Ham!" a câine. Credea că am înebunit. Dar aveam nevoie de un preludiu de atmosferă. Apoi, făcui ca un curcan umflat şi în sfârşit ca pitpalacul. Uitase să vorbească, i se epuizase dicţionarul.

— A venit momentul să-i trag şi zisele vre-o două palme, răspunsei târziu sufletului meu.

— Ţi-am spus şi nu m'ai ascultat.

Ridicai tulumba de jos, întorsei robinetul — şi mă pusei cu apa pe el, ca să-l congelez.

In mai puţin de zece secunde, vizitatorul se salvă din zona pluvioasă şi trecu prin grădină cu pas accelerat.

— De ce nu te-ai gândit mai de vreme? întrebă sufletul.

▬

— Axinte! Dacă tinereţea sfârşeşte odată cu pierderea curiozităţii spirituale şi cu căpătarea sentimentului fals că nu ţi-a mai rămas nimic de aflat, viaţa încetează exact în momentul când copilul din personagiul nostru a murit, căci întâi descompunerile şi hoitul se rostesc în sufletul viitorul cadavru. Ce lungeşti gâtul aşa? Ce, tu n'ai un copil în tine? Ba da! îl văd în ochii tăi, bătrâni şi albaştri. Stă în două coate ca un înger în balcon şi se uită la câini.

A priceput bine? i se pare că l-aş acuza că ar fi rămas bortos...

— Nu-mi vine să bănui, zice Axinte.

— Ţi-am mai spus, mi se pare, că eşti un prost, însă eşti un prost adevărat, care îmi convine şi mă tonifică, întocmai ca o mare inteligenţă. Nici nu te gândeşti câte haruri zac în dovleacul tău, Axinte. Nu dau pe căpăţâna ta cinci tidve universitare. Tu eşti omul şi cinstea pământului. Când te văd că scoţi zăpada din ograda caprelor, lopata în mâinile tale mă satisface: e plină şi grea şi mare cât un cozonac. Când mături, târnul merge apăsat şi radical. Aduci apa în căldările mari, cu vârf. Aşa pui şi tutunul în luleaua îndopată cu degetul tău, ăla grosu, gospodăreşte, şi iese din tine un fum compact, pe care l-ai băut până în burtă: par'că scoţi din gură părechi de ciorapi de lână întregi şi cioareci. Ţi-e sete şi sorbi ciutura până la fund, ca vaca: unde a intrat atâta lichid, cum zicem noi, ăştia? Dar frumos a intrat!

Mă uit la tine, ce-i în mâna ta o pâine de un kilogram: nimic, Axinte! Ai ciupit-o de miez dintr'o dată şi dacă mai pui degetele de două ori, i-ai mâncat şi scorbura. Iţi place pâinea caldă, hoţule! şi râzi că i se sfărâmă coaja lustruită. Te-ai gândit cum a putut să o găsească omul, să puie grâu, să-l culeagă, să-l facă făină, să o frământe şi să coacă coca. Tu ai născocit pâinea, mă Axinte! şi numai pentru atât şi tot aş avea de ce să te iubesc şi să mă încred în tine, ca într'un zăvor. Dacă n'ai fi tu aici, pământul ăsta ar umbla pribeag şi s'ar răzvrăti în buruieniş. Hârleţul şi târnăcopul îl stăpânesc. Te ştie pământul de frică, Axinte!

T. ARGHEZI

In curând va apare „LUMEA MILITARĂ ILUSTRATĂ", revistă lunară de: ştiinţă generală, apărare şi educaţie naţională, istorie, literatură, artă şi informaţiuni, organ aparţinând „ASOCIAŢIEI SCRIITORILOR ŞI AUTORILOR MILITARE" cu scopul de a promova interesele apărării noastre naţionale, şi de a informa marele public român asupra mişcării din străinătate sub aceste raporturi.

— Ciudată atitudine!

— Da, închipueşte-ţi că trebuia să fie o statuie călare, dar în ultimul moment s'a suprimat calul din motive de economie!...

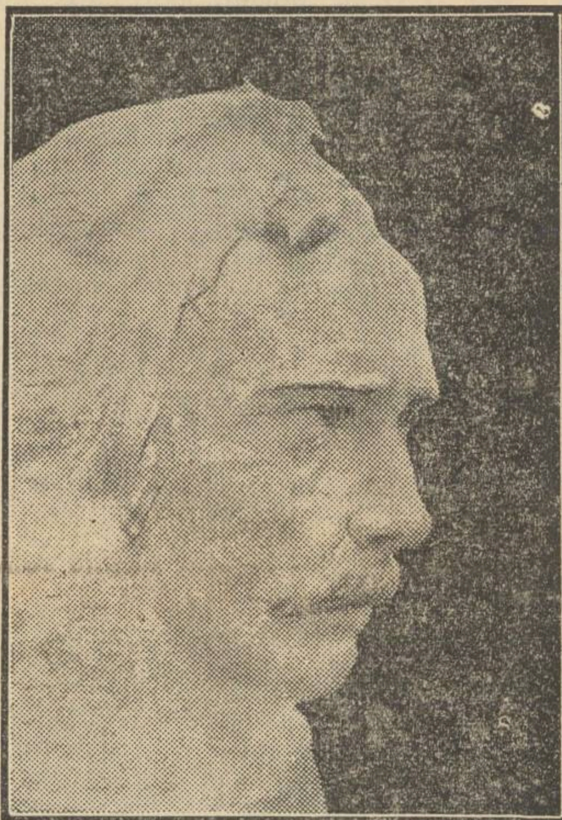
Fragmente eminesciene

III

In legătură cu mitologia nordică, folosită în multe din proectele lui Eminescu, e interesant să descoperim că poetul a voit să facă o compunere cu caracter patriotic-simbolic, având ca temă unirea Nordului germanic cu Răsăritul dacic (Decebal era aşezat, cum am mai văzut, după concepţia lui Grimm despre Zamolxe, în Valhalla) prin familia regală română, în speţă prin regina Elisabeta (Poesis). In acest proect apare şi cuvântul România Mare ce poate face plăcere multora. Ştefan cel Mare era scos din mormânt pentru a vesti noile destine ale patriei. Ms. e fugitiv, rău scris. Scoatem din el numai atât cât poate ajuta înţelegerea intenţiei. (ms. 2262, f53-55, 55-57).

POVESTE

Când peste Nord pluteşte superb astrul polar
Şi-aruncă raze albe în marea de amar
Atunci marea ce cântă pin stâncile sdrobite
Şi vântul care geme pin iernele cernite
Tac toate... şi descântul al miezenopţii rece
Senin pin iearnă sboară, sublim prin aer trece
Şi luciul mărei turburi s-aplană, se'nsenină
Şi'n fundul ei sălbatec e cântec şi lumină.
Ard stele'n foc; e de-aur — palate de saphir
Lucinde se resfaţă şi'n fundu-i se resfir.
Etc.

M. EMINESCU

Nord, străbunul rege, petrece nopţile lungi în fund; fata regelui dispare fără urmă (era astrul polar). Prefăcută în înger, femee şi regină, a fost trimisă la Domnul unei ţări. Vorbeşte Poesis, apoi, după toate aparenţele Ştefan cel Mare.

Inmormântat de secoli în neagra vecinicie
Şi stins din mintea lumei cea rece şi pustie
Simţiam că nu trăesc înfăşurat de slava-mi
Decât numai în basm şi'n cântec bătrânesc
In mintea cea uitită a unor strănepoţi
Ce spurii şi nemernici, slăbiţi şi idioţi
Făcea pe ciocoimea căzutului Fanar
Cu inima vicleană, cu sufletul avar.
M'am fost uitat din lume ca'nvechite veste
Despre o vreme (care) de mult de mult nu este
Ci amintirea-mi numa venia din când în când
Ca sunetul de clopot pribeag şi aiurând.
Ce'n noaptea 'ntunecată lin şi melodic vine
De unde bate însă nu poţi pricepe bine,
Trăiam la gura vetrei la focul cel de jar
Unde-un bătrân ca iarna cu graiu încet şi rar
Mă spunea la nepoţii ce stau cu ochii ţintă
Şi ascultau la vorba-i ca la o rugă sântă.
Trăiam cu lăutarul cel orb şi plin de zile
Ce scârţiind din scripcă dulci sunete de jale
Cânta la lumea care n'o vede, n'o pricepe
Scenele ce'n sufletu-i ca'n paraclis trăesc
In visul ţerei drage, în stâncele-i cărunte
In râurile cari spumânde din munţi gem
Intr'a colibei triste întunecos blestem.
Pe când Fanariotul pe tronu-i de mărire
Rânjea cu râsul morţii şi'n oarba lui cumplire
Ateu din nedreptate şi de aur orbit
Domnia ca inimi sterpe în tristul Reserit.
....
In lumea spăimântată venit-a ins'o zi
Când Dumnezeul urei în iadu-i asurzi
Când popolul puternic de jugu-i desfăcut
Şi-aduse atunci aminte ce fuse în trecut,
A desgropat din piatră bătrânul meu schelet
Şi în cântarea dulce a unui blând poet
Popolul ochi'n lacrimi jură în ceasul sînt
Că o Românie una esistă pe pământ
Şi au făcut Credinţa, Voinţa lor cea tare
Din două ţeri mici slabe o Românie Mare
Etc.
Sufletul meu de flacări, de veacuri desmierdat
Sburam un basmu palid pin cerul înstelat
Pierdut într'a mea noapte, prin ocean de stele
Purtam sufletu-mi palid şi visurile mele
Dar am văzut de-odată din cer o stea fugind
Ce lumina c'al nopţii alb soare de argint.
Era o stea regală, un înger drag plăpând
Cu sufletul în ceriuri, cu corpul pe pământ
Şi-am cunoscut atuncea că steaua cea de fală
E steaua României iubită şi regală
Etc.

Ştefan, bătrân şi'ncoronat, ese lângă o piatră risipită de mormânt — barba albă, pletele albe cu desăvârşire, asemeni unui leu murind.

Se arată într'un loc că Poesis vine dela Rhin.

De-acolo unde'n câmpuri bătrânul tata Rhin
Işi mână printre stânce eternul său suspin
Acolo unde-şi mişcă şi Dunărea măreaţă
Câmpia ei întinsă şi umedă (şi) creaţă

Eminescu a voit să facă un Erotocrit în versuri. (ms. 2262, f 87).

„EROTOCRIT"

Singur aş voi să-mi spun că
Te-am ţinut la pieptu-mi pruncă
Şi că tu ai fost aceea
Care'n braţu-mi se aruncă
Că te-am dus pin codri mândri
Te-am purtat prin flori de luncă
Toţi or crede că o fată
Tu ai fost nici presupun că
In a mea copilărie
Am păscut pe deal o giuncă
Etc.

In Gaster (Crest. II, p. 178 squ.) se află reproduse fragmente dintr'un manuscris, ca. 1800, care a aparţinut lui Eminescu (6 foi) şi anume Istoria Aretusii şi a Impăratului Iraclie tatăl său, a lui Ierotocrit şi a lui Pezostrat tatălui său viziriului. Povestea e cunoscută. Nici împăratul nici vizirul n'au copii. Făcându-se rugăciuni, împăratul are o fată şi vizirul un băiat. Sunt daţi la şcoală împreună. Crescând mare, băiatul, Erotocrit, e scos din haremul împărătesc. Acest lucru naşte în tânăr o mare tristeţe şi după câtva timp pleacă dela părinţi. Aceeaş jale cuprinde şi pe Aretusa. Punerea titlului între virgule de către poet poate să însemne că voia să ia numai spiritul general al povestirii, să se slujească de el ca de un „motto".

G. C.

Cine vine în fiece seară la d'Annunzio

Misterul vizitelor nocturne făcute în ultimele săptămâni de un automobil-fantomă la vila de la Vittorial unde Gabriele d'Annunzio îşi are reşeuinţa-i solitară, s'a lămurit graţie veghei neadormite a unui reporter. Cazul acesta a fost învăluit pentru întreaga presă italiană într'un mister cu atât mai mare, cu cât în Italia de astăzi nu se poate spiona în jurul vilei celebrului poet şi amic al ducelui decât cu riscul vieţii proprii chiar pentru un gazetar. Automobilul, o limuzină luxoasă, venea dinspre Milano pe la orele nouă seara. Dar călătorul misterios nu eşea din maşină, ci dădea unui servitor al lui d'Annunzio — un mare pachet şi rămânea 2—3 ceasuri în aşteptare; după care, primind îndărăt acelaş pachet, pleca înapoi, la Milano. Acuma, enigma s'a lămurit graţie unui reporter extrem de perspicace. Acesta promite să povestească cum a reuşit să pătrundă misterul. Deocamdată arată că e vorba de un nou roman din timpul războiului scris de d'Annunzio şi încredinţat în taină unui mare tipograf milanez. Acesta a sechestrat şi izolat doi linotipişti şi duce în persoană de trei ori pe săptămână corecturile la vila dela Vittorial. Numele tipografului — Mondadori — fiind acuma dat în vileag, acesta n'a desminţit nici n'a confirmat destăinuirile presei. Iată, deci, o reclamă formidabilă, făcută romanului în pregătire — fără voia lui d'Annunzio sau cu consimţimântul său, — cine ştie?

Arved Arenstamm

La Emil Ludvig

Soţia şi fiul scriitorului. — Cu Remarque la radio pe când naţional-socialiştii ardeau cărţile în piaţa publică.- O inscripţie pe cartea lui d'Annunzio.- Reîntoarcerea la strămoşi.- Intâlnirile cu Stalin, cu Edison, cu un nepot al lui Wilhelm al II-lea. — Noua lucrare asupra istoriei Nilului.

Barca cu motor aluneca pe Lago Maggiore. Luminile şi focurile Asconei rămaseră în urma mea.

Se întunecase de tot. Un proiector de pe malul italian arunca o lumină fantomatică peste ape, aprinzându-se brusc la intervale scurte.

De departe se aud cele 11 lovituri ale clopotului bisericii din satul Ronco.

După ultima lovitură a clopotului nu se mai aude nimic, în afară de vuetul motorului. Pace şi linişte împrejur. Mă aflu la Moscia, proprietatea lui Emil Ludwig...

Cu 25 de ani în urmă, aci se afla o pădure imensă şi sălbatecă, în care nu era ţipenie de om. Scriitorul a construit un drum pentru automobile, aşa încât mosafirii se pot apropia cu maşina, fără greutate, de vila lui. Eu am ales, însă, barca cu motor, pentru că am vrut să gust din romantismul acestui colţ pitoresc. Până la casa lui Emil Ludwig e o distanţă respectabilă. Portarul, care vorbeşte numai limba italiană, mă întâmpină amabil cu „Buona sera, signore", şi-mi dă un felinar aprins. Ce gest romantic! La jumătatea drumului, mă opresc câteva minute ca să privesc suprafaţa calmă a lacului. In depărtare, pluteşte o gondolă. Focurile din dreapta şi din stânga marchează locul târguşoarelor italiene.

Diminecaţa, Emil Ludwig m'a primit în bibliotecă. L-a cuprins groaza când a auzit că mă căţărasem noaptea pe stânca abruptă, până la drumul pentru automobile. Oaspeţii lui Emil Ludwig preferă să se folosească de calea comodă, pentru maşini. Pe stâncă se urcă numai spionii naţional-socialişti, semnalaţi nu o dată în jurul reşedinţei lui Emil Ludwig, în urma loviturii de stat din Germania.

După câtva timp intră în bibliotecă şi soţia lui Emil Ludwig, Elga, şi, însfârşit micuţul Gordon, cu părul buclat, care din capul locului îmi pune întrebarea dac'au eşit în Letonia noile mărci poştale anunţate. De răspuns la asemenea întrebări filatelice nu este scutit nici un oaspe: Gordon Ludwig e cel mai pasionat filatelist din tot cantonul.

Numele băiatului corespunde naţionalităţii engleze a mamei. Conversaţia, într'un hall elegant, e dusă mare parte în englezeşte, căci asistă şi soacra lui Emil Ludwig, o englezoaică în vârstă care nu cunoaşte bine limba germană.

Din grădina scriitorului, privirea ne cade pe lanţul infinit de munţi. Indărătul nostru e un mic orăşel: Locarno, de care se legau odinioară speranţele celor mai buni europeni... Emil Ludwig locueşte de 25 de ani în această pădure. El a venit aici necunoscut, pentru a începe lupta cu viaţa şi drumul spre glorie. Bătălia a fost câştigată pe toată linia; şi dacă acuma cărţile lui sunt arse în Germania, această pedeapsă e prea târzie — căci gloria scriitorului a făcut demult ocolul lumii. Milioane de oameni i-au citit cărţile.

— In ziua, — spune Emil Ludwig, — în care cărţile mele erau arse în faţa arsenalului din Berlin, eu şedeam cu Erich Maria Remarque în această cameră, la aparatul de radio. Am cerut să ni se aducă din pivniţă cea mai veche sticlă de Ruedesheimer şi am ciocnit cu Remarque chiar în momentul când cărţile lui erau svârlite pe rug. Undele eterului redau parcă furia entuziastă a mulţimii, care năvălea în liniştea bibliotecii dela Moscia... — Vor urla mai tare arzând cărţile mele? — întrebai pe Remarque. Am fost însă apreciaţi egal, pentrucă însufleţirea vulgului s'a arătat la fel — la arderea cărţilor amândurora.

— Inţeleg atitudinea dv. negativă faţă de actuala stare din Germania, — observ eu. — Dar oare Hitler nu vă interesează ca personalitate şi ca om de stat? L-aţi văzut vreodată?

— O singură dată. Ca şi mine, el descindea de obicei la Kaiserhof. Dar Hitler nu mă interesează, fiindcă îmi opresc atenţia numai la oamenii mari. E o chestie... nu de concepţie. Nici un minut n'am şovăit să scriu despre Mussolini ceiace am găsit în el: o foarte mare personalitate, un foarte mare caracter. Caracterul şi geniul — sunt noţiuni inseparabile. Personalitatea e esenţa lucrului, nu concepţia politică. Şi, după cum vedeţi, cu amiciţia italiană nemţii n'au mers prea departe. Veniţi să vă arăt ceva.

Emil Ludwig mă conduce în camera vecină. Pe masă se află una din ultimele opere ale lui Gabriele d'Annunzio, apostolul fascismului şi amicul ducelui. Pe carte, o dedicaţie cu dată foarte recentă: „Lui Emil Ludwig, celebrul exilat, cu amiciţie şi respect, Gabriele d'Annunzio"...

EMIL LUDWIG

Cel mai uimitor lucru este la Moscia, că aci vin foarte des din străinătate oameni de seamă, ale căror concepţii sunt foarte aproape de naţional-socialism. Aşa, de pildă, a fost aci chiar leaderul fasciştilor englezi, Osvald Mosley.

— Totuşi, — continua Emil Ludwig, — eu sunt recunoscător naziştilor. Ei m'au ajutat să rup orice legătură cu ţara care totdeauna încerca să-mi limiteze activitatea. Primul bobârnac mi-a fost dat de o însemnare dintr'un ziar, încă pe timpul republicii germane. Când am fost propus candidat la premiul Nobel, o gazetă germană a scris că, dacă aş obţine premiul, — ar fi o palmă dată naţiunii germane. Mărturisesc, că am fost profund sguduit de această ură.

Sunt recunoscător naziştilor, pentru că m'au ajutat să găsesc un drum de reîntoarcere la glorioşii mei strămoşi.

Am apărut în lume sub numele de familie Ludwig, deoarece tatăl meu îşi schimbase numele nostru vechiu. Până în anul 1922 am aparţinut religiei creştine, însă după asasinarea lui Rathenau am eşit din biserica evangelică. Aparţin acuma evreimii, uniunii poporului evreu, ceiace nu-mi contrazice idealurile sau sentimentele, ca european.

Mă mândresc cu origina mea şi cu înalta misiune morală a evreimii. Declar tare, lumii întregi, că sunt evreu şi că în vinele mele curge un sânge mai antic decât al tuturor aristocraţilor laolaltă. Nici un evreu nu trebue să meargă la compromis sau să încerce să priceapă antisemitismul.

— Dar despre Gerhardt Hauptman ce credeţi?

O adâncă seriozitate l-a cuprins pe Emil Ludwig. Un minut de tăcere. Apoi zise:

— Această întrebare se repetă şi ea nu-mi produce decât durere. Ştiţi, că dealungul a 20 de ani Hauptman mi-a fost cel mai bun amic. Ne tutuiam. Il iubeam mult şi-l admiram. Il cunoşteam deasemenea prea bine, pentru a fi sigur că va tăcea. Hauptman n'a fost niciodată curajos. Acuma e bătrân şi nimeni nu se poate aştepta ca el să se ridice ca Tolstoi şi să adreseze

(Urmare în pag. IV-a)

un apel — conştiinţei ofensate. Eu şi amicii mei îi ceream lui un singur lucru: să tacă. Dar Hauptman a vorbit. Hauptman, poetul republicii, amicul lui Friedrich Ebert, scriitorul căruia Max Reinhardt şi Walter Rathenau i-au trasat drumul spre glorie, — Hauptman s'a manifestat ca partizan al Reichului al treilea! Mâna, care a creiat opere de umanitate şi de demnitate umană, s'a ridicat pentru a schiţa salutul nazist.

El nu-şi mai poate corecta gestul; el nu mai există pentru gândirea omenească; a murit — pentru tot ceeace e nobil în om...

Cu totul altfel s'a purtat însă, Tomas Mann!...

— Aţi cunoscut şi pe Stalin ?

— Am avut o convorbire cu el, două ceasuri la Kremlin. Convorbirea am fost nevoit s'o întreţin printr'un traducător. Deaceia l-am putut observa îndelung şi în voe. Niciodată n'am scris despre această convorbire. Ceiace a apărut în presa americană, e minciună. Traducătorul a fost Umanschi, şeful presei sovietice, care, numai graţie acestei ocazii, l-a văzut pe Stalin pentru prima oară atât de aproape. Nici un ambasador, nici un trimis special n'a vorbit niciodată cu Stalin... La sfârşitul convorbirii noastre, Stalin mi se adresă subit :

— Domnule Ludwig, veţi câştiga desigur mulţi bani graţie vizitei ce mi-aţi făcut. Nu doriţi să jertfiţi o parte din onorarul ce veţi obţine, pentru copiii germani înfometaţi ?

I-am răspuns prompt, că voi depune în acest scop o mie de mărci şi-i voi remite chitanţa. Dar am adăogat:

— Mă mir că dv. îmi faceţi asemenea propuneri, fiindcă teoria voastră respinge caritatea burgheză.

Stalin mi-a răspuns foarte just: de vreme ce trăiţi într'un stat burghez, şi nu într'unul comunist, — trebue să procedaţi conform moralei burgheze.

Stalin e succesorul lui Lenin, dar mi-e greu să-i compar, căci pe Lenin nu l-am văzut niciodată. Sunt unele lacune în filmul meu de întâlniri cu oamenii mari: n'am văzut măcar o singură dată pe Bismark, pe Nietzsche şi pe Herzl.

Iată ultima mea carte: „Convorbiri cu Masarik", care va vedea în curând lumina tiparului. Masarik e ultimul mare democrat din Europa.

— Cine a produs asupra dv. cea mai puternică impresie ?

Emil Ludwig, fără să şovăe, răspunse :

— Edison! In el geniul se transformase în caracter.

Acest bătrân surd strălucea prin bărbăţia lui, era splendid, magnific dela cap până la picioare... Prin asta se deosebesc oameni mari: — realizările lor, roadele muncii întregii lor vieţi, şi gloria lor, — ei le poartă pe umerii cu dezinvoltură, uşor, şi cu demnitate modestă. Pentru Edison, geniul şi gloria n'au fost o povară... Eram conştient că el e cel mai mare om al epocii. O simţeam, deşi abia puteam să-i vorbesc, căci era complect surd şi eu trebuia să-i dau fiecare cuvânt al meu în scris.

In cameră mai era atunci încă un om: Henri Ford. L-am observat atunci când Edison eşise din cameră.

— Sunteţi vizitat adesea de adversarii dv.?

— Bineînţeles. Numai că primesc în casa mea numai pe cine vreau. Am să vă povestesc o vizită întrucâtva neobişnuită.

Sunt patinator pasionat şi într'o zi patinam cu copiii mei la Saint-Moritz. unde obişnuesc să merg în fiecare iarnă. Deodată se apropie de mine un tânăr. Imi spune că-mi citeşte cărţile cu mare interes şi mă roagă să-i permit să mă viziteze... L-am întrebat cu cine am onoare, etc.? Tânărul mi-a răspuns: — „Sunt Ludovic Ferdinand, prinţ de Prusia" .. Atunci îmi întrebai nevasta: dacă pot invita un nepot al omului contra căruia scrisesem o carte cunoscută? Nu va avea neplăceri tânărul? Dar, fiindcă el însuşi o voia, l-am invitat a doua zi la prânz în casa mea dela Saint-Moritz.

La masă mai erau: ministrul de interne englez Sir Samuel Hore, un duce spaniol, etc., o societate convenabilă pentru un Hohenzollern. Acesta era fermecător. Vorbea admirabil câteva limbi, avea maniere alese, nu admitea nici o prejudecată politică şi, în genere, era un om de societate, în cel mai bun înţeles al cuvântului.

Zilnic după aceia venea la mine; vorbeam cu el ore întregi; el îmi povestea aventurile sale amoroase, şi în fine mi-a povestit că ex-kaiserul îl poreclise „bolşevic" în familia Hohenzollernilor. Eu intenţionat evitam să abordez vre-o conversaţie despre Kaizer, căci părerea mea asupra lui Wilhelm al II-lea nu s'a schimbat odată cu trecerea anilor; şi pe de altă parte n'am vrut să-l jignesc în sentimentele sale familiare pe tânărul prinţ. Dar el nu contenea să-mi vorbească despre bunicul lui... Da, dacă aşi fi făcut cunoştinţa acum cu bunicul său, aş fi trebuit desigur să-mi revizuesc părerea şi atitudinea. El ar încerca să găsească mijlocul să fiu primit la Doorn. Va trebui să-i vorbesc Kaizerului, să-l cunosc mai deaproape, şi, dacă voi recunoaşte că am greşit, — să scriu un articol corespunzător la „New-York Times"... Eu nu puteam pronunţa nici un cuvânt. Nu ştiu — înţelegea oare tânărul toată lipsa de tact a propunerii lui? Nu ştiu dacă a căutat să mă cunoască numai din pricina lui „New York Times". In tot cazul, a fost pentru mine o mare deziluzie, şi impresia bună dela început s'a risipit.

A doua zi dimineaţă mă pregătii de plecare. In salon, pe pereţi — portretele scriitorului şi soţiei lui. Evreii germani şi puritanii scoţieni convieţuiesc perfect împreună, — îmi spune stăpânul casei: probabil, pentrucă nu pot vorbi între dânşii. Asta uşurează totdeauna relaţiile între oameni.

Prin fereastră îl zărim pe Gordon călare pe un pony. Tatăl îi spune să dea drumul câinilor. In cameră năvălesc 6—7 animale „nobilissime", iar Ludwig mi le prezintă pe fiecare în parte : Lincoln, Abdullah, Lischtsch, Slughy, Dorian şi Congo. In mijlocul lor — un pudel negru; Ludwig spune că trebue tratat cu cea mai mare delicateţă, căci e un sărman evreu prigonit. Dorian e antisemit şi persecută pe negrul ne-arian.

In bibliotecă se află un dulap mare, în care se păstrează numai operele lui Ludwig. Scrierile lui sunt traduse în 31 de limbi. Fiecare traducere are altă nuanţă de culoare în scoarţele volumelor. Ediţiile din Letonia sunt singurele care n'au fost primite de autor.

— Vă implor, procuraţi-mi cutare exemplar. Nu vreau bani, nu mă supăr pe cei cari, fără să mă întrebe, traduc şi îmi editează cărţile, dar un exemplar totuşi mi se cuvine şi mie... Aş vrea numai să văd aspectul volumului. Am cerut informaţii, dar nimeni nu mi-a răspuns...

Ludwig lucrează acuma la o monumentală operă, care va cuprinde 800 de pagini. E istoria Nilului. Misiunea lui, ca portretist şi biograf, s'ar fi terminat — după spusele sale. Tirajul cărţilor lui a ajuns la 2 milioane de exemplare. El pune acuma editorilor săi o singură condiţie : nici o carte, să nu fie trimisă în Germania. Toate procesele pe care Ludwig le-a avut cu editorii germani, le-a câştigat ca cetăţean elveţian. De mai mulţi ani e cetăţean de onoare al Asconei. In cantonul Tessin toţi îl cunosc. Oamenii şi acuma îşi aduc aminte de marea serbare de 3 zile dată cu ocazia nunţii sale de argint, acum câţiva ani. Finalul a fost un grandios ospăţ cu „rizoto" pe piaţa din Ascona pentru toţi locuitorii acestui oraş. Printre oaspeţi erau: Hauptman, Tomas Mann, Iacob Wasserman, Bernard Shaw, Remarque, etc.

Cu o iuţeală de 110 km. pe oră, automobilul lui Emil Ludwig scoboară muntele. Apoi vine un drum ca'n palmă, prin Locarno, la Belinsona. In drum, amabilii stăpâni ai vilei de pe Lago-Maggiore coboară din maşină. Sunt salutaţi în grădină de un tânăr blond. E Erich-Maria Remarque, care locueşte aci. Sunt nevoit să-l rog pe şofeur să dea viteză maşinii, pentru ca să prind acceleratul de Milano...

Tr. de A. N.

Primii Paşi

Strofe hibernale

Dulăul nostru sub ninsoare
S'a transformat în urs polar,
Prin nu ştiu ce minune mare
Au înflorit cireşii iar!

Azi strada pare-un râu de lapte,
A cărui undă nu se mişcă.
Ce meşter mare peste noapte
Oraşul l-a pavat cu frişcă?

Prin nu ştiu ce metaformoză,
Afară părul mi-e cărunt,
Iar ţigla casei noastre roză,
S'a îmblănit c'un strat de unt!

Pisoiul meu, prin ce minune,
Sub fulgii care-şi joacă hora,
Din negru cum e un cărbune,
A devenit „motan de-Angora"?

Şi tot oraşul, cine-ar crede
Punându-şi blana de hermină,
De molii spăimântat — se vede —
S'a tăvălit prin naftalină.

ARTHUR BLASCIOK

Carte de noroc

Răvaş întârziat lui Coco

Pe vremea aceea când răspândeai tu în lume mult cititele tale bilete, eu nu prea ştiam citi şi scrie. Sau şi dacă ştiam, nu prea ştiam gândi; ori şi dacă ştiam gândi, gândeam încâlcit.

După bruma de vreme trecută, de când tu nu te mai manifeşti cu savuroasele tale bilete, a ajuns nu ştiu cum la mine un mic bilet dintre acele mii şi sute de mii poate ieşite de sub iscusita ta peană. Biletul era rău învechit şi soios ca un petec de opincă aruncat la gunoi. Eu însă, ca să-l pot citi, l'am curăţat cu miez de pâne caldă. Atunci ţi-am văzut înţelepciunea, ţi-am înţeles gândurile tale înalte şi senine.

După ce ţi-am citit şi răscitit biletul, l'am aşezat într'o cărticică, pe care o port veşnic la mine. Să nu-ţi închipui că-i visul Maicii Domnului! Când mă gândesc la tine... şi mă gândesc adesea... îl scot dela locul lui şi-l citesc şi-l recitesc. Acum, sunt patru ani de atunci şi poate l-am citit de cinci sute de ori. Il ştiu pe de rost. Nu ştiu dece, dar de fiecare dată când îl recitesc, mi se pare că găsesc ceva nou, că descopăr o nouă gândire, o nouă viaţă şi gândul atunci îmi zboară înapoi, printre rândurile scurte ale biletului tău.

Imi amintesc, dragă Coco, de vremea aceia când eu eram ismănar, cu nişte opinci de cauciuc în picioare. Prin zăpadă, păreau urmele mele, — drumul unui tanc.

Imi amintesc, cu toate că pe vremea aceia eram mic. Adecă nu aşa de mic, să nu mă pot încălţa cu opincile mele de cauciuc pe care tata mi le-a făcut dintr'o roată de automobil. Şi uite cum:

Iartă-mă, înainte de toate dragă Coco, dacă gândirile mele îţi vor părea cam încâlcite, dar eu sînt un fricos, mai fricos decât un pui de epure scăpat din bătaia puştii. Vei vedea însă că alte scrisori — dacă voiu putea să-ţi mai scriu — vor fi limpezi ca albuşul oului proaspăt.

In satul meu, când plouă, se face un noroiu, încât nu poţi eşi din casă. Priveşti prin geam şi-ţi vine greaţă. Parcă peste noapte o ceată de balauri ar fi supt toată apa din fântâni şi ar fi mestecat-o cu praful drumului.

Atunci, a voit un domn să vină cu automobilul în satul meu. Nu ştiu ce treburi o fi avut el pe la Casa Satului. Eu pe vremea aceia nu ştiam carte. Automobilul domnului s'a înpotmolit. Roatele s'au încărcat cu noroiu şi se învârteau pe loc. Automobilul părea un bivol bolnav, căzut în mijlocul drumului. Să-l fi auzit, dragă Coco, cum se văita şi se chinuia ca s'o ia din loc. Se cutremura şi se sguduia, de-ţi era mai mare mila de el. Dar era zadarnic totul.

Eşeau aburi din el ca dintr'o vită, ca dintr'o grămadă de gunoiu proaspăt şi nu mai putea. Era învins de drum. Deodată numai ce auzii pe domnul ce stătea îndărăt într'un fotoliu de piele galbenă, însă într'o limbă străină: „S'a terminat benzina"

Domnul acesta, l-a rugat pe tata să-l scoată la drumul de piatră cu caii lui. Tata a încercat, dar nu s'a putut. Caii slabi, automobilul greu. Domnul, văzând că gluma se îngroaşă, iar automobilul lui răcise ca omul după ce a murit, coborî în noroiul până în genunchi şi plecă în sat. Automobilul a rămas în drum trei zile şi trei nopţi.

Târziu, toamna, după ce a îngheţat pământul de se întărise ca osul şi căzuse zăpadă, de-ţi era mai mare dragul să alergi pe hotar cu cânele liber după tine şi să fugăreşti iepurii de pe răzoare în pădure, tata mi-a promis o pereche de opinci care să mă ţină până voi ajunge la armată.

Promisiunea şi-a îndeplinit-o. Intr'o Duminecă dimineaţa, când mă sculai din aşternutul meu de după cuptor, căci acolo dormeam eu cu cele şase pisici, proprietatea exclusivă a mamei, tata îmi oferi opincile ca pe un trofeu de războiu. Imediat îmi amintii de automobilul domnului, care a rămas sărac cul desculţ, ca să mă încalţe pe mine şi pe alţii ca mine din sat. Păreau, dragă Coco, opincile mele, căci acum erau ale mele, două corăbii cu prorele încovoiate spre cer.

Mama, o femee foarte sensibilă, văzând cum de bucurie ochii îmi picurară câteva mărgele de lacrimi, îmi croi la repezeală dintr'un val de pânză de fuior o pereche de obiele. Aşa m'am pomenit eu încălţat pentru prima dată în viaţa mea. Imi părea că-mi sunt legate de picioare două pietre de moară. Cauciucul nu-şi păstrase deloc din graba ce-a avut-o pe vremea când încălţa acea dihanie spurcată ce în toate verile ne umplea casa de colb.

Mare mi-a fost bucuria apoi, când tata mi-a promis că mă va lua cu el la târg la Ineu, fiind acum încălţat şi nu voiu mai scânci de frig.

„Eşti încălţat!" îmi zise tata. Ce fericire, dragă Coco, să fi încălţat. Să nu simţi frigul ernei, să nu-ţi mai roşească picioarele ca doi morcovi, în stratul gros de zăpadă. Eu, înainte, dragă Coco, mă săniam cu alţi copii şi umblam pe ghiaţa şanţurilor, înconjuram satul în fugă, desculţ, într'o cămaşă de flanelă, pe care a adus-o un frate de-al lui tata, din „războiu" şi pe care mama a potrivit-o după mărimea mea.

Intr'o dimineaţă, după bobotează, tata m'a pus în trăsură — după promisiune — şi am plecat la târg la Ineu. Mergeam, dragă Coco, fără să ştiu că acolo în târg, mă voi întâlni cu unul ca tine.

In târg erau oameni şi trăsuri şi trăsuri şi oameni. Dintre aceste trăsuri şi oameni, venea un fum verzui cu un miros aşa de plăcut că mi se umplea gura de apă, iar în burtă auzeam o ciorovăială, de mă pusei pe gânduri. In curiozitatea mea de copil, mă apropiai. Auzii sfârîind. Nişte cârnaţi proaspeţi se frigeau la grătar...

In mirosul acesta, dragă Coco, m'am plimbat prin târg, privind mereu în urma mea la drumul ce lăsam prin zăpadă.

De-odată, la un colţ de stradă, lângă o cafenea, văd un bătrân, cu un picior de lemn şi orb de un ochi. De gât îi atârna o lădiţă, legată cu o sfoară. Era învechită şi cârpită pe alocurea cu tinichea ruginită.

Pe umărul lui, stătea sgribulită de frig, o pasăre de culoare verde, cu un cioc încovoiat şi cu ochi roşii, ca două mici felinare.

Nu făcea această pasăre, cu fulgi frumoşi, nici o mişcare ; doar din când în când dacă mai clipotea din ochi, încet şi leneş, ca un motan despot peste pisicile dintr'un pătrat de sat.

Cum eu pe vremea aceea nu mă puteam răbda să nu pun mâna pe ce e frumos, am întins mâna să o mângâi.

Pasărea însă se umflă în pene ca un curcan voinicos, deschise nişte ochi mari la mine şi „cioc"! mă ciupi de dosul palmei încât se iscă pe loc o vânătaie.

Am început să plâng, să sbier chiar, mai mult de spaimă decât de durere; şi am alergat prin zăpadă mai mult în patru picioare la tata, care stătea lângă trăsură şi se târguia cu un Moţ, la un sac cu porumb.

Tata văzându-mi spaima, mă mângâie, spunându-mi că pasărea aceea se numeşte papagal şi că ştie şi vorbi şi că iubeşte copiii.

Mie însă-mi era frică.

Peste câteva minute auzii printre trăsuri, un cântec, care părea mai mult bătut pe un ţimbal stricat. Mă apropiai şi eu ca să văd ce e şi ca să ştiu şi să am ce povesti acasă, mamei.

O droaie de copii se ţineau lanţ după moşul cu picior de lemn. Din loc în loc, moşul se oprea şi câte-o fată de măritat se apropia şi-i cerea o „carte de noroc". La noi, dragă Coco, biletului tău i se spune „carte de noroc". Ce nume frumos, nu-i aşa?

Şi papagalul acesta, nu ştiu cum îl chema, la ordinul bătrânului său stăpân, se apleca peste o cutie mică, de unde scotea o „carte de noroc" şi de la care rupea un colţ ca şi cum i-ar fi pus o ştampilă. Adică papagalul autentifica cele scrise în „cartea de noroc".

Mi-am cerut şi eu una, prin tot năcazul ce-l aveam pe el, pentru boroboanţa ce mi-o făcuse mai 'nainte. Bani aveam, de la mama, trei griţari. Bani de târg, cum le zicea mama.

El, dupăce mi-a scos biletul şi l-a stampilat, l-a predat în mâna uscată a stăpânului său, care apoi împăturindu-l mi-l dete zicându-mi:

— Ţine norocul tău, pruncule!

Şi de data aceasta, papagalul se uită la mine cam chiorâş, dar cu ochi mai blânzi şi senini. Am alergat împiedicandu-mă prin zăpadă la trăsură, ca tata să-mi citească „cartea de noroc".

Din ce a fost scris în ea nu-mi amintesc decât doar atât: „vei avea noroc, om cu carte, viaţă lungă, cale lungă, şi altele pe care le-am uitat.

„Cartea de noroc" am împăturat-o frumos şi am pus-o la brăcinăriţă, fiindcă atunci nu aveam nici o carte la mine.

Purtam norocul cu mine.

Azi, mă întreb, nu cumva — dragă Coco, — tot tu scriai şi pe vremea aceea „cărţile de noroc"?

Ştii de ce?...

Fiindcă cele scrise în cartea de noroc" s'au realizat.

Şi acum iartă-mă, dragă Coco, că ţi-am îndrugat atâtea verzi-uscate, dar sufăr şi eu ca tot omul, de o boală.

Sînt limbut!...

Cu sănătate:
RADU IOAN

GIOVANNI PAPINI

Dece vrei să mă iubeşti?

Este cu adevărat cineva care tremură când îmi mângâie lin fruntea, sau când îşi ascunde mâna micuţă în părul meu?

Există cu adevărat un chip care se îmbujorează când vocea mea mărturiseşte o involuntară gingăşie? Există poate un piept care suspină şi se agită când mă apropiu sau când îl strâng cu forţa la pieptul meu şi buze care se fac calde şi moi când le ating cu buzele mele?

Gândeşte-te, gândeşte-te bine! Nu-mi răspunde imediat. Nu-mi spune că toate acestea sunt adevărate şi că nu visez. Nu-ţi fie milă de mine. Nimănui să nu-i fie milă de mine. Nu permit nimănui să mă consoleze.

Lacrămile mele sunt ale mele sunt proprietatea mea, vin din inima mea, curg din ochii mei. De ce mâna aceasta mă mângâe lin pentru a fi scăldată în plânsul meu?

Se poate oare ca cineva să vrea să-mi ia o parte din durerea mea? Este posibil ca cineva să mă aştepte cu nerăbdare, cu grije, pândindu-mă de departe cu ochii clari, oscultântând cu respiraţia oprită apropierea paşilor mei?

Este posibil ca cele mai neînsemnate vorbe ale mele să fie ţinute minte? ca o privire a mea să poată da bucuria, un surâs al al meu promisiunea unei bucurii, un gest al meu, siguranţa bucuriei?

Nu-mi răspunde încă, nu-mi spune că toate acestea sunt posibile. N'aş putea crede, nu vreau să cred. Gândeşte-te aşa dar, gândeşte-te bine. Ar fi ceva atât de minunat, atât de necrezut — poate nou, poate unic.

Dar gândeşte-te un moment la ce-ar însemna aceasta, dacă ar fi adevărat.

O altă fiinţă, o fiinţă diferită de mine, pe care n'am cunoscut-o mai înainte — trăeşte numai pentru mine, gândeşte cu gândul meu, simte prin simţurile mele, se chinueşte cu supliciile mele, se bucură de bucuriile mele, apropie corpul său de corpul meu, îmi pătrunde în suflet cu sufletul său şi îmi oferă tot ceeace posedă, tot ceeace va avea şi tot ceeace îi voi putea da.

Crezi tu că aceasta poate fi adevărat fie chiar şi numai un moment? Da, îmi aduc aminte de a-mi fi sprijinit capul pe umărul său, de a-i fi strâns fragilele mâni venate, de a-i fi sărutat de atâtea ori gura şi de-a fi ascultat ore întregi muzica înceată a respiraţiei sale, dar ce dovedesc toate acestea?

Eram cu adevărat eu însumi, chiar eu, în acele clipe. Şi ea vrea să spună chiar ceeace eu vreau să înţeleg în inconştienţa fericirei efemere?

Nu surâde, nu da din cap, nu spune nici măcar da, te rog. Tu ştii bine că toate acestea nu-s decât un văl uşor de închipuiri ţesute de albele mâni ale lenevirei.

De ce ar trebui să fie adevărat pentru mine un asemenea lucru imposibil? Ce am făcut pentru a avea dreptul de-a primi în dar o viaţă? Ce sunt decât un biet poet ruşinat care îşi escunde suferinţele, cum îşi ascunde pietrele preţioase o doamnă sgârcită.

Ce sunt altceva decât un tragic pelerin, mândru de marea sa mantie, dar care nu ştie să-şi regăsească casa şi patul?

Am făcut oare ceva măreţ? Am spus vre-un cuvânt uitat de oameni? Am făcut pe oameni să-şi uite vre-o durere?

Dacă ai şti tu cât mă dispreţuesc şi cât desgust desperat am pentru inima mea! Când alţii mă cred trufaş, mândru, mulţumit, eu stau şi mă gândesc numai, în ce chip aşi putea face mai puţin de dispreţuit viaţa mea, mai puţin desgustător sufletul meu.

Numai de un singur lucru sunt mândru uneori: de sincerul şi profundul dispreţ ce-l am pentru mine însumi.

Ce e în mine aşa dar, care mă poate face iubit? Ce găseşti în inima nemulţumită, deşi josnică, care poate să-mi dea dreptul de-a face să sufere inima ta?

Ce te poate interesa printre bucuriile mele uitate, printre visele mele mereu învinse, printre dorinţele mele neputincioase, printre amintirile de a căror reapariţie mă tem eu însumi?

Nu, nu este posibil ca cineva să trăiască pentru mine. Nu vreau să iubesc şi nu vreau să fiu iubit. Lăsaţi-mă singur. Nu vreau să mai aud nimic. nu vreau să mai văd pe nimeni. Nu ştiu ce să fac cu figurile voastre sentimentale, şi cu frazele voastre punctate cu suspine. Nu ştiţi cât poate fi de voluptoasă singurătatea voită ? Ce dulceaţă este în inima care nu mai vrea să mai spere!

Mai eşti încă aci? Nu te-am gonit fără a te privi măcar?

De ce mă priveşti ca şi cum n'ai mai vrea să vezi decât ochii mei. Dece părul tău este atât de fin şi are şuviţe atât de blonde?

Nu deschide gura. Nu respira prea tare. Mâna ta e dulce, ştiu. Mâna ta e puternică, ştiu. Dar, dece vii atât de aproape?

Dece tresaltă corpul tău deodată? Nu mă privi aşa, nu-mi strânge atât de tare mâna. Tu ştii bine că eu te iubesc şi nu te vreau iubi.

Dar sărută-mă. Nu simţi că eu nu mai pot rezista. Nu-mi spune, da. Mai sărută-mă. Sărută-mă pe ochi. Inchide-i cu buzele tale, ca să nu mai vadă nimic, să nu mai ştiu nimic. să simt numai cum bate inima ta, inima ta grăbită, furioasă şi frenetică — micuţa ta inimă care bate şi bate numai pentru mine.

Tradus din italieneşte de
FLORENCE WEINSTEIN

Romanele şi nuvelele d-lui Liviu Rebreanu

de Aureliu Weiss

Dela prima citire a oricăreia dintre operele d-lui Liviu Rebreanu, cu excepţia schiţelor şi a lungii nuvele *Ciuleandra,* pe care autorul a intitulat-o im propriu „roman", inegalitatea valoarei creaţiunii în interiorul aceloraşi lucrări se impune cu puterea unei constatări elementare. Această nepotrivire a materialului înfăţişat, apare deopotrivă, nu numai în arta compunerii şi în tăria imaginaţiei creatoare, ci şi în calitatea observaţiei, a emotivităţii şi a stilului. Sunt pagini în *Ion,* în *Pădurea Spânzuraţilor* şi în *Răscoala,* care revelează o simţire puternică, o concepţie viguroasă şi un dar fericit al compoziţiei, alături de expresii, gânduri, viziuni, sau digresiuni, menite să provoace şi să întreţie o stare de nedumerire, care se transformă, nu arareori, într'o irezistibilă perplexitate. Dimpotrivă, cele *Trei nuvele* care descriu momente diferite din vâltoarea războiului, câteva schiţe din *Golanii* şi mai ales *Ciuleandra,* prezintă o artă a creaţiei, în care concentrarea măreşte puterea gradaţiei conflictului sufletesc şi sobrietatea amplifică vibrarea vieţii.

Inlăturarea digresiunilor şi a desvoltărilor paralele de fapte şi conflicte, care încarcă obositor ţesătura romanelor d-lui Rebreanu, dă în unele nuvele impresia unei desfăşurări precise şi repezi a întâmplărilor şi un contur viu şi memorabil evenimentelor descrise. Despuierea gestului primar de comentarii, destinate să-l pregătească şi să-i justifice brutalitatea, măreşte intensitatea emoţiei. Sobrietatea, liberată de orice ornament, impune prin simplicitatea ei. Defectele dialogului lung din romanele d-lui Rebreanu, inferior puterii d-sale de evocare şi de analiză, dispar în nuvele, spre a lăsa locul unor reflexii scurte, exprimate într'un dialog grăbit, apăsat şi comprimat, în care accentul cade viu, scurt şi revelator, luminând fulgerător un abis de patimi, pe care clipa următoare îl cufundă din nou în întunerec.

D-l Rebreanu nu e un scriitor comod. Cruditatea faptelor descrise, asprimea imaginilor, creiază în unele momente o senzaţie de apăsare şi prind pe cititor sub povara unei sugestii grele, de care se lasă stăpânit fără plăcere, dar nu fără oarecare voluptate. O forţă elementară realizează „atmosfera", în trăsături de condei sumare şi puternic evocatoare.

Autorul *Ciuleandrei* a căutat să evite repetirea ideilor şi a imaginilor în operele succesive pe care le-a creat. Această preocupare a înlesnit romanelor şi nuvelelor sale tratarea unor subiecte variate, care au transportat pe autor dela considerarea vieţii rurale din *Ion* şi *Răscoala,* la aspectele mahalalei sordide din *Golanii,* la mediul mic burghez de funcţionari din *Jar,* la problemele naţional-sociale din *Pădurea Spânzuraţilor,* la poveştile de dragoste fatală sub diverse latitudini din *Adam şi Eva* şi la examinarea stigmatelor de degenerescenţă din aşa numita „buna societate" în *Ciuleandra.* In cele mai multe dintre scrierile d-sale, tendinţele d-lui Rebreanu de a crea tipuri sociale, au depăşit puterile momentane de realizare. In *Răscoala* n'a putut trezi imaginea *integrală* a forţei care ridică massele şi le aruncă împotriva stăpânirii. *Pădurea Spânzuraţilor,* cu toată valoarea foarte înaltă a temei, n'a izbutit să arunce în agitaţia vieţii creaţii sintetice vii, degajate de preocuparea vizibilă a demonstrării ideii fundamentale a romanului: evoluţia personajului principal dela pasivitatea sufletească a apărării statului austro-ungar, spre conştiinţa naţională românească. In *Jar* a evocat, fără examen psihologic adânc, un caz pasional cu aspect individual, iar în *Ciuleandra* prezintă cu o măestrie consumată un exemplar clinic de domeniul psihiatriei, care ar fi făcut deliciile oricărui amator de analize psiho-patologice şi de mistere corespunzătoare, de la Edgar Poë la Hoffmann sau la Villiers de l'Isle Adam, până la André de Lorde.

Grija d-lui Rebreanu de a nu relua în scrierile d-sale diferite tratarea aceloraşi aspecte, a fost bine inspirată. Excepţia din *Pădurea Spânzuraţilor* e edificatoare. Nuvela intitulată *Catastrofa* din volumul *Trei nuvele,* conţine în rezumat concentrat conflictul sufletesc şi evoluţia din romanul *Pădurea Spânzuraţilor.* Ofiţerul român David Pop din *Catastrofa,* care săvârşeşte în ultimul războiu vitejii cu naturaleţă şi nepăsare de moarte, stăpânit de gândul datoriei faţă de patria lui austro-ungară, e atras de glasuri străvechi şi de legături nevăzute spre rândurile româneşti, când e trimis să lupte pe frontul ardelean împotriva Românilor. El este precursorul locotenentului Apostol Bologa, eroul din *Pădurea Spânzuraţilor* cu care are asemănări spirituale şi morale, duse până la identitate. Deosebirea constă numai în amploarea desvoltării, pe care o permite romanul.

Şi celor care n'au cunoscut nuvela *Catastrofa,* citirea *Pădurii Spânzuraţilor* le sugerează insistent părerea că romanul ia proporţii, care ar putea suferi o diminuare salutară. Lectura *Catastrofei* formează demonstraţia concludentă a unui caz specific. D-l Rebreanu a produs singur cea mai convingătoare dovadă că bagajul intelectual al cititorului se încarcă cu digresiuni şi incidenţe inutile citind *Pădurea Spânzuraţilor,* după ce a încercat emoţia rapidă, concentrată şi tare, din nuvela amintită.

Un caz de sadism

Ciuleandra nu poate fi considerată ca cea mai valoroasă lucrare a d-lui Rebreanu, dar este, desigur, cea mai armonios construită. Inspiraţia autorului s'a ridicat în alte opere la tendinţe şi realizări superioare, a căror însemnătate depăşeşte cu mult interesul singular al „cazului" descris aici, dar niciodată maturitatea talentului d-lui Rebreanu n'a stăpânit cu mai multă fermitate mijloacele de compunere şi n'a filtrat cu mai multă inteligenţă critică şi cu o cumpănire mai sigură, efectele desfăşurării povestirii. Cu toate că începe printr'un omor şi sfârşeşte cu o scenă de nebunie, al căror erou este însuşi personajul principal al nuvelei, *Ciuleandra* se menţine în cadrul unei atmosfere literare în care nu străbat accentele melodramatice şi nu se produc lunecări spre romanul foileton.

Puiu Faranga, urmaş tânăr

H. BALZAG

al unei vechi familii înstărite, îşi sugrumă soţia, în timp ce se pregătea să meargă la un bal. Lipsa oricărei motivări şi luciditatea rafinată a eroului, descurajează presupunerile succesive asupra mobilului crimei şi te fac să crezi în unul din acele gesturi „gratuite" în genul celor ale lui Lafcadio Wluiki din *Les caves du Vatican,* pe care fantezia lui Gide l-a făcut conaţionalul lui Puiu Faranga din nuvela d-lui Liviu Rebreanu. Sfârşitul însă explică natura faptului.

Tânărul personaj din *Ciuleandra* suferă o detracare nervoasă, care se traduce în dragoste prin unele porniri sadice. Vederea dansului „ciuleandra" îi impresionează imaginaţia până la obsesie şi pune stăpânire pe toată afectivitatea lui. Dansul ia în gândul lui bolnav proporţii exagerate, sensibilizându-se sub aspectul contorsiunilor voluptoase ale soţiei lui, pe care o ucide în furia simţurilor morbide deslănţuite.

Internat într'un sanatoriu de către tatăl lui, spre a-l scăpa de sancţiunea legii sub pretextul iresponsabilităţii, Puiu împărtăşeşte medicului impresia covârşitoare pe care i-o produsese „ciuleandra".. Medicul înţelege din expunerea pacientului anormalitatea impulsiunii de care este dominat. Inchis singur cu propriile lui gânduri Faranga începe să dea semne vizibile de nebunie, când furioasă, când de o veselă animaţie, în dansul neobosit al „ciuleandrei".

Arta gradării mijloacelor şi a dozării efectelor lasă până la urmă o dâră de curiozitate nesatisfăcută în spiritul cititorului, asupra cauzelor care au împins atât de misterios pe erou la crimă. Până la revelarea finală, interesul povestirii nu scade nici un moment. O atmosferă enigmatică, creată din reticenţe meşteşugite, dar prezentate natural şi cu mijloace sobre, unitar susţinute, ţine încordată respiraţia cititorului în dorinţa producerii unei lămuriri, al cărei senz nu-l poate percepe în obscuritatea voită, ce învăluie motivul crimei. Dozajul e făcut cu o cumpănire experimentată, care arată că autorul stăpâneşte până în amănunţimi technica îmbinării elementelor în acţiune, iar cazul psiho-patologic e depănat cu un rafinament de observaţii, a căror preciziune clinică impresionează. Gândul secret al autorului, sobrietatea desăvârşită şi descrierea pasionat-poetică a „ciuleandrei", a cărei plasticitate formează una din paginile cele mai evocatoare din literatura românească, dau *Ciuleandrei* oarecari rezonanţe clasice şi o situiază în categoria operelor de seamă ale genului. Forţa dinamică şi plasticitatea sugestivă a descrierii „ciuleandrei", dau evocării o tărie halucinatorie:

„Jucătorii, cuprinşi după mijloc, formează un zid compact de corpuri care se mlădie, se îndoaie, se răsuceşte şi tresaltă. Picioarele flăcăilor scapără vijelios, schiţează figuri de tropote, sărituri de spaimă, svâcniri de veselie. Apoi, deodată, cu paşi săltaţi şi foarte iuţi, pornesc într'un vârtej... Şirul, tot încovoindu-se şi strângându-se ca un şarpe fantastic începe să se încolăcească, să se strângă, să se grămădească până ce se transformă parcă într'un morman de carne fierbinte care se svârcoleşte pe loc un răstimp ca apoi pe neaşteptate, să se destindă iarăşi, ostenit ori prefăcut... Dar lăutarii se înfurie că s'a înmuiat jocul, îşi întărâtă iar cântecul, mai puternic, mai stăruitor. Şiragul de jucători... se repede mai furtunos, picioarele hurducă pământul cu bătăile, vârtejul porneşte din nou, mai strâns, mai încăpăţinat, se încolăceşte iar şi iar se descolăceşte şi, în cele din urmă se închiagă într'un vălmăşag de trupuri zdrobite. Aşa, pe loc, câteva minute, nu ştiu cât timp, în acelaş ritm nebunesc, flăcăi şi fete se frământă, tremură, ropăe. De câteva ori clocotul de patimă e străpuns de chiote prelungi, ţâşnite parcă din străvechimea vremurilor, sau de vreun ţipăt de fată cu sânii aprinşi de strânsoare... Dar brusc, ca şi când l-ar fi tăiat cu foarfecele, cântecul se frânge şi îngrămădirea de tineri se risipeşte într'un hohot de râs sălbatec ca gemătul unei imense plăceri satisfăcute, în cât chiar văile se umplu de cutremur parcă furia patimei omeneşti ar fi deşteptat până şi instinctele de amor de mult înţelenite ale pământului"...

Stilul are în „Ciuleandra" scăderi dar mai puţine ca în restul operei d-lui Rebreanu. Vigoarea descrierii târăşte emotivitatea cititorului peste preocupările de cântărire a cuvântului sau a purităţii frazei.

■

Cu toată valoarea talentului utilizat în compunerea *„Ciuleandrei"* numele d-lui Liviu Rebreanu n'ar fi putut căpăta semnificaţia pe care a dobândit-o în concertul literelor române, dacă, dela analiza impulsiunilor unui personaj comun sau de excepţie, nu s'ar fi ridicat la concepţia mai înaltă a tratării unor probleme naţionale sau sociale. Autorul *„Ciuleandrei"* a pornit fără şovăire spre tratarea acţiunii ideilor-forţe care mişcă indivizii sau massele, şi a abordat cu hotărâre în romanele sale chestiuni de o însemnătate covârşitoare, pe planul naţional şi pe cel social-economic. Incercarea cerea, în afară de curaj, nu numai puterea închipuirii şi a expresiei cu care ne obişnuise *„Ciuleandra"* şi nuvelele d-lui Rebreanu ci şi o cunoaştere adâncă a mediului evocat şi în unele privinţi, o pregătire intelectuală care să fie la înălţimea nivelului problemelor tratate.

Acolo unde însuşirile eminente de creator de viaţă ale d-lui Liviu Rebreanu, s'au putut uni cu experienţa unei observaţii îndelungate aplicată direct asupra obiectului descris, ca în Ion, rezultatele au însem-

LIVIU REBREANU

nat un spor al patrimoniului literaturii române. Acolo însă unde consideraţiunile economice s'au deplasat depe planul individual spre a trece în domeniul social, agitând problema complicată a raporturilor de proprietate şi remunerare, cu toate consecinţele lor asupra vieţii ţărăneşti din vechiul regat, ca în *Răscoala,* verbalismul prolix de multe ori banal şi mai întotdeauna simplist, limitează valoarea romanului la câteva episoade izolate. In sfârşit, când inspiraţia îl îndreaptă spre tema subtilă a evoluţiei spirituale a Românilor din Ardeal către ideea şi mai ales spre conştiinţa naţională, sub imperiul şi în cadrul răsturnărilor produse de ultimul războiu, sobrietatea şi asprimea expresiei, se colorează în unele momente cu un lirism reţinut. Din nefericire, simpatia pe care o întreţese d-l Rebreanu în desvoltarea subiectului din *Pădurea Spânzuraţilor* nu poate înlătura caracterul vizibil al sforţării raţionale risipită de autor în prezentarea nouei edificări sufleteşti a eroului, acel aspect cerebral care răpeşte romanului tăria emotivă nceesară spre a-i ridica valoarea literară la înălţimea intenţiilor urmărite de autor. Orice lucrare literară, care ţinteşte să demonstreze o idee, sufere aceleaşi diminuţiuni în forţa ei sugestivă. Romanele şi piesele „à thèse", care au străbătut perioada naturalistă, ca un corolar al revirimentului de atitudini şi de opinii în faţa vieţii, trec astăzi printr'o eclipsă aproape totală, deşi valoarea elementelor din fuziunea cărora au rezultat, ar fi meritat, în multe cazuri o recunoaştere mai binevoitoare şi mai durabilă. D. Rebreanu a urmărit analitic numai o anumită tendinţă cu o perseverenţă migăloasă, dar rezultatul e acelaşi acolo unde intenţia demonstrativă se face prea mult simţită în organizarea materialului literar. Aceste consideraţiuni explică numai în parte de ce *Pădurea Spânzuraţilor,* cu tot succesul ei de librărie, nu va fixa, în literatura românească epopeea momentelor decisive ale afirmării conştiinţei româneşti integrale în Ardeal, sub acţiunea supremă a războiului pornit de vechea Românie.

Procesul care se produce în sufletul eroului român din *Pădurea Spânzuraţilor,* locotenentul Apostol Bologa, cere scriitorului un dar al analizei psihologice minuţioase şi adânci, care lipseşte d-lui Rebreanu. Autorul romanului *„Ion"* e un creator de caractere în acţiune. El posedă imaginaţia sintetică. Tipurile închipuite pornesc deadreptul în viaţă, conturându-se doar cu preciziunea faptelor şi a reacţiunilor exterioare pe care acestea le provoacă. Analiza procesului sufletesc al stărilor şi întâmplărilor trăite nu este exclusă sau complect absentă; dar, autorul nu coboară în adânc, spre a căuta resorturile ascunse ale vibraţiilor şi impulsiunilor ce se produc, considerându-le suficient motivate prin lipsa de dubiu a semnificaţiei lor comune. In *„Jar"* d. Rebreanu a încercat stăruitor genul romanului psihologic, dar n'a reuşit să redea decât pasiune şi senzaţii. Genul d-sale se apropie de dinamismul viziunii lui Balzac şi Maupassant. Deaceea a şi reuşit mai bine în nuvela *Catastrofa,* plină de mişcare, de agitaţie rapidă şi de reacţii elementare, decât în desvoltarea lungă, cumpănită, complicată cu analize psihologice de suprafaţă, a aceloraşi elemente din *Pădurea Spânzuraţilor.*

Viaţa satului

Ion, eroul romanului cu acelaş nume, apare conturat cu o energie, care-l fixează trainic în mintea cititorului şi-l situiază pentru totdeauna printre tipurile literare memorabile. D-l Rebreanu a procedat după maniera clasică. O pasiune irezistibilă, esenţială, determină acţiunea şi soarta personajului.

Ea va influenţa întreaga lui atitudine, raporturile cu societatea înconjurătoare şi îi va dicta cu preciziune căile pe care îşi va îndrepta paşii. Considerentele morale, omenia şi micile satisfacţii normale ale vieţii vor fi sacrificate fără ezitare de porunca aspră a pasiunii cardinale. O punte subţire va despărţi gesturile lui de aspectul patologic al maniei. (Pasiunea învinge raţiunea care ar sta în calea realizării ei, pe când mania şi impulsiunile ei morbide, nu întâlneşte rezistenţa raţiunii care e absentă).

Eroul d-lui Rebreanu e un ţăran sărac dar ambiţios, dintr'un sat al Ardealului. Pasiunea ce-l mistuie e setea de pământ. Intensitatea sentimentului atât de generalizat şi formele afective extreme în care se manifestă aici, cuprind suma aspiraţiilor ţărăneşti individuale şi dau eroului romanului caracterul unui tip social. Ion va fi *ţăranul* şi prin oarecari aspecte propri, ţăranul român ardelean. El urmăreşte cu tenacitate pământurile bătrânului Vasile Baciu, a cărui avere o râvneşte. Această ideie dominantă, îl va determina să-şi părăsească iubita, să capteze pe Ana, fiica lui Vasile Baciu, pe care nu o poate suferi, să forţeze mâna părintelui ei prin maternitate nelegitimă şi apoi sigur de izbânda la care-l va duce teama de ruşine şi rămăşiţa de simţiminte părinteşti ale lui Vasile Baciu, să tortureze până la stoarcerea oricărui suflu de viaţă pe nefericita femee. Odată ţinta realizată, Ana e brutalizată cu cruzime de tatăl ei, care-şi pierduse pământurile şi de Ion, care-şi împlinise scopul şi împinsă la sinucidere. Copilul moare şi Ion devine stăpânul titular al întregii averi.

Acesta e sfârşitul social al romanului. El mai conţine un episod: Ion este ucis de bărbatul fostei lui iubite, pe care-l părăsise pentru a lua pe Ana, dar spre care i se îndreaptă patima după dobândirea pământurilor acesteia.

Tenacitatea neîndurată şi lipsa de scrupule a lui Ion, care-l fac să calculeze loviturile cu o dibăcie plină de siguranţă, sunt descrise în trăsături energice şi vii. Viaţa satului e conturată de două personagii, care se ciocnesc violent, mânate de acelaş resort: Ion şi Vasile Baciu, tatăl Anei. Primul vrea să-i smulgă lui Baciu pământul, pe care acesta se sileşte să nu-l piardă. In calea luptei, violent pornită, temperamentele lor de oţel nu se desmint. Baciu calcă, sălbatec şi crud, peste simţimintele părinteşti, Ion peste cele omeneşti. Deşi incult, Ion e tot atât de rafinat în loviturile şi calculele lui, ca oricare dintre eroii lui Balzac sau Maupassant porniţi în smulgerea, fără scrupule, a bunurilor pământeşti.

Viaţa satului este aproape exclusiv colorată, în romanul d-lui Rebreanu, de lupta aprigă pentru pământ, încinsă cu cruzime. Invăţătorul şi preotul sunt personagii secundare, fără „priză" şi fără interes pentru tema fundamentală. (In *Răscoala* d-l Rebreanu a înlăturat complect figura învăţătorului în momentele culminante ale romanului şi a evocat vag şi fără nici o legătură organică figura preotului). Din massa ţărănimii nu se ridică nici o figură care să filtreze preocupări mai înalte decât cele inspirate de setea de pământ şi de avere, în cari sufletul omenesc este sfâşiat, nesocotit şi degradat.

Romanul lui Zola, *La terre,* a prezentat ţărănimea tot astfel cum apare în romanul d-lui Rebreanu. Eroul romancierului francez, ţăranul Buteau, în pasiunea lui pentru pământ şi pentru bani, îşi fură sora, fratele şi părinţii, violează pe sora soţiei lui în nădejdea de a şi-o face concubină şi a o împiedica astfel să împartă pământurile pe care le administrează el. Când violul nu izbuteşte prin propriile lui puteri, însăşi femeia lui legitimă îi dă o mână de ajutor complezentă şi tare, împotriva propriei ei surori. Tabloul lăcomiei şi amoralităţii crude, se complectează cu uciderea surorii violate, şi cu cea a tatălui eroului şi cu perspectiva unei continuări viitoare a lanţului de crime, dacă păstrarea pământului va reclama noui gesturi „decisive".

Comparaţia întâmplărilor din cele două romane, *Ion* şi *La terre,* vădesc similitudinea aspiraţiilor şi a vieţii eroilor, sub orice latitudine ar trăi. In romanul lui, *Ţăranii,* scriitorul polonez Ladislas Reymont redă într'o atmosferă diferită, în care sufletul nu e absent, setea de pământ şi de avere a ţăranului polonez. Utilitarismul e şi aici cras material ca, de pildă, la măritişul tinerei şi frumoasei fete Iagusa cu un bătrân bogat, când tot satul invidiază soarta fetei, în loc să dispreţuiască uniunea nefirească.

D. Rebreanu are imagini sezisante oridecâte ori vorbeşte de patima lui Ion pentru pământ: „Simţea o plăcere atât de mare văzându-şi pământul, încât îi venea să cadă în genunchi şi să-l îmbrăţişeze. I se părea mai frumos, pentru că era al lui. Iarba deasă, grasă, presărată cu trifoi, unduia ostenită de răcoarea dimineţii. Nu se putu stăpâni. Rupse un smoc de fire şi le mototoli pătimaş în palme". Personagiul lui Balzac, Buteau, face acelaş gest: „Când pămân-

EMILE ZOLA

turile nu mai aveau nevoie de lucru, el se întorcea să le vadă ca un înamorat. Le făcea înconjurul, se pleca şi lua cu gestul său obişnuit un pumn de pământ gras pe care-i plăcea să-l sfărâme. să-l lase să curgă printre degete, fericit, mai ales, dacă nu-l simţea nici prea uscat, nici prea umed, mirosind a pâine". Zola repetă această imagine în alte cuvinte, şi d-l Rebreanu mai revine asupra ei în cursul romanului: „Se aplecă, luă în mâini un bulgăre şi-l sfărâmă între degete, cu o plăcere înfricoşată. Mâinile îi rămaseră unse cu lutul cleios ca nişte mănuşi de doliu. Sorbi mirosul, frecându-şi palmele". Gestul ar putea avea nu numai semnificaţia unui ataşament material pentru avere, ci şi un senz mistic al legăturii omului cu pământul. Dar nici Zola, nici d-l Rebreanu nu îngăduie să ne fixăm în asemenea impresiuni. Patima crasă, materializată, este atât de complect stăpânitoare, în toate fazele celor două romane, încât domină exclusiv întreaga lor structură. Unul din numeroasele momente similare ale romanului d-lui Rebreanu, va lămuri natura sentimentului. Vasile Baciu îşi exală furia asupra fetii lui însărcinate, când simte că Ion îl va birui prin creşterea sarcinei. „Intocmai ca fiara care, cu privirea stăpânitoare şi-a ameţit prada, dar totuşi, spre a-şi spori plăcerea sângeroasă, mai aşteaptă un răstimp înainte de a o zdrobi, — tot astfel şi Vasile Baciu stătu pe loc, sorbind din ochi desnădejdea Anei şi ascultându-i strigătele îngrozite care îl întărâtau ca nişte îndemnuri vrăjmaşe... Insfârşit, cu paşi grei şi rari se apropiè de ea, îşi înfipse mâna în părul ei şi, cu o smucitură setoasă, o trânti jos. Apoi porni să-i care pumni în cap, în coaste, în burtă, cu o iuţeală fulgerătoare, gâfâind şi mugind. Mâinile Anei încrucişate, se sileau să prindă loviturile crâncene care-i ameninţau rodul păcatului. Şi cizmele grele cădeau mereu sfărâmându-i carnea zdrelită de ger, zdrobindu-i oasele". Descrierea mai urmează astfel, iar d-l Rebreanu are grija să adaoge: „De-aici încolo nu trecea zi să n'o bată până ostenea".

Asemenea izbucniri de cruzime la gândul proprietăţii ameninţate nu se potrivesc cu spiritualizarea pe care o presupune atracţia mistică a pământului, cu tot accentul, aproape liric, pe care d-l Rebreanu îl pune în descrierea iubirii lui Ion pentru pământ.

Vigoarea patimei trebuia prezentată într'un vestmânt potrivit, adecuat naturii ei. Stilul d-lui Rebreanu corespunde de minune cerinţelor genului de viaţă reprezentant: este crud, sobru, direct şi precis. El îmbracă evenimentele şi caracterele cu naturaleţă. O mână sigură stăpâneşte desfăşurarea faptelor şi le toarnă în expresii atât de fireşti, încât par definitive.

Cu voinţa lui necruţătoare, cu toate puterile sufleteşti îndreptate spre ţinta care e aspiraţia capitală a vieţii lui, trecând peste orice scrupule, peste vieţi şi cadavre ce i se pun în cale, Ion este tipul ţăranului răsărit şi tare. O întrebare răsare totuşi din negura morală a vieţii prezentate: să fie oare aceasta *toată* viaţa satului? Să fie oare preocuparea dobândirii pământului atât de cardinală, încât să devie exclusivă de orice alt sentiment? Zola şi, la noi, Duiliu Zamfirescu, ar răspunde afirmativ. D. Rebreanu dă răspunsul prin perseverare. Reluând descrierea vieţii ţărăneşti în *Răscoala,* nu acordă ţărănimii din vechiul regat nici o figură care să o ridice moralmente deasupra mizeriei şi a patimilor de fiecare ceas.

Zola, călcând pe urmele lui Balzac, dar cu mai multă stăruinţă, naturaleţă şi cruzime, decât o făcuse acesta în romanul lui, *Ţăranii,* a revelat citadinilor francezi surprinşi, o altă lume câmpenească decât acea idilică a romanelor lui George Sand. Limbagiul îngrijit şi cultivat al eroilor rurali din romanele scriitoarei franceze, era un instrument de expresie convenţional. La noi, d. Rebreanu a produs, prin verismul crud al descrierii, un efect revelator de o intensitate mai redusă, deoarece evoluţia dela ţară la oraş mai recentă, n'a putut ridica distincţia unor bariere intelectuale şi morale atât de separatoare ca în ţările industriale de lungă cultură, din apus. Totuşi, întrebarea de adineauri stăruie... N'a găsit d. Rebreanu nimic demn de reţinut în ordinea virtuţilor morale ale mediului rural evocat? Cinstea, bunul simţ, voia bună şi, uneori, elanul generos al ţăranilor lui George Sand, nu sunt însuşiri tot atât de reale, deşi artificial prezentate, ca şi impulsiunile brutale din *La terre* şi din *Ion?*

D. Rebreanu neglijează prea mult diferenţierile individuale, pe care le şterge, aproape cu totul, în *Răscoala,* spre a prezenta, ca şi Cehov în Mujicii, numai aspecte deprimante ale păturii ţărăneşti. Ea apare ast-

Urmare în pag. VI-a

fel lipsită de orice idealism şi de orice preocupare de ridicare deasupra precarităţii existenţei joase, plutind în negura amoralităţii şi a ignoranţei şi în pofta simţurilor deslănţuite. Autorul romanelor *Ion* şi *Răscoala* n'a lăsat să se zărească firul de lumină care acţionează ca un tonic în viaţa zbuciumată a noroadelor dela ţară, în raza căruia se poate afla tăria lăuntrică şi permanenţa acelor calităţi care au dat maselor ţărăneşti puterea de a regenera forţele poporului român în cursul istoriei agitate. D. Rebreanu n'a făcut sensibilă, în tablourile mizeriei evocate, nici acea „pudoare a suferinţii", pe care o degajează *Mujicii* lui Cehov...

Mişcarea masselor rurale

Cu *Ion*, romanul ţărănist a putut serba un succes semnificativ. Viaţa autentică dela ţară, revela pentru întâia oară în literatura românească, intensităţi de sentiment şi tării de caracter, pe lângă care moleşeala vieţii sentimentale sau dulcegăria intrigilor dela oraşe apăreau ca simple jocuri inofensive. Viziunea elementelor tari şi ciocnirea de patimi puternice din *Ion*, puteau fi prezentate ca izvor de înnoire a inspiraţiei romanului orăşenesc. Cu o viaţă mai completă de cât Buteau al lui Zola, eroul d-lui Rebreanu îşi află toată forţa şi inspiraţia în universul izolat al propriului său suflet, pe când multe din pornirile lui Buteau ar fi fămas nerealizate, fără concursul devotat şi oportun al soţiei lui.

■

Rezultatul primei experienţe putea măguli sensibilitatea d-lui Rebreanu: Ion se încadra cu cinste în galeria portretelor marilor agitaţi de frenezia posesiunii bunurilor pământeşti, mai veridic, poate şi mai pământean decât Hagi-Tudose al lui Delavrancea. D. Rebreanu a voit să lărgească efectul cadrului rural utilizat, transportându-l în limitele teritoriale ale vechiului regat. *Răscoala* avea să fie oglinda întâmplărilor tragice din anul 1907.

Ideea nu era lipsită de atracţie şi de interes. Vâltoarea ce ridicase massele, ca pe un singur om, în clipele când, de cealaltă parte a „baricadei" semnificaţia fenomenului nici nu fusese bine percepută, putea tenta talentul tumultuos al d-lui Liviu Rebreanu. Dinamismul viziunii sale găsea în svâcnirile massei, în pornirile ei pătimaşe şi în luminarea sinistră a decorului, un teren de inspiraţie şi de concepere a unor imagini impregnate de măreţie şi de elan. Modelul nu mai putea fi găsit aiurea, pentru a da ocazie autorului să-l perfecţioneze şi să-i implânte rădăcinile adânc în solul românesc.

Ţărănimea mai fusese tratată ca massă, dar amorfă şi pasivă, în *Mujicii* lui Cehov. Tabloul integral al mizeriei şi întunercul vieţii satului şi imaginea sufletului chinuit şi umilit al ţăranului, nu le-ar fi putut reda nici astăzi nimeni mai bine decât autorul rus. Dar svârcolirile massei ţărăneşti, agitată convulsiv sub impulsul furiei oarbe şi al cruzimii animalice, cereau un ochiu exercitat şi o viziune destul de vastă ca să cuprindă şi să coordoneze un ansamblu cu aparenţe haotice.

Câteva episoade din a doua jumătate a romanului arată că d. Rebreanu nu greşise în alegerea subiectului. Din nefericire, d-sa s'a crezut obligat să explice, nu cauzele psihologice, — pe care le-a neglijat, — ci mai ales pe cele social-politice şi economice, care au determinat răscoala masselor rurale. Toate personagiile d-lui Rebreanu comentează cu pasiune mersul revendicărilor ţărăneşti, luând atitudini în favoarea sau împotriva acestora. Discuţiile interminabile, în jurul exproprierii şi a revoluţiei probabile, care umplu prima jumătate a *Răscoalei*, privite mai ales în lumina faptelor ulterioare, apar convenţionale şi de o banalitate zdrobitoare. Sunt momente în care teama că d. Rebreanu a neglijat arta compoziţiei şi exerciţiul sever al spiritului autocritic devine legitimă. In romanul *Ion* cuvintele erau expresia unui temperament, pe care acţiunea îl desvolta, fixa şi delimita progresiv, sub toate aspectele şi împotriva tuturor digresiunilor. Partea întâia a *Răscoalei*, dimpotrivă e o urnire greoaie de material, risipit în vorbe şi descrieri nesfârşite. Nu numai orăşenii, ci şi ţăranii, într'un limbaj mai simplu şi de multe ori trivial, în care câştigă naturaleţa, dar pierde arta, ţin conferinţe economice în maniera dialogată. Subnutriţia, lipsa de pământ, tocmelile oneroase, împilarea, formează fondul consideraţiunilor, care, sunt departe de a deveni un element de artă şi, cu atât mai puţin, de mişcare.

A doua jumătate a romanului descrie începutul răscoalei. Nici această parte n'a isbutit să trezească imaginea integrală a forţei care deslănţuie revoluţia, dar este mult superioară primei. In loc de a deschide succesiv şi progresiv perspectiva tot mai largă spre aspectul general al revoluţiei în momentele supreme, d. Rebreanu a evocat tablouri izolate, care se alătură unele de altele, fără a forma o imagine totală. Pornirea ţărănimii din nevoia de a face ceva, în clocotul abia mărturisit până atunci, incendiile conacelor, prădăciunile, violarea şi uciderea Nadinei, omorîrea lui Miron Iuga, cruzimile massei deslănţuite fără frâul stăpânirii... apoi represiunea armată, cu excesul corolar al ororilor, aşa denumite pe atunci „inutile", sunt tot atâtea aspecte şi momente de mişcare, pe care d. Rebreanu le prinde izolat în toată cruditatea şi pitorescul lor aprig.

Răscoala nu a mai putut crea un tip nou sintetic, al ţăranului din vechiul regat. In vâltoarea revoluţiei, care e esenţial mişcarea maselor, individul se dizolvă în agitaţiile mulţimii. Aceasta capătă o individualitate condusă de elemente psihice şi motoare separate de ale fiecărui component. De aceea mişcarea convulsivă a massei ţărăneşti apare, în romanul d-lui Rebreanu, ca acea a unui corp imens fără cap, a unui monstru care se svârcoleşte în ţărână.

Ca evocator al unei perioade istorice, care a avut să înregistreze asemnea frământări considerabile, d. Rebreanu ar fi trebuit totuşi să pornească dela descrierea mai consistentă a figurilor individuale, cu trăsăturile lor proprii, pentru a fixa mai bine fundamentul pe care se ridică isbucnirea massei. Pe când în *Ion*, d. Rebreanu a evidenţiat nu numai nevoia de pământ, ca pe un mijloc de existenţă a ţăranului, ci şi ca rezultat al unui ataşament irezistibil, care prinde pe alocuri, un avânt liric, — în *Răscoala*, din cauza aspectului gregar, unicul mobil al strigătului „pământ!" apare mizeria, nevoia minimului de subzistenţă. Deosebirea e izbitoare. Dar şi baza structurală a celor două romane este diferită. In *Ion* se dă o luptă între indivizi în sânul aceleiaşi categorii sociale, pentru dobândirea unor fâşii de pământ, *Răscoala* prezintă lupta dintre *clase sociale* diferite, în care deposedaţii vor să deposedeze pe ceilalţi, la rândul lor. De aceea ţăranii prezentaţi în paginile romanului se aseamănă aidoma unii cu alţii, iar conversaţiile lor par un monolog nesfârşit pronunţat de diverse guri.

Nici clasa dominantă nu lasă o impresie deosebită. Gustul vorbei şi al discuţilor de o calitate îndoelnică, frizând tonul comentariului anecdotic al presei zilnice, produce aceaş fărămiţare şi lipsă de caracterizare tipică a trăsăturilor clasei dominante. Unica figură, mai precis creionată, e cea a bătrânului Miron Iuga, proprietarul mare, *stăpânul*. Dar şi conţinutul lui sufletesc e palid schiţat într'o continuă afirmare verbală a necesităţii autorităţii şi în voinţa lui de a cumpăra o nouă moşie, pe care nu vrea să o scape. Mobilele lui sufleteşti intime, genul de stratificare interioară, ce-l fac să fie dominat de gustul şi de obstinaţia stăpânirii şi adăogării de pământ, lipsesc aproape cu desăvârşire, pentrucă genul observaţiei pe care ar necesita-o o asemenea operaţiune analitică nu e în bunele mijloace ale d-lui Liviu Rebreanu. Miron Iuga nu va putea rămâne tipul prin excelenţă al marelui proprietar rural român autoritar şi legat de pământ, pentrucă nu l-a revelat prin acele reacţiuni esenţiale care trag gesturile caracteristice din străfundurile necunoscute ale sufletului, cum a făcut-o Galsworthy cu Jolyon Forsyte în *Proprietarul*, Mirbeau în *Les affaires sont les affaines*, sau însuşi d. Rebreanu în romanul său *Ion*.

Celelalte personagii ale burgheziei ruralo-orăşăneşti, sunt şi mai slab estompate. Fiul lui Miron, Grigore, care ar fi voit să reprezinte, în intenţiunile d-lui Rebreanu, tipul nouei generaţii de proprietari agricoli, apare palid, fără nici un relief, schiţat mai mult prin evaziuni decât prin acţiuni pozitive. Nadina, singura femeie pe care o prezintă autorul pe primul plan în galeria generaţiei burgheze a revoluţiei, e privită doar dela distanţă, sub aspectul ei exterior şi dinamic. Stilul suferă numeroase eclipse.

Totuşi intenţia de a evoca ceeace Balzac numea în prefaţa la romanul său, *Ţăranii*, „conspiraţia permanentă a acelora pe care-i numim slabi, contra acelora care se cred tari, a ţăranului contra bogatului"... nu este un merit neglijabil şi trebue să recunoaştem că d. Rebreanu are destule momente impresionante în *Răscoala*, care justifică sforţarea creaţiunii romanului.

■

Pădurea spânzuraţilor, romanul războiului n'a folosit decât incomplect cadrul pe care-l oferea natura subiectului. Viaţa sufletească a eroului se desvoltă aproape numai sub aspectul revelaţiei ideii naţionale. Episodul de dragoste cu Ilona, conservă un caracter secundar, deşi formează partea cea mai vie a romanului în care se simte elan, succesiune necesară şi pasiune, adică materialul generos şi veşnic nou din care se plămădesc asemenea opere.

D. Rebreanu ar fi riscat să rămânie în afara liniei prozatorilor de seamă ai războiului, dacă n'ar fi dat la iveală cele *Trei nuvele* care prezintă prăpădul luptei în cea mai intensă expresie a lui: distrugerea sângeroasă, omuciderea în massă, cu elanurile, tresăririle, disperările şi străfulgerarea ultimei credinţi şi a ultimei viziuni sau nădejdi. In atmosfera acestor trei nuvele, apar cele mai nemeştugite însuşiri omeneşti, iar primejdia continuă, nesiguranţa vieţii, perspectiva foametei, a distrugerii şi a morţii pleacă instinctiv spiritul spre autoexaminare şi spre fixare definitivă. D. Rebreanu apare astfel ca un conservator preţios al tablourilor războiului român, care se pot pune cu cinste alături de cele ale literaturii apusene.

■

Cu eminentele calităţi pe care le-am menţionat mai sus şi cu numeroasele scăderi pe care m'am străduit să le atenuez în amănunţimile lor, d. Liviu Rebreanu se prezintă ca una dintre cele mai remarcabile figuri ale mişcării literare române. Inspiraţia d-sale plină şi viguroasă, a putut să-l poarte spre izbândă printre cele mai primejdioase dificultăţi. N'a isbutit care d-sa să insereze în *Adam şi Eva* o serie de nuvele, în care talentul evocării iubirii tari şi a morţii, în felurite ţinuturi şi epoci, se ridică triumfător peste scăderile unei filozofii pretenţioase, căznite şi obscure şi peste invenţiile de nume, ţări, moravuri şi ţinuturi care forţează violent imaginaţia şi cunoştinţele istorice?

Ridicându-se până la înălţimea creării tipurilor sociale, puterea d-sale de evocare sintetică a aruncat în viaţa literelor româneşti figuri de o vitalitate impresionantă, care se mişcă natural în cadrul frământărilor de aici. N'a reuşit totuşi, să insufle unora dintre opere tăria de viaţă a celorlalte, pentrucă nu a pornit întotdeauna dela izvorul celor mai reale mijloace ale d-sale şi a căutat să creeze în domenii pentru care nu avea ochiul sufletului suficient format. Extensiunea inutilă şi obositoare pe care o dă unora dintre lucrările d-sale, prin inserţiunea unor imagini şi consideraţiuni străine structurii organice a romanelor, va trebui să fie strict supraveghiată în viitor, mai ales că partea discursivă e, prin natura ei, caracteristic statică, în timp ce toată formaţiunea temperamentală a d-lui Rebreanu îl îndeamnă spre aspectul vieţii în mişcare.

Imaginaţia d-sale sintetică, îndreptându-l spre ciocnirea furtunoasă şi necruţătoare a patimilor omeneşti, îl depărtează de analiza psihologică, ale cărei instrumente delicate se frâng sub apăsarea viguroasă a accentelor d-sale pasionale. De aceea d. Rebreanu ar trebui să evite romanul psihologic şi să stăruie pe axa capitală a puternicului d-sale talent: acea a pasiunilor tari, care crează în literatură tipurile sintetice, caracteristice şi eterne. Sobrietatea manierei d-sale, în luptă cu tendinţele lungirii fastidioase a povestirii, este o frână preţioasă şi un dar prea însemnat, spre a nu fi cultivat cu stăruinţă.

In câteva zeci de pagini din *Mujicii*, *Cehov* a putut da un tablou integral al mizeriei morale şi materiale a ţărănimii ruse dinainte de războiu, demonstrând până la evidenţă, prin însăşi impresia produsă, că orice desvoltare suplimentară nu s'ar mai fi putut menţine în cadrul esenţialului. D. Rebreanu n'a transformat ţărănimea în massă idilică, în genul lui Alecsandri, nici în massă epică în genul d-lui Mihail Sadoveanu dar, considerând-o redusă la o sumă de reacţiuni limitate, n'a concentrat cu toată energia materialul observaţiei d-sale.

Virtutea, graţia şi delicateţa, nu vor putea forma cu succes obiectul povestirilor d-lui Rebreanu. Utilizând însă calităţile reale ale temperamentului şi observaţiei d-sale, va putea reda, ca nici un alt scriitor modern al ţării, tabloul caracterelor în acţiune şi tarele moravurilor de la noi.

AURELIU WEISS

JOHN GALSWORTHY

Morarul depe Dee

MacCreed era un om respectabil, dar un exilat în satul lui. Nu exista nimic în contra lui, ba ocupa chiar postul de barcagiu pentru oamenii depe moşie; şi în fiece seară explica la cârciumă că de nu şi-ar fi luat el bine în seamă drepturile, ar fi rămas un servitor salariat. „C'o leafă fixă, mă 'nţelegi, fără să pot scoate un ban cinstit".

Işi scotea bani cinstiţi, luând câte 6 pence taxă de trecere de la ori şi cine nu aparţinea familiei depe moşie. Doctrina lui, predicată în fiecare noapte era că burghezii sunt uniţi ca să distrugă drepturile săracilor. Cu toate că aceasta ar fi trebuit să-i producă popularitate, din-

JOHN GALSWORTHY

tr'un motiv subtil şi misterios, era considerat sufleteşte străin. Nimeni nu l'a auzit vreodată revoltându-se contra acestui verdict nescris, nerostit; nimeni nu ştia de fapt dacă-şi da seama de el.

In nopţile liniştite, putea fi văzut în barca lui, pe lacul moşiei, lângă stânca cea înaltă şi păduroasă, reflectând par'că la păcate ascunse. Era şi cântăreţ şi avea un singur cântec: „Morarul depe Dee" pe care-l fredona în toate ocaziile. Efortul de a-l cânta imprima gurii lui o strâmbătură caraghioasă, sub mustaţa cafenie spălăcită. Oamenii depe terasa moşiei îl auzeau cântând noaptea, c'o voce extraordinar de joasă, când traversa râul înapoi spre casa lui.

Nimeni nu ştia precis de unde venea. Cu toate că unii menţionau Irlanda, alţii susţineau o teorie a Scoţiei; şi unul, care avea imaginaţie, îi atribuia o origină islandeză. Misterul ăsta rodea în inima satului — satul cu căsuţe albe, c'o permanentă coroană moale de fum şi c'un grai ţărănesc nordic aspru.

MacCreedy era închis la fire şi cât priveşte banii nimeni nu ştia dacă avea mulţi sau puţini.

La începutul primăverii ceru un congediu şi dispăru timp de o lună. Se întoarse c'o nevastă, o fată tânără, anemică, vorbind cu accent sudic. O fiinţă interesantă, nevasta asta a lui MacCreedy, foarte tăcută şi c'un fel, inconştient, de resemnare ironică. In dimineţele de Mai, figura ei subţire, care părea că s'ar rupe dintr'o zmucitură la mijloc, putea fi văzută, atârnând rufe la uscat, sau aplecându-se peste straturile de legume, în timp ce MacCreedy o observa c'o privire de posesor din uşa casei. Poate că pentru el simboliza o victorie asupra singurătăţii lui. Poate că o considera doar ca bani la ciorap.

Nu se împrieteni cu nimeni, căci era sudică şi nevasta lui MacCreedy. Dealtfel MacCreedy nu vroia să-şi facă prieteni. Când era plecat, ducea ea barca şi după ce debarca pasagerii, rămânea nemişcată, aplecată asupra vâslelor, uitându-se lung după ei, caşi cum n'ar fi vrut să piardă sunetul paşilor lor. Apoi trăgea încet înapoi, în contra curentului de apă argintie, şi după ce lega barca de mal, stătea, adumbrindu-şi ochii cu mâna.

MacCreedy tot se mai ducea în „public" noaptea, dar nu vorbea niciodată de nevasta lui şi se remarcase că ochii lui de maimuţă fixau stăruitor pe ori şi cine întreba de ea.

Părea că suspectează satul de a vroi să i-o ia. Acelaş instinct care-l făcea să-şi îngroape banii într'un ciorap, îl îndemna să-şi îngroape şi nevasta. Nimeni nu-i dădea nimic, nimeni nu avea să-i atingă proprietatea.

Vara înaintă, dogorî cu putere şi trecu. Toamna începu. Râul curgea în jos, plin cu frunze şi adeseori, în umezeala toamnei, satul se pierdea în ceaţa lui moale de fum.

MacCreedy devenea din ce în ce mai puţin vorbăreţ, venea în „public" rar şi la mijlocul băuturii, punea paharul jos şi pleca, ca şi cum ar fi uitat ceva.

Oamenii spuneau că Mrs. MacCreedy avea aerul nenorocit. Incetă să se mai ducă Duminica la biserică. MacCreedy nu se dusese niciodată.

Intr'o zi, se zvoni în sat că mama lui Mrs. MacCreedy se îmbolnăvise şi că Mrs. MacCreedy plecase s'o îngrijească. Şi într'adevăr figura ei nu mai fu văzută în grădina din dosul stâncii.

Deveni un obiceiu de a-i cere lui MacCreedy noutăţi despre soacră-sa, căci se părea că întrebarea îl plictisea. Intorcea capul, trăgea violent din vâsle şi răspundea: „Eh! ceva mai bine".

Obosit probabil de a mai răspunde acestei întrebări, renunţă de a se mai duce în „public" şi în fiecare seară când umbrele pădurii veneau să se scalde în apă, putea fi văzut, privind

peste marginea bărcii împotmolite în apa adâncă de lângă casa lui. Sunetul cântecului lui favorit nu se mai auzea. Oamenii spuneau: „Ii lipseşte nevasta-sa!" şi pentru prima oară de când trăia printre ei, avură pentru el un sentiment care era aproape cald.

Dar într'o dis de dimineaţă, paznicul, care avea de mult ceva contra lui MacCreedy, după un ceas de muncă grea, o pescui pe Mrs. MacCreedy din fundul mlaştinei. Era cusută cu grijă într'un sac, îngreunată cu pietre şi faţa îi era neagră.

Il acuzară pe MacCreedy, care plânse şi nu zise nimic. Fu luat la închisoarea departamentului. La proces rămase mut şi fu găsit vinovat. Se dovedi între altele că Mrs. MacCreedy nu avea mamă.

Pe când aştepta să fie spânzurat, ceru să fie chemat preotul şi îi făcu următoarea declaraţie:

„Părinte", zise el, nu-mi pasă ce ai să spui, vei avea destul timp să vorbeşti când n'am să mai fiu. Nu cu tine vorbesc, nici cu altcineva — dar sunt singur aici, e o plăcere pentru mine să văd o faţă care să nu mai fie a paznicului ăstuia cu ochii scurşi. Nu cred că eşti mai bun decât mine, dar chiar de-ar fi aşa ce-mi pasă. Cu mine trebue să mă socotesc. Omule, crezi că mi-aşi fi păstrat independenţa dacă m'aşi fi luat după cei ca tine?... Niciodată n'au avut un cuvânt bun pentru mine, ăia din vale — burghezi la fel ca şi ceilalţi — adunătu de proşti... Şi dece n'au avut un cuvânt bun pentru mine? Tocmai fiindcă sunt un om independent! Or să spună că sunt închis — zgârcit îmi spuneau. Şi de ce eram închis? Fiindcă ştiam că toţi sunt în contra mea. De ce să le fi dat ceva? Toţi aşteptau să ia dela mine. Or să spună că nu-mi preţuiam nevasta — dar asta-i o minciună părinte — era doar totul pentru mine! Aşa cum îţi vorbesc acum, dacă n'aş fi făcut ce-am făcut, aşi fi pierdut-o. M'am muncit toată toamna, eu nu sunt din acei care nu privesc un lucru în faţă. Nu mă orbeşti pe mine cu palavre. Te întreb, dac'ai avea un diamant, nu l'ai arunca mai bine în mare, decât s'aştepţi să ţi-l fure? Ba bine că nu!

Ei, acum e moartă şi mort am să fiu şi eu după ce or să-mi stoarcă viaţa din mine. Părinte, nu cumva să te duci să pălăvrăgeşti c'a făcut ea vr'un păcat. N'a păcătuit niciodată — n'a avut timp. Nu cumva să-i strici reputaţia când eu n'am să mai fiu ca s'o apăr; dar eram sigur, vezi, c'o s'o facă, avea să se întâmple, mă'nţelegi? Eh, mi-era scris s'o pierd. Şi-am să-ţi spun cum am aflat.

Era într'o zi pe la sfârşitul lui Octombrie. Golii caseta bărcii şi spusei nevestii: „Jenny, zic eu, ai să duci tu barca mâine, mă duc la oraş după un rând de haine. Să ai grijă, zic eu, să nu se furişeze nimeni fără să plătească cei 6 pence".

„Foarte bine, MacCreedy", spune ea.

Apoi îmi pusei pâine şi carne într'o hârtie şi ea mă trecu dincolo cu barca. Ei, mă dusei în sus pe drum când crezui că s'o fi dus înapoi şi mă întorsei şi încet ajunsei din nou la apă. Dar ea era tot acolo, şezând unde o lăsasem. Asta mi-a părut curios, părinte, ştii cum e când ţi se strică planurile. „Jenny", îi zic eu, ca şi cum aşi fi venit dinadins, „ai s'ai grije de taxe?"

„Da, MacCreedy" zice. Şi apoi întoarse barca. Eu mă dusei din nou jos şi mă ascunsei în tufişurile depe mal şi rămăsei toată ziua acolo de pază. Ai văzut vreodată o cursă pentru epuri?

Trecu patru oameni peste apă şi de fiece dată îi văzui cum i-au plătit. Dar spre seară, într'un târziu, omul acela — chiar dracul — acela pe care-l aşteptam — veni jos şi strigă: „Barcagiu". Nevasta mea veni cu barca şi o observai de aproape când el puse piciorul înăuntru. Ii văzui vorbind în barcă şi îl văzui cum i-a luat mânile când o părăsi. Nu mai era nimic de văzut, căci el plecă.

Aşteptai până seară, apoi mă furişai afară şi chemai: „Barcagiu". Nevasta mea veni jos şi mă duse dincolo. Primul lucru pe care-l făcui fu să mă duc la casetă şi să scot patru piese de câte 6 pence. „O, zic eu, Jenny, ai avut deci patru taxe?"

„Da, zice ea, tocmai patru".

„Eşti sigură", spun eu.

„Sigură, MacCreedy", zice ea.

Ai văzut vreodată ochii unui epure când vulpea e în apropiere?

O întrebai cine fuseseră şi dupăce îmi spuse numele celor dintâi patru şi nici un altul, ştiui c'o pierdusem. Se culcă numaidecât şi după ce se culcă, aşteptai, stând lângă foc. Intrebarea ce mi-o puneam era aşa: să-i las să mi-o ia? Să-i las să mi-o ia? Sudoarea curgea depe mine. Gândii că poate a uitat să-l numească, dar îi văzui ochii. Şi apoi unde erau cei 6 pence ai lui? In viaţa asta, părinte, sunt lucruri peste care nu poţi trece. Nu, spusei eu către mine, sau e ceva între voi sau o să fie în curând ceva între voi sau ai fi avut cei 6 pence. Mă simţeam mai greu ca plumbul. Ai fi avut cei 6 pence, spusei către mine; nu se poate trece peste asta. Vreau să ştii că nevasta mea era o femee ascultătoare, da, făcea ce i se spunea şi dacă n'ar fi fost pentru cauză, ar fi avut cei 6 pence ai lui. Nu-i nici o îndoială despre asta.

Eu nu sunt unul din ăia săraci cu duhul. care-şi închipue că căsătoria e sfântă. Eu sunt un om independent. Eu spun că fiece bărbat să-şi vadă de el şi fiecare femeie la fel; şi cât mai puţină minciună, cu atât mai bine. Nu vreau să-ţi dau oocazie să-mi strici reputaţia cu prostii din astea, când n'am să mai fiu. Nu fiindcă eram căsătoriţi — era doar ideia că mi-o furau! Nu datoram niciunuia din ei un penny, niciun serviciu, lui mai puţin decât altora. Şi eu să privesc cum aveau să mi-o fure? Şi să mă lase iar singur? Aşa cum mi-ar fi furat piesele de 6 pence? Banii din buzunar mi-ar fi furat dacă i-aş fi lăsat! Te întreb, să-i fi lăsat? să mă văd iar aşa singur? Nu, zisei eu către mine, ţineţi-vă ce-i al vostru, eu am să-mi păstrez ce-i al meu.

Mă sculai şi-i aruncai o privire cum dormea şi mi-o închipuii c'un zâmbet pe buze, ca şi cum i-ar părea bine c'a scăpat de mine, plecând cu el, sus în sat la ceilalţi, să-şi bată joc de mine. Gândii: trebue să faci ceva, MacCreedy, sau ai să le fi doar de ajutor să ţi-o fure. Dar ce puteam eu să fac? Sunt un om care priveşte la fapte din toate părţile şi vede ce e drept. Nu era decât un singur lucru de făcut. Dar, părinte, plângeam când i-am îndesat perna pe faţă! Se împotrivi foarte puţin, biata fiinţă. Era o femeie ascultătoare. I-am cusut corpul într'un sac şi mereu mă gândeam: „S'a terminat cu MacCreedy!"

Dar nu pot spune că mi-ar fi părut rău. Natura omului nu e chiar aşa de simplă.

Că am tras apoi mereu spre locul unde am înecat-o, asta m'a distrus. Când ai lucruri preţioase ascunse, eşti obligat să stai în apropierea lor. Te simţi aşa de părăsit!"

In dimineaţa execuţiei, MacCreedy mâncă bine şi încercă degeaba să-şi cânte cântecul lui favorit:

„De nimeni nu-mi pasă mie,
Şi nimănuia nu-i pasă de mine!"

Tradusă din englezeşte de L. K.

Lumea şi Capitala

Architectura

Le Corbusier 1929-34

Din punct de vedere constructiv, arhitectul este inferior inginerului, din punct de vedere economic, financiarului şi din cel estetic, pictorului, totuşi el va avea o influenţă profundă asupra felului de viaţă de mâne, pentrucă a ştiut să descopere şi să utilizeze posibilităţile latente, care formează un raport între progresul industrial şi nevoile şi dorinţele omeneşti, sociale şi sufleteşti. Arhitectul a găsit un ajutor în pictură (începând de la cubism) care i-a dat curajul şi libertatea de a se libera de mijloacele de exprimare demodate. Ea i-a arătat relaţiile existente între nouile metode de construcţie şi noul fel de a vedea în pictură şi plastică, precum şi acele existente între industrie şi elanul social, care este la baza oricărei activităţi.

In acest sens se poate spune că „*Le Corbusier* este chiar în centrul arhitecturii contemporane. —" (Dr. S. Giedion)

E foarte greu de a cuprinde în 200 de pagini şi 600 de ilustraţiuni opera din ultimii 5 ani a lui Le Corbusier, mai ales că Ideile mărețe, geniale şi curajoase ale acestui creator ajung la limitele fantasticului. E foarte greu a-l înţelege pe Le Corbusier tot aşa cum e greu de a vedea în viitor, deoarece Le Corbusier este curajosul pionier al drumurilor nebătute, profetic anunţător al arhitecturii viitoare. Insă opera lui se poate simţi şi trăi, aceste fantastice realizări în oţel, beton şi sticlă ale ideilor lui excentrice, dar juste şi logice. Din păcate multe din proiectele sale rămân pe hârtie, deoarece încă nu pot eşi victorioase din lupta contra conservatorismului academician de ieri.

Ca ori şi ce om genial, Le Corbusier porneşte în opera lui de la câteva axiome foarte simple. El ia ca bază de plecare 5 clauze, care formează puntea de legătură între arhitectură şi progresul tehnic modern: 1) Construcţiile sunt aranjate pe pivoţi. Se deosebesc elemente purtătoare (piloţi) şi elemente izolatoare (pereţi, ferestre). Piloţii se găsesc la distanţe date, fără de a ţine seamă de planul orizontal al casei. Parterul dispare, aşa că izolarea caselor contra umidităţii este perfectă şi problemele de circulaţie se pot rezolvi cu mai multă uşurinţă. Terenul liber de dedesubtul casei rămâne liber pentru grădini şi loc de recreaţii. 2) Acoperişul orizontal este deasemenea întrebuinţat pentru grădini şi loc de recreaţie. 3) Pentrucă toată construcţia este purtată pe piloţi, împărţirea odăilor într'un etaj este independentă de celelalte etaje. 4) Ferestrele continui dau maximum de lumină, de soare şi de aer. 5) Acest fel de construcţie permite o liberă proiectare a faţadelor.

Cele 5 puncte fundamentale de mai sus formează baza unei noi estetici. Le Corbusier este creatorul măreţului. Clădirile sale, vila Savoye din Poissy, casa de lemn şi piatră Errazuris din Chile, blokul de apartamente „Clarté" din Geneva, precum şi marile lui creaţiuni, proectul pentru Palatul Ligii Naţiunilor (1927), Palatul Sovietelor din Moscova (1931) etc. sunt socotite de el ca experimente de laborator, pentru a ajunge la noua construcţie desăvârşită.

Pavilionul elveţian din „Cité Universitaire" din Paris (1930-32) arată cel mai bine ideia construcţiei susţinute de piloţi.

La măreaţa construcţie „Centrosoius" din Moscova, care se clădeşte în prezent, Le Corbusier a vrut să facă o experienţă: interiorul casei independent de variaţiile atmosferice, prin închiderea hermetică a ferestrelor, mai bine zis a păreţilor de sticlă.

„Le Corbusier et Pierre Jeanneret oeuvre complète de 1929 1934", Publié par Willy Boesiger, Zurich, Introduction et textes par Le Corbusier, préface de Dr. S. Giedion, Edition Dr. H. Girsberger, Zürich 1935".

Ventilaţitrebuia să fie asigurată prin'un sistem de aspiratoare spiale. Ruşii n'au îndrăsnit de accepta acest plan, având în verea tehnica lor imperfectă. Ischimb la Paris la „Cité de Ruge de L'Armée du Salut" reaat de Le Corbusier, acest prinoiu a fost întrebuinţat cu reztatele cele mai bune. Pe Chnps-Elysée la Paris el clădeştpe acoperişul unei case de rort o vilă încântătoare cu gdini în terase, unde în cel mazălăgios cartier al Parisului, poţi crede totuşi în mijlocul turii.

Le Corbsier spune despre opera lui: „Noi vrem, ca fiecare elemer construit până acuma să 1 proba experimentală, care vpermite de a lua o iniţiativă gură în viitor spre soluţii cuotul noi, construcţii care vor adevărate sisteme sociale, enomice şi chiar politice, adând în societate o nouă armie".

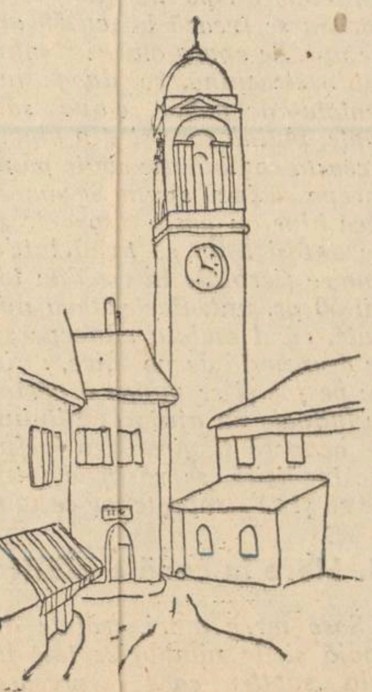
Pe Le rbusier nu-l interesează casîn sine, ca element, ci pe el interesează cartiere întregi, aătuite de elementul „casa", chr tot oraşul, care trebue trsformat pentru a putea ser noilor generaţii ca adăpost, elier practic şi sănătos, în lol oraşelor veacului 19, adevăt chaos, care nu permit nici lru, nici recreaţie sănătoasă şare nu pot fi întrebuinţate ntru enorma desvoltare a cirlaţiei moderne.

După sdiul „Plan voisin" din anul 25, care proiectează o transforare radicală a Parisului, urmză proectele pentru transformea oraşului Alger (1931), Geva (1932), Stockholm (193, Anvers (1933) şi Barcelona

După idle lui Le Corbusier, oraşul true eşalonat după funcţiuni. Principiile lui sunt cu totul noşi incomparabile în măreţia lc El vede clar ţinta ce şi-a prrus-o şi păşeşte către ea fără lua în seamă gălăgia economiştilor, academicianilor, fabrantilor de cărămidă şi a sbilor. Şi în acest marş spreiitor el sare peste obstacole, e care criza şi politica i le pı în cale. El predică marei indtrii să clădească în serie blocri de case de locuit tip, fără asculta la cei, care văd în voluţia marei industrii prcipala cauză a şomajului. proecteazä dărâmarea unc întregi cartiere nesănătoase prost clădite şi nu se sinchisee de drepturile de proprietat El face planuri şi nu se gânşte la fondurile necesare penu realizarea lor. Nu se gândeşt la politică înaltă şi la diferite rme de regim. Clădeşte pent Soviete, este admirator alui Mussolini şi i se cântă meldi bisericeşti la „Armée du Sat" în sala creată de el. Le Corsier vede numai condamnaa la moarte a oraşelor de azşi vrea să le dea lovitura de raţie.

Dacă LeCorbusier va izbuti în planuri lui, este însă o întrebare.

GHORGHE BLEYER
(Züirich Timişoara) candidat arhitt la Şc. Pol. Fed.

Cronica feminină

Femeile-victime

Poate pentrucă n'am încă nici un sfert de veac de existenţă, poate pentru că nu sunt prea urîtă sau nu ştiu din ce altă cauză, mi-i imposibil să înţeleg un lucru: Mi-i imposibil să înţeleg de ce suntem noi femeile atât de nenorocite, de ce suntem atât de înşelate, dece se scriu atâtea articole de femei pentru femei ca să ne consoleze. Privind toată atmosfera asta în care ne iväluiam cu atâta autotandreţe, îmi vine să cred că toate femeile depe pământ îşi târăsc existenţa nenorocită într'un vast spital cu paturi albe şi cu fişa medicală la picioare. Şi că fiecare are alături un lighian şi pansamente şi miroase grozav a desinfectant.

Vă rog, doamnelor, să mă iertaţi pentru imaginea asta, dar nu sunt eu vinovată. E un lucru pe care nu-l înţeleg pur şi simplu şi aş fi foarte recunoscătoare, cuiva care m'ar lămuri.

Pentrucă eu, neînţelegând atitudinea asta, sunt gata s'o condamn.

Sunt, de la început pornită împotriva femeilor care pentruca să fie interesante îşi pudrează faţa cu pudră foarte albă, nu pun rouge deloc şi îşi încercuesc ochii cu negru. S'ar putea să fie bărbaţi care să fie impresionaţi de mascarada asta — dar cred că sunt foarte puţini şi n'am nici despre ei o părere prea bună. Eu cred că o femee trebue să fie plină de sănătate, de surâs, de frăgezime şi putere de viaţă. E imposibil ca unui bărbat normal să-i placă o fiinţă neurastenizată, melodramatică, veşnic întinsă pe divan şi veşnic scâncind.

Datoria elementară a unei femei e să fie frumoasă şi cât mai mult desprinsă din proza vieţii unui corp omenesc.

O stare bolnăvicioasă morală nu poate să atragă decât atunci când e dublată de o explosivă vitalitate fizică. Intr'un timp, apropiat dar, se poate afirma: în trecut, a plăcut categoria asta de femei. Femeile fatale erau pline de tinereţe, numai sensualitatea lor avea ceva maladiv. Copiile lor, dintre noi, au prins prost caracteristica unui wamp şi au reuşit, din nişte femei foarte cumsecade şi agreabile în genul lor, să se transforme în nişte păpuşi de cârpă comice şi leşinate.

Femeile sunt actriţe, da, dar aproape toate sunt actriţe de proastă calitate. Bărbaţii, în romanele lor bune, au inventat femeea-floare, femeea unui singur sezon, pe care cel mai mic vânt o distruge. Toate cucoanele urâte, cu neg pe nas şi cu ochelari şi cu numărul 41 la pantofi au dat din cap aprobativ: da, femeea-i fulg, e o creatură diafană, lipsită de sprijin, menită să sufere veşnic, iar ca în nu ştiu care cântec de mahala „bărbaţii e nişte măgari," şi, pentrucă suntem aşa de fine, trebue să ne asociem, să ne ajutăm prin noi înşi-ne — şi mai ales să nu uităm să semnalăm orice caz în care am căzut victime nevinovate ale cruzimii vieţii şi semenilor noştri.

Or, slavă Domnului, în frunte cu doamnele de mai sus, s'a constatat de câtă rezistenţă fizică e capabilă femeia. La fel, sufleteşte, dacă nu s'ar fi învăţat aşa de bine cu melodrama, o femee e distrusă mult mai greu decât un bărbat. Are un simţ practic care îi călăuzeşte toate acţiunile şi o face să tragă profit din toate, pe care bărbaţii — mult mai naivi şi mai creduli — în general nu-l au. (Afirmaţiile astea nu sunt ale mele, le-au făcut oameni mai bătrâni şi, natural, mai deştepţi decât mine).

E cât se poate de estetic, deci, să vezi o respectabilă matahală de sex feminin, pozând în femee-floare.

Toate pedagoagele înrăite de nemăritarea lor şi de „concepţiile lor sănătoase" — nu pot să se socotească altfel decât victime ale superficialităţii masculine — care preferă „păpuşile cu creer de pasăre".

Toate femeile care şi-au torturat luni întregi amantul cu formula — o, atât de generalizată în vocabularul feminin: „Tu m'ai nenorocit. Eu eram curată ca zăpada (fulgul, floarea... etc...) şi tu ai profitat de... etc... etc..." — când bietul om îşi ia lumea în cap, sunt sigure că ele au iubit curat şi că el a fost un ticălos. Iar, dacă Dumnezu ştie prin ce minune, femeea „înşelată" şi „părăsită" va tăcea, desigur că toată viaţa după aceea se va simţi o victimă, se va flata singură că ştie să sufere în tăcere şi, din zi în zi, se va găsi în oglindă mai îmbătrânită, mai roasă de răul lăuntric.

Noroc că nu sunt toate femeile scriitoare. Nu cred că ar exista femee care să nu se simtă tentată să scrie o carte după ce s'a măritat şi după ce a născut un copil (natural o carte în care mariajul şi naşterea vor lua proporţii de tragedii antice).

Dece nu vor femeile să rămână femei? Dece, cele care îşi analizează şi răs-analizează toate gesturile şi gesturile bărbatului din faţa lor, se socotesc mai deştepte decât cele care trăesc fără să analizeze nimic şi dece le privesc cu dispreţ pe cele din urmă?

Există, într'adevăr, un fel de inteligenţă la femei, care poate să fie productivă. E inteligenţa gen doamna Curie — inteligenţa fără sex. Ceeace femeile care se văicăresc cred că e inteligenţă la ele, nu e nimic. Nici inteligenţă masculină — ceeace sunt şi ele de acord, — nici inteligenţă specific feminină.

Inteligenţa specific feminină e instinctul pe care îl au femeile de a se face frumoase şi iubite.

Restul, e o pseudo-inteligenţă care nu poate decât să agaseze şi să plictisească pe orice bărbat cumsecade.

A. O.

Justiţie, jurişti, justiţiabili...

Am în faţa mea — prin bunăvoinţa d-lui prodecan D. Grozdea — o chitanţă cu următorul conţinut:

„Am primit de la Onor Baroul advocaţilor din Jud. Ilfov suma de lei 5 (cinci), costul părţei II-a din Explicaţiunea dreptului Civil Român" şi semnată: „D. Alexandresco" cu data „1910 Mai 11" şi următorul adaus: „Achitat cinci lei N. Dumitrescu 11 Mai 1910". Pe această chitanţă s'a anulat un timbru de 10 bani.

Documentul acesta aparţine primului Barou al ţării şi cred că este — aşa trist şi rece — replica cea mai vie intenţiunii ce pare să aibă puterea executivă de-a prezinta Corpurilor legiuitoare, un proect de lege pentru înfiinţarea unui impozit pe opera literară.

Problema este de acută actualitate. Protestul Societăţii scriitorilor români, apelul la solidarizare şi sindicalizare al d. T. Arghezi, soneriile de alarmă auzite pe calea articolelor în cuprinsul tuturor publicaţiilor româneşti, se cuvine să se completeze printr'o cât de sumară analiză juridică a problemei. E indiscutabil că această cronică săptămânală „Justiţie, jurişti, justiţiabili..." ce se răsfrânge cu modestie, egal, spre Drept şi spre Literatură, are a-şi spune cuvântul.

— Şi de nu l-ar avea, îl cerem.

Legea proprietăţii literare şi artistice din 28 Iunie 1923 — sub imperiul căreia ne găsim — se sprijină pe un fundamental principiu de drept: exclusivitatea dreptului de publicaţiune, e*xecutare, autorizare de traducere, adaptare şi reproducere în orice mod,* pentru autorii de tot *felul de scrieri literare sau ştiinţifice, compozitori de muzică, pictori, desenatori, sculptori, arhitecţi, gravori, în fine toţi creatorii de opere intelectuale, sub orice formă şi alcătuire s'ar manifesta ele.*

Acest drept de proprietate literară şi artistică este respectat şi garantat în România, fără îndeplinirea nici unei formalităţi, atât românilor cât şi străinilor, în mod egal, prin chiar art. 1 din legea dela 28 Iunie 1923.

Să reţinem şi să examinăm din acest principiu, două noţiuni:

Prima noţiune de proprietate *e veche. A afirmat-o la 1803 Napoleon: „Cred că opera intelectuală este o* proprietate *ca şi o moşie, ca şi o casă, şi că şi ea trebue să se bucure de aceleaşi drepturi, şi să nu poată fi înstrăinată decât pentru cauză de utilitate publică".*

A doua noţiune, exclusivita*tea acestui drept garantat autorilor printr'o lege, are la bază interesul social şi constitue o încurajare a muncii creatoare, de ale cărei opere profită întreaga colectivitate.*

Privită sub toate raporturile problema, constatăm că Statul n'a făcut altceva pentru literaţii şi artiştii lui, decât să le legifereze cu pretenţiunea de garantare, un drept de proprietate exclusivă asupra operelor de artă.

E adevărat că exercitarea acestui drept e mai puţin solemnă decât enunţarea lui. La un capăt e scriitorul — de pildă — iar la celălalt capăt cetitorul. Nu se poate contesta că dreptul exclusiv, a fost crunt redus de intermediarii: editor, librar sau tipograf, precum nu se poate contesta că cetitorul cu sufletul îmbogăţit de o nouă lectură, promovează cultural spre mulţumirea şi onoarea Statului.

Cu cât o lucrare este mai bună, cu atât va fi mai răspândită şi cu atât mai sus va creşte nivelul cultural al Statului. Aici intervine impozitul. Statul zice:

— Destul. Opera d-tale luminează mintile cetăţenilor mei. E bine, dar din paralele ce câştigi, dă-mi şi mie.

— Eu dau, dar măresc preţul cărţii.

— Fă cum vrei, dar dă-mi.

— Şi dacă nu se mai vinde cartea?

— Ne mulţumim cu ce-am luat.

— De! Fie şi aşa... dar mie mi-ai garantat un drept sfânt, printr'o lege...

— N'are aface. Tot prin lege îl restrâng.

Cât e de logic, de drept şi de frumos! Dar când autorul n'a găsit editor, când s'a imprumutat dela toate neamurile şi a reuşit să-şi vadă cartea în vitrine?

Dar când autorul este un savant european, ca în cazul regretatului D. Alexandrescu, ce-şi vinde singur monumentala operă „Explicaţiunea dreptului civil român" pentru preţul de 5 lei?

G. COSTACHESCU

Leonardo da Vinci: *„Afurisită meserie şi pictura!"*

ANDRE MAUROIS

Despre căsătorie

Cum îţi alegi o fiinţă cu care te vei lega toată viaţa? Dar la dreptul vorbind o alegi? In Franţa secolului al 19-lea, cele mai multe dintre căsătorii erau „aranjate", când de preoţi, când de intermediare profesioniste, când de notari, mai ales de către familiile celor două fiinţe. Dela războiu încoace, căsătoria „aranjată" tinde să dispară, pentru a ceda locul la libera alegere a celor două fiinţe pe care îmtâmplarea le-a aşezat împreună. Modul nostru de viaţă tinde să încurajeze căsătoria de plăcere, care nu e, cum s'ar crede, căsătoria din dragoste.

Trebue să ne pară rău după ea? Nu. Sângele alege mai bine decât creerul. Două fiinţe tinere au mai multă sansă să se înţeleagă pentru a construi o viaţă comună, dacă, dela început simt unul pentru altul o atracţie fizică.

ANDRÉ MAUROIS

Femeia nu înţelege nevoia de acţiune a bărbatului. Bărbatul se plictiseşte îndată ce nu mai are de învins un obstacol exterior. Femeia se plictiseşte îndată ce nu iubeşte sau nu este iubită. Bărbatul inventează doctrine şi teorii. El este matematician, filosof, metafizician. Femeia, adâncită numai în real, nu se interesează de doctrine abstracte decât în dragoste (dacă doctrina este a bărbatului care-i place) sau din disperare (dacă bărbatul care-i place o neglijează).

E în zadar să te însori ca şi cum ai cumpăra un bilet de loterie, gândind: „Cine ştie? Poate să câştig fericirea...". Mai bine să te însori având starea de spirit a artistului care începe o operă de artă. „Uite, ar trebui să-şi spună soţul şi soţia, uite un roman pe care nu-l voiu scrie, dar îl voiu trăi. Ştiu că trebue să accept două caractere deosebite deja formate; dar vreau să reuşesc şi voiu reuşi". Dacă această voinţă nu există la începutul căsătoriei, nu e o căsătorie adevărată. Dacă un bărbat sau o femee vă spune: „Mă însor. Ce vrei? Trebue să încerc... Dacă nu voi reuşi, nu-i nimic, am consolarea în altă parte sau divorţul" — nu ezitaţi să-i sfătuiţi să nu se însoare. Căci aceasta nu e o căsătorie. In mod sigur, chiar cu bunăvoinţă, atenţie şi entuziasm, nimeni nu e sigur că va reuşi să îndeplinească o operă, mai ales când aceasta nu depinde de o singură fiinţă. Dar dacă o începi fără încredere, atunci eşecul e sigur.

Nu numai că mariajul este un lucru care trebuie făcut, dar e un lucru care mereu trebue refăcut. Nici o clipă o pereche nu poate să-şi spue în toată liniştea „Am câştigat partida, să ne odihnim". Partida nu e câştigată niciodată. Trebue să reconstrueşti mereu. In lume, nici casele, nici stofele, nici prieteniile, nici plăcerile, nu sunt durabile dacă sunt părăsite. Tavanurile se prăbuşesc, dragostele se desfac. In fiecare clipă trebue să baţi iar un cui, să strângi un şurub, să deslegi o neînţelegere. Altminteri se formează ura, sentimente refulate şi ascunse în partea cea mai adâncă a sufletului devin focare de infecţie care otrăvesc viaţa perechii. Apoi într'o zi, în timpul unei certe, abcesul se sparge şi fiecare rămâne îngrozit de imaginea lui pe care o descoperă la celălalt.

Cum ar putea fi uşoară viaţa în comun a două fiinţe atunci când amândoi sunt supuşi la indispoziţiuni sufleteşti, la greşeli, la boli, care transformă şi strică caracterele? O căsătorie fără conflicte este aproape aşa de neconceput ca un Stat fără crize. Numai când afecţiunea va transforma indignările dela început într'o indulgenţă afectuoasă, atunci poate crizele vor fi destul de uşor suportate.

Un mare număr de indivizi nu cunosc în toată viaţa lor legăturile perechii durabile. Pentruce fug de căsătorie? Mulţi dintre ei nu fug de ea; nu au întâlnit-o. „Dar e imposibil, se va spune, ca atâtea întâlniri în viaţă să nu aducă la îndemâna fiecăruia cel puţin un partener care să-i dea o fericire acceptabilă". Acesta nu este evident. Unele fiinţe trăesc atât de retrase încât nimic nu trece la îndemâna lor. Alţii pe care întâmplarea i-a aruncat într'un mediu care nu este în firea lor, în spiritul lor, nu găsesc într'însul decât decepţiuni şi desgust. Şi apoi, sunt acei care nu caută.

Trebue curaj ca să faci acest jurământ care angajează viaţa. Trebue să te asvârli în căsătorie cum un înotător se asvârlă în mare. Nu toţi au acest curaj.

Trad. de Dr. J. K. R. S.

Post mortem

S'a găsit o scrisoare, până acum necunoscută, scrisă de Ana Dostoevschi unui amic al lui Dostoevschi cu cinci luni în urma morţii marelui scriitor. Văduva a scris-o, evident, pentru a combate unele păreri că exigenţele ei l-au adus pe Dostoevschi la epuisarea puterilor.

„O duc bine, copiii — de asemeni: ce-mi lipseşte sau ce să mai doresc? Totuşi, încerc jalea şi tristeţa. Amintirile mă deprimă. Văd încă îngrozitoarele ceasuri ale morţii lui, văd zilele teribile din timpul bolii lui. Cum am putut să-i supravieţuesc? Cum nu am înebunit? Am fost mereu lângă el, îi vorbeam, îl priveam. Dumnezeu a binevoit să facă în asemenea momente—piatră din inima omenească. Dacă ar fi altfel, omul ar fi o fiinţă teribilă... Ştiţi că mă îngrijorau mijloacele existenţei noastre. Mă bucuram de fiecare succes, mă întristam de fiecare nereuşită a lui. Să mă credeţi: banii, de atunci, au pierdut pentru mine orice valoare. Nu-mi pot ierta că din cauza banilor îmi pierdeam uneori capul. Cum am putut să-mi întunec fericirea prin considerente materiale? Ironia soartei noastre făcuse că noi am avut totdeauna nevoie teribilă de bani. El a trebuit deci să lucreze până la istovire, până la epuizarea puterilor sale"...

Cinematograful

Locotenentul invizibil

A fost o foarte bună idee din partea casei importatoare de filme rusești în România de a fi inaugurat seria cu „Locotenentul invizibil". Mult mai bine decât dacă s'ar fi debutat cu vreuna din bucățile sovietice în vogă, gen „Linia generală" sau „Cuirasatul Potemkin". Pentru a da publicului românesc o idee de resursele artei ruse, e preferabil să se prezinte o operă al cărei interes să fie detașat de actualitățile zilei de azi, pentru ca să se poată aprecia arta pură de care Rușii sunt capabili. Și pentru așa ceva, filmul „Porucik Kijè" este perfect ales. Acțiunea se petrece pe la 1800, așa dar departe de frământările și problemele de acum. Pe de altă parte, filmul nu are nimic de „Dramă socială", ci-i o vastă farsă, unde lucrurile au mai cu seamă valoarea de ironie și de simbol. Asta nu înseamnă că filmul nu-i „realist". Dar acest realism privește detaliile de joc și de punere în scenă, anecdota putând rămâne oricât de fantezistă. Și mai este ceva care trebue să fie realist, sau mai corect: „real"; este „ideea" filmului, Ideea unui roman, unei nuvele sau unei drame nu poate fi de cât o idee de psihologie; or psihologia nu are dreptul să fie falsă. Ori cât de simbolist ar fi tratată o bucată, ideea fundamentală trebue să fie un adevăr de psihologie.

Acțiunea se petrece pe vremea țarului Pavel, un om prostuț, fricos, degenerat, violent și pueril. Dar în ciuda acestor infirmități, Pavel e Împărat, și ca atare gândirea lui are o mare importanță, o influență foarte eficientă asupra restului oamenilor. In aceste condițiuni, faptul că Pavel, într'o bună zi se apucă să creadă că albul e negru și că negrul e alb, va determina o metamorfoză corespunzătoare în sufletele tuturor celor din jurul lui.

Dar iată cum se petrec lucrurile. Intr'o seară, pe când Majestatea sa dormea, un aghiotant al lui flirta cu o jună damă de onoare. In timpul tandreilor conversații, doamna are fantezia să ciupească pe iubitul ei de acea porțiune a trupului despre care Caragiale spusese că desemnează locul unde picioarele n'au început încă a se numi coadă. Tânărul aghiotant, luat prin surprindere, trage un țipăt: „Karaù!" (adică: „ajutor!"). Impăratul aude, se deșteaptă din somn, și intră într'o panică frenetică. Trebue neapărat să se găsească măgarul care a strigat „Karaù!".

Intre timp, copistul care transcria ordinea de zi a Palatului — un soldat abrutizat și adormit, scrie cuvântul „însă" cu literă mare, ca un nume propriu. Țarul citește pe raport: „Locotenentul însă", și întreabă pe sfetnicii săi dacă acest Locotenent însă (în rusește Kijè") nu este cumva acel care a strigat „Karaù". Pentru a ieși din încurcătură, și pentru a-l face pe țar să se liniștească și să nu mai ordone toată vremea cercetări, contele Pahlen, primul-ministru, are o idee genială. Ii spune suveranului că într'adevăr Locotenentul Kijè este acela care a strigat „ajutor". Furios, Impăratul ordonă să i se aplice trăgători și să fie deportat în Siberia.

De acum înainte, s'a terminat cu gluma. Porucik Kijè trebue să existe. Față de el se vor lua tot soiul de măsuri materiale. Iar dacă cei însărcinați să le aplice se miră că nu văd figura condamnatului, contele Pahlen șoptește misterios: „Aristant sicriet, figură niet" Și subalternii se vor mulțumi cu aceste enigmatice explicații. De altfel le-ar fi și teamă să pătrundă problema mai adânc. Secretele de Stat sunt primejdioase pentru cei ce le cunosc. Secretele cer, doară, tăcere, și în această materie se știe că numai „morții tac".

Intre timp Impăratul se răzgândește. Descoperă că a fost nedrept cu Kijè, care în fond a fost o slugă credincioasă. Tocmai fiindcă a strigat „Karaù" asta dovedește că-l păzea bine pe Țar. Și chiar când acesta din urmă află și chestiunea cu ciupitura retroactivă, — asta nu schimbă nimic în buna lui părere asupra devotamentului bravului locotenent. De aceea îl avansează polkovnik, și imediat după asta general. Ii dă o ladă de bani drept dar de nuntă, și-l căsătorește cu dama de onoare, autorea ciupiturii.

Readucera lui Kijè din Siberia și instalarea lui în nouile demnități necesită iarăși prezența materială a eroului. Dar nu se mai poate da înapoi. Dacă împăratul a hotărât ca Locotenentul — acum generalul Kijè — să existe așa de mult, el trebue să existe, măcar puțin, pentru toată lumea. Și atunci, toți curtenii, începând cu Pahlen el însuși, se pun a crede în existența lui Kijè. Și, pentru că acest Kijè avea un foarte incomod fel de a se purta (de pildă nu era niciodată prezent când aveai nevoie de el), Pahlen, iscusitul diplomat, hotărăște să-l ucidă. Căci Kijè, grav bolnav, transportat la spital, va muri. Ceeace mâhnește foarte mult pe Impărat. „Atâta slugă credincioasă aveam și eu, și acum moare". Emoționat, Pavel ordonă să i se facă ilustrului defunct funeralii naționale.

Intre timp, tot el, țarul, se gândește că Kijè murise prea repede pentru a fi avut timp să cheltuiască banii primiți. In consecință, cere să i se aducă înapoi lada dăruită. Iși închipue oricine că o ladă cu bani, încăpută pe mâna unor aristocrați ruși, cu greu mai poate fi regăsită. Țarul atunci peste măsură de amărât, exclamă: „Atâta slugă credincioasă aveam și eu, și acuma și el e o lichea și un pungaș!" Furios, ordonă oprirea funeraliilor naționale și degradarea decedatului. Astfel nici chiar moartea nu pune capăt sbuciumatei cariere a Locotenentului Kijè.

Toate aceste peripeții, cinematograful rusesc le redă cu o artă infinită, unde nu știm ce să admirăm întâi: finețea humorului, coherența perfectă a psihologiei, frumusețea plastică a decorurilor și peisagiilor, autenticitatea jocului. Asistăm la un spectacol de o mare calitate intelectuală, la ceva molieresc, dar molieresc cu vorbărie mai puțină, un Molière mai sintetic, mai telegrafic exprimat. Fiecare detaliu fizic ne face să izbucnim în râs, și râsul nostru nu-i râsul pe care îl avem în fața unei comicăriile de circ,ci acela spiritualizat pe care îl deșteaptă satira care prin exagerare și farsă ne arată adevărul psihologic de două ori mai adevărat decât cel de toate zilele. Avem în fața noastră o superbă frescă a lichelismului universal; vedem cum oamenii, ca să placă șefului, inventează un mit, și cum ajung ei înșăși să creadă într'însul, pentru bunul motiv că a crede adevărat ceea ce nu-i — este mult mai puțin incomod decât a-ți periclita situația...

„Porucik Kijè" este o bucată din cele mai puțin importante ale cinematografului rusesc. Și totuși este de o perfecție astetică, de o fineță intelectuală și de o subtilitate de psihologie care ne fac să ne dăm seama de resursele infinite ale ecranului rusesc. Totul e nou în acest film — nou pentru spectatorul bucureștean deprins de ani de zile cu marfa curentă a cinematografului internațional. Cum am mai spus și în alte rânduri vorbind de Ruși: este, în arta lor ceva entuziast, o adolescență spirituală, o tinereță intelectuală pe care nu o mai găsim nicăerea. Câteodată Rușii sunt deprimanți. Ce poate fi mai dezesperant ca personagiile lui Dostoiewski sau de pildă ale lui Cekow? Totuși, oricât de tristă ar fi umanitatea zugrăvită de ei, este într'însa un elan totdeauna plin de fantezie, și chiar când acest elan cade, stins, tot rămâne, la sfârșit, un fel de humor care dă dezastrului ceva nepăsător și tineresc.

Dar să revenim la filmul nostru. Una din marile chestiuni care preocupă pe autorii europeni și americani este aceea a desnodământului. Sfârșit trist? Sau sfârșit de fericire (Happy-end)? Iată problema, problemă cel mai des (98 de ori la sută) tranșată în formă de apoteoză a Binelui și Felicității .

De multă vreme ne agasează importanța care se acordă acestei probleme. In viață nu se sfârșește niciodată nimic, sau, dacă vreți , într'un sens, în fie care clipă se sfârșește ceva. Este deja destul de regretabil că arta — romanul, filmul, drama, din pricina unor anumite limite materiale, trebue, fizicește, să se termine la un moment dat.

In filmul de care ne ocupăm sfârșitul e foarte nostim. Țarul stă pe fotoliu, și se gândește (dacă se poate spune) se gândește iar la chestiile în legătură cu Kijè. Bolborosește fraze în care ar fi absurd să căutăm cugetări. La un moment dat, nu mai pricepe nici el ce cugetă. Și atunci își adresează lui însuși un „ha!?" interogativ. Și gata. Așa se termină filmul.

D. I. SUCHIANU

Cronica muzicală

D· Bernardino Molinari la Filarmonica

Intr'un pasaj omis printr'o greșală — din cronica noastră precedentă, ne arătam mirarea și regretul că în recentul concert simfonic dirijat de d-l Egizio Massini *— muzicantul atât de italian nu numai prin origine, ci și prin temperament și inclinații, care pe vremuri ne-a prezentat pe* Respighi *în primă audiție — în acel concert n'a figurat nici o lucrare de muzică italiană, fie ea modernă sau veche, executată sau nu la noi.*

De această neexplicabilă lipsă ne-a despăgubit însă foarte curând un ilustru consângean al d-lui Massini, *directorul concertelor Simfonice de la* Augusteo *din Roma, d.* Bernardino Molinari.

In substanțialul său program — în care numai numele lui Haydn *și* Borodin *nu erau italiene —* d. Molinari *a încercat să ne înfățișeze o icoană a muzicii patriei sale în principalele ei momente, reprezentând-o prin* Vivaldi *(sec. XVIII),* Rossini *(sec. XIX) și prin contimporanii* Wolf-Ferrari *și* Respighi.

Numai această întocmire savantă a bogatului program e o dovadă îndestulătoare a calității excepționale a concertului dirijat de d. Molinari. *Rămâne însă acesta un merit de ordin secundar al dirijorului, față de darul său de interpret și de animator. Taina acestui dar atât de rar e totdeauna aceiași, la toți marii dirijori: pătrunderea absolută a operei muzicale și redarea ei în adevărata-i înfățișare, ce pare uneori nouă fiindcă a fost falsificată sau neglijată până atunci; și în acelaș timp știința de a dobândi dela colaboratorii din orhestră sau de pe scenă acel* maximum *de expresie de care uneori nici ei nu s'au crezut în stare. Când un dirijor e în adevăr stăpân pe această taină,* Haydn *poate deveni adânc și pătrunzător, împotriva tuturor afirmațiilor, așa cum ne-a dovedit-o d.* Molinari *în acel frumos* largo-spirituoso *din simfonia a 13-a* în sol major. *După cum și orhestra noastră filarmonică poate deveni un instrument docil, sensibil la cele mai subtile sau apăsate nuanțe, cu sunet omogen și just — cu toată regretabila excepție, datorită poate lungimii programului și excesivei încodrări în care întreaga orhestră a fost ținută, a instrumentelor de alamă.*

In afară de amintita simfonie a lui Haydn, *programul a mai conținut două prime audiții: aceia a Concertului în* la minor *orchestrat de* Molinari *al lui* A. Vivaldi *și suita simfonică „Păsările" de* Respighi. *Muzica simpaticului abate setecentesc* Antonio Vivaldi *apare oarecum adesea pe programele noastre. Nu mai e deci o noutate pentru publicul bucureștean eleganța și simplitatea ei clasică, ce nu îmbracă un conținut searbăd ca la mulți înaintași sau contimporani, ci adeseori un sentiment adevărat și puternic.*

„Păsările", *suita simfonică a lui* Ottorino Respighi, *unul din iluștrii reprezentanți ai muzicei contimporane italiene, ca și* Ermano Wolf-Ferrari, *e o pildă de muzică programatică, asemeni* „Pinilor", „Fântânilor" *sau* „Serbărilor romane" *ale aceluiași compozitor. E o mică suită compusă din patru părți, în afară de preludiu, al cărui motiv servește și de încheiere. Interesant este faptul că* Respighi *nu folosește aceleași procedeuri pentru descrierea celor patru păsări-eroine ale suitei. „Porumbelul" și în special „găina" sunt caracterizate prin mijloace onomatopeice, caricaturale unele. In* „Cucul", *mai mult decât prin numele repetat de diverse instrumente, pasărea e zugrăvită printr'o evocare plină de poezie a atmosferei, a mediului și chiar a caracterului singuratecei făpturi. Procedeul e evident mai ales în evocarea minunată a* „Privighetorii", *a cărei zugrăvire prin onomatopeism ar fi fost o banalitate nesuferită.*

Uvertura spirituală a delicioasei opere comice de Wolf-Ferrari, *„Secretul Suzanei", ne-a amintit că Opera Română înscrisese odată în repertoriu această lucrare. In locul premierei neinspiratei „Frideriche" și-al atâtor relnări de operete, ar fi fost mai nimerită readucerea pe program a glumei atât de reușite din punct de vedere muzical, a lui* Wolf-Ferrari.

Am admirat în executia poemului simfonic „In stepele Asiei centrale" *de* Borodin, *minunatele pianissime pe care le-a putut căpăta d.* Molinari *dela orhestra noastră; iar în cea a Uverturei „Semiramis" de* Rossini, *mai cu seamă intențiile sale — urmărite cam cu greu de colaboratori — de viguroasă reinsuflețire a bătrânei și banalei partituri de muzică militară.*

E. N.

Cronica sportivă

Sportul emoțiilor elementare și tari a avut o seară în care s'a potolit setea de pumni pe care o deschide spectatorilor, jocul de-a bătaia. Trei din întâlnirile oferite publicului au avut decizii concludente. Dacă boxul nu ar fi decât un fel deghizat de a trezi și aerisi în spectatori instincte încătușate și înnăbușite, aceste trei matchuri ar fi trebuit să fie cele mai răcoritoare din acest punct de vedere. Cu toate acestea lucrurile se petrec altfel.

Dintre toți problemiștii care s'au înfățișat la „Gib", întâetatea a revenit fără îndoială perechei Petrescu-Climan. In zece reprize de câte trei minute, luptătorii s'au căutat și s'au „găsit" cu profuziune; și-au distribuit cu egală dărnicie, drepte, stângi, directe, upercuturi, fără a reuși totuși să obțină victoria.

Publicul la început împărțit, alege cu instinctul masselor pe acela care pare mai tare; încălzit și deslănțuit, vociferează încurajând pe Climan care în primele reprize pare să fie câștigătorul matchului. Cu o tehnică mai precisă decât a lui Petrescu, Climan încearcă în repriza a șaptea să aducă victoria la mal, dar nu reușește; căci în acea următoare Petrescu reacționează viguros, „găsind" și el stângi precise și tari. Dar adversarii sânt acum obosiți. Ultimele două reprize nu mai pot aduce nimic deciziv. Intr'o ultimă zvâcnire de combativitate Climan izbutește să afirme o ușoară superioritate, insuficientă totuși pentru a-i aduce izbânda.

Pe bună dreptate, match nul.

Pentru amatorii de concluzii, perechea Pavelescu-Șerbănescu dă satisfacție. Jovialul „nea Pavel" (102 kgr.), căci jovialitatea e obișnuit compensația celor care depășesc suta, e primit cu veselia și glumele care fac cortegiu corpolenței. Problema „găsitului" nu e prea complicată pentru Șerbănescu, trebue defectată temporar respirația. Ceeace a avut loc cu eficacitate în repriza a treia. Prins într'un colț, nea Pavel este copios „găsit"... și pierdut în acelaș timp. Un bombardament implacabil îi defectează carburația și materia învinsă cade în letargia celor zece secunde cerute de legile jocului. Ceeace nu-l împiedică pe bravul nea Pavel să declare după match că „nu se lasă de box până nu-l bate..." Vom avea deci veselia de a privi încă odată dansul kilogramelor!

Concludent, dar discutabil, matchul următor se isprăvește cu un knock-out în favoarea lui Stoian. Lovitura care aduce decizia nu pare totuși să fi fost reglementară. Juriul însă a decis altfel. Dar și sportivitatea și echitatea cer ca acest match să fie refăcut. In fine matchul Fulea-Teodorescu se desfășoară în cuprinsul celor 10 reprize, fără vre-un rezultat și fără merite deosebite pentru spectatori. Așa cum s'a petrecut părea o primă etapă în evoluția acestui sport, punctul de plecare fiind bătaia liberă, impulsivă, oarbă și necalculată. Loviturile nu mai erau „găsite" ci nimerite. Frumusețea luptei se îneca în „clinch"-uri și o arcadă deschisă întregea culoarea locală...

Dar să nu cerem prea mult deodată. Să constatăm cu mulțumire că boxul este la noi în plin progres și că sunt numeroși amatori care-l practică cu talent și îndemânare. A fi scăpat până acum de excesiv profesionalism e unul din cele mai prețioase merite pe care-l poate revendica și cu care se poate mândri boxul român.

GRIMAN

Cronica mizantropului

Interpretări

Citim în gazetă:

Femeia Agripina N. Z. Bârgoi din Bilciurești, a dat naștere unui prunc mort.

Parchetul a fost înștiințat că este vorba de o pruncucidere în care sens a ordonat imediat cercetări, precum și autopsierea cadavrului spre a se stabili adevărul".

Iată o problemă încurcată. Dacă pruncul s'a născut mort, asasinatul s'a petrecut pe teritoriul corporal al autoarei. In cazul acesta poate fi vorba de o pruncucidere? Se poate zice că s'a născut un copil care n'a văzut nicodată lumina zilei? Copilul face parte în împrejurarea aceasta din însuși corpul mamei și a-și tăia o unghie sau a „asasina" e cam acelaș lucru.

Asta mi-aduce aminte de un caz interesant, tot în legătură cu starea civilă a pruncilor neajunși deplin în lume, pe care-l citează spiritualul Laurence Sterne în Viața și opiniile domnului Tristram Shandy. *Se pune acolo întrebarea dacă copiii* in maternis uteris existentes *pot fi botezați. Un chirurg face Sorbonei o propunere ingenioasă:*

„Un chirurgien Accoucheur représente à Messieurs les Docteurs de la Sorbonne, qu'il y a des cas, quoique très rares, ou une mère ne saurait accoucher, et même ou l'enfant est tellement renfermé dans de sein de sa mère, qu'il ne fait paraître aucune partie de son corps, ce qui serait un cas, suivant les Rituels, de lui conférer du moins sous condition, le baptême. Le Chirurgien, qui consulte, présente, par le moyen d'une petite canulle, de pouvoir baptiser immediatement l'enfant, sans faire aucun tort à la mère. Il demande si ce moyen, qu'il vient de proposer, est permis et légitime, et s'il peut s'en servir dans les cas qu'il vient d'exposer".

Cu toate acestea, S. Thoma e categoric: Pueri in maternis uteris existentes, nondum prodierunt in lucem ut cum aliis hominibus vitam ducant; unde non possunt subjici actioni humana..."

Dacă nu pot fi supuși acțiunii umane, dacă n'au existență civilă, înseamnă nu numai că nu pot fi botezați dar nici ucîși, de vreme ce nu poți omorî pe cine „ne fait paraître aucune partie de son corps".

Supunem aceste umile observații autorităților din Bilciurești.

De aci se vede că preciziunea e totdeauna binevenită. De aceea nu putem decât să lăudăm pe tânărul care dă acest anunț la ziar:

„Funcționar 32 ani... dorește căsătorie domnișoară virgină, cu imobil și 300.000 numerar".

ARISTARC

Cronica teatrală

„Rișca" de Lou's Verneuil, la Teatrul Regina Maria

O comedie bogată în scene și replici de umor, în tuații neprevăzute, în apari și conflicte ingenios concepte.

Louis Verneuil nu un creator de viață. Personele sale, luate izolat, sunt ricaturi, manechine însuflețit care se mișcă și trăesc după logică și după criterii morale care nu sunt ale vieții. Dacă — în ansamblu, izbutesc să le cucerească interesul. dac o clipă ne fac să uităm că otul nu-i decât o glumă, lucru se datorește eclusiv artei cicare autorul conduce dialog — meșteșugului magistral cu care mișcă personagiile și le justifică — teatral — acțiule.

LENY CALER

Verneuil e un ma sforar dramatic, un adevăr prestidigitator: convinge și amuză — chiar când amăgirea evidentă.

V. MAXIMILIAN

Reflecțiunea nu ...ează nimic din spontaneitatea pretextelor umoristice.

„Rișca" are, în rezumat, pe lângă însușirile celui mai bun teatru Verneuil, toate cusururile rețetei dramatice artificiale, — cu spirite din belșug menite să ascundă defectele de ordine logică.

*

Piesele lui Verneui trăesc însă, numai prin ingeniozitățile, prin eforturile de invenție ale interpretării.

Personajele au crescut, din evoluția accentelor și nuanțelor inteligente, cu o vibrație de viață pe care autorul nu le-o imprimase.

E meritul netăgăduit al inepuizabilei — în exuberanță, vioiciune și complexitate de resurse — Leny Caler.

E meritul marelui actor de comedie, meșterul neintrecut al detaliului umoristic — V. Maximilian.

IONEL ȚĂRANU

E meritul desăvârșitului creator de tipuri pitorești — Ionel Țăranu.

Dintre ceilalți — d. Ronea s'a identificat pe alocurea prea mult cu ipostazele false ale rolului; d. Marcel Enescu a jucat fără convingere un personaj de unică apariție; d. Constantinescu a fost prea cretin în rolul prințului cretin; iar d. Jules Cazaban n'a știut totdeauna unde să pună stavilă șarjei și gesticulației riscate.

Bună, traducerea d-lui Ionel Țăranu și corectă — punerea în scenă.

H. LAZU

Cronica gastronomică

1. Omletă cu sardele (Pentru 6 persoane)

12 ouă și 12 sardele Se curăță sardelele de pielită și de oase; carnea se freacă bine cu 50 gr. de unt. Se sparg ouăle și se pun într'o strachină, se adaogă jumătate de pahar ciapă sau lapte, puțină sare și puțin piper. Această combinație se bate până începe să facă spumă. Se amestecă bine cu pasta de sardele și de unt și totul se toarnă într'o tingire fierbinte în care s'au topit 50 gr. unt. Peste câteva minute, când omleta va începe să se desprindă de pe tingire, se ia de pe foc și se pune la o parte; se îndoaie cu ajutorul cuțitului. Se acoperă tingirea cu o farfurie încălzită, se răstoarnă totul pe ea și se stropește cu r cu unt.

II. Mere în cocă de clătite

Șase mere mari, curățate de coajă și de sâmburi, se taie în felii subțiri, care se presară cu zahăr, se stropesc cu rom, se acopăr cu o farfurie și se lasă laoparte.

Se dizolvă 300 gr. făină albă, fină, într'un pahar și jum. de apă caldă; se amestecă cu trei linguri de untdelemn de măsline, se pune foarte puțină sare și 50 gr. zahăr; se amestecă bine și se lasă la o parte două ceasuri la temperatura bucătăriei.

Patru albușuri de ouă se bat spumă și se toarnă în coca clătită. Se amestecă de sus în jos cu o furculiță mare, — pentru ca spuma să nu scadă. Apoi, fără să se piardă timp, în untură fiartă tare se pun, cu furculița feliile de mere cufundate prealabil în coca de clătite Când se rumenesc bine feliile în clătite, se scot una după alta pe o hartie care absoarbe grăsimea de prisos. Se presară cu zahăr și se servesc simple sau cu dulceață.

Reviste româneşti

Revista scriitoarelor şi scriitorilor Români

(An. VIII, Nr. 12, 1934)

Vorbind despre *„Poezia modernistă"*, iată ce spune poetesa Elena Văcărescu: „întâmpin cu multă simpatie orice manifestare poetică, modernistă sau arhaică, veche sau nouă, cu sau fără rimă. Cu o condiţie însă: să fie sinceră, adânc şi dureros de sinceră; adică trăită şi simţită de cine a scris-o, şi nu simplu joc de cuvinte, de pretenţii, de imagini.

„Orice încercare de inovaţie mă interesează de aproape. Părăsirea locurilor comune tradiţionale, sugrumarea patosului ieftin şi a retoricei de tribună publică, cercetarea chinuitoare a unor orizonturi noi, toate acestea mi se par binefăcătoare lucruri şi nobile aspiraţii. Nu văd decât o singură limită care zăgăzueşte şi canalizează inovaţia: este limita conştiinţei şi înţelegerei omeneşti a epocei în care scriem. Refuz lectura unui poem scris în 1934 dar în limba din anul 1700 sau în stilul problematic al anului 2000.

„Nu cred ca poezia modernistă să poată reconstitui primitivismul printr'un simplu act de intuiţie sau de inspiraţie. Nu poate fi vorba decât de un relativ primitivism 1934, adică de un primitivism al gândului de astăzi".

Iar d-na Agatha Grigorescu Bacovia adaogă următoarele observaţii: „In ce priveşte structura poeziei moderniste putem afirma că ea este a inteligenţii rafinate, evoluată până la cele mai subtile şi fluide abstractizări; de aci acele rafinate artificii de imaginaţie, cari sunt imaginile ce abundă în poezia actuală".

Societatea de mâine

(An. XI, Nr. 12, 1934)

Colaborează la acest număr: C. Rădulescu-Motru, C. Sudeţeanu, dr. M. Marina, I. Tomuţa, Radu Gyr, I. Clopoţel, etc.

D. Traian Herseni face unele observaţiuni interesante despre *„Orientări sociologice"*: „Multă vreme sociologia s'a desvoltat pe două căi diferite, ca o ramură independentă, de ştiinţă obiectivă şi o ramură practicată chiar în sânul mişcărilor politice, subordonată acestora.

„Intre sociologie şi politică diferenţa este destul de profundă. Una este o disciplină de cunoaştere, cu scopuri teoretice, cealaltă este o activitate de înfăptuire, cu scopuri practice. Sociologia prin urmare nu trebue să se înregimenteze politic. Rostul unei integrări în viaţa socială nu poate să însemneze aşa dar politicianizarea sociologiei. In realitate se întâmplă şi lucrul acesta. Dar genul acesta de sociologie nu-şi mai merită numele, de fapt devine doctrină politică şi nimic altceva. Popoarele au nevoe pentru orientarea şi construcţia destinului lor, de cunoaşterea fiinţei lor prezente. Sociologia poate să săvârşească această cunoaştere.

„Sociologia trebue să se pună în slujba ordinei noui, să devină o teorie a construcţiei comunităţii".

AL. CAR.

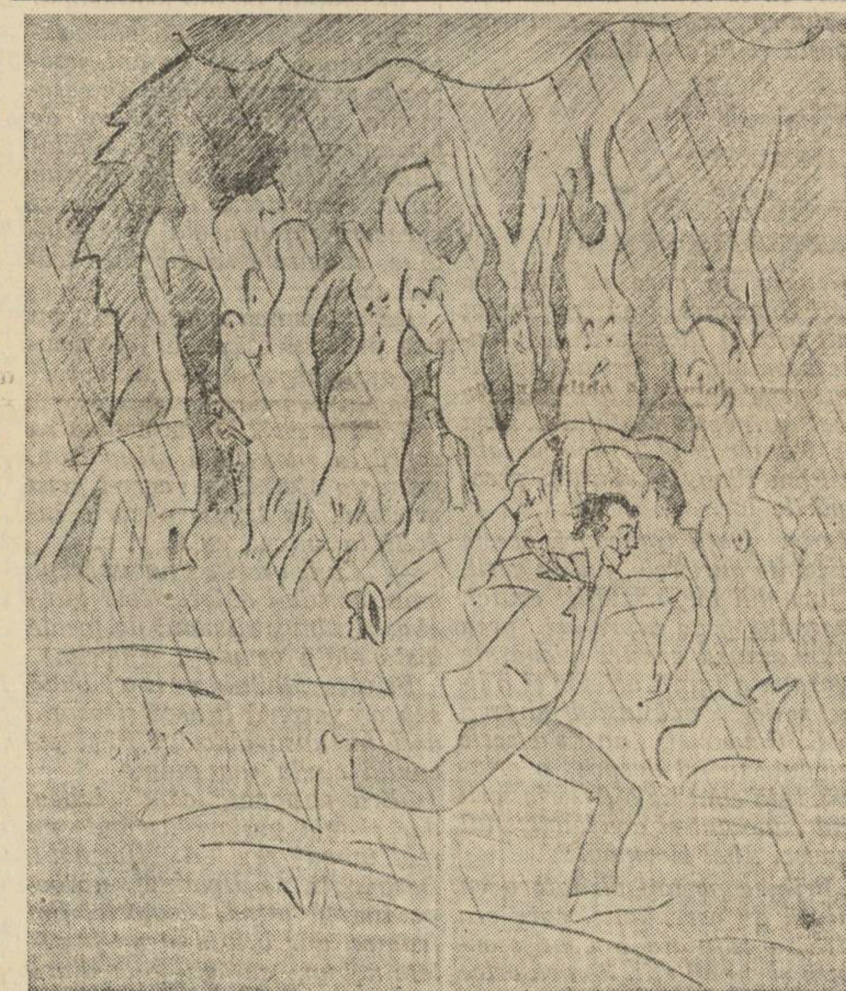
Mărunte

Pentru tot ce priveşte redacţia „Adevĕrului Literar": manuscrise, reviste, cărţi, etc. — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri şi Sâmbătă între 6—7.

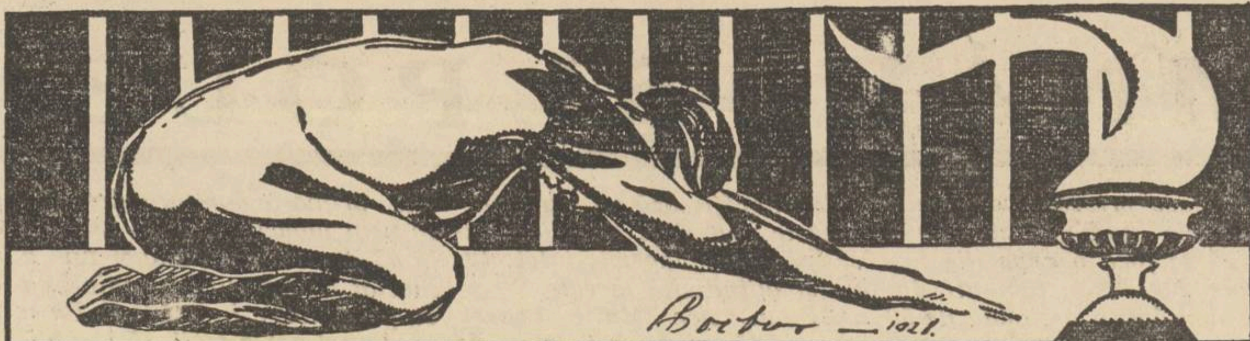
— *Niciodată nu va fi prea mult spus, atrăgându-se atenţiunea asupra romanelor ştiinţifice ale lui Jules Verne.*

Intr'adevăr acestea au fost şi rămân încă multă vreme, cea mai instructivă, cea mai reconfortantă, cea mai folositoare lectură pentru tineret.

De data aceasta e vorba de o nouă ediţie din „COMOARA DIN OSTROV" — una din scrierile cele mai captivante ale acestui genial şi neîntrecut povestitor, — care a apărut de curând în editura „Cugetarea".

Nopţile de Sânziene

Cărţi nouă

Literatura sovietică curentă *

Stilul de „foiletonist" al scriitorului american, Dos Passos, satisface, probabil, gusturile cititorilor ruşi (sau redactorilor), de vreme ce scrierile lui se publică într'una în Rusia Sovietică. Ultimul volum al revistei moscovite începe cu „Vederi din Washington" — un capitol din cartea „Prin toate ţările".

Doss Passos a călătorit mult prin mai multe ţări, în special în Rusia — şi acuma scrie pamflete asupra actualităţii.

Literatura rusă e reprezentată în acest volum, în primul rând, de nuvela „Ketmeni" (o localitate din Uzbechistan):

...„El îi vorbise în mai multe rânduri, căutând să-i explice,— când în cuvinte alese şi delicate, când supărat fără voe, — că e plictisit de lumea ei mărginită, măruntă; că, astăzi, bumbacul reformează oamenii, că bucata aceia de stambă din care e cusută rochia ei, face parte din producţia fabricilor noastre textile", etc....

După acest citat, se poate vedea în ce stil e scrisă nuvela, deşi scopul ei e foarte respectabil: mă rog, un bărbat conştient care încearcă să-şi „deştepte" nevasta inconştientă — ce poate fi mai înălţător ca subiect literar în Rusia actuală? Or, în acest domeniu bărbatul nostru sufere insuccese, până când într'o zi vine în casa lor o propagandistă de profesiune, rutinată, şi obţine ceiace n'a putut obţinea bărbatul: nevasta inconştientă devine o muncitoare socială exemplară. La aceasta s'a ajuns cu ajutorul următorului truc al propagandistei:

— Femee! — exclamă ea: — nu vezi că te-ai făcut mai frumoasă din cauza misiunii sociale cu care eşti însărcinată acum?..."

Această idilă socială se petrece în Uzbechistan — ţară favorită a beletriştilor sovietici.

Dintre poeţii volumului e demn de reţinut Arem Veselâi pentru „Bocetul" scris în urma morţii copilului său. Probabil că aceste versuri s'au revărsat direct din inima poetului, deşi „Bocetul" nu poate fi citit fără o oarecare jenă intelectuală:

Afurisită zi! O, oră neagră!!
Arse-s aripile nădejii mele,
Surpaţi sînt genunchii nădejdii mele,
In sicriu e vârîtă — speranţa mea!

— ceiace aminteşte melodramaticele reminiscenţe funerare, obişnuite în Rusia semni-intelectuală.

Vin apoi versurile poetei Adalis sugerate de „construcţia petroliferă" dela Bacu, strofe relative la bucuria încercată de autoare la vederea succeselor socialismului:

Şi valul Caspic,
Mai negru decât cerneala,
Imi devenea atât de scump!

— cântă poeta pe ţărmul Mării Caspice, la Bacu, între agitaţia mării şi valurile lacului de petrol...

„Clou"-ul volumului este comedia „Viaţa personală" scrisă în versuri de V. Soloviev, care dovedeşte că dramaturgia sovietică înclină spre glumă şi farsă, lepădându-se de orice visuri irealizabile de a creia un repertoriu eroic. Autorii nouilor comedii nu mai caută să-şi distreze publicul, ci pur şi simplu să-l facă să râdă. Acest scop, unic, e atins. Tonul de glumă abundă în piesa „Viaţa personală", până şi în indicaţiile scenariului scrise tot în versuri:

(Lenuţa are un amic:
Mecanicul Vas,
Cu nasul cât un cartof mic,
Nu-i frumos en face.
Cu cizme, vine dela muncă,
Dar nu strică „peisajul").

In piesă mai sunt „constructorii socialismului"— *ex officio*, bineînţeles; dar fără această ideologie obligatorie şi fără puţină „morală" la sfârşitul acţiunii (propaganda „constructivizmului social"), comedia n'ar fi văzut nici lumina zilei şi nici lumina rampei.

Publicul râde însă şi urmăreşte desfăşurarea reprezentaţiei din cauza altor personagii: o fată nebunatecă: Maria, care îşi preface numele în Ramona de la Mer, şi mama sa care îşi aduce veşnic aminte cum a trăit în trecut, când „bărbaţii priveau femeia aşa cum privesc astăzi munca", etc.

Se scriu multe despre dramaturgia sovietică, în revistele din Rusia. Criticii sunt nemulţumiţi că nu a apărut încă Shakespeare sovietic. Ei cer dela „dramaturgi" cunoaşterea „marxismo-leninismului" şi apelează la autorii comediilor „să privească cu mai mare seriozitate viaţa noastră contimporană".

Publicul, însă, se duce să vadă şi să audă „reviste" mai vesele, fabricate de autorii numiţi „à-la-minut", de toţi aceşti Cataevi şi Soloviovi, — tocmai pentrucă „viaţa noastră contimporană" ei o reduc la minimum. Autorii caută să se potrivească publicului. Criticii au aerul că nu au cunoştinţă de această „potrivire"...

A. N.

*) *„Crasnaia Novi" („Ţelina Roşie"), vol. 8. Moscova, 1934.*

Reviste streine

L,Europe Centrale

(12 Janvier, 1935)

Ca întotdeauna şi acest număr este bogat în informaţii politice, economice, literare şi artistice.

Menţionez aceste interesante observaţiuni, pe care D. B. Munteanu le face cu privire la *„Les romans de Liviu Rebreanu: d'„Ion" à „Jar"*:

„In aceste două romane (Ion şi Pădurea Spânzuraţilor), cari se bucură de o notorietate europeană, Rebreanu dovedeşte calităţi, care rareori se găsesc reunite. Se admiră în el romancierul psihologic şi sociologic, la fel de îndemânatec în a face să trăiască indivizii şi mulţimile. Acţiunea se petrece în Transilvania, înainte şi în timpul războiului, dublu caracter geografic şi istoric care marchează aceste romane cu un semn local atât de curat încât acesta le dă puterea de document. *Ion*, este Transilvania austro-ungară în timp de pace; *Pădurea Spânzuraţilor* este Transilvania în timp de război. Două mărturii ale unui adevăr strălucit şi care, pentru faptul că au fost trăite cu intensitate de autorul lor, au altă importanţă decât învăţătura fără viaţă a istoriei.

Ion şi *Pădurea Spânzuraţilor* desfăşoară o acţiune fulgerătoare în mijlocul unui studiu aprofundat al societăţii. Dar Rebreanu posedă arta de a conduce din capul locului studiul şi acţiunea, de a le face să se servească una pe alta, fără ca ele să se lovească sau să se contrarieze: nici o clipă studiul liniştit al obiceiurilor nu pare să încetinească acţiunea. Un mare suflu de epopee străbate şi însufleţeşte acest realism precis, şi sudura între minuţiozitatea fotografică a observaţiei şi idealitatea pasiunilor se produce cu atâta naturaleţă, eroii ştiu să se ridice atât de bine de la condiţia lor de indivizi, purtători ai unei stări civile bine determinate, la calitatea de oameni mişcaţi de resorturi eterne, încât, fără să vrei evoci definiţia pe care André Gide a dat-o operei de artă, care „nu se obţine decât prin constrângerea şi prin supunerea realismului, ideei frumuseţii preconcepute".

Apoi, vorbind despre celelalte opere ale maestrului Rebreanu d. Munteanu arată concepţia nouă, către care se îndreaptă autorul în ultimul său roman *„Jar"*.

Revue Bleue

(Nr. 1, 5 Janv. 1935)

Subtilul Gaston Hagert scrie despre *„Concepţia căsătoriei la Paul Géraldy"*:

„Cu privire la Paul Géraldy, d. Pierre Brisson a schiţat o clasificaţie nouă a autorilor dramatici în genul cărora trebue să distingem speţa blondă: Marivaux, Musset, Banville, Rostand (ambii). Géraldy este un blond între blonzi. Nu cred că s'ar putea defini cu mai multă nuanţă şi delicateţă natura atât de particulară, nu spun a talentului, ci a psihologiei, a autorului fericit al lui *„Do, mi, sol, do"* (aşa se numeşte ultima lucrare dramatică a lui P. Géraldy). Această „blondeur" a lui Paul Géraldy, oferă, de fapt, trăsătura aparte că ea este aceea a unui moralist, a unui poet, a unui dramaturg, cari s'au pasionat toţi trei pentru problema esenţială a dramei amoroase, aceea a cuplului.

„Meritul lui Paul Géraldy este de a putea aborda fiecare gen cu tot talentul său şi în aşa fel încât fiecare din aceste genuri devine imediat al său. El a găsit mijlocul de a uza de procedurile cele mai simple, cum sunt repetiţiile de cuvinte, în maniera lui Molière, păstrând însă linia sa psihologică şi nuanţele sale cele mai delicate. Nu cred să existe în teatrul nostru o împreunare atât de fericită de elemente atât de eteroclite".

Iar d. Firmin Roz, ocupându-se de romanul *„Capitaine Conan"* al lui Roger Vercel, pe care-l identifică cu marii maeştri ai scrisului, după ce arată felul de a fi al eroului, ne arată cum: „Acest învingător al războiului este un învins al vieţii, un balon desumflat, o zdreanţă omenească. El sfârşeşte în desgustul de toate, în moleşire şi alcoolism. Nici nu se putea concepe o altă concluzie mai desasperantă a aventurii sale".

Roger Vercel pune aci problema marilor desrădăcinaţi şi desamăgiţi ai războiului, trăită în romanele sale de Erich Maria Remarque, iar la noi de eroii celebri din „Intunecare" al lui Cezar Petrescu.

SYR.

Gazeta Medicală

Cum se poate ajunge la 90 de ani. — Işi dau seama nebunii de starea lor? — Nu ştim cum să dormim... — Prostituţia în Maroc. — Vreţi să vă feriţi de gripă? — Gimnastica necesară femeilor. — Tumorile cerebrale. — Prostata şi turburările ei. — Viaţa în aer liber. — Reguli pentru persoanele cari patinează. — Zăpada nu e dăunătoare sănătăţii. — Aerul de iarnă. — Ploile şi mortalitatea infantilă. — Dezavantajele consumului de carne. — Secreţiile aparatului genital al femeii. — Sfaturi pentru îngrijirea frumuseţii. — Consultaţiuni medicale şi grafologice.

Cronica literară

Anton Holban, Ioana

Ceiace caracterizează operele, indiscutabil remarcabile ale d-lui A. Holban, este voinţa continuă de lucid'tate. Voinţa nu include reproşul lipsei şi de altfel autorul e stăpânul unei inteligenţe şi al unei culturi ieşind din comun. Dar nu este mai puţin adevărat că starea de vecinică tensiune a spiritului poate da o resultantă contrară celei urmărite. Pentru a înţelege (cuvântul e de altfel cu totul convenţional) viaţa sufletească, trebue o anume intuiţie simpatetică, şi mai puţin acea metodică suspectare pe care obicinuim a o numi impropriu luciditate. In scopul de a-şi pregăti o bună şedinţă de disecţie, d. Holban strânge „exemple exacte", observaţii ce pot servi unei definiţii, mărturisind cu onestitate toate elementele „inexplicabile" *(„nici acum nu pot da explicaţii", „rămâne inexplicabil")*. Totul într'un stil sec de proces verbal, cu voită uneori familiaritate, plin de ipoteze, presupuneri, observări şi comentarii, printre care se intercalează din când în când „texte" justificative. Investigaţia e aşa de neostenită, vorbele şi faptele într'atât întoarse pe o faţă şi pe alta, încât în acest proces cititorului-jurat nu-i rămâne nicio iniţiativă. Dorinţa lui cea mai vie trebue să fie de a asculta şi partea cealaltă (în cazul de faţă pe Ioana), dar această satisfacţie nu-i este dată.

E în acest roman foarte mult din materia lui *Adolphe* de Benjamin Constant, şi anume acea oboseală în iubire, acea dorinţă de a fugi (expresia e chiar a d-lui Holban). Autorul i-a dat o formulare mai personală: „Doi oameni cari nu pot trăi nici despărţiţi nici împreună". Tema ar fi dar aceasta: Sandu şi Ioana se iubesc şi se detestă reciproc, se chinuesc şi într'un cuvânt, cei mai nimeriţi să se'nţeleagă, nu se potrivesc. Sandu (la persoana autorului) e dispus să dea cea mai mare parte din vină pe Ioana. Femeea aceasta, care i s'a dat pentru întâia oară lui, l-a înşelat mai apoi, pentruca să revină iar desamăgită de aventură. Ea ar fi o fiinţă plină de contradicţii, cu inclinaţii burgheze pătând intelectualitatea ei aleasă, incertă în afecţiunile ei. Adevărul este că eroul o tortureazā grozav, pentru ca apoi să întrebe pe cetitor: „de partea cui e greşala?".

Laturea cea mai curioasă (şi foarte interesantă totuş) a acestei cărţi e incomprehensibilitatea eroului faţă de sufletul femeii pe care o scrutează cu atâta atenţie. Dacă autorul ar prezenta numai faptele goale atunci fiecare ar trăi în virtutea lor şi cititorul ar fi îndreptăţit să spună iată un bărbat şi iată o femee. Dar autorul comentează, se sileşte să înţeleagă fiecare fapt, însă interpretarea sa e uimitor de strâmbă şi a trebuit un mare dar de a transporta viaţa în paginile unei cărţi pentru ca eroul să apară altfel de cum vrea, iar femeia să poată striga cititorului printre rânduri dreptatea sa oprimată. E un caz rar când puterea creatoare osîndeşte pe autorul „lucid".

Dragostea lui Sandu pentru Ioana pare un sentiment titanic, de un mare patetism, care îl face „să sufere îngrozitor" de gelozie, îi dă „dureri imense", dar totul în „limitele" (sic) unui concubinaj comod. Dacă şi femeea acceptă romantismul unei asemenea situaţii atunci nimic de zis, dar dragostea femeii este prin definiţie practică adică etică; ea cere o abnegaţie, o răspundere socială şi asta se chiamă în termeni comuni căsătorie. Să nu se creadă că introducem din proprie-ne iniţiativă un punct de vedere burghez în analiza critică a eroinii. Ioana cugetă *astfel* şi n'ar fi firesc să fie altcum. Dacă un bărbat nu e în stare să dea o explicaţie satisfăcătoare refuzului de a contracta o căsătorie, înseamnă atunci că e la mijloc o socoteală jignitoare, un criteriu ce anulează iubirea. Sandu îşi chinue mintea să afle pentru ce l-a înşelat Ioana, aude din gura ei cea mai posibilă lămurire, dar o ignorează cu totul, pierzându-se în consideraţii subtile şi fanteziste. Ioana zice:

„Ştii de câtă vreme ţi-am spus să ne despărţim, şi tu amâi mereu. Imi plac situaţiile clare".

Ca toate femeile din lume, mai ales când sunt seduse, simple sau intelectuale, Ioana voia să provoace o explicaţiune, să aducă singura situaţie ce ar fi înlăturat echivocul (poate oare o femee să creadă în iubirea unui bărbat care o vrea discretă ca pe o ţiitoare?). Dacă s'ar fi măritat, spune ea singură, n'ar fi făcut gestul nefericit. Sandu răspunde, jignind-o a doua oară:

„Orice femeie, oricât de inteligentă ar fi, se gândeşte la măritiş".

Cu drept cuvânt observă amar Ioana:

„Acesta e un instinct tot atât de puternic ca gelozia sau dragostea. Il constaţi, îl taxezi, dar îl admiţi".

Cu toată această explicaţie, Sandu caută mereu contradicţii în sufletul Ioanei, fiindcă el se încăpăţânează să interpreteze fiecare exclamaţie a femeii prin cauze particulare, deşi ele toate sunt simboluri ale umilinţii ei primordiale, aceea de a nu fi respectată de bărbat ca femee capabilă să fie soţie. Sandu nu are nici măcar intuiţia aceea elementară de a juca dorinţa maritală, care încântă ca un surogat. Pentru a face o excursie la Braşov, Sandu pleacă cu trei zile înainte „ca să nu atragem atenţia camarazilor clevetitori. Precauţie inutilă şi jignitoare, fiindcă făţişa coabitaţie ar fi însemnat un angajament aproape oficial al bărbatului faţă de femee, ar fi fost o adevărata logodnă. Eroul îndrăgostit cu „limite", face imprudenţa de a reţine pentru femee o cameră separată. Acesteia i se urcă sângele în obraz de indignare (fireşte, se poate o mai precisă delimitare a conceptului de ţiitoare de cel de femee iubită?) şi merge ca o nebună zece kilometri în noapte (un fel de a spune că a rătăcit). Iată-l acum pe Sandu mirându-se şi analizând: „Zece kilometri nu se poate să fi fost". Iar Ioana tristă constată cu justeţă „Nu mă iubeşti, Sandule". Pe bărbat îl agasează scenele, acestea îi fac viaţa amară, e înclinat mereu să caute lămuriri în caracterul femeii. Sitiţi de pildă scena cu plăcile de patefon împrumutate „...sunt discurile *mele* — zice Sandu, strânse cu multe sacrificii şi nu permit nimănuia să pue mâna pe ele fără voia mea"

—„Eşti inconştient, nu-ţi dai seama ce spui. Astfel de ofense nu se uită".

—„Eu am fost cel dintâi ofensat"!

—„Şi dacă-ţi sunt aşa de intime de ce le-ai adus *la mine* acasă?"

Autorul-erou (în planul ficţiunii bine înţeles) se miră de atitudinea Ioanei, găseşte că e inutil să ne agităm pentru „motive pueriie". Dar motivele Ioanei nu sunt deloc puerile, dar sunt în alt plan, decât în acela în care le caută Sandu. Pe ea o doare nevoia de se folosi de posesivele *mele, la mine*, ce dovedesc o lipsă totală de sentiment casnic la bărbat, care îşi declară o stare civilă independentă, incomunicabilă. Acesta e şi sensul expresiei „feroce egoism" al Ioanei, întrebuinţată cu diferituri prilejuri, dar trădând o humoare tainică. Analizator infatigabil, Sandu, care se recunoaşte incapabil de a fi constrâns şi e oricând gata de „a fugi", acuză pe Ioana de spirit de dominaţie, numind astfel legitima suspiciune asupra fidelităţii unui om care nu vrea să dea nimic decât suferinţă. E inutil să producem mai multe exemple. Toată cartea e o demonstraţie, în ciuda autorului, a tragediei Ioanei, care iubeşte fără să fi obţinut niciun semn de stimă, care a făcut din desnădejde un gest necugetat, îngreunător al stării ei principial insolubile. Cartea ar trebui să se numească *Romanul omului care n'a înţeles că trebuia să ia pe eroină în căsătorie.*

Abstrăgând însă dela analiza autorului, trebue să recunoaştem că eroul trăeste prin faptele lui: egoist, snob, lucid în chip voluntar şi în fond de o sensibilitate capricioasă, feminină,nevrotică (izbucneşte în plâns de nerăbdare sexuală) tăetor de fire'n patru şi cultivator inuman al cultului propriu.

In banalitatea stilului văd mai puţin o inaptitudine, cât o intenţionată afectaţiune prozaică fiindcă portretul pisicuţii Ahmed e plin de graţie. Lipsită de orice literatură de prisos opera d-lui A. Holban e însă remarcabilă prin profunditatea unei preocupări limitate în care nu intră nici un grăunte de mistificaţie. Alături de Camil Petrescu, d. Holban înfăţişează cu acuitate, dar şi cu o inerentă obtuzitate, casuistica unui sentiment care la noi e mai acceptat în liniile simple ale liricei.

G. CALINESCU

INSEMNĂRI ŞI POLEMICI

Suplimentele noastre umoristice

Incepând cu numărul viitor, Adeverul literar îşi inaugurează seria suplimentelor umoristice ilustrate. Ideia, ca şi redactarea primului supliment aparţine colaboratorului nostru d-l AL. O. TEODOREANU. Intrebat în scris de redacţie de ce nu-şi mai trimete cronica gastronomică, a cărei absenţă desigur cititorii au remarcat-o, d-sa ne-a răspuns telegrafic dela Karlsbad, unde îşi urma cura:

Căzut victimă propriei reţete. Remuşcări. Rog cruţaţi cititori. Pericol mortal.

AL. O. TEODOREANU

In schimb, d-sa în timpul curei pe care a fost silit să o urmeze în acest sezon mort, a scris o serie de parodii, după cei mai cunoscuţi scriitori ai noştri, parodii pe care le prezintă publicului sub titlul KARLSBADER KURZEITUNG.

Printre alţii, sunt parodiaţi d-nii Tudor Arghezi, M. Codreanu, G. Topîrceanu, I. Minulescu, Adrian Maniu, Mircea Rădulescu.

Suplimentul e ilustrat de pictorul Anestin şi formează o elegantă broşură, al cărei cost intră în preţul obişnuit al revistei noastre.

Nu ne îndoim că hilaritatea pe care a provocat-o în redacţie citirea manuscrisului, se va răspândi şi în public, descreţind frunţile încreţite de grijile acestor vremuri grele.

Mitropolitul Vasile Suciu

A murit mitropolitul Vasile Suciu al Blajului. Cu el dispare una din marile figuri ale bisericei unite din Ardeal.

VASILE SUCIU

Activitatea mitropolitului Suciu a fost multiplă şi fecundă, îmbrăţişând deopotrivă biserica şi şcoala. Convingerea arzătoare a credinţei religioase se unea în sufletul lui cu dragostea de cultură.

Insufleţit de un adânc patriotism, şi de-o neclintită încredere în puterea de rezistenţă a românismului, mitropolitul Suciu a fost acela care in 1917 s'a opus, ca locţiitor al mitropolitului Blajului, la introducerea limbii maghiare ca limbă de predare în şcolile din Blaj.

Dar marile sale înfăptuiri au luat fiinţă în epoca de după unire. Opera lui cea mai de seamă va rămânea, fără îndoială, orfelinatul pe care l-a înfiinţat la Blaj pentru adăpostirea şi educaţia orfanilor de război. Tot din îndemnul şi sub directa lui priveghere s'a construit la Blaj palatul în care funcţionează şcoala normală de băeţi şi şcoala superioară de comerţ.

Om de credinţă şi de carte, de suflet şi de acţiune, mitropolitul Suciu apare, în lumina turbure a vremilor frământate de astăzi, ca un exemplu strălucit de vigoare morală şi de muncă rodnică şi dezinteresată.

Un prinţ al picturii

Albert Besnard, care s'a născut la 1849, a lucrat până în ultimele zile şi nici unul din portretele lucrate în urmă nu trădează scăpătarea sau oboseala.

„Portretul d-rei Demange" *lucrat la 82 de ani, impresionează zice Jean Louis Vaudoyer, conservatorul Muzeului Naţional, prin instinctul de măreţie şi înţelesul tainei ce se desprinde din el".*

El a fost desigur cel din urmă artist care făcea „mare pictură" în vremurile noastre şi a trăit în destul ca să-şi vadă marile opere trecute printre acele nemuritoare care s'au selecţionat pentru trecut.

Opera sa, puţin cunoscută, este imensă şi este în afară de variaţia gustului şi a modei. Plafonul din Hotel de Ville, compoziţiile din Hopital de Berck, îl pun alături de Delacroix, printre marii pictori decoratori ce se pot compara cu cei italieni.

Putem zice că a fost singurul decorator înnăscut al epocii sale şi pentru care, după expresia lui Baudelaire, „imaginaţia este Regina Adevărului".

In ceeace priveşte portretele, Jean Louis Vaudoyer este de părere să se facă o expoziţie numai de 20—30 de tablouri, lucrate însă într'o perioadă de 50 de ani de viaţă, spre a se evidenţia temperamentul particular al pictorului şi elementul ce aparţine varietăţii umane şi speciei sociale căreia aparţine pictorul.

Ar trebui să figureze acolo „Portrait de famille", cumpărat de Statul Francez, Portretul Rejanei, al lui Emile Sauer, al lui Boni de Castellane, dar mai ales acel al Cardinalului Mercier.

In epoca noastră de sterilitate lirică, Albert Besnard rămâne, cum zice Louis Vaudoyer, arborele cu frunziş bogat, destul de adânc împlântat în pământ ca să nu se teamă de a-şi ridica vârful cât de sus spre a explora regiunile cereşti cele mai înalte, unde se pot întâlni cu dumnezeirea şi îi pot auzi glasul. Această fire splendidă în înzestrările sale, în loc să se repete şi să-şi îngusteze orizontul cu vârsta, dimpotrivă se făcea mai largă şi mai îndrăzneaţă în realizările sale.

Moartea i-a fost îngăduitoare, căci i-a fost senină şi liniştită. A primit-o fără luptă şi fără revoltă, probabil şi fără suferinţă, în toată frumuseţea olimpiană a naturii sale supra umane. Nici măcar nu s'a întins pe pat, ci s'a sfârşit pe fotoliu, între perine, ca un nobil şi liniştit chip alegoric, din acele pictate adese de el pe plafoane şi pe ziduri.

Mama

Douăzeci de ani după moartea fiicei sale Marie Lenéru, gloria şi onoarea literaturii feminine franceze, s'a stins la Brest şi D-na Lenéru, mama sa.

Marie Lenéru, poate prea puţin cunoscută la noi, a fost nu numai o strălucită glorie literară, un autor dramatic dintre cei mai puternici, dar şi un model de curaj sufletesc în toate actele şi manifestările vieţii sale.

Se ştie că adolescentă în plină înflorire fizică şi intelectuală capătă un pojar şi rămâne surdă şi cu vederea slabă pentru toată viaţa, ceiace a scos'o aproape cu totul din comunitatea socială. Din această clipă, mama sa nu a mai trăit decât pentru a duce povara tuturor greutăţilor vieţii şi a îngădui talentului fiicei sale să se dezvolte şi să strălucească în toată plenitudinea, pentru a-i da toate şansele de mulţumire pe care i le împuţinase atât o oarbă şi nefericită soartă.

Ea îmbrăţişează nu numai interesele materiale ale fiicei sale, dar şi convingerile intelectuale şi atitudinile morale.

„Mama, zice Marie Lenéru care arată un dispreţ atât de profund pentru glorie, vorbind în toate împrejurările de „nesnobismul meu de literată", mă făcea să reîncep de multe ori scrisorile mele către directorii de reviste sau de teatru, pentru că le găsea de-o aşa indiferenţă"...

Din aceste şi din alte detalii se simte că „mama" trebue să fi fost Martha acestei Marii, care era un geniu pe care contingenţele materiale, atâţia spini în viaţă, o plictiseau. Rămasă văduvă la 25 de ani, mama Mariei Lenéru e lovită din nou în consolarea şi compensarea cea mai fericită, în fetiţa frumoasă, înzestrată cu toate darurile sufleteşti, la al cărei viitor se sacrifica cu atâta devotament. Atunci se alipeşte lângă ea, ajutându-i să ducă profunda desnădejde, în abisul căreia nu a îndrăznit să privească decât după moartea fiicei sale, citindu-i jurnalul. Impărtăşeşte cu ea cultul păcii, sprijinind'o în atitudinea curajoasă pe care

MARIE LENÉRU (copil)

strălucita scriitoare a luat-o împotriva războiului chiar în toiul său. In scrisorile, în articolele, în discuţiile sale Marie Lenéru nu a încetat o clipă de a se ridica în potriva convenţiunilor milenare şi sălbatice care împing oamenii la rezolvirea conflictelor lar rassiale sau economice, pe calea aceasta atroce şi absurdă.

In „Jurnalul" lăsat de Marie Lenéru se simte adesea prezenţa duioasă a acestei mame care nu trăeşte decât în umbra fiicei sale, căutând să o înţeleagă numai spre a-i înlătura din cale orice piedică şi a-i ajuta să poarte greul unei soarte nedrepte realizându-şi talentul său superior.

Dar mama aceasta admirabilă, primeşte lovitura definitivă prin moartea Mariei Lenéru, la 45 de ani... De atunci nu a încetat de a-i cultiva amintirea ca pe o floare în grădină. Ea a continuat cât a trăit, să-i publice piesele inedite precum şi pateticul său jurnal, până când şi-a dat în fine şi ea sfârşitul acum de curând.

Ea merită o pomenire pentru că, deoarece a fost la greu şi suferinţă, să aibă parte şi la glorie, cum zice Jean Cocteau.

Din umorul lui Courteline

Intr'o zi, un prietin a observat că Georges Courteline, deşi îi vorbeşte cu însufleţire, totuşi nu-l priveşte în ochi, ci se uită resemnat şi atent la un mare ţânţar care s'a aşezat pe dosul mânii sale şi-i suge liniştit sângele. Când ţânţarul se săturase şi zbură, prietinul îl întrebă pe Courteline:

— De ce nu l-ai ucis?

— De ce ?—repetă calm Courteline: — Dumneata uiţi, se vede, că acuma în vinele lui curge sângele meu!...

In ajunul morţii sale, Courteline vorbi medicului:

— Răi şi cruzi la inimă sunt oamenii! Ei numesc cu încăpăţinare cealaltă lume — mai bună, şi totuşi caută din răsputeri să se reţină unii pe alţii în lumea aceasta — mai rea, proastă şi inferioară...

Chipuri de odinioară...

Generaţiile care au citit pe fraţii Goncourt şi au frequentat mult arta şi literatura de pe acele vremuri, au fost adânc impresionaţi de rolul pe care l-a jucat princesa Mathilda, vara lui Napoleon al III-lea şi sora lui Plon Plon, în viaţa şi preocupările lor.

Inşişi fraţii Goncourt, aceste neistovite guri rele, nu au găsit, în jurnalul lor, răutăţi, critici, observaţii prea aspre şi prea multe asupra acestei adevărate suverane a lumii artelor şi a literelor deşi după însăşi părerea lui E. Goncourt, nu s'a scris niciodată astfel despre o princesă. Iată cum ne-o descrie scriitorul cunoscut şi academicianul francez, Abel Hermant:

„Primea pe toţi vizitatorii cu o lipsă de ceremonie, care era extrema rafinare a condescendenţii şi a politeţii. Pentru orice femee se scula de pe scaun, nu le îngăduia să-i sărute mâna, sărutându-le ea însăşi pe frunte în timpul reverenţei.

Chiar pe bărbaţi îi onora cu o uşoară ridicare pe scaun. Limbagiul ei nu era imperial, adică un limbagiu de curte, ci militar şi plebcian; chiar vocea

NAPOLEON III

ei era o voce bruscă de comandantă. Avea oroare de orice etichetă şi când vreunul din noii veniţi o întreba:

— „Dar Alteţa voastră Imperială cum se simte?

Ea răspundea burghezeşte:

— „Nu prea rău. Dar d-ta? Nevasta d-tale, n'o s'o văd în astă seară?"

Cine intra în salonul ei se simţea vrăjit de atitudinea ei imperială, deşi nu stătea decât pe un simplu fotoliu confortabil şi fără stil. Era în adevăr extraordinară: la 84 de ani, apărea la serbări decoltată de ceremonie, cu un singur şirag de perle negre la gât. Părea o adevărată medalie, cu trăsăturile puţin cam şterse de vreme şi oarecare înţepeneală în atitudine, singurele semne care trădau vârsta.

De şi spunea adesea că nu este princesă născută, ci făcută, avea orgoliul nemăsurat al sângelui său de Bonaparte.

Când a scris Taine critica sa aspră la adresa lui Napoleon, princesa Mathilda, care-i era prietenă, i-a trimis o carte îndoită la un colţ cu P. p. c.

— „Cum vreţi să nu apăr pe omul căruia-i datorez tot? Fără el aş fi rămas să vând portocale toată viaţa pe piaţa Ajaccio.

Pricesa Mathilda era bună sub o aparenţă bruscă şi aspră, deşi nu avea obiceiul să-şi ascundă ciuda sau mânia.

„Era pasionată când iubea, dar şi mai pasionată când nu mai iubea" zice A. Hérmant. Despărţită de Demidof, aproape îndată după căsătorie, om frumos, dar brutal şi pe jumătate nebun, ea avu o legătură aproape publică cu Niewerkerke. Ruptura fu însă şi mai zgomotoasă şi princesa nu voi să-l primească, măcar de ochii lumii, de cât după foarte multe rugăminţi.

Wilde sau d-na Ighorn?

Dacă am crede revista „Anima" (organul Internaţional al Ştiinţelor Metapsihice"), spiritiştii englezi conversează în ultimul timp foarte des—cu spiritul lui Oscar Wilde. Nu că scriitorul acesta a devenit astăzi foarte popular în Marea Britanie. Dimpotrivă, antipatia faţă de acest erou al scandalosului proces de „perversiune"—persistă. Alţii i-au şi uitat numele... în 40 de ani!

Totuşi, rămâne ceva din caracterul său paradoxal şi dincolo de mormânt, care împinge cercurile spiritiste să întreţină relaţii cu fluidul celebrului estet: vorbăria lui fără precedent. Wilde răspunde prompt la chemarea medium-ului sau a unui dirijor şi intră fără întârziere în acţiune verbală.

Deşi mort de peste 30 de ani, Wilde a rămas spiritual...

Dar el se plictiseşte în împărăţia umbrelor; i-i dor de mizeriile vieţii noastre. Poetul s'a plâns de curând doamnei Ighorn că „cu fiece zi amintirile mele pălesc şi cortina negurei se lasă asupra panoramei oraşelor, peste merii în floare şi pe valurile şerpuitoare". Incurând această negură va cuprinde toate lucrurile şi atunci... conversaţiile spiritiste cu Wilde vor înceta. Dar deocamdată, el e foarte guraliv...

Doamna Ighorn publică următoarele aprecieri ale lui Wilde asupra unor personagii la ordinea zilei:

— Lloyd George e un om perfect. Dar nu se poate cere Creatorului să facă pe un om perfect — şi ministru perfect...

— MacDonald seamănă cu un pastor protestant, care din distracţie, a venit să facă serviciul divin la catedrala sf. Petru din Roma, şi nu la biserica proprie.

— Se zice că preşedintele Roosevelt intenţionează să stabilească în America o ordine nouă. Aş vrea să-i descopăr un mare secret: ordini noui nu există, pot fi numai dezordini noui.

— Mai dăunăzi am vrut să fac o mică excursie pe pământ pentru a lua puţin aer. Dar primii pe care i-am întâlnit au fost: Bernard Shaw şi o domnişoară din „Armata Salvării"... M'am grăbit să mă întorc îndărăt...

— Ce lipseşte lui Hitler? Experienţă, sânge rece, tenacitate? Eu cred că el duce lipsă mai degrabă de perie şi de pieptene. Inainte de a guverna un stat, omul trebue să înveţe să-şi facă o pieptănătură...

Dacă acum 40 de ani, Wilde ar fi creiat numai spirite de acest fel, reputaţiunea lui în lumea literelor ar fi cu totul alta.

— Nene Iancule, încă n'au trecut 20 de ani de când ai serbat cei 30 de ani de teatru.
— Când or trece îi serbez şi pe ăia.
— Dar atunci să pui pe afiş: „La adevăratul jubileu de 50 de ani!"

(La Teatrul Naţional s'a reprezentat piesa „Trică", al cărei erou nu prea seamănă cu modelul său real).
Trică, după lungi speranţe, a decedat rapid.

Poşta redacţiei

Bucureşti: E. O. Z; L. H; G. S. S; T. D; E. R; I. Al. V; I. D; N. G. B; T. C; Ieronim; I. B; A. Z; Ihor; G. P. T; I. B; I. L; S. S.
Bacău: S. W.
Bazargic: J. D.
Botoşani M. V. P.
Călimăneşti: Gib.
Cluj: S. P.
Dej: A. Z.
Giurgiu: Al. I; F. A.
Iaşi: L. T.
Ploeşti: L. C. R.
Rădăuţi: T. D.
R.-Sărat: C. P.
Toulouse: L. C.
Tg.-Ocna: S. R; S. F.

Toate manuscrisele, notate prin iniţialele de mai sus, nu se pot publica — neîndeplinind condiţiunile.

Adevĕrul Literar și Artistic

CU UN SUPLIMENT ILUSTRAT UMORISTIC IN 16 PAGINI

ANUL XIV — SERIA II-A NR 740
DUMINICA 10 FEBRUARIE 1935

FONDATOR { AL V. BELDIMAN 1688—1897
CONST MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN TARA
10 LEI EXEMPL IN STRAINATATE

Neculai Ganea

Despre „darul" povestirii, ca element esențial în creația literară, a vorbit nu de mult în „Adevĕrul Literar", tânărul eseist și poet Al. A. Philippide. Faptul are o deosebită importanță în ansamblul vieții noastre literare de azi, în care, cu zelul și exagerarea tinereții, „povestirea" era condamnată în bloc, nemai potrivindu-se cu exigențele scrisului modern de a reda „viața în tranșe" și nu în succesiune de momente.

Problema, așa cum a pus-o și a rezolvit-o d. Al. A. Philippide, conciliază toate exigențele și ne explică de ce mulți scriitori foarte moderni, redând *„tranșe de viață"* ne prezintă în aceiaș măsură și în acelaș aspect al lumii și evoluția personagiilor. Domnia-sa a reabilitat și „novela", care pare a câștiga din ce în ce mai mult teren în favoarea publicului cititor.

Intr'o astfel de atmosferă prielnică, celebrarea centenarului lui Neculai Ganea își va găsi nota justă a răsunetului său în literatura actuală.

Neculai Ganea deschide calea povestitorilor moldoveni care ne-au încântat în decursul ultimelor decenii. El ne-a prevestit pe Mihai Sadoveanu și ne-a pregătit să prețuim pe Hogaș și să ne delectăm cu Ion Creangă. Povestirea sa are un farmec pe care mă tem că spiritul vremei nu-l va gusta. Bogăția de fapte și întâmplări cu care ne îmbulzește cinematograful, radiofonia, presa și viteza vertiginoasă din jurul nostru, nu mai îngăduie acea povestire moale și dulce, săracă în fapte, simplă în anecdotă, dar înzestrată din plin cu nedefinizabilul și fermecătorul „dar", care este darul povestirii la Neculai Ganea. Nerăbdarea și neastâmpărul din sufletul generațiilor de azi, abia îl îngăduie pe Maupassant și încă s'au găsit oameni de gust și de cultură, la noi, care să-l calce în picioare cu impietate și dispreț ca pe un învechit și netrebnic exponent al unei meschine mică burghezie franceză!

Cine din grăbiții noștri tineri, absorbiți pe deoparte de cuvintele materiale imperioase, ale unei vieți greu de satisfăcut, ispitiți pe de alta de plăcerile și distracțiile în ritmul din ce în ce mai accelerat, cu care-i ademenește o civilizație pe punctul de a deveni perfectă, cine, va mai găsi timpul să aștepte să se toarcă firul strălucitor, dar atât de subțirel din caerul furcii unui vechiu povestitor moldovean?

Am citit pentru întâia oară „Novelele" lui Neculai Ganea la Iași, în biblioteca unchiului meu profesorul Al. Brandia, un fanatic și idolatru cărturar din acele vremuri. Să fi avut zece ani, căci eram mi se pare în clasa a doua de liceu. Sunt deci ani... decenii de atunci, dar simt încă deliciul și emoția cu care am pătruns în lumea povestitorului, care, deși altfel, mi se părea tot atât de minunată ca și acea din basmele pe care le-am ascultat în copilărie din gura țăranilor de pe moșia unde am crescut.

Dar noi nu aveam biblioteci școlare, nu mergeam la teatru, nu cunoșteam nici cinematograful, nici radio și nu ne mișcam decât pe distanțe ridicol de mici, cu trăsurelele ca niște jucării, trase de câte un cal, al cărui trap suna înfundat și scăzut pe asfaltul din centrul Iașilor. Călătoream doar la țară iarna cu săniile, vara cu trăsura cu patru cai, într'un ritm domol, monoton, legănați de sunetul zurgălăilor, pe întinderi în care rareori se întâmpla să ne urmărească sania vre-o haită de lupi sau să se desprindă vre-o roată dela trăsură.. Povestirea era singura și bogata noastră petrecere; ea era marea întâmplare în existența noastră de animale aproape hibernante, între nămeții uriași de zăpadă, încremeniți în tăcere vătuită... Oaspeții, care soseau pe neașteptate din vecinătăți, erau singurul neprevăzut. Mese mari și îmbelșugate se 'ntindeau, vinul vechiu și cafelele făcute cu artă, țigara, pipa sau chiar ciubucul, înfiripau o atmosferă de tihnă și ațâțare, în care amintirile dădeau năvală și povestitorii nu-și dădeau rând.

Toți ascultau luând parte cu sufletul la povestirea meșteșugită și simplă în acelaș timp a boierilor. Copiii se uitau în gura lor până li se împăinjineau ochii și le cădea capul pe masă biruiți de somn, slugile încremenite cu brațele de farfurii, bucătarul și toată argățimea pe la uși, în buni cunoscători și meșteri ai acestei arte.

Iar povestitorii ațâțați, umblau să se întreacă unii pe alții și toți ascultătorii colaborau, hrănindu-le verva cu câte o glumă, uneori ardeiată, cu câte o precizare sau o amintire proprie...

Așa viață o fi trăit și Neculai Ganea în familia sa. Era și el om fin, cunoscând dansul și limba franceză, ca mai toți boerii moldoveni, care, deprinși să poruncească pe moșiile unde străbunicii și bunicii lor stăpânise poate mai bine de un veac sau două, nu mergeau la curte decât să petreacă din când în când.

Nu râvneau la *cinuri* și ranguri boerești.

Erau sânge de răzeș și dacă erau mai subțiri ca minte și apucături, nu se simțeau străini printre țăranii lor. Erau stăpâni și porunceau, dar la o glumă sau la o povestire se înțelegeau și țineau la prețuirea unora despre ceilalți.

Neculai Ganea când a luat pana să scrie a uitat, fără îndoială, toate frumoasele cărți străine citite. El și-a deschis doar porțile de aur ale comorilor adunate într'o viață ca acea evocată de mine. Povestirea a început să curgă în mod firesc și nesilit, așa cum o găsim în paginile-i duioase, patetice și de un irezistibil farmec, în simplicitatea unui stil necăutat.

Nu l-am cunoscut nici odată, deși aveam o rudă comună, Matei Ganea, fost prefect la Iași și socrul lui Alexandru Xenopol. Imi bătea inima de câte ori mă lua Dumineca, mătușa mea Amelia Ganea, la gândul că aș putea întâlni pe făuritorul acela minunat din cartea cu novele. Am fost apoi camaradă la pension cu două sau trei din fiicele sale. Elena fină, sveltă, puțin încruntată la sprâncene, despre care se zicea că era „leită taică său", Catherina și Maria, o fetiță numai gropițe în obraz și zâmbete, după cât mi-o amintesc.

In acelaș pension al d-nei Dodun des Perrières era elevă și Constanța Marino, distinsa scriitoare, care se arăta de pe atunci plină de bogatele daruri de care a făcut dovadă mai târziu. Neculai Ganea își avea cultul său printre acest tineret care știa să admire și să prețuiască cu expansiune, fără teamă de ridicol. Citeam cu glas tare seara la meditații povestirile sale și nu ne sfiam să râdem cu lacrimi, sau să ștergem lacrimile ce ne curgeau pe obraz în clipele de gingașă înduioșare. L'am recitit adesea cu plăcere și emoție. Anecdotica sa poate părea banală, ușorul romantism al atitudinei sale sufletești poate fi privit ca perimat. Tehnica scrisului său e poate primitivă și neîndemânatică. Sensibilitatea sa însă este francă și directă. Sufletul lui era una cu sufletul naturii. El înțelegea și prețuia frumusețile graiului celor simpli, înțelegea graiul plantelor și al viețăților pe care noi l-am uitat și l-am falsificat în bogata și fulgerător de grăbita noastră civilizație.

Analizele literare din didactica și școlăreasca noastră învățare a literaturii l-o fi redus poate și pe Neculai Ganea la aparența ștearsă și uscată de „fluture din colecție".

Ar fi păcat... lectura sa trebuie făcută cu glas scăzut și natural, pentru ca ascultătorii să simtă muzica frazei, care, la acest delicios povestitor, este mai presus de expresie și chiar de gândire... Acolo palpită viața tainică și insezisabilă a povestirii, freamătul acela subtil, care se dezlipea de pe buzele povestitorilor de altă dată, încremenind, ca vraja din poveste, într'o mută și neclintită admirație, poporul de sus și de jos, din curțile boerești ale Moldovei de odinioară...

Neculai Ganea, revenit printre noi cu prilejul centenarului, va găsi desigur struna de aur adevărat, care neapărat trebuie să fie în orice suflet românesc, oricare ar fi generația din care face parte și regiunea în care s'a născut și a trăit. Sub valorile false, artificiale și trecătoare, trăesc, orice s'ar zice, valorile veșnice. Sub lux și viteză, există o viață a inimii.

Să prindem, în opera sa, accentul care trebuie să facă să vibreze struna de aur în sufletul nostru. Să ne simplificăm și să devenim naturali, ca să fim accesibili frumuseții din aceste povestiri moldovenești, care se găsește în opera boerului moldovean Neculai Ganea, ca în izvorul proaspăt și limpede abia ieșit de sub stâncă: încă puțină și nesigură, dar reală și desăvârșită în autenticitatea sa.

ISABELA SADOVEANU

Aurel Jiquidi — Frig

Hans Castorp, eroul bine crescut

de AL. PHILIPPIDE

Hans Castorp e eroul romanului „Der Zauberberg" al lui Thomas Mann. E un tânăr burghez dintr'o veche și bogată familie de negustori din Hamburg care vine într'o vacanță, pentru trei săptămâni la Davos să viziteze pe un văr al lui, bolnav de piept. O răceală îl face să se supună examenului medical și doctorul sanatoriului îi descoperă lui Castorp un punct slab la plămâni. Nu e ceva prea grav, dar Castorp primește cu liniște vestea că ar trebui să rămână câteva luni la Davos. Viața confortabilă, monotonă și lină, unitară și domoală, a sanatoriului, convine spiritului lui indolent, obiceiurilor lui delicate și înclinării lui ereditare de-a se supune normelor prestabilite de viață. Venit pentru douăzeci de zile, Castorp rămâne la Davos șapte ani. Nu se mai dă dus din mrejile „muntelui vrăjit", trăind comod în marginea timpului și a vieții, chiar după ce punctul slab din plămâni nu mai înfățișează prea multă primejdie, și nu pleacă decât când războiul îl trezește din toropeală și îl aruncă cu brutalitate în realitatea exterioară.

Cu viața la Davos a lui Hans Castorp, a tânărului simplu și docil, bine crescut și fără fantezie, care foarte repede „se obișnuiește cu gândul că nu se poate obișnui" și care găsește o voluptate în această obișnuință mereu înoită — Thomas Mann a făcut un roman compact și dens, comparabil ca dimensiuni și bogăție cu „Războ și pace".

Romanul acesta, prin varietatea personagiilor și prin mulțimea ideilor de tot felul apare ca un bilanț al spiritului european din epoca imediat anterioară războiului. Protagoniștii spirituali ai romanului, humanistul progresist și rațional Settembrini și iezuitul Leo Naphta, mistic și revoluționar, figurează alături de mediocrul burghez Castorp, căutând să exercite asupra acestuia, prin discuții aprige, o influență convingătoare — la care, dealtfel Castorp, tânărul așezat și măsurat, nu reacționează decât printr'o imparțialitate politicoasă și trândavă, bucurându-se mereu de perfecta disponibilitate morală pe care i-o oferă sanatoriul.

Problemele pe care le pune „Muntele vrăjit", sînt multe și bogate. Aproape nu e capitol care să nu poată trezi o discuție oarecare, filosofică, morală, politică, literară, socială. Și aceasta fără a dăuna cât de puțin interesului pur literar al romanului, bogat în situații neprevăzute, dramatice sau amuzante și, cu toată îngrădirea voită a subiectului, chiar senzaționale.

Problema principală rămâne, desigur, însuș eroul, „acest erou care n'are nimic eroic în el". Hans Castorp reprezintă tipul omului civilizat, în calitatea lui de produs desăvârșit al unei vechi culturi, în care încă n'au apărut plăgile degenerescenții dar care a ajuns la punctul ultim al evoluției ei. Eroul foarte puțin eroic adică incapabil de-a deslănțui și de-a întâmpina conflicte, din „Muntele vrăjit", este expresia tipică a unei civilizații confortabile și măsurate, omul cu o cultură tradițională și mijlocie, cu prejudecăți politicoase dar tiranice, cu spiritul înclinat către obișnuință și statornicire, fără nevoie de aventură și de noutate, supus legilor și obiceiurilor, respectuos față de civilizația actuală și mândru de situația lui ca produs al acestei civilizații. E reprezentantul marei burghezii europene dinainte de războ, mediocru și manierat, abrutizat de confort material și atent numai la ceiace este bunăcreștere și bunăcuviință.

E atât de bine crescut Hans Castorp încât îi trebue câțiva ani până când izbutește să facă cunoștință cu Clawdia Chauchat rusoaica misterioasă și atrăgătoare, care de ani de zile stă în acelaș sanatoriu, pe care zilnic o vede de câteva ori la masă, de care e îndrăgostit, la care vizează mereu și de care totuș a ezitat mereu să se apropie. Și asta de ce? Din timiditate, din neputință, din prostie? Nu. Pur și simplu din bunăcreștere. Oricâtă vrajă, oricâtă poezie și vis s'ar desprinde din trupul, ochii, zâmbetul acestei rusoacei, este mereu ceva care oprește elanul lui Castorp, ceva care deschide între ei o prăpastie. Mai întâi Clawdia Cauchat nu e din lumea lui, a lui Hans Castorp. E o orientală, venită de undeva de prin Caucaz, așadar pentru un European atât de înrădăcinat cum e tânărul burghez din Hamburg, dintr'o lume prea exotică și hotărît inferioară. O lume deloc binecrescută. Delicioasa rusoaică, cu ochii ușor mongolici are o mulțime de defecte. Lasă ușa să se izbească în urma ei când intră în sala de mâncare; când trece spre locul ei, aruncă priviri indiscrete împrejur; e cam desmățată și se coafează cum dă Dumnezeu; probabil că își roade din când în când unghiile (Hans Castorp a putut s'o observe când, la o conferință, a stat în spatele ei, cu inima bătând de emoție, turburat și îndrăgostit, dar fără să-și piardă luciditatea lui de burghez binecrescut); însfârșit, Clawdia Chauchat reprezintă pentru sufletul condiționat și tradiționalist al lui Hans Castorp, un continent spiritual necunoscut, un tărâm de aventură și de primejdie, amenințarea unei ruperi de zăgazuri și de echilibru, care îl sperie și îl atrage totodată. Infrângerea acestor obstacole ajunge astfel la Hans Castorp un adevărat eroism, E singurul lui eroism.

Curajul acestui eroism i-l dă, lucru ciudat, tocmai prizonieratul lui de bolnav în sanatoriu. Castorp se bucură de acest prizonierat ca de o situație privilegiată. Boala, sau viețuirea printre bolnavi în marginea vieții, i-a dat o libertate pe care niciodată n'ar fi putut-o avea în lumea lui binecrescută din Hamburg. Și Hans Castorp gustă, aproape cu voluptatea unui delicios delict, dragostea lui pentru Clawdia Chauchat, al cărei amant devine fără greutate, într'o noapte de carnaval, la un bal costumat în sanatoriu.

Este o cumplită ironie în destinul lui Hans Castorp. Cu voință sau nu — mai mult poate decât a vrut să exprime — Thomas Mann a făcut în zugrăvirea eroului său puțin eroic, rechizitoriul obiectiv al întregii mentalități burgheze. Romanul acesta „fără timp" și fără alt desnodământ decât explozia războiului, abia indicată — apare ca o operă rezumând în ea spiritualitatea unei epoci și a unei clase. De aici importanța lui într'adevăr uriașă. Criticii germani mai tineri i-au reproșat autorului că nu trage nicio concluzie, nu depășește spiritualicește morala eroului lui și nu indică niciun drum. Părerea aceasta este destul de deplasată. Hans Castorp este el însuș o concluzie și un punct de plecare. Povestea lui este un impresionant final și în el calitățile burgheziei se concentrează până la a face din el un tip reprezentativ și complet. Existența lui Hans Castorp, în morala ei rutinieră și în îngrădirea ei cu prejudecăți și maniere alese, e roasă de două răni ascunse și latente, mai cumpli-

Urmare în pag. II-a

Elegie pentru un pisoi

Pisicuța mea Mocy e bolnavă.
Pisicuța mea e îmbrăcată în catifea cenușie ca micul Lord
Cu guleraș și manșete de dantelă albă
Și își ține coada grațios pe lăbuță ca pe-o trenă...
Mocy are ochi mari și speriați și botișor de domnișoară timidă,
Numai urechile sunt copilărești și surâd vesele și proaspete
Ca două buchete de flori albastre de câmp.

Pisicuța mea Mocy e bolnavă.
De trei zile nu mai mănâncă nimic,
Stă într'un colț cu ochii mari deschiși și fixi
Ca o pisicuță de porțelan.
N'o mai interesează nici carnea care miroase atrăgător,
Nici mieunatul leșinat și vulgar al motanului înfometat
Parcă a'nceput, încetul cu încetul, să asculte
Melodiile de dincolo de viață,
Melodiile din raiul pisicilor, în care toate pisicile moarte
Umblă în două picioare purtându-și codița pe mâna stângă,
Iar în cea dreaptă un evantai,
De după care se văd numai ochii oblici foarte malițioși.
Poate de acum Mocy a început să-și vadă
Pregătirile pentru nunta ei albă,
Când Mocy va păși foarte sfioasă, foarte fragilă, în rochița ei cu trenă
Și doi șoareci, împăcați cu pisicile, îi vor duce capetele voalului
Poate de mult o fascinează aripile solemne ale pisoilor-îngeri
Și mustățile lăsate în jos blazat și înțelept ale dumnezeului-motan.

Ochii pisicuței mele nu mai privesc nicăiri;
S'au încețoșat; și sufletul s'a dus departe
Dincolo de ceața care n'o să se mai destrame,
Ci o să se solidifice și va putrezi.
O pisicuță pe care ochii celor vii n'au cum s'o vadă,
S'a sculat din colțul unde a murit Mocy și ușoară,
(Dacă ar fi noapte ar semăna cu un fum alburiu)
A plutit prin zid dincolo de firele de telegraf, dincolo de nori.

Dincolo de paserile vii și jucăușe
Intr'un văzduh de ghiață albastră...
Cu lăbuțele imateriale a urcat treptele de marmoră străvezie
Și-a bătut la poarta înaltă de fier răsucit în formă de flori..
Sfântul Petru a venit tușind răgușit și trăgându-și piciorul cu reumatism;
I-a deschis, i-a făcut semn că nu mai are nevoe de lămuriri
Și i-a dat bilet de voe pentru raiul pisicilor.
Iat-o în fața căsuței mici de vată
Inainte de a intra în hora pestriță a pisicilor ce au venit curioase și neastâmpărate,
Galeș și-a micșorat ochii și, cu capul cochet plecat pe umăr,
Și-a dus lăbuța la bot și a'nceput să se spele...

ANIȘOARA ODEANU

Hans Castorp bine crescut

(Urmare din pag. I-a)

te decât punctul putred din plămânii lui: plictiseala confortabilă şi abrutizarea intelectuală, pe care şi le cultivă comod în liniştea sanatoriului şi împotriva cărora nu mai reacţionează, chiar când i se oferă posibilitatea evadării. Inelesul romanului, aici, depăşeşte faptele materiale, şi capătă un sens simbolic. In mediul prielnic dela Davos, calităţile ereditare burgheze ale lui Castorp s'au desvoltat până la extrem, devenind iremediabile beteşuguri. Epopeia omului bine crescut tinde fatal să se sfârşească în marasm amabil şi manierată animalizare.

Thomas Mann nu ne mai spune ce s'a întâmplat cu Hans Castorp. „Il pierde din vedere" într'un amurg de toamnă, ca soldat în război, înaintând prin noroi şi gloanţe... Poate a murit. Poate a răzbătut până la sfârşit. Şi în acest caz, cu siguranţă că în patru ani de sbucium, el care altădată ezita s'o cunoască pe Clawdia Chauchat pentrucă aceasta n'avea unghiile făcute şi lăsa să se izbească uşile, a avut timp să uite puţin manierele lui de om binecrescut, să-şi revizuiască valorile prestabilite şi tradiţionale, să se îndoiască de ele şi să tragă la răspundere însăşi aceste valori confortabile, manierate şi riguros îngrădite.

Dar, dacă a scăpat neomorît, a profitat oare Hans Castorp de această cumplită aventură? Sau s'a retras din nou în vre-un Davos spiritual oarecare lăsând cu indolenţă aceleaşi vechi valori neatinse,să se coacă foarte confortabil pentru o nouă explozie poate şi mai grozavă?

E o întrebare care se poate înfăţişa astăzi mai stăruitoare ca oricând, pe care romanul lui Thomas Mann n'o pune dar o sugerează mereu cititorului de astăzi.

AL. PHILIPPIDE

30.000 VOLUME epuizate

A apărut EDIŢIA II din admirabilul roman

UN DRAC DE FATĂ

COLECŢIA 12 LEI Aventuri uluitoare frumuseţe, isteţie, curaj humor, încântător

ROMANELE CAPTIVANTE

La chioşcari şi librari

A apărut **No. 1 din**

„LUMEA MILITARĂ ILUSTRATĂ"

Organul „Asociaţiei scriitorilor şi autorilor militari români"

cu următorul sumar:

La drum	**„Lumea Militară"**
Păreri despre instituţia armatei	**Gen. Adj. Paul Angelescu**
Pregătirea tineretului	**Gen. N. Samsonovici**
Artileria: istoric, evoluţie	**Col. E. Leoveanu**
Colonizarea Moţilor.	**Gen. Adj. Iacobici**
Fundamentul pactului franco-italian	**G. Coman**
Un ofiţer englez martor al morţii lui Napoleon	**G. C. M.**
Armata în cadrul naţiunii	**Gen. V. Economu**
Pe Răchitaşul mic, versuri	**Al. Colorian**
Pregătirea premilitară	**Col. S. Corciu**
Educaţia patriotică	**Gen. I. Jitianu**
Bătălia undelor secrete	**Maior O. Vorobchevici**
Portrete militare: Gen. Adj. P. Angelescu	**Vaschy**
Cavaleria şi motorizarea	**Gen. C. Atanasescu**
Armele şi muzeele	**Colonel Mihu**
Din trecutul oştirii româneşti	**Colonel C. Garoescu**
Două anecdote	**Gen. M. Olteanu**
Intre bunătate şi dreptate (studiu)	**Gen. C. Manolache**
Problema desarmării morale	**Gen. G. Costandache**
Dii, mă rog (schiţă)	**V. Chiru.**
Din cântecele lui Malacu, lăutarul	**V. Stăncescu**
Examenul medical preventiv	**Maior Dr. Diaconescu-Putna.**
Din humorul militar	
Cronica culturală militară	Lt.-col. D. Cantea

Cronica literară, Informaţiuni, Redacţionale, etc.

Un volum în 90 pagini, tipărit la heliogravură, care nu trebue să lipsească din nici o casă. De vânzare la chioşcuri şi librării. Preţul lei 25

„FEMEIA SCUMP PLĂTITĂ"

Romanul lui José Carretero este cea mai frumoasă carte de dragoste şi adulter a literaturii spaniole

EDITURA ALCALAY

Cronica Ştiinţifică

Avioane cu aburi

In California s'au experimentat în timpul din urmă avioane, în care obicinuitul motor cu explozie era înlocuit printr'un motor cu aburi.

După automobilele cu aburi, de curând lansate, iată acum o inovaţie analoagă în materie de vechicule aeriane!

După relatările din noul continent, se pare că primele încercări făcute cu avioanele cu aburi au dat rezultate promiţătoare.

Totuş, problema e departe de a fi pe deplin rezolvată, întrucât nu s'a ajuns încă să se producă motoare cu vapori, destul de puternice, potrivite pentru nevoile aeronauticei.

Parfumuri conservate

Nu numai vinul, şampania şi licheurile sunt cu atât mai preţioase cu cât sunt mai vechi. Şi parfumurile ce conţin alcool, devin înobilate prin îmbătrânire.

Intr'adevăr, învechirea determină anumite fenomene chimice, care se petrec într'un ritm lent şi reuşesc să înlăture cu timpul substanţele cu un gust sau miros neplăcut.

In timpul din urmă s'au făcut încercări de a se accelera şi la parfumuri viteza acestor fenomene, pentru a scurta perioada prea lungă necesară pentru depozitare.

Pentru substanţele mirositoare se obţine această accelerare graţie adăugirii unor mici cantităţi de pulbere de argint.

Dinţii şi razele ultraviolete

După cum se ştie, tratamentul prin raze ultraviolete e folosit cu succes, nu numai pentru combaterea rachitismului — aşa cum a fost cazul la început — ci şi pentru atenuarea celor mai variate boli şi chiar pentru buna întreţinere a organismului.

Iată că acum faimoasele raze invizibile îşi găsesc o nouă aplicaţie în terapeutica medicală şi anume în cabinetul dentistului.

Pe de-oparte ultravioletele sunt utilizate ca singurul mijloc existent pentru fixarea dinţilor, care se clatină prin retragerea gingiilor, pe de altă parte, medicul german doctorul A. Karsten relatează că poate obţine înălbirea dinţilor tot prin aceste raze.

In general, procedeele obicinuite pentru înălbirea dinţilor sunt legate de o mulţime de riscuri ca atacarea nervului, hemoragii, etc., întrucât necesită un tratament aplicat în interiorul şi nu în exteriorul dintelui. Doctorul Kartsen însă preconizează o metodă nouă, simplă şi eficace. E suficient— după părerea sa—să spălăm dinţii cu apă oxigenată şi apoi să-i expunem timp de 4—5 minute razelor ultraviolete, după care, dintele e tratat cu un lichid înălbitor şi din nou radiat cu ultraviolete. Repetând această operaţie de două, trei ori, se obţine un rezultat durabil.

Zahărul ca medicament

Zahărul nu este numai un aliment important, ci şi un remediu terapeutic eficace.

Aşa, de exemplu, glucoza este folosită cu succes în numeroase cazuri de otrăvire, întrucât această substanţă este foarte repede absorbită în organism şi nici nu e vătămătoare în cantităţi mai mari.

Glucoza e întrebuinţată în primul rând pentru a atenua efectele toxice ale morfinei, oxidului de carbon şi cloroformului.

Pe de altă parte, zahărul de candelă se aplică cu mult succes în tratamentul rănilor. După tratarea chirurgicală generală a rănilor, se presară în locul obicinuitei pomezi albe, praf de zahăr candelă, până când rana e complect acoperită.

Zahărul are această facultate de dezinfectare din cauză că fermenţii din secreţiunea rănilor formează alcool.

Prin aceasta, porţiunile din ţesuturile moarte sunt mai repede înlăturate şi formarea unor ţesuturi noui este intens stimulată.

Cauza arsurilor stomacale

Medicul german, doctorul Rayner a făcut o descoperire remarcabilă şi neaşteptată. Iată de ce e vorba:

Până acum, se credea în general, că pricina arsurilor stomacale, de care suferă foarte multe persoane, ar fi datorită unui exces de aciditate în secreţiunea gastrică.

Or, doctorul Rayner, bazat pe numeroasele sale cercetări şi analize personale, a stabilit că în majoritatea cazurilor aceste arsuri corespund unui minus şi nu unui exces de aciditate, în sucurile stomacului.

Medicul german crede că în această privinţă rolul principal îl joacă factorul psihologic şi anume; teama de aceste desagreabile arsuri, înainte de fiecare masă, determină o înfrânare a secreţiei gastrice şi provoacă pin aceasta, tocmai arsurile de care ne temem.

Amigdalele şi creşterea

Medicul vienez doctorul Pelle a stabilit pe baza unei practice îndelungate — că amigdalele sunt într'o strânsă legătură cu desvoltarea corpului omenesc în lungime şi lăţime, în faza copilăriei.

Experimentând asupra unui mare număr de cazuri, doctorul Pelle a ajuns la convingerea că prin înlăturarea amigdalelor, corpul pierde un element generator de hormoni, ceeace se traduce în fapt pritr' o oprire a creşterii şi a desvoltării cutiei toracice.

I. S.

Mărunte

Pentru tot ce priveşte redacţia „Adevărului Literar": manuscrise, reviste, cărţi, etc. — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri şi Sâmbătă între 6—7.

A APĂRUT

„WEG OHNE ENDE"

de GERSON STERN

Primul roman evreesc apărut sub regimul hitlerist. O carte de curaj, scrisă de un maestru. Epopeia tragediei poporului evreu în „drumul fără sfârşit".

Depozit general librăria „Hasefer".

AU APĂRUT:

Insemnările unui belfer

de JOACHIM BOTEZ

Editura Fundaţiilor Regale

Gazeta Medicală

Sfaturi pentru combaterea gripei; Nasul roşu. de docent dr. A. Voina; Sporturile de iarnă, — pavăza sănătăţii; Diareea tuberculoşilor; Stigmatele sau vindecarea prin imaginaţie; Pagina copilului; După înţărcarea copilului; Ochii copilului; Cât de folositor e laptele; Menstruaţiile dureroase, de dr. Sam Watts; Bolile anotimpului: Angina; Işi dau seama nebunii de starea lor?; Nunta şi moartea în Madagascar Despre menopauză; Consultaţiuni medicale şi grafologice.

10.000 lei IN NUMERAR

MAŞINI, BICICLETE, APARATE DE RADIO, veţi câştiga în baza bonurilor din romanul „Sclavii Păcatului"

Primele 2 fascicole gratis

Cronica muzicală

CONCERT SIMFONIC DIRIJAT DE D. IONEL PERLEA, SOLIST: DL. ŞTEFĂNESCU-GOANGĂ

Două elemente au mărit interesul ultimului concert simfonic dirijat de d. Ionel Perlea: apariţia, ca solist al Filarmonicei, a d-lui Ştefănescu-Goangă *dela Operă şi prima audiţie a Simfoniei în* Do-major de Dittersdorf. *Prezentând mai puţină atracţie pentru public de cât personalitatea preţuitului cântăreţ, această primă audiţie e totuşi deosebit de interesantă — mai ales dacă, în loc să rămână izolată, va intra într'un instructiv tablou al evoluţiei simfoniei. Vienezul* Carl Ditters von Dittersdorf, *prietenul şi precursorul lui* Haydn, *autorul unei autobiografii plină de interes pentru istoria vieţii muzicale a sec. al XVIII-lea, care în rătăcirile-i de capelmaestru pe la curţile nobile ajunge şi la Oradea-Mare — e compozitorul care a ilustrat cu mai multă cinste genul* Simfoniei, *în prima sa fază, abia creat de şcoala dela Mannheim, gen dus apoi la atâta strălucire de* Haydn, Mozart *şi* Beethoven.

Simfonia în do major, cântată Vineri, — făcând parte dintr'o operă extrem de vastă, în care figurează peste o sută de simfonii, numeroase lucrări dramatice şi de muzică de cameră — dovedeşte că autorul ei n'are numai însemnătate istorică, ci e un bun meşteşugar muzical, cu multă inventivitate, destul brio şi oarecare eleganţă (mai ales în allegro iniţial).

Aria contelui de Almaviva din „Nunta lui Figaro" *de* Mozart *şi* Finalul operei „Walkkyria" *de* Wagner, *cântate cu glas puternic şi plin de baritonul* Ştefănescu-Goangă *(a cărui creaţie impresionantă în rolul zeului* Wotan *o cunoaştem de altfel), ne-au prilejuit noi — şi totuşi vechi şi plicticoase — reflexii cu privire la repertoriul* Operei Române. *Repertoriu în care* „Nunta lui Figaro" *nu ne îndoim că va pătrunde până la urmă — dar va pătrunde, asemeni atâtor lucrări capitale ca* Walkkyria, Tristan, Tannhäuser, Salomeea *sau* Fidelio, *doar pentru a străluci o stagiune şi a intra apoi în neagra uitare a Direcţiei şi a publicului. Socotim deci că executia la concert a unor fragmente din aceste opere — mai ales în condiţiile excelente ale Finalului* Walkyriei *dirijat asemeni întregului program atât de frumos de d.* Ionel Perlea *— constitue o imprudenţă din partea Direcţiei Operei Române.*

D. Ştefănescu-Goangă *a mai cântat două lieduri de* Richard Strauss: „Ich trage meine Minne" *şi* „Traum durch die Dämmerung", *cu prea multă noce poate, ţinând seama de caracterul lor delicat şi intim şi de acompaniamentul redus ce-a trezit oarecare bănueli de lipsă de autenticitate straussiană.*

Concertul s'a încheiat cu poemul „Ein Heldenbeben", *(„O viaţă de erou"), al autorului frumoaselor lieduri pomenite. Operă deosebit de interesantă prin caracterul ei de autobiografie spirituală şi în special simpatică tuturor credincioşilor lui Strauss, care regăsesc în ţesătura savantă şi strălucitoare a poemului pe lângă figura mândră a maestrului, motivele caracteristice din aproape toate operele de căpetenie ale celui mai de seamă reprezentant actual al muzicii germane.*

CONCERTELE QUARTETULUI THEODORESCU

In sala Dalles — atât de bine venită pentru condiţiile în care se desfăşoară viaţa noastră muzicală — are loc şi anul acesta o serie de concerte organizate de quartetul Al. Theodorescu *(în noua sa formaţie:* Theodorescu, Jelescu, Mendelsohn *şi* Thaller). *Cu toate alcătuirile noastre de muzică de cameră, — şi mai mult decât toate pentru îndârjita şi îndelungata-i stăruinţă, quartetul* Theodorescu *are dreptul la toată recunoştinţa şi consideraţia publicului, căruia îi înlesneşte anual cunoaşterea, după un plan metodic, a atâtor frumuseţi muzicale.*

După un concert închinat lui Beethoven, *pe care quartetul l-a mai ilustrat şi anul trecut într'un ciclu integral — a urmat un festival cehoslovac, interesant prin raritatea lui şi prin prezentarea între* Smetana *şi* Dvorak, *a unui nume nou:* Bohuslav Martinu. *Tânărul compozitor ceh are mai puţine îndrăzneli decât ne-am fi închipuit, dar foloseşte o tehnică complexă şi bine stăpânită şi-şi colorează inteligent opera cu acel caracter naţional care a făcut succesul şi interesul înaintaşilor şi tovarăşilor săi de program, ilustrii* Anton Dvorak *şi* Bedrich Smetana.

E. N.

Citiţi toţi azi în „LECTURA"

—Floarea literaturilor străine—

JUR, CĂ VOI SPUNE ADEVĂRUL!

Sguduitoarea mărturie a unei mame

de A. DE LORDE

Supranumit de critici *„Prinţul Groazei"*.

Lei 4, Romanul complect

La toţi chioşcarii şi librarii

„NEA NAE"

de N. D. COCEA

In acest roman e zugrăvită lumea mahalagiilor de curând ridicaţi la un nivel social superior şi întrupaţi într'un tip de nou îmbogăţit

Apare în curând în editura ALCALAY

Cronica şahului

Adresa redacţiei acestei rubrici :

Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, Bucureşti 1.*

Raporul Gudju

In cursul săptămânii trecute, maestrul Ioan Gudju, sosit în ţară pentru scurtă vreme, a convocat toată presa şahistă bucureşteană, spre a expune acţiunea ce a întreprins-o în vederea unirii tuturor şahiştilor români într'o singură federaţie. D-sa regretă că, cu toate străduinţele intense ce le-a depus, nu a reuşit să linişteascǎ spiritele provocătoare de frământări şi neînţelegeri din sânul mişcării şahiste din România. In raportul ce-l va înainta la F. I. D. E., Lt Com. Ioan Gudju arată că şahul românesc este acum condus de două organizaţii:

1) Federaţia Română de şah, persoană juridică, afiliată la F. I. D. E. sub preşedinţia d-lui Cristian Leu.

2) Federaţia Cercurilor de şah din România, organizaţia neafiliată la F. I. D. E., însă care are în rândurile ei un număr impozant de reputaţi julecători. Preşedintele acestei federaţii este d. ing. Ştefan Ionescu. Maestrul Gudju, în acţiunea sa pentru unificare, a stat de vorbă cu reprezentanţii celor două federaţii.

„Cei dela F. R. S. recunosc absolut toţi legalitate F. R. S.-ului (!) şi aduc elogii activităţii d-lui Cristian Leu.

F. R S.-ul primeşte afilierea oricărui Cerc F. C. S. R.-ist, dar nu poate reveni asupra eliminărilor pronunţate asupra a patru persoane cari s'au dovedit în permanenţă ca elemente dizolvante ale mişcării şahiste"...

D. Gudju, în continuare, arată că a vorbit cu cei dela F. C. S. R., în speţă cu ing. Ştefan Ionescu şi ing. L. Loewenton, cărora le aduce mulţumirile lui pentru lealitatea şi obiectivismul cu care au susţinut puctul de vede al F. C. S. R.-ului „F. C. S. R. propune ca să se instituie o comisie interimară care să convoace un congres al tuturor Cercurilor din ţară. Că, la acest congres să se propue preşidenţia d-lui ing. Liviu Ciulley, dar totuşi, dacă congresul îl va realege pe d. Leu, nu au nimic de obiectat".

Maestrul Gudju a comunicat d-lui Ciulley dezideratele F. C. S. R.-iste, pe cari d-sa le-a socotit că nu pot forma obiect de discuţie. Părerea d-lui Gudju este că d. Cristian Leu este cel mai mare propagandist şahist, cunoscut până azi în România.

Concluziile maestrului Gudju:

Părăsesc ţara, cu durerea în suflet că nu am putut regrupa toate forţele şahiste din România, dar cu marea satisfacţie că s'a putut definitiv stabili:

1) In România există legal, o singură Federaţie de Şah „Federaţia Română de Şah" persoană morală şi juridică, presidată de d. Cristian Leu.

2) Federaţia Internaţională de Şah recunoaşte o singură Federaţie în România: „Federaţia Română de Şah".

3) Marea presă din România, indiferent de culoarea politică recunoaşte o singură Federaţie în România: „Federaţia Română de Şah".

4) La toate concursurile şahiste internaţionale, organizate sub auspiciile Federaţiei Internaţionale de Şah pot participa numai şahişti recomandaţi d o singură Federaţie de Şah din România „Federaţia Română de Şah".

Desiderate:

1) Toţi Cronicarii şahişti să se grupeze într'o Asociaţie a Presei Şahiste, care să se opue la orice atacuri personale, urmărind obiectiv numai evenimentele şahiste.

2) Să se institue pe lângă F. R. S. o comisiune prezidată de d. ing. Liviu I. Ciulley şi din care să facă parte d. ing. Ştefan Ionescu şi un membru desemnat de F. R. S., care să hotărească asupra afilierii Cercurilor cari au combătut până acum acţiunea F R. S.

3) Conducătorii Asociaţilor şahiste să renunţe definitiv la atacuri personale, să se acorde cea mai largă ospitalitate celor cari solicită înscrierea şi au fost până acum adversari.

4) In caz de neîmpăcare, cei dela F. C. S. R. să se menţină în cadrul strict la propagandei şahiste, renunţând la agitaţii şahiste, în special printre jucătorii din provincie.

5) D. Cristian Leu, atât timp cât este Preşedinte al F. R. S să renunţe de a mai redacta personal cronici de şah, afară doar de cazul dacă — cu toată evidenţa — se vor mai găsi totuşi persoane cari să atace legalitatea F. R. S.

6) Revista Română de Şah din Brăila, care intră în al zecelea an de apariţie să fuzioneze cu Buletinul F. R. S. într'o unică publicaţie oficială a F. R. S., având ca redactori pe actualii redactori ai revistei, dar ca direcţie şi program conducerea comitetului F. R. S.

7) In comitetul de conducere al F. R. S. să nu intre jucători calificaţi de categoria I-a, ci aceştia să se ocupe exclusiv cu participarea lor la diferite campionate, lăsându-se conducerea exclusiv pe seama celor cari nu au veleităţi de mari jucători.

Părăsind mâine ţara, fac un călduros apel tuturor amatorilor de şah să lupte în mod sincer pentru regruparea tuturor forţelor şahiste convins fiind că, în acest mod se serveşte, nu numai marea cauză a mişcării şahiste din România, dar se dă dovadă şi de o elementară dragoste de ţară, sentiment care trebue să rezide la baza oricărei acţiuni în orice domeniu de activitate a adevăraţilor buni români.

Ion Gudju.

Am făgăduit cititorilor noştri să ne spunem cuvântul, după terminarea acţiunii maestrului Gudju. O facem acum, în câteva rânduri, cu obiectivitatea ce ne-am impus-o şi de care cititorii rubricei noastre şi-au dat, credem, seama.

Raportul Gudju ne-a decepţionat. Această decepţie provine mai ales din faptul că acest raport este întocmit de unul din puţini devotaţi cu trup şi suflet şahului românesc.

Lipsind mult din ţară, maestrul Gudju nu a sesizat pe deplin care este starea actuală a şahului românesc. Singurul lui mijloc de informaţie a fost presa şahistă, a cărei obiectivitate a lăsat de dorit, şi corespondenţa personală, prin care nu putea să-şi formeze o atitudine perfect neutră.

Se pare că congresul F. I. D. E.-ului, din 27—29 Iulie 1934 dela Zürich, a dat mai multă atenţie frământărilor din România decât afirmă maestrul Gudju. De altfel lucrul este normal, prin faptul că pe scrisoarea trimisă de „inisignifianta dizidenţă" erau iscălite personalităţi şahiste foarte cunoscute la F. I. D. E.

O dovadă că avem dreptate stă în faptul că F. I. D. E. a delegat pe d. Gudju să aplaneze neînţelegerile din şahul românesc. D. Gudju nu a reuşit şi a trimis la F. I. D. E. raportul ce l'am rezumat mai sus.

O altă eroare a raportului Gudju este afirmarea obiectivităţii unor ziarişti şahişti, cari prin laude nemeritate, au servit politica F. R. S.-istă, în dauna şahului românesc.

D. Ioan Gudju trebue să ştie că „Revista Română de Şah" şi al ei director, d. Mihail Sadoveanu nu sunt în slujba F. C. S. R.-ului, ci au o atitudine perfect neutră, încurajând şahul pur, departe de politica destructivă a celor două federaţii. „Revista Română de Şah" este o revistă cu care şahul nostru se poate mândri, fiind mult superioară multor reviste din străinătate, aceasta tocmai din cauza independenţii şi perfectei sale obiectivităţi.

In discuţiile pe cari le-a avut cu reprezentanţii celor două federaţii, se observă că F.C. S. R. este mai doritoare de unire a şahiştilor români decât F. R. S., care se menţine pe linia politică veche, destructivă şahului românesc.

Propunerea F. C. S. R.-ului este direct senzaţională, când admite eventuala realegere prin congres a d-lui Cristian Leu. Dacă F. R. S.-ului este convins că majoritatea cercurilor de şah îi aparţin, dece se teme de un congres al tuturor Cercurilor de Şah din România? Fiind că bănuim că cele 79 cercuri afiliate până la 13 Ianuarie nu sunt fictive (?).

Este o dovadă de mare ambiţie personală, deasupra intereselor şahului românesc, a d-lui Cristian Leu, care în faţa propunerii leale a F. C. S. R.-ului, a rămas nepăsător. Recunoaştem, alături de maestrul Gudju, extraordinara activitate in domeniul şahului pur, a preşedintelui F. R. S., recunoaştem meritele şi străduinţele de răspândire a şahului românesc din partea d-lui Cristian Leu, dar suntem uimiţi când raportul Gudju nu pomeneşte nimic despre politica meschină şi provocatoare de intrigi şi frământări pe care F. R. S.-ul, prin conducătorii săi au dus-o în anul 1934.

Dezideratele d-lui Gudju sunt foarte juste afară de vre-o două trei erori:

1) Asociaţia Presei Şahiste nu poate exista decât în momentul când rubricile de şah vor renunţa la atitudini politice şi vor lupta împreună pentru unificare şi pentru un real progres al şahului românesc.

2) F. C. S. R. este o organizaţie care nu duce agitaţii şahiste în provincie, decât în aceiaş măsură ca şi F. R. S.-ul, pe linia politică. De altfel atât F. C. S. R. cât şi F. R. S. nu mai au altă linie de conduită—acea a şahului pur, de care se desinteresează.

3) Revista Română de Şah nu poate fuziona cu o publicaţie moartă, cum e Buletinul F. R. S., a cărui apariţie din lunară va deveni anuală, sau seculară! Ea se menţine în cadrul obiectiv şi direcţia şi programul său nu vor fi niciodată schimbate, aceasta spre binele şahului românesc.

Dacă d. Ion Gudju nu a reuşit să facă unirea şahiştilor români, sunt dator să facă această unire însăşi şahiştii, dar numai cei cari înţeleg prin şah jocul nobil şi dezinteresat.

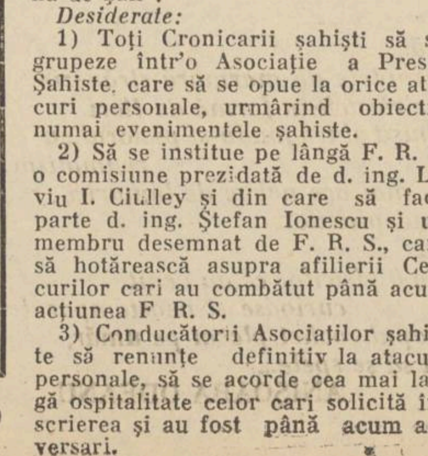
Noi vom continua cu mai multă intensitate acţiunea pentru unificarea şahului românesc.

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

PROBLEMA No. 871

— *Din concursul internaţional „in memoriam* W. Pauly" —

— Javitas II — (132)

a b c d e f g h

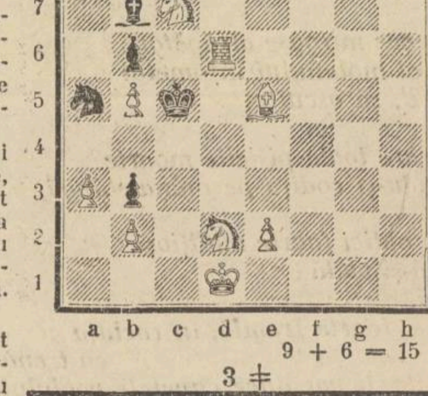
10 + 10 = 20

2 ≠

PROBLEMA No. 872

— *Din concursul internaţional „in memoriam* W. Pauly" —

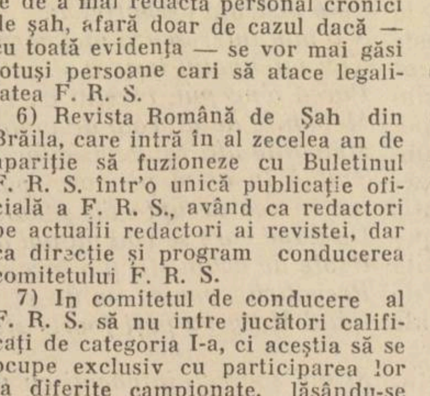
— Südost — (133)

a b c d e f g h

9 + 6 = 15

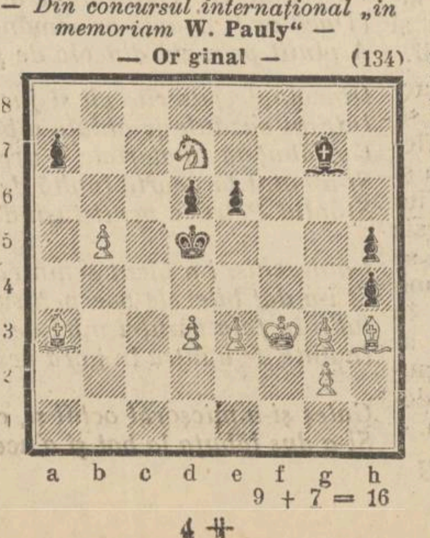
3 ≠

PROBELMA No. 873

— *Din concursul internaţional „in memoriam* W. Pauly" —

— Orginal — (134)

a b c d e f g h

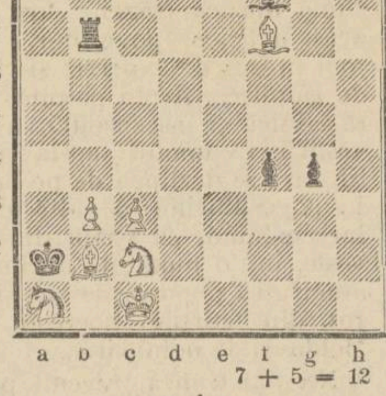
9 + 7 = 16

4 ≠

PROBLEMA No. 874

— *Din concursul internaţional „in memoriam* W. Pauly" —

— Stappellauf — (135)

a b c d e f g h

7 + 5 = 12

5 ≠

Abonaţi-vă la „Cuvântul Libdr":

Pentru studenţi, învăţători, profesori şi muncitori:

Lei 140 pe 1 an;
„ 70 pe 6 luni;
„ 35 pe 3 luni.

Administraţia: str. Constantin Mille No. 5—7—9, Bucureşti.

Tablete

Prea Sfințitul Nicodim

Trecerea Părintelui Arhiereu Nicodim din stăreția Neamțului în scaunul Mitropoliei Moldovei actualizează o chestiune despre care acum câțiva ani subtiscălitul a mai vorbit. Nu e atâta lipsă de compatibilitate între o gazetă literară, care promovează poezia și o problemă bisericească, desfăcută tot dintr'o poezie, în cât să nu poată fi amândouă alăturate intr'un text.

Biserica românească nu se poate prea mult felicita de nivelul la care a ajuns, printr'o mișcare de sus în jos. Biserica, în zidurile și icoanele ei este aproape aceeaș de acum vre-o 30 de ani, fără să fie chiar aceeaș de-acum 20 de ani. Dela războї încoace pasul ei de-a'ndaratele a fost de trei ori mai iute decât până la răsboi. Constatarea nu e a noastră: e vorba de o realitate evidentă, dacă însuș M. S. Regele în remarcabila cuvântare rostită la confirmarea noului Mitropolit, a ținut să o releve subliniat.

Poporul credincioșilor e acelaș de acum 50 de ani, o sută și două sute de ani, nici mai iluminat nici mai sceptic în ceeace privește capacitatea lui de credință. Totdeauna el a ținut soroacele calendarului creștinesc, fără fanatism și cu o evlavie măsurată. Nu-i putem cere transe mistice și extazuri, de care n'a avut niciodată. Lui îi trebue pentru orice eventualități, pe care nu vrea să le aprofundeze, preot, liturghie și taine. E adevărat că nici preoții de pe vremuri nu l-au prea stingherit, făcând și ei parte, trup și suflet, din acelaș popor. Mai închideau ochii și preotul și poporul și amândoi au parcurs istoria, ca doi prieteni, unul cu căciulă și altul cu anteriu, povestindu-și snoave și lăudând pre Domnul. Fiori deaceia, care trec prin tot trupul și scoală părul pe piele, au putut să aibă la vremea lor toate popoarele care s'au bătut pentru dreptățile Mântuitorului, înțelese în fel și chipuri, zeci și sute de ani, ca niște brute. Românii n'au avut asemenea anecdotică în trecutul lor și casna câtorva servili imitatori tardivi ai unui medievalism decedat, n'a putut să aprindă anacronic o scânteie.

Dar ei aveau și au câteva datini. Una din ele era mânăstirea, călugăria. Afară de împrejurarea că Românii au participat activ la viața monastică, în vreme ce alte vieți îi erau interzise, psihologia lor inteligentă, care-i o realitate adevărată, i-a făcut să aibă o stimă particulară, din tot Clerul, pentru monahi. Mânăstirile au fost pentru popor locuri de refugiu românesc, niște centrale sufletești, de unde sătenii mai căpătau și câte o vorbă bună și câte o pâine. Intr'adevăr, din toate așezămintele bisericești mânăstirea este și azi cea mai simpatică: ea reprezintă un criteriu întreg și o extremă totalizată, capabilă de un sens deplin. A fi călugăr este a fi ceva perfect înscris într'o noțiune, care exclude media și mediocritatea. Un călugăr, chiar rău călugăr, e un tip definit și un antipod la o sută și o mie de sensuri încuiate.

Românii s'au deprins, pe datina lor, să-și recruteze arhiereii, episcopii și mitropoliții din mânăstiri: ierarhizarea a fost consacrată de o durată aproape de două ori milenară a datinei. Dar într'o bună zi, împinși de spate, oamenii politici au condamnat datina printr'o lege a Clerului, care a permis tuturor preoților văduvi să intre în episcopat. Biserica a înregistrat astfel un rând întreg de popi, încărcați de deprinderi, nici laice nici călugărești — corcite — și de copii și intrați în Sinod fără nici o pregătire duhovnicească, fără acel stil deosebit și tipic al monahului, care cunoaște și practică ținuta. Sunt episcopi de toate originile judiciare. Unul din ei amenință și cu revolverul.

Astăzi Sinodul e compus dintr'o majoritate imensă de arhierei proveniți de lângă preoteasă. Afară de episcopii Vartolomeu al Noului Severin, Vissarion dela Bălți și de Mitropolitul Basarabiei, la care se adaogă recent înscăunatul Mitropolit Nicodim, ceilalți, mi se pare că toți, vin de orișiunde numai din mânăstire nu. E o diferență, mare diferență, ca între un poet și un diseur.

După răsboi, un spirit și mai nou, dacă se poate spune, a mai stricat vechea fizionomie a Clerului; un civilism cu țigarea în gură pe stradă și cu barba rasă până la virgula unei țăcălii, cu obiceiuri stranii de preoți fără preoție. Nu insistăm... Mitropolia nu mai e o mânăstire și cultul a fost sabotat de o sumedenie de devastatori. Clopotele n'au mai fost sunate, utreniile nu s'au mai făcut, vecerniile n'au mai fost vecernii, privegherile au decăzut, liturghia s'a isprăvit — și poporul, mereu mai indiferent, a început să prefere râvna unor surtucari de școală anglo-saxonă, care se numesc adventiști, baptiști, pocăiți și așa mai departe...

Chemarea Prea Sfințitului Nicodim din chinovia Neamțului la Mitropolia Moldovei, reinstaurează datina. In bună parte, această nu se poate mai nimerită numire se datorește d-lui dr. Lupu, care, fiu de preot și având sensibilitatea situațiilor speciale din Biserică, a luptat pentru datina bună și corectă.

Iată ce așteptăm noi, ca să întrebuințăm un plural însuflețit, dela P. S. Nicodim. Renașterea vieții monahice, a mânăstirilor și a monahismului, bărbătesc și femeesc. Inființarea unui buget de viață și nu de moarte pentru toate mânăstirile și încurajarea tineretului contemplativ să-și găsească un teren de muncă intelectuală: acest tineret se alege în fiecare an din școli și universități și rătăcește fără utilitate într'o societate care nu-i poate înțelege. Transformarea mânăstirilor în lăcașuri de cultură și de artă, prin adăpostirea cărturarilor și artiștilor tineri, fără catedre și ateliere. Și pe lângă toate acestea, scoaterea mânăstirilor de sub autoritatea pustiitoare a episcopilor și din eparhiile respective și unificarea lor independentă sub administrația unui episcop deosebit, încadrat cu acest titlu în Sinod. Mânăstirile puse laolaltă au atâtea energii și averi, încât cele sărace pot să trăiască deopotrivă cu cele mai mult înzestrate dintr'un buget comun, gospodărit de Episcopul Mânăstirilor: sunt vreo 300 de mânăstiri în stare să-și găsească o desvoltare și o evoluție și să răspundă la nevoile actuale de cultură și abnegație, cu neputință de satisfăcut de niciuna din categoriile sociale actuale.

Informațiile pe care le avem despre personalitatea în totul remarcabilă și substanțială a Mitropolitului Nicodim, îndreptățesc speranțe bune și un optimism pân'cum absent.

T. ARGHEZI

Școala română din Roma

Școala română din Roma, condusă de profesorul Em. Panaitescu, desfășoară o vie și rodnică activitate pe terenul istoric. Până acum s'au publicat trei volume de acte și documente sub titlul *„Diplomatarium italicum"*, adunate de prin arhivele italiene și privind istoria poporului nostru. Este o muncă dintre cele mai folositoare, depe urma căreia istoria noastră va profita foarte mult. In lumina noilor documente, multe capitole ale istoriei desvoltării poporului român vor fi înțelese și explicate mult mai complect.

Iată de pildă ce material interesant pentru istorici cuprinde volumul III: „Vita Despothi Principis Moldaviae" de C. Radu; „La contesta tra Gabriéle Bàthori e Radu Șerban vista dalla Corte di Vienna" de I. Moga; „Nuovi contributi sul Vaevoda Gaspare Graziani e la guerra turco-polacca del 1621" de A. Mesrobeanu; „Una relazione manoscritta italiana sulla rivoluzione di Tudor Vladimirescu" de D. Găzdaru.

Sunt documente cari interesează istoria noastră și-i lămuresc multe aspecte.

EXPOZIȚII

D. *Aurel Jiquidi* prezintă la „Cartea Românească" un mănunchiu savuros de imagini satirice, pline în acelaș timp de vigoare lineară și de rafinament coloristic.

Sunt documente expresive ale vieții cotidiene, țesută din iluzii, strădanii și dezamăgiri.

Uneori, scrutările acestea cutezătoare ale existenții sunt mai semnificative și mai spirituale decât însăși realitatea.

Majoritatea desenatorilor satirici urmăresc deobicei comicul imediat, ilaritatea situațiilor și a gesturilor personajelor înfățișate.

Sunt foarte puțini cei care duc lucrurile mai departe, atingând ceeace se numește rezonanța tragică a comicului, — substratul care se ascunde dincolo de râs, care depășește caricatura vieții și sbuciumul inutil al paiaței.

D. Aurel Jiquidi se înscrie printre aceștia din urmă .

D-sa nu e un ilustrator cu linia ușoară, care urmărește mai mult sau mai puțin spiritul adesea facil al legendei.

Desenele d-lui Jiquidi sunt întâmplări dezolante, cu cadru general, cu personaje de toate zilele, în conflict nu atât cu viața, cât mai ales cu ele însile, fără să-și dea seama.

In arta aceasta de profunde accente și semnificații umane, eroii par de multe ori păpuși trase prea vizibil de ață și deformate de ambiția umoristică a artistului.

In realitate, nu ni se arată decât tristeța eternei și uriașei comedii umane, — avatarurile simple, umile, firești și înduioșătoare în stupiditatea și în ridicolul lor.

Ana Juquidi — Sculptură

Aurel Jiquidi — Pe stradă

Pentru a vedea așa ceva și pentru a sintetiza ceeace vezi în aceste minuscule echivalențe de viață, se cere — pe lângă ochi — și un suflet care să meargă cu înțelegere pe urmele faptelor celor mai mărunte ale oamenilor, pe urmele tuturor formelor de manifestări zilnice, neînsemnate în aparență, însă de o neîntrecută putere de caracterizare dacă sunt puse în lumină de observația necruțătoare.

In felul acesta se aplică în artă talentul d-lui Aurel Jiquidi.

Un ins oarecare stă la masă înaintea unui pahar cu vin. Uitarea sufletească în care se află îl lipsește de controlul autocritic al stării sale fizice; se lasă în voia întâmplării. Nu se mai cunoaște; nu mai seamănă cu el însuș; e un om al clipei; nu mai e al lui. Conștiința nu mai lucrează. E o păpușă a destinului, un destin meschin, nu catastrofal, dar cu atât mai impresionant pentrucă depersonalizează și destramă.

Se vede și de aci că d. Jiquidi nu caută satira, nu umblă după legendă și nu vrea să amuze cu orice preț. El scrie o istorie tristă a vieții, în culori din ce în ce mai rafinate și în simplificări lineare din ce în ce mai pătrunse în sens.

Pictura d-lui Jiquidi are toate calitățile pe care desenele le-au cuprins cu prestigiu.

■

In aceiași sală, d-na *Ana Rădulescu-Jiquidi* expune câteva figurine decorative, într'o prețioasă liniatură modernă.

D-na Jiquidi stabilește frumoase armonizări de detaliu și echilibru plastic.

■

La Hasefer e deschisă expoziția de naturi moarte, peisaje și chipuri orientale a d-lui *C. C. Constantinescu.*

Aurel Jiquidi — Cameră de student

Pictorul stărue asupra aspectelor luminoase din Balcic și Caliacra, redându-le cu destulă siguranță de interpretare.

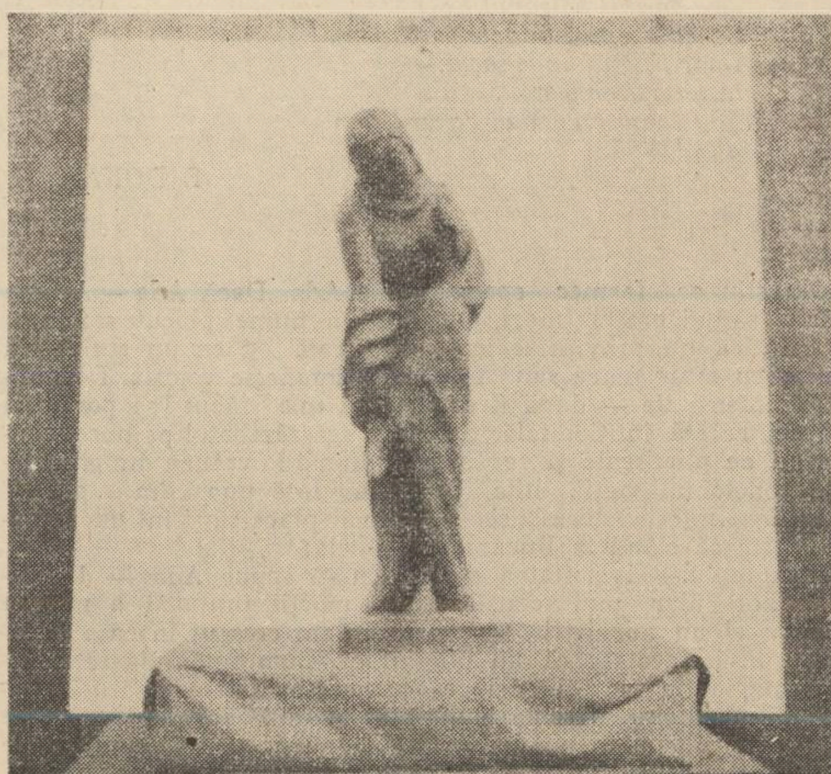
In desfășurarea elementelor, ei, pictura aceasta clădește uneori desenul pe lumină și umbră, fără să valorifice toate resursele nuanțelor de culoare.

Unele bucăți sunt concepute în spirit impresionist, — culorile tari și deschise fiind așezate în contraste care accentuiază puternic viziunile.

D. Constantinescu e un artist care-și caută încă limpezirea.

Expoziția actuală ni-l arată mai aproape decât oricând de izbândă.

- H. BLAZIAN

Ana Juquidi — Sculptură

MAESTRUL

In memoriam

...Două scobituri adânci în obraz; trei linii sobre, compunând bărbia; o frunte largă, dumnezeește modelată — sub care ard, făclii inconsumabile: ochii.

Pe tâmple argint, pe buze o umbră, în mâni un tremur — și 'n inimă: o simfonie.

Mânile — sculptură rară, în rar onyx — trec des pe chip, pe-argintul tâmplelor, pe umbrele obrajilor, pe umbra gurii, prin lumina frunții — să răcorească jarul ochilor.

O, de-ar fi putut s'aducă un pic de adiere și peste jarul inimii! S'o prindă în mâni și s'o despice — să-i elibereze vâlvătaia! Să lase puhoiul de sânge aprins să se reverse! Să frângă coarda aceea care din toate cânta mai lung — și mai zadarnic!...

De-ar fi putut!

■

Lăsă mânile în jos, obosite, și ridică pleoapele.

Privi afară.

Privi cu ochii larg deschiși — să prindă cât mai bine, în adâncul pupilelor mărite, măreția ultimei sclipiri a soarelui în asfințit.

Cu apusul fiecărei zile, simțea în el apusul propriei sale vieți. Se renăștea în zori — murea în noapte...

Strânse mânile pe inimă: acolo doar — prin har divin — era un veșnic răsărit!

■

Un sgomot mic la ușă îl trezi din contemplare. Prin inimă-i trecu un fior:

Ea!

Idolul care primea cântarea inimii — tămâia gândului! Floarea de Mai, în plinul iernei lui!...

■

— Nu stai?

— Nu. Am timpul limitat.

— Credeam că ai venit pentru o vizită mai lungă...

Ea-și ridică ochii într'ai lui:

— Am venit să te văd doar...

Fața lui se mișcă scurt, turburat.

— Să mă vezi? Cum? de ce?

— Ca să-mi măresc provizia de curaj — zâmbește ea echivoc.

— A, pentru mâne la concurs!... N'ai teamă. Am toată încrederea în d-ta — deși nu cunosc lucrarea... Ai mari resurse Ți-am spus-o de multe ori... Mâne sînt sigur că ai să te convingi prin propriile-ți mijloace... Ai totul pus la punct — nu-i așa?

Alt zâmbet indefinibil pe chipul ei:

— Da, maestre! Chiar și emoția!...

Chipul maestrului zâmbește deasemeni, trecător:

— Emoția e poate tocmai lucrul cel mai greu de pus la punct. Anticipezi. Abia mâne, după ce vei trece proba, vei putea să vezi în ce măsură ai dominat-o...

— Poate am anticipat și-asupra compoziției!

— Vom vedea și asta tot mâne — după succes!

— O, mi-l urezi, maestre! Iți mulțumesc!

Iși trase mănușile, îndreptându-se spre ușă.

— Plec cu o mare bucurie în suflet — mărturisi ea cu căldură. Poate că-i o prevestire!

— Și lași în urmă o și mai mare bucurie — murmură el, aproape fără voe.

Privirile ei se plimbară iute pe el, puțin agitate. Glasul i-se alteră ușor:

— Pe mâne, dar.

— Pe mâne, da — la revedere! își reveni el.

Nu-și dădură mâna. De când se cunoșteau, așa se despărțeau întotdeauna. Le era teamă. Ei: să atingă acele mâni, pe care le adora. Lui: să facă un contact oarecare ființa ei.

■

Inchise ușa, stinse lumina, și se culcă.

Ar fi voit să doarmă deși era de vreme încă, — să nu se mai simtă, să-și uite de sine. Dar nu putea!

Se svârcoli în toate felurile. Nu vrea să-l biruie durerea! Nu vrea nici să-și mărturisească existența ei chiar.

„Pe mâne".

Scoase un geamăt. Mâne! Ultima zi!... Durerea îl copleși.

O cunoscuse cu un an în urmă. Venise la el — marele maestru — să primească ultima perfecțiune a talentului său excepțional. Și el îi dase nu numai ultima perfecțiune muzicală — ci și ultima iubire!

Teribila iubire de sfârșit!

Infipse dinții și unghiile în pernă.

...Și mâne se despărțeau!

...Cea din urmă întâlnire va fi acolo, la acel concurs pentru cea mai aleasă compoziție, unde avea să prezideze juriul de maeștri — și unde avea să vină și ea. Și după aceea... la miezul nopții... un tren va duce-o, undeva, departe...

Infipse dinții mai adânc.

...Va pleca! Fără s'o poată reține! După un an de mută, de tăinuită îmbătare!...

Asvârli învelișul de pe el.

...S'o rețină! Să și-o apropie! Să se îmbete cu-adevărat de ea! Să facă din fiecare fibră a ei o coardă! Să scoată de pe fiecare coardă o melodie! In fiecare melodie să 'nchege un imn — în fiecare imn să 'nchidă un univers!

Dar nu putea! Nu mai putea! Nu mai putea ca să strunească astfel de coarde!

Un clocot sec îl gâtui.

El!

Care cântase orice melodie — pe orice coarde!... El! Care smulsese sufletului toate comorile, ca să le pună în accente trimise cât mai sus — lui Dumnezeu! El! Care smulsese vieții toate senzațiile, ca să le pună în note de perpetuă trăire!

El!...

Mai rămăsese în el — din tot ce-a fost — doar mânile. Aceleași. Cu-aceeași forță, cu-aceeași vigoare, cu-aceeași frumusețe. Dar, ce folos! Ele-și trăiesc o viață a lor — nepăsătoare parcă la drama ce rupe din el! Unite parcă între ele ca să-l disprețuiască — să râdă de durerea lui!

Le strânse cu îndârjire, depărtându-le, ca pentru a rupe armonia dintre ele. Iși revărsa asupra-le tot chinul — unindu-le în ciocniri violente, despărțindu-le brusc, asmuțindu-le una asupra alteia, scăpărând în ele scânteia desbinării, gustul răsboinic. Surd, înfundat, mânile se bat, se mușcă, se sgârie — cuprinse de furie, de ură, de răsbunare sălbatică, de poftă de exterminare...

...Sudorile îl scaldă, necontenit, fierbinți — țâșnite din craterul inimii, din clocotul frunții, din vâltoarea ochilor parcă.

O noapte întreagă.

Până când crepusculul matinal sparse întunericul, aducând cu sine picurul de viață proaspătă peste agonia nopții.

Se ridică.

O epavă! O epavă încă fumegândă — consumată, până la substanță aproape, de focul satanic...

■

Aștepta ora cu înfrigurare, numărând toate secundele — ca și cum ar fi fost ultimele din viața lui.

Și 'n fine! Iată-l în fruntea juriului, la loc de strălucire — cu capul plecat pe piept, cu ochii aprinși, cu mânile întinse pe brațele fotoliului, departe una de alta, dușmane încă.

Urechea îi e atentă, privirea încordată.

Candidații se suced. Toți bărbați. Muzică diversă, cuvintele la fel, figurile — și mai mult.

Urechea mulțimii e și ea atentă, privirea deasemeni încordată. Din când în când răsună aplauze: se subliniază o notă, un cuvânt, o mișcare.

Penultimul candidat oprește răsuflarea mulțimii, concentrează atenția juriului.

Inima maestrului bate iute, ochii scapără mai des, buzele se agită — nervozitatea crește: Incă câteva clipe, și va intra ea!

Entuziasmul mulțimii acoperă sfârșitul — candidatul se retrage. Neastâmpărul auditorului se accentuează: va fi ultimul la înălțimea penultimului?

Dar... privirea mulțimii tresare: o femee! O făptură mulată în vis și realitate!

Inima maestrului tresare mai violent, ochii scapără mai puternic, buzele se strâng deodată — pentru a-și opri sufletul, parcă, să sboare. Ființa toată îi e cuprinsă de panică. Mânile —

(Continuare în pag. IV-a)

uitând o clipă dușmănia — se întâlnesc iute, într'o nobilă înfrățire, să-și liniștească stăpânul.

Cu arcușul într'o mână, cu vioara într'alta, candidata își cercetează puțin sala. Privirea ei învăluie, pătrunde, stăpânește.

O șoaptă trece în fugă: Ce va cânta?

„Un imn otrăvii"...

Maestrul tresare. Tresare și mulțimea.

Arcușul sărută coardele scurt. Incepe.

...Intâi un murmur dulce, insinuant — beatitudinea lichidului trecut printre buze.

Pe urmă un freamăt ușor, un fior: otrava ce intră în sânge.

Și imediat accente de neliniște, isbucniri de spaimă. Apoi, iar liniște, visare: otrava lucrează — distruge și 'nșeală în acelaș timp. Până când cuprinde tot. Și-atunci forța ei se impune deodată, brutal, necruțător — smulgând țipete, gemete, murmur de durere, rugi umile, rugi disperate; contopind desnădejdea cu speranța, cu revolta, cu resemnarea, sdrobind, puțin câte puțin toate forțele contrarii, până la suprema îngenunchiere.

In delir, sala aclamă, bisează, trisează, — tot mai nesăturată, tot mai avidă să mai soarbă picurii de otravă divină.

Juriul cel mare s'a pronunțat. Juriul oficial nu-i mai rămâne decât să ratifice.

Mânile maestrului se întind tremurând spre laureată. Dar, cu un gest de spaimă aproape, se retrag brusc: Numai gândul atingerii îi oprise inima în loc.

Ea rămase cu ochii țintă pe el. El roși, începu să tremure din tot trupul, sudorile îl scăldară iar — se reaprinsese focul satanic. Ea se apropie de el îngrijorată, întinzând la rându-i mânile spre el:

— Iți ard iar ochii — ce ai?

El se feri cu aceeași spaimă de atingerea ei:

— Am avut o noapte grea...

Privirea ei se turbură:

— Te consumă boala — nu?

Un zâmbet enigmatic îi trecu pe chip. O privi până în fundul ochilor și clătină ușor din cap:

— Da...

De astă dată inima ei se opri în loc. Tăcu.

El zâmbi a doua oară, tot așa de enigmatic, și rupse tăcerea:

— Te-a obosit triumful... Da... așa e întotdeauna... Și începutul îl suporți mai ușor... Abia mai târziu, când ajungi la sațiu, simți adevărata oboseală...

Șovăi, frământându-și buzele. Apoi, cu un amestec de durere și căldură, înăbușite, în glas:

— Pleci la noapte — nu?... Poate-ai vrea să te odihnești puțin la mine... ultima vizită...

Și buzele ei se frământară, și glasul ei înăbuși ceva:

— Da, să mergem... Să-mi iau rămas bun de la acea cameră ...unde-am trăit toate etapele spre succes... și-atâtea clipe de înălțare... de bucurie... de speranță...

■

Se mișcă neliniștită pe divan.

— E dureros câteodată să pleci...

El ridică scurt privirea, continuând să toarne ceaiul în ceașcă.

— E mai dureros să rămâi!...

Se așeză înainte-i, pe un scaun, deoparte, temându-se și s'o privească.

— Voi păstra în mine amintirea acestei zile toată viața mea...

—Vor veni altele care s'o înăbușe — încercă el un zâmbet.

Ochii ei străluciră iute.

— O, sînt amintiri pe care nimic nu le poate atinge măcar — necum să le înăbușe!

— Da, te 'nțeleg — primul succes e acel care nu se șterge niciodată... Știu... și eu am trecut prin asta...

Ea-i prinse chipul în priviri șovăelnice:

— Nu-i numai atât...

Tresări.

— Dar ce mai este?... Poate... despărțirea asta?...

— Da... și asta...

O privi pătrunzător.

— Și încă ceva?

Ea-și abătu ochii dintr'ai lui.

— Da... încă multe altele...

Inima lui svâcni dureros.

— O, da! Probabil că trebue să mai fie încă și altele... Câte nu cuprinde o inimă tânără!...

Ea-și mușcă buzele în tăcere. Aruncă o privire întâmplătoare spre ceasornic. El i-o prinse:

— De ce te uiți? Vrei să pleci?... O rugăminte îi strălucea în ochi.

— Nu — răspunse ea. Vreau altceva!

Prin ochii lui trecu o sclipire mai vie:

— Ce?

— Să-mi cânți!

Zâmbi, năpădit de sentimente:

— Să-ți cânt!... Da, să-ți cânt!

Se ridică în picioare înainte-i, luă vioara, o struni — și începu. Transfigurat, iluminat, lipind pe coarde tot ce inima lui adunase în cuprinsul unui an — toate cuvintele nespuse, toate dorințele ascunse, toate speranțele omorîte. Mărturisirea cea mare!

Zefir, furtună, uragan, sufletul lui se scurgea pe arcuș — așa cum nimeni nu l-a auzit vreodată.

Vrăjită, ea ascultă și privește uluită: Nu-și mai recunoaște nici cântecul — nici maestrul!...

Ultima notă sboară.

Istovit, consumat desface mâinile de pe vioară — dăduse maximul, și el și instrumentul!

Trezită, ea se ridică, cu inima amețită, cu ochii umezi. Ii prinse mânile într'ale ei, le mângâie aprins, le strânse lung la piept, își lipi buzele fierbinți pe ele — și-o luă la fugă în jos pe scară.

Inmărmurit, el își privește mânile: O atinseseră! Le mângâiase! Ea!... Le sărutase! Ea!...

Le împreună una de alta, într'o reciprocă mângâiere, cu un val de bucurie arzătoare în inimă, cu privirile îmbătate, cu buzele tremurânde — într'o supremă adorare!

Ar fi vrut să le poată desprinde de sine, să nu mai fie corp cu el, să le facă un piedestal — să li-se închine!...

■

Se scutură:

Plecase!

Plecase pentru totdeauna! Plecase, după ce-i dăduse în ziua aceea atâta durere — și atâta fericire!

De-acum ce-avea să mai aștepte?

Nimic!

■

Amestecă încet lichidul în ceașcă — în ceașca ei — zâmbind ironic lumii ce va veni să-i răscolească taina. Nici cand nu va afla ea adevărul! La ce bun! Preferă așa: s'o ducă cu el! Să-i lase ei o mică explicație: O boală incurabilă.

„O boală incurabilă!" Da! Dar nu aceea pe care o știa ea!

Duse ceașca la gură, lipindu-și buzele pe urma gurii ei. Sorbi prelung, cu nesaț — cum ar fi sorbit o sărutare — lăsând ca moartea să-i pătrundă în corp filtrată prin beția himerei. Când ultima picătură fu suptă, degetele fine sdrobiră ceașca — și apucară arcușul.

...In picioare, înaintea divanului, aplecat asupra pernei pe care se odihnea încă imaginea ei, încleștat pe vioară, cu buzele încredeschise, cu ochii strânși, cu fruntea întunecată — cânta a doua oară!

Dar alt cântec!

Un cântec nou, o compoziție rară — un imn nou otrăvii! Smuls din întregul ființei lui; plămădit din toate strigătele, și gemetele, și prăbușirile celulelor invadate de chinurile dispariției; din exaltarea sufletului în eliberarea lui de materie; din ultimele sclipiri ale creerului în dezagregare ; din disperarea supremă a ultimelor resurse de viață — din biruința triumfală a morții!

...Un acord profund, ca o invocare solemnă; un accent turbure, ca o întrebare; un țipăt prelung de groază, și-un slab suspin — isbucnite din cele patru coarde, plesnite odată cu vioara, sub corpul prăbușit deasupra — se contopiră scurt, puternic, straniu, pentru a da și operei, și vieței, un: *final*.

MONICA D'ALUTA

Gratuit

Cu un abonament la revista

„RADIO"

(Lei 250 pe an sau Lei 125 pe 6 luni

Radiofonie - Televiziune - Știință pentru toți

puteți câștiga

9 APARATE DE RADIO în valoare de 100.000 LEI

fără să mai fie necesar să mai strângeți cupoanele din revistă

Birourile revistei „RADIO" sunt instalate în Palatul „Adevărul" S. A., Str. Const. Mille No. 5-7-9.

Intr'o seară de iarnă

De când d. pensionar Radian și cu soția d-sale și-au căpătuit copiii, au mai scăpat și ei de treburi — căci gospodăria li s'a simplificat mult prin faptul că au rămas singuri — așa că acum au timp să mai stea și de vorbă.

Și iată-i, în seara asta de iarnă, în camera lor de culcare — cu mobile simple și podoabe puține, dar strălucind de curățenie și ordine — stând alături pe o canapea în fața flăcărilor care dansează 'n sobă...

Sorbind cu sgomot din ceșcuțele de cafea, ei discută cu aprindere despre asemănarea dintre bunic și cel mai mic dintre nepoți — căruia-i frânseseră chiar în ziua aceia prima turtă:

— Da, da, îmi seamănă grozav ștrengarul, zicea vesel Conu Grigore — scuturând scrumul țigării pe marginea farfurioarei — nasul și bărbia sunt chiar ale mele!

— Ale tale cum sunt acum? îl necăjește Coana Sultănica, pregătindu-se să mai pună un lemn în foc — și se uită pe furiș la dânsul ca să-și vadă efectul cuvintelor; ar trebui să fie tare frumos atunci...

Dar Conu Grigore se privește atent în oglinda mare dintre ferestre, în care se vede în întregime și probabil că e mulțumit de rezultatul examinării, căci răspunde calm:

— Ei lasă, că dacă-i vorba de frumusețe, apoi acum tot eu sunt mai frumos decât tine, măcar că tu ești ceva mai tânără...

— Ceva mai tânără? se rățoește Coana Sultănica. Pe semne ai uitat că tu făceai curte la fete când eu nici nu mă născusem încă! și bate furioasă jăratecul cu cleștele...

— N'o fi chiar așa cum spui tu, replică domol Conu Grigore. Ia să facem o mică socoteală. Noi suntem căsătoriți de 39 de ani. Așa e? Tovarășa lui afirmă cu capul, iar el continuă socoteala: Eu azi sunt de 72 de ani și tu de... Acuma — între noi fie vorba — ia spune-mi drept, câți ani ai?

— Nu zău, Grigore, ți-ai pus cu tot dinadinsul în gând să mă amărăști astă seară? Te-am mințit eu vreodată? Nu știi că n'aveam nici 18 ani când m'am măritat cu tine? N'ai văzut actul de naștere cu ochii tăi?

— De! se mai poate falșifica uneori, spune apăsat Conu Grigore, care a început să se amuze; și așteaptă ca de data asta nevastă-sa să se supere cu adevărat pe dânsul.

Insă Coana Sultănica l-a priceput și explozia așteptată nu are loc, căci ea tace. Tace și privește cu îndărătnicie o floare de pe tapet; totuși bărbia-i tremură de enervare și ochii îi înoată 'n lacrimi...

Induioșat, Conu Grigore se apropie de ea și-o mângâie blând pe păr:

— Ai dreptate, Sultănico, erai un copil pe lângă mine. Și atât de frumoasă! Parcă te văd. Dar nici eu nu eram de lepădat. Ce zici?

— De sigur, răspunde Coana Sultănica — care măgulită de complimentul primit se crede obligată să-l întoarcă. Altfel te-aș fi luat? glumește ea.

Dar Conu Grigore devine serios:

— Mai ții minte cum ne-am cunoscut? întreabă el grav, năpădit de amintiri.

— Dacă mai țin minte? se miră Coana Sultănica... Eram singură acasă în ziua aceia de anul nou, începe ea — și vorbește rar și încet, de parcă ar spune un basm. Plecaseră cu toții la o familie unde fusesem invitați, numai eu nu mă putusem duce fiindcă mă dureau grozav dinții. Tocmai stăteam tristă lângă sobă, când aud deodată clinchetul clopoțeilor unei sănii, care se oprește chiar la noi în poartă. Mi-arunc ochii pe fereastră și văd...

— ...un tânăr frumos, cu ochii mari căprui și mustăcioara castanie, care coboară din sanie, complectează Conu Grigore. Ah! când mă gândesc că tânărul acela eram eu! oftează el.

— Și eu fata blondă și frumoasă, care-ți ieșisem înainte, neștiind pe cine cauți...

— Și care se făcuse roșie la față, ca și bluza pe care o purta.

— Ți s'o fi părut! se apără Coana Sultănica.

— Fie! să zicem că mi s'a părut, cedează Conu Grigore. Și pe urmă cum a mai fost? întreabă el cu interes, ca și cum ar fi vorba despre ceva de care e cu totul străin.

— Pe urmă, răspunde zâmbind malițios, Coana Sultănica, pe urmă... a fost cu palpitații, dragă...

— Ha! ha! ha! râde cu hohote Conu Grigore. Știi c'ai fost bine, Sultănico. Și zii, așa? A fost cu palpitații...

— Și încă ce palpitații! reia Coana Sultănica. Bietul tata nu voia de loc să mă dea după tine: zicea că prea ești departe, că mai știu eu ce...

— Dar dragostea a fost mai puternică și ea a învins, rostește înflăcărat Conu Grigore, uitând că are 72 de ani... Ne scriam unul altuia în secret; însă tu-mi trimiteai numai flori uscate, ba mi se pare că odată și-o șuviță de păr — pe când eu în fiecare scrisoare îți puneam câte o fotografie — și doar târziu te-ai îndurat să mi-o dai și tu pe-a ta, îi reproșează el.

— Dacă n'aveam nici o fotografie care să mi se fi părut destul de reușită... pentru tine! se scuză Coana Sultănica. De aceia, într'o zi m'am îmbrăcat frumos și m'am dus la fotograf, ca să-mi facă una care să-mi fie pe plac. Acesta — după ce m'a chinuit aproape un sfert de oră în diferite poziții — mi-a fixat într'un anumit fel: capul, mânile, un picior și mi-a spus să mă gândesc la ceva plăcut: și de sigur... că m'am gândit la tine, mărturisește ea.

— Și a fost cea mai frumoasă fotografie a ta, declară Conu Grigore. Mi-aduc aminte că nu mă culcam seara până ce n'o sărutam... Asta bine-înțeles până ce am sărutat pe Sultănica în persoană, căci după aceia...

— ...Parc'a fost eri logodna noastră, șoptește ca 'n vis Coana Sultănica. Atunci te-am auzit pentru prima oară cântând; aveai o voce tare plăcută! Era la modă romanța „Buchetul". Ți-o amintești? și fredonează ușor:

Era un cer umplut cu soare
Când ți-am trimis într'un buchet...

— „Iubirea mea cea arzătoare"... o acompaniază Conu Grigore, într'un tremolo patetic, parcă ar vrea să-i probeze că e tot acelaș tenor teribil de pe vremuri; dar fie de bătrânețe, fie numai... de emoție, glasul îi scade subit și cântecul se oprește scârțâind ca un automobil rămas în pană. Tțțțțț! face el necăjit.

Insă Coana Sultănica nu-l lasă să se supere prea tare, căci sare deodată:

— Grigore, mai știi tu ce rochie purtam eu la logodnă?

„Acu-i acu!" se gândește bietul Conu Grigore. Apoi, răspunde cu frica unui elev care nu știe bine lecția:

— De! era așa... cam de culoarea liliacului...

— Bravo, Grigore! îl laudă Coana Sultănica, satisfăcută de memoria bărbatului său; pe urmă — după cum e obiceiul femeilor — s'apucă să descrie rochia, care era așa, și-așa: „strânsă 'n talie numai atât, largă 'n poale, ca de-aici la ușă; cu decolteu mare, centură lată și-un nod bogat de panglică pe umărul stâng"... Și spune; și arată; și-și întinde brațele; și-și flutură mânile; și se agită de zor...

Dar Conu Grigore n'o mai ascultă: în el s'au deschis, ca bătute de vânt, porțile fericirilor pierdute. Și întristat îngână ultima strofă a romanței:

Buchetul a fost în a mea junie,
Și dacă astăzi el s'a uscat...

— Tinerețe! Frumusețe! cum v'ați dus... suspină el.

— Lasă, dragă, încearcă să-l consoleze Coana Sultănica, că acum am dat tot copiilor noștri...

— Și nepoților, adaugă Conu Grigore, resemnat, cu gândul la mititelul care-i seamănă.

Apoi reintră amândoi în făgașul situațiilor obișnuite: Conu Grigore își trage pe genunchi cutia cu tutun și-și răsucește o țigară cât pe deget de groasă; Coana Sultănica își reia lectura întreruptă a romanului... captivant: „Misterul palidei contese"...

Dar unul uită să-și aprindă țigara și celălalt uită să mai întoarcă pagina cărții. Cineva parcă murmură cu regret lângă ei: „era un cer umplut cu soare"...

EUGENIA PETRESCU

Primii Pași

Peisagiu antic

Apele sunt grele de ozon
și valul se încrețește leneș, moale și lasciv.
O barcă despică undele fără svon,
Ca 'ntr'un tablou.
(Poate-i un pescar...
și adună în barca lui perle
necunoscut de aedul legendar
Poate-i un erou
Cântat de Homer,
sau Euripide).
Câteva naiade își dăruiesc cu nerușinare
trupul gol
îmbrățișărilor lichide.
Un șirag de muete a isbucnit spre cer;
ca un stol
de scoici albe smulse din mare
Și mereu valul se încrețește leneș, moale și lasciv
și pretutindeni acelaș leit-motiv:
verde...
verde...
In pădurile Frigiei nici o frunză nu clatină.
(A adormit bătrânul Eol)
Barca despică undele fără svon,
Doar țipătul unui șacal,
în tânguitor bemol,
Săgeteaza amurgul, ca un filon
de platină.

E. DONAR

ADA

Nu știu ce farmec special vor fi având orașele mari, dar e cert, că un provincial invidiază cu mai mare sau mai mică intensitate — după fire— pe cel ce stă în Capitală. Suferind de plictiseală și apăsat de monotonia vieții, uită că „omul sfințește locul" și se gândește că stând la București de exemplu, diversitatea distracțiilor n'ar mai constitui pentru el un miraj.

Eu însă, socotesc că un pic de imaginație în a-ți găsi ceva util de lucru, o carte bună și o prietenă bună sunt leacuri binefăcătoare contra flagelului, ce se chiamă plictiseală provincială.

Și netăgăduit, o prietenă bună e Ada. Dacă Ada — Ariana are un nume plăcut sonor, e înzestrată și cu un suflet în care domnește voioșia. De multe ori, m'a făcut să port o zi întreagă zâmbetul pe buze, gândindu-mă la vreuna din ghidușiile ei. Iată una din „pozne" cum îi place să-și intituleze povestirile:

Eu — spune Ada — din cauza morții timpurii a mamei mele, am crescut în casa fratelui ei. Cum întâmplarea a făcut ca unchiul meu să aibă numai băeți, m'am deprins de mică cu jocurile îndrăznețe ale verilor mei, și am disprețuit jocurile molcume și lipsite de inițiativă ale fetițelor de seama mea. Locuiam la moșie, astfel că nimeni nu ne stingherea și nu ne puteam teme că pietricica pornită din praștia noastră după vreo cioară va avea capriciul să nimerească vreo fereastră pentru a-i încerca rezistența.

Și cățăratul prin copaci, și escapadele prin pădure pe vremea ghioceilor și trânta dreaptă cu verii mei prin livada din fața conacului, au contribuit— mai târziu — la ideia ce începusem să mi-o fac despre mine Mă credeam cu drept o autoritate și cu puterea de a face totul, după bunul plac al meu. Insă iarna, activitatea noastră era stăvilită de troenele din ogradă. Atunci bucuria cea mare era să mă plimb cu sania. Inchideam ochii orbită de albeața neprihănită și sclipitoare a zăpezii, sorbeam aerul curat, care mă pătrundea, iar vântul, ce — din goana saniei — mă sfichiuia pe obraz, mi se părea cel mai dulce alint.

Dar, această deplină bucurie mai era împărtășită de cineva. Ivan, vizitiul saniei noastre, era rus, și simția nostalgia nesfârșitelor întinsuri troenite, din iernile trăite în țara lui. Și când începea să-mi povestească de goana nebună a troicei, însoțită de clinchetul argintiu al zurgălăilor, eu regretam din adâncul sufletului, că n'are și sania noastră trei cai cu colanuri sunătoare în jurul grumazului.

A trecut așa iarnă și vară, primăvară și toamnă, cu jocuri potrivite fiecăruia, și eu am crescut „mărișoară dar fără minte" cum îmi spuneau cei mari ca să mă necăjească.

Intâmplarea a făcut — sau întâmplarea a fost unchiul meu! — ca, într'o vacanță de Crăciun să ne ducem la niște vecini de moșie, care ne chemau stăruitor, să petrecem sărbătorile împreună.

Acolo, am făcut cunoștință cu nepotul lor, proaspăt doctor în drept, care venise să se odihnească și să șteargă surmenajul de pe chipu-i palid și din ochii miopi. Mi-a spus câteva zile mai târziu că l-am fermecat! (Abia acum mă gândesc cum de s'a putut întâmpla această catastrofă!?!) Atunci însă n'am făcut prea multe speculațiuni filozofice și am acceptat, ca ceva firesc, rolul de cavaler servant ce și-l luase, cu atât mai mult, cu cât disprețuiam făptura lui firavă și mă socoteam mai voinică, deci cu mai multe drepturi.

Intr'o zi, pentru a-mi împlini gustul — neuitat încă — de a mă plimba cu troica cu zurgălăi, am spus junelui meu cavaler servant să aducă dela rudele lui un al treilea cal, știind că pe unchiul meu nu-l voiu putea îndupleca să-mi dea pe Murgul, calul de călărie. Dar el, temător și bine crescut, refuză.

Atunci, mă duc în grajd, iau pe Murgul, îl înham și pornim.... Acea oră de goană peste câmp ar fi trecut pentru mine ca o clipă, dacă n'ar fi intervenit și o ușoară teamă, că între timp, unchiul va avea nevoie de cal.

Ne-am întors binișor, am deshămat pe Murgu și l-am dus în grajd, apoi, cu siguranța pericolului evitat, am urcat scările câte două odată, până în cerdac, gata să dau buzna peste unchiul meu, care tocmai vroia să coboare.

Aștept, privind în cerdac. El se îndreaptă fără șovăire spre grajd, și după câteva clipe, revine părând mirat dar privindu-mă — cel puțin așa mi se părea — mustrător.

— Dar ce o fi pățit Murgul, e asudat tot! Tu nu știi, cumva, Ada?"

Pe de o parte, fiindcă faptul era consumat și admonestările nu mă speriau, pe de altă parte, pentru că nu mințisem niciodată, am mărturisit totul.

Insă de data aceasta, unchiul meu m'a certat temeinic — și pentru poznele trecute și pentru cele viitoare! — așa încât, eu — persoană autoritară — m'am simțit ofensată.

Când și-a isprăvit litania și a intrat în casă, am pus numai un cal la sanie, conjurând pe Ivan să nu sufle o vorbă, și am pornit la cavalerul meu servant. Tonul cu care i-am spus să-și pună șuba și căciula și să se suie în sanie, trebue să fi fost atât de energic, atât de imperios, încât bietul băiat s'a urcat lângă mine fără nici o vorbă.

Pe drum abia, l'am lămurit că mergem la primărie — satul cel mai apropiat era la cinci chilometri depărtare de moșie — ca să ne cununăm!...

De bucurie, credeam că mă răstoarnă în șanțul de pe marginea șoselei, cu sanie cu tot. Vezi — dragă Doamne, nu mă gândisem că era Duminecă și că primarul, ca orice creștin cumsecade, era la biserică. Abia lacătul cel mare, pus la ușa primăriei, mi-a amintit-o.

Ne-am întors, eu amărîtă, el neavând curajul să-mi ceară lămuriri asupra neașteptatei mele hotărîri. Și cum să nu fiu amărâtă! In drum spre primăria îmi și făcusem socoteala, ce mândră și mustrătoare voiu sta în fața unchiului meu, vestindu-i ca o pedeapsă:

„— Vezi, dacă nu te porți destul de bine cu mine? Acum mă mut din casa Dumitale!".

Or, nu mă mai puteam muta din casa lui, deci trebuia să capitulez, ba eventual, să suport o nouă ceartă!

Unchiul, care mă știa năstrușnică, a fost tare îngrijat de lipsa mea. Insă, când m'a văzut intrând liniștită, pe poartă ca și când, „nu știu, n'am văzut", s'a înseninat și nu mi-a mai zis nimic.

A doua zi uitasem de toată povestea asta, când văd intrând pe cavalerul meu servant, care îmi spune că e Luni și prin urmare, primarul poate fi găsit. La răspunsul meu scurt că m'am răsgândit și nu mai merg, a rămas perplex!...

Ca epilog, o scenă teribilă, pe care mi-a făcut-o cu câteva zile mai târziu, pentru desconsiderația ce o adusesem titlului său de doctor în drept...

Aflase, nici eu nu știu cum, adevărul,

AURA IONESCU

O PAGINĂ DE LITERATURĂ SLAVĂ

Epica iugoslavă

Iugoslavii ca și celelalte popoare europene au păstrat în tradițiile și legendele lor odată cu evenimentele istorice și figura de care este legat orice eveniment, slăvind-o și ridicând-o la rangul de erou. Multe din aceste evenimente corespund întocmai însemnărilor găsite în letopisețe. Dintr'un simplu fapt istoric fantezia populară a creiat un vers. Unui personagiu existent i s'au atribuit puteri tainice scoțându-l de multe ori din cadrul istoric adevărat și strămutându-l în lumea legendei sau a miracolului. Creatorii acestor cântece numiți în Jugoslavia guslari, în Ucraina cobzari și în Rusia scomoroși, oameni cu talent, după terminarea studiilor pe la înaintașii lor frecventau spitalele cu răniți, unde aveau ocazia să asculte povestiri din războI și despre eroii acestuia. Impodobeau aceste povești, le desvoltau, schimbându-le întrucâtva fizionomia. Guslarii au slăvit pe eroii lor în cântece, piesme iuncika sau guslarska piesma, cobzarii în dume, scomoroșii în bilnie, iar ceilalți slavi: Cehoslovacii, Polonezii și Serbii din Lujiția în legende.

După ce Turcii au cucerit regatul lui Nemania în 1389, transformând Serbia în pașalâc, domeniul național iugoslav s'a îmbogățit cu epopeea eroică și folklorul ritual și liric care la începutul sec. 19 a minunat apusul. Scrisă în dialectul popular, reflectă în ea adevăratul geniu iugoslav. Valoarea ei creatoare și sinceritatea elanului său o fac profund umană. In poezia epică poporul sârb plânge splendorile trecutului și reacționează împotriva opresiunii turcești, slăvind în mii de cântece pe eroii luptelor. Sârbi, Croați, Români sau Unguri. Multe din poemele care vorbesc despre luptele dela Cosova, Rovine și Viena cași despre eroii Cralevici Marco, Brancovici și Ioan Sobieski au fost comparate de Goethe cu „Cântarea Cântărilor" iar de M-me de Staël cu cântecele lui Ossian.

Lupta între cruce și semilună este izvorul de inspirație al epicei iugoslave. Pe fondul istoric se țes legende cu țări și lupte date în favoarea Turcilor până la actul final, care se petrece în jurul Vienei prin anul 1683, care act reprezintă dezastrul Islamului și victoria creștină reflectată în figura măreață a lui Ian Sobieski, regele polon. Cronica populară orală a înregistrat evenimentele și episoadele conflictelor, imortalizându-le în strofele sonore ale epopeii, fără a se preocupa prea mult de adevărul istoric.

Poeziile epice iugoslave se împart în două categorii: cele cu versul scurt numit Guslarke, cunoscute și cântate de popor chiar în momentul în care se creiau și cele cu versul lung, numite bugarștite. Poeziile guslarke cuprind scurte povești istorice din cele mai vechi și noui timpuri și în special cele ce tratează teme din lumea mitologică, anticreștină și creștină. Poeziile cu versuri lungi cântă faptele istorice și eroii lor. Se împart în nouă cicluri. 1) Ciclul Nemanici, care descrie domnia familiei Nemanici stăpânitoarea Serbiei în sec. 2. 2) Ciclul dela Cosovo este ciclul clasic al cântecelor populare sârbe. E descrisă în formă dramatică tragedia acestei lupte. 3) Ciclul lui Kralevici Marco, care a pierit în lupta de la Rovine. Ca figură istorică n'are mare importanță dar epica iugoslavă a făcut din el cel mai popular erou, dându-i un fizic puternic, haine, arme și cai făcători de minuni. 4) Ciclul Brancovici cântă pe toți țarii sârbi între 1427—1502 în cea mai grea epocă, când statul sârb a căzut sub Turci. In acest ciclu apare figura unor voevozi români, Radul Beg, Mircea, Vladislav Basarab, Radul Negru. Dar e multă confuzie între istorie și legendă. 5) Ciclul Țârnovevici, originar din Bosnia este foarte scurt. 6) Ciclul uscocilor și al haiducilor care voiau să răzbune poporul oprimat de Turci; li s'a dedicat un ciclu special de o frumusețe și variație uimitoare. 7) Ciclul liberării Muntenegrului sub Vlădica Daniil și 8) al liberării Serbiei sub Caragheorghe. 9) Ciclul războaielor din sec. 17 și 18 fiind de dată mai recentă corespund mai mult realității.

Aceste cântece, după unii istorici literari s'au creat în acelaș timp cu evenimentele, fiind cântate neîncetat de popor și circulând în toate provinciile; alții susțin că s'au creat în Muntenegru, de unde s'au răspândit spre nord, desvoltându-se și căpătând spiritul epic și haina ce o păstrează până astăzi.

In timp ce poezia epică se creia în Balcani, coasta dalmată se desvolta sub influența și la umbra Veneției, și în timpul dominației turcești. Raguza a păstrat germenul civilizației și culturii iugoslave. Raguza a dat pe cei dintâi poeți și filozofi vestitori ai idealurilor naționale. Din sec. 15 până în sec. 18 literatura Dalmației se desvoltă neîncetat. Poezia epică dalmată se dezvoltă în special în sec. 17 și reprezentantul ei de seamă este Ivan Gundulici, autorul poemei „Osman" care atinge perfecțiunea lui Gerusaleme Liberata a lui Tasso. E descrisă, în această poemă lupta între Polonezi și Turci la Hotin. Eroii principali sunt trei ca și momentele acțiunii. Samuel Corețchi, ginerele lui Eremia Movilă, voevodul Moldovei; Vladislav, regele Poloniei și Osman. Istoria lui Corețchi, lupta dela Hotin și destinul lui Osman. E o poemă epică în care spiritul național și înaltul ideal al patriotismului slav se întâlnește cu perfecțiunea clasică a antichității greco-romane și cu inspirația creștină a lui Tasso, asigurând gloria durabilă acestui poet.

In sec. 18 se desvoltă mai mult poezia religioasă și romantică iar cea istorică este reprezentată prin traduceri din limbi străine. In sec. 19 literatura populară inspiră literatura realistă, literatura de tranziție spre sec. 20. Vorbindu-se de epica iugoslavă trebue amintit și Vuk Karadzici, care a simțit poezia populară în adâncul sufletului său. A străbătut toate colțurile Jugoslaviei culegând tezaurele populare pe care le-a publicat în volumul „Srpski narodni pripovjedaka" care fac cinste nu numai literaturii sârbe dar tuturor slavilor și cu drept cuvânt sunt considerate „rapsodia omerică sârbă a sec. 19". Traduse în multe limbi occidentale au deșteptat în Europa mare simpatie pentru poporul sârb. In sec. 19 Vuk Karadgi a fost un cult pentru poporul său, pentru care reprezenta pe Platon și Aristoteles.

ELENA EFTIMIU

Varia

Ziarul *„Mir"* din Sofia publică în numărul din S.I.35 în traducere bulgară nuvela „Maica Frosa" a Reginei Maria.

■

Societatea *„Prietenii istoriei literare"* a consacrat ședința de Joi 17.I.935 literaturii iugoslave. In fața membrilor legației și a unui public numeros și distins a vorbit d-ra Elena Eftimiu despre „Epica Iugoslavă". D. Radu Gyr a citit în traducere românească două poezii epice, iar d. Prof. Ant. Balota a vorbit despre Ivo Voinovici, unul din cei mai distinși autori dramatici iugoslavi.

■

In revista „Boabe de Grâu" s'a pus sub tipar romanul sârb *„Sânge stricat"* al lui Bronislav St. Stancovici.

■

Bronislav Nușici, cel mai mare dramaturg și comediograf sârb a împlinit 70 de ani, fiind slăvit în toată Iugoslavia. In teatrul său aduce mult adevăr, observație, fantezie, impresiuni, veselie și mișcare. L-a inspirat mai mult Serbia antebelică, viața politică și biurocratică.

CARL CAPEK

Insula așteptării

Dom Luiz de Faria era un bărbat tânăr, îndeajuns de prețuit și înzestrat cu însușiri alese. Trăia ca toți oamenii de teapa lui: nu se încovoia după sprijinul nimănui și ocupa atâta loc decât avea nevoie să-și îndestuleze orgoliul. Totuși, felul de viață cu care se deprinsese începu să-l plictisească din ce în ce mai mult și, într'o zi, vânzându-și toate bunurile ce le avea în Lisabona, închirie un vapor și porni la întâmplare, spre larg...

Călătorea astfel de săptămâni și luni fără de număr. Văzuse Cadix, Palermo, Constantinopol și Beyruth; cutreerase Palestina, Egiptul și Ceylon. Apoi, sfârșind de făcut ocolul Indochinei, el se avântă de-abinele în spre miază-zi, ademenit într'acolo de-o vrajă nouă a imensității oceanelor... Intr'o dimineață se stârni un uragan năprasnic. Trei zile de-arândul, elementele, într'o sarabandă turbată, răscoliră cerul și străfundul apelor, iar în noaptea a treia vaporașul lui se sfărâmă de granitul unor stânci de mărgean.

In mijlocul acelui vuiet haotic, Dom Luiz se simți ridicat în aer, apoi rostogolit de vijelie în apă. La urmă, pierdu cu totul noțiunea de ceia ce se petrecea cu sine și în juru-i. Când își recăpătă cunoștința, soarele strălucia victorios pe bolta cerului. Dom Luiz, legănat de-o plută, mergea în voia soartei. Intărâtarea apelor se potolise și, pentru întâia oară în viața lui, simți în clipa aceia un dor aprig de a trăi. Pluta îl duse noaptea întreagă și ziua următoare, totuși la orizont nu se zărea nici urmă de uscat. Istovit și descurajat din cale-afară, se îmbia cu gândul să-și ia rămas bun dela viață când, la cele dintâi licăriri ale aurorei, ochii lui deslușiră, departe, răsărind din valuri, o insulă așternută cu crânguri înverzite și desișuri de pădure. Talazurile prietenoase, îl mânară până la țărm. Acolo, își adună ultimele puteri și, cât ai clipi din ochi, pășia lacom pe uscat. Frânt de oboseală, naufragiatul se prăbuși în nisipul cald și adormi...

Când se deșteptă într'un târziu, soarele asfințise. La oarecare distanță de acolo, zări un grup de ființe omenești, cu pielea neagră, goi din cap până'n picioare. Așezați roată, luau cina de seară. Dom Luiz deosebi bărbați, femei și copii. Simți ațintindu-se asupra lui priviri binevoitoare. Dar îi fu teamă să se apropie și, asemeni unui cerșetor pripășit pe-acolo din vreo tagmă străină, stătu sfios de-oparte. In sfârșit, una din femei, o făptură tânără și sglobie, se ridică, veni spre el și-i întinse un coșuleț plin. Adânc mișcat, Dom Luiz îl luă și mâncă lacom întreg conținutul: banane, smochine, scoici crude, carne uscată la soare și un fel de pâne ciudat de dulce la gust. Pe urmă, fata îi aduse un urcior cu apă proaspătă dela șipot. Simțindu-se întremat, Dom Luiz mulțumi binefăcătoarei cu vocea'nfiorată de bucurie. Recunoștința lui era atât de mare încât găsi cuvinte care nici o dată până atunci nu i se născuseră în minte. Indigena sta în fața lui și râdea...

In răstimp, ceilalți membri ai tribului se afundaseră în pădure. Lui Dom Luiz îi fu teamă să rămâie singur cu atâta bucurie în suflet, de aceia se apucă să-i istorisească fetei, care nu pricepea o vorbă din graiul lui, cine era, de unde venea, cum naufragiase și toate neajunsurile ce trebuise să le îndure pe mare. Când sfârși, luă seama că tânăra indigenă adormise, cu obrazul lipit de pământ. Se ridică, făcu doi-trei pași, contemplând firmamentul unde licăriau mii și mii de stele și ascultă huetul îndepărtat al mării până ce somnul îl birui și pe el...

A doua zi, dimineața, când se trezi, fata dispăruse. Numai urma lăsată de trupul ei era acolo, pe nisip, subțiată și prelungită ca urma unei rămurele verzi. Punând mâna în locul acela, Dom Luiz simți nisipul încălzit de soare. Ingândurat, o luă de-alungul țărmului, dor-

CAREL CEAPEK

nic să cunoască insula. Fu nevoit să-și croiască drum prin desișul pădurii, să dea ocol mlaștinelor, să se cațere pe stânci. Când și când, întâlnea câte un grup de indigeni, dar nu se mai ferea de ei. Se îmbăta de priveliștea mării, mai dulce, mai limpede și mai albastră ca oriunde; îl minună puzderia copacilor înfloriți și o vegetație stranie, de un farmec nebănuit. Hoinări ziua întreagă, admirând pitorescul acelor tarâmuri, mai frumoase decâte ori care altele. Constată de asemenea că indigenii erau mai falnici, mai chipeși decât acei din alte rase sălbatece pe care îi cunoscuse până atunci.

Seara, pașii îl readuseră la locul unde se odihnise în ajun.

Tânăra indigenă se afla acolo, pieptănându-și părul. La picioarele ei zăcea epava care-l adusese până la țărm. Dom Luiz se așeză lângă fată, urmărind cu ochi visători valurile al căror flux părea că-i duce cu el și gândurile lui. Când mai multe sute de valuri se alungară astfel, își simți inima năpădită de-o îngrijorare amarnică și începu să se tânguie; toți tovarășii lui pieriseră pe mare, iar el se pomenise aruncat de ursită în această insulă de unde nici o întoarcere nu mai era cu putință, rătăcit în mijlocul unor sălbateci care vorbeau o limbă străină și neînțeleasă pentru el. Așa se văită, iar fata lungită pe nisip alături de el asculta vrăjită sunetul metalic al cuvintelor de altă natură până ce legănatul lor o adormi...

Dimineața, se urcară amândoi pe o stâncă ce stăpânea întinderea mării, iscodind îndelung pustietatea zărilor. Dom Luiz evoca din nou viața lui trecută, cu ochii închiși, spre a retrăi în sine imaginile dragi de altă dată. Când deschise pleoapele, văzu o droaie de sălbateci care, stând pe vine în jurul lui, îl fixau cu ochii lor săgetători. Văzu de asemenea că fata era mai frumoasă decât oricând...

Mai târziu, venea adeseori să stea pe aceiași stâncă, pândind de-acolo trecerea mult așteptată a vreunui vapor. In fiecare zi contempla soarele răsărind din mare și cufundându-se tot acolo, pe înserat... Incet-încet, se deprinse cu această priveliște și cu multe alte lucruri. Sosind anotimpul ploilor, fata cu pielea bronzată îi oferi adăpost în coliba ei. Dom Luiz trăi printre indigeni, gol ca și ei, dar nu învăță nici odată limba lor, precum nici aceștia nu o învățară cândva pe a lui. Astfel, anii se scurgeau unii după alții, iar cugetul lui amuțise întocmai ca și limba...

Totuși într'o zi de vară, îl copleși o nostalgie atât de mare încât porni să alerge, zănatec, spre țărm. Departe, întrevăzuse forma unei corăbii, poposită în larg. Cu inima zvâcnind să se spargă în pieptu-i, naufragiatul se apropie tot mai mult de marginea uscatului și când ajunse lângă stânca visurilor lui, desluși un grup de ofițeri și mateloți. Se pitulă îndărătul stâncii, ca un sălbatec, ciulind urechea. Limbajul acelor oameni îi redeșteptă noianuri de aduceri aminte. Eșindu-le în întâmpinare, cercă să le vorbească, dar de pe buzele lui amorțite nu eși decât un șuerat sonor. Călătorii albi se înfricoșară punând mâna pe carabine. Atunci, abia atunci, el își recăpătă graiul, strigându-le: „Senores, misericorde!". Marinarii lepădară armele și toți, ca unul, se repeziră spre Dom Luiz: îl înconjurară pe dată, năpădindu-l cu mii de întrebări. El sta în mijlocul lor, gol și tremurând din toată ființa...

— Nu-ți fie teamă... — îl îmbună un ofițer mai vârstnic; — adu-ți aminte că ești un om... Vino cu noi și vei învăța iarăși să vorbești ca oamenii!...

Dom Luiz se supuse, bău și mâncă tot ce-i ofereau. Atunci un marinar începu să intoneze un cântec pe care toată lumea îl reluă în cor. Ei cântară balada omului care cutreerase oceanele. Cântară jalea iubitei lui, frumusețea robitoare a țărilor depărtate și a mării pururea schimbătoare. Dom Luiz asculta, dus pe gânduri, iar lacrimile i se prelingeau pe obrajii ofiliți...

— Nu mai plânge, ci bucură-te... — îi spuse bătrânul ofițer. In seara asta ridicăm ancora și vaporul nostru se va întoarce, ducându-ne sub paza lui D-zeu... Vino cu noi... Dacă ai aci vreun bun de-al tău, de care nu vrei să te desparți, adu-l cu dragă inimă: noi te vom aștepta până'ntr'amurg...

Dom Luiz consimți cu capul și porni îndărăt, spre coliba lui. Mergând, chibzuia la mijlocul prin care o va face să înțeleagă pe femeia lui că trebue să plece. Iși da bine seama că nu putea să dispară așa, să părăsească pe femeia aceasta care-i jertfise zece ani din viața ei. Iși aminti tot ce făcuse pentru el: îl hrănise, îl ajutase cu munca și cu corpul ei, înseninându-i sufletul și zilele...

O găsi, ca de obiceiu, în colibă și-i vorbi în limba lui, inimos, vreme îndelungată. Ii spuse că niște oameni albi veniseră să-l caute și el nu se mai putea împotrivi să nu-i urmeze. Ii dădu tot soiul de motive, apoi o luă în brațe și-i mărturisi toată recunoștința ce-avea să-l lege de ea, în veci de veci... Ii făgădui să se înapoieze, copleșind-o cu implorări și jurăminte. In cele din urmă, privirea ei nedumerită îl îndârji și-și zise că vaporul ar putea ridica ancora fără să-l mai aștepte. O lăsa așa dar și, zorit, luă drumul spre țărm.

Acolo nu găsi pe nimeni. Vaporul, legat tot în acelaș loc, se legăna singur pe valuri. Marinarii, pe semne, erau undeva, prin insulă. Se așeză jos, ca să-i aștepte. In vremea asta, un gând hain i se cuibări în creer, ne mai dându-i pace: femeia lui nu-l pricepuse! Și deodată pustiul și jalea îl cotropiră cu atâta înverșunare, că se ridică din loc și, mai mult în fugă, porni spre colibă ca să-i tălmăcească zbuciumul, hotărîrea lui de a pleca... Dar nu pătrunse numaidecât înăuntru, ci se uită printr'o spărtură să vadă ce anume face. Era grăbită să-i pregătească un culcuș de ierburi proaspete, pentru noapte. După ce sfârși, începu să aleagă fructele; și pentru întâia oară văzu acum că ea lua pentru sine pe cele stricate, păstrând pentru Dom Luiz pe cele mari și frumoase, fructele pe care nu se vedea o pată. Pe urmă, se lăsă jos, mulțumită, nemișcată ca o statue și așteptă... Atunci naufragiatul simți o dorință stranie și neînțeleasă de a mânca acest ultim prânz pregătit cu atâta drag pentru el, să se întindă pentru cea din urmă oară pe culcușul moale dinăuntru, astfel ca așteptarea ei să nu fie zadarnică.

In vremea aceasta soarele apusese de mult și marinarii se adunaseră pe mal. Il strigară pe Dom Luiz și cum el nu se arăta de nicăeri, dădură o raită până la marginea pădurii, doar doar îl vor găsi. Doi inși aproape că-l atinseră în treacăt, dar Dom Luiz se ascunsese într'un desiș de teamă să nu fie descoperit. Pe urmă se așternu iarăși liniște. Dom Luiz eși din ascunzătoare, îndreptându-se agale spre coliba lui. Femeia cu pielea brună sta în aceiași atitudine, încremenită locului și răbdătoare. Mâncă fructele, apoi lungindu-se pe așternutul proaspăt, o atrase lângă sine pe aceia care-l așteptase...

Când se lumină de ziuă aruncă o privire afară din colibă — de unde, printre copaci, se vedea marea. Desluși vaporul plutind sprinten în depărtare... Alături de el, femeia dormea. Nu mai era frumoasă, ba, cum i se părea, îmbătrânise. Și lacrimile lui Dom Luiz picurară multă vreme pe corpul ei gol și pângărit, pe când binișor, ca să n'o trezească, el începu să-i susure balada omului rătăcitor pe oceane...

Vaporul pieri la orizont și Dom Luiz tăcu. Și ani și ani dearândul, cât trăi, nici o vorbă nu mai eși din gura lui...

Trad. de G. RADULESCU

Din lumea literară slavă

A murit într'un sat valah din Moravia poetul Iosef Kalus în vârstă de 80 de ani. In versuri ușoare și pline de viață și în tonul poeziilor populare, Kalus a cântat cositul, nunta și natura curată a Valahiei, amintirile care vorbesc de păstorii valahi ai Carpaților care au trecut aevea pe acolo, de munții, de casa și grădina valahă.

■

O apărut la Praga al treilea volum al trilogiei lui *Karel Kapek*. „Hordubal"-Meteor- Viața obișnuită. Pentru romanul „Meteor" Ceapek a obținut premiul național de literatură pe anul 1934. Concepția lui Ceapek în acest roman reprezintă una din silințele spiritului european de a se ridica deasupra concepției nihiliste a lumii. La un spital se aduce cadavrul scos de sub dărâmăturile unui avion în flăcări, al unui aviator fără nume, acte și naționalitate. Numai niște monete ce s'au găsit la el arată că vine dintr'o insulă americană. Cine este acest om, care murind ia cu sine tot misterul, toată enigma ce învăluie viața și moartea lui este problema care preocupă pe toți cei din jurul acestui cadavru.

■

D-na Jindra Hușkova-Flajhanșova a tipărit la Praga volumul „Moderni mumuske" drama în care trece în revistă, caracterizând concis și consistent opera scriitorilor dramatici români începând cu V. Alecsandri. I. L. Caragiale. Sorbul, V. Eftimiu, L. Blaga și I. Minulescu, reprezentanții de seamă ai diferitelor școli.

■

Ziarul *„Slovensky Denik"* din Slovacia publică un articol asupra raporturilor culturale româno-cehe.

■

In vitrina „Cartea Românească" a apărut *„Antologia poeților poloni moderni"* traducere de d-nele Dusza Czara și Marg. Sterian, asupra căreia vom reveni.

■

Premiul național de poezie pe anul 1934 a fost decernat în Polonia D-rei *Kazimira Ilakoviczowna* pentru originalitatea operei literare, pentru variatele motive ale inspirației și pentru bogăția formelor metrice. Ilakowiczowna este una din fiicele Poloniei care, în timpul războiului a îmbrăcat toga sorei de caritate. A știut să aline suferințele fraților ei și să redea în versuri lirice adânca durere a acestora, sentimentul pasionat și dragostea pentru satul natal care le deșteaptă amintiri din copilărie, primele dorinți, sărut și lacrimi ale tinereței și primăverii. In „Făclii" se redă teama soldaților de un nou război. In versurile inspirate din copilărie se observă nobile expresiuni ale dadaismului. In „Trei strune" „Pasărea ce plânge",„Colindele îndurerate ale Poloniei" are tendințe de expresionism, clasicism și extaz nedeslușit. Opera ei s'a născut din mizică și fantezie simbolică. A inspirat-o biblia rusă și poezia populară în care a găsit motivele stilului său.

Ilakowiczowna s'a născut în anul 1892. Studiile le-a făcut la Cracovia, Petersburg și Oxford. In timpul războiului, pentru merite și serviciile aduse i s'au dat trei medalii. Astăzi este secretara particulară a mareșalului Pilsudski și funcționară la ministerul de Externe, secția propagandei. In 1930 a primit premiul literar al orașului Vilna. In 1933 a fost numită membră a Academiei de literatură a Poloniei iar anul trecut a primit marea decorație „Polonia restituta".

■

Lumea slavă a sărbătorit cei 90 ani de viață și 75 ani de activitate literară a scriitorului emigrant rus *Vasile Ivan Nemirovici Dancenko*. Pentru că în numărul viitor al revistei „Viața Românească" am scris într'un articol și despre Dancenko. dau aici numai cele zece glume asupra femeilor scrise odată de el.

1. Și femeia deșteaptă face uneori pe proasta. Aceasta este chiar cea mai teribilă armă a ei.
2. Femeia dorește adeseaori să rămâie în singurătate numai pentru aceia ca să se simtă... în doi.
3. Și pe femeia cea mai vorbăreață dragostea o învață — să tacă.
4. Prost este cine crede că cunoaște femeia. N'a cunoscut-o nici Dumnezeu, altfel n'ar fi creat-o!
5. Femeile nu se uită niciodată înapoi. Numai una a încercat să facă aceasta și ea s'a schimbat imediat — într'un stâlp de sare!
6. Cei mai mulți pretendenți au femeile măritate. Dacă femeia vrea să se mărite bine, trebue întâi să se mărite prost.
7. Dracul caută numai femei tinere. Pe cele bătrâne le trece cu multă generozitate — îngerilor.
8. Divorțul este un leac împotriva otrăvii. Păcat însă că uneori este recomandat prea târziu.
9. Este nedemn pentru femei să-și insulte soții, să-i înșele și în acelaș timp să binecuvânteze instituția căsătoriei.
10. Cei mai severi judecători ai femeilor cu amanți sunt tocmai acele femei care din nenorocire nu au nici unul!

E. E.

Cronica feminină

Intoarcerea la feminitate

Tendința de feminizare a liniei ce s'a manifestat destul de îndrăzneț în rochiile de seară de iarna asta, pare a se desăvârși în moda primăverii care vine. Așa se anunță, cel puțin, cu toate că liniile drepte mai continuă să dăinuiască, iar, în ceeace privește rochia de stradă, costumul de sport și de voyage, probabil că'noua modă nu le va adăoga din caracteristicile ei mai mult decât le-ar adăoga un buchet de violete înfipt la butonieră. Tot rochiile de seară rămân să suporte mai mult jocurile fanteziei creatorilor femeii noi.

Paralel cu schimbarea modei, se prezice și un nou flux de romantism. Reacția asta n'are nimic anormal în ea, e pornită din însăși exagerarea în cealaltă direcție. Totuși, de oricâtă superficialitate ar da dovezi femeea, și oricât de bine, nefiind nimic — ar putea deveni orice, moda de acum, deși copie a acelei din timpul bătrânilor familiei, se va diferenția mult de cealaltă. Nu atât diferență de tehnică, de linii, cât de atmosferă.

Totdeauna vestmântul femeii a fost armonizat cu cadrul în care se mișca. Nu atât din punct de vedere al liniilor; (ni se pare în perfectă armonie cu chilia boltită cu ferestruică zăbrelită și spoită în alb, uniforma călugăriței, numai pentrucă așa am găsit-o și nu putem să ne-o reprezentăm altfel) cât din punct de vedere al rolului pe care femeea il joacă în alcătuirea societății. Ar fi banal și superfluu să mai dau exemple de armonizare a vestmântului femeii moderne cu ocupațiunile ei.

S'a încercat lansarea formelor pline. Incercare încununată de insucces. La o anchetă în Anglia asupra artiștilor. Mae West a deținut locul de frunte pe lista artistelor de cinematograf neagreate de public. La fel, au dat greș încercările de a reîntrona părul lung. Și niciodată femeea obișnuită să-și conducă mașina, să iese chiar învingătoare la curse automobilistice, să traverseze oceanul, să dețină recorduri mondiale de parașută, nu va mai admite să poarte rochia lungă și largă, cu corset care să-i stranguleze mijlocul, a bunicilor noastre. Va purta rochia de inspirație romantică numai când cadrul îi va îngădui acest capriciu, când va putea să stea cufundată în moliciunea unui fotoliu, să coboare maiestos trepte de marmoră sub luminile jucăușe ale policandrelor, multiplicată nesfârșit de oglinzi.

Nu știu dacă trebue să ne bucurăm pentru „întoarcerea" asta, care a luat din colecția trecutului numai elementele compatibile cu rafinamentul gustului modern, sau să ne pară rău.

Avem o întreagă literatură pentru „les dames des temps jadis" — o literatură proaspătă, luminoasă și puerilă. A fost o vreme când parfumul feminității nu se cumpăra pentruca să fie cu artă pulverizat în cutele rochiei de taffetas, ci însăși rochia asta cu faldurile ei, cu foșnetul ei de vânt prin câmpuri de iarbă, purta în toată ființa ei acest parfum. O vreme când cel puțin în dragoste, se mai făceau minuni. O vreme când femeile erau femei tocmai pentrucă nu știau cât știu femeile de azi despre „arta de a fi femee".

Acum, reconstituim. Dupăce numai unei fracțiuni minore din elementul feminin i-a reușit să lupte cu șanse alături de bărbați, restul, încă nedecise, încă răsvrătite, ne-am reluat locurile — și armele. Am încercat și am reușit să facem un compromis: să fim „femei moderne" — adică să cerem și drepturi egale, să avem și pretenția de a fi ascultate și admirate pentru cerebralitatea noastră, dar să nu renunțăm la tot ce altădată era singura armă a sexului nostru: grație, fragilitate, mister.

Rezultatul nu poate să fie decât unul singur: să câștigăm, în cel mai bun caz, un punct favorabil numai pentru abilitatea noastră de a ne acomoda oricărui rol pe care ni-l imaginăm. Simplă coreografie — la atât se reduce toată silința noastră de a ne purta cu mers și gesturi adequate rochia cu crețuri dela talie, cu corsajul lipit pe corp și cu umeri goi.

Femeile nu-și dau seama cât de ușor se observă orice feminitate trucată. Și, e deajuns ca o

femee să-și dea seama că e așa cum trebue să fie, pentruca să nu mai poată diferenția dacă continuă să fie așa în mod spontan sau voit.

Pentru bărbații ce încă mai cred în existența reală a prototipului marchizelor de porțelon, întoarcerea asta la moda bunicelor va fi mai mult răscolitoare de nostalgii decât surpriza plăcută ce li se pregătește.

A. O.

„Fii și amanți",

de D. H. Lawrence

Prin apariția în românește a romanului „Fii și amanți", Lawrence își va relua în ochii publicului cetitor locul care i se cuvine. Din opera aceasta, Lawrence se vădește un scriitor de amploare dostoewskiană, prin compasiunea și umanitatea pe care o revarsă asupra oamenilor pe cari îi descrie.

Scriitorul care a fost calificat drept pornograf, aduce în „Fii și amanți" mărturia celei mai pure povești de dragoste din câte au existat.

Incompatibilitatea sexuală dintre tineri este descrisă cu delicatețe și cu o mare finețe de nuanțe.

Este romanul lui Lawrence cel mai amplu și ca respirație epică și ca posibilități omenești și ca document al unei clase sociale.

Pe deasupra Lawrence își arată aci marea sa artă de naturist.

Povestea minunată de dragoste din „Fii și amanți" se petrece sub florala simfonie a naturii, a naturii nu descrisă ca un divertisment liric, ci integrată faptelor și dramelor eroilor.

„PENTR'UN PETEC DE NEGREAȚĂ"

E romanul care a constituit anul trecut cel mai mare succes literar și din a cărui a doua ediție se află pe piață ultimile exemplare

EDITURA ALCALAY

Cinematograful

John Negulescu

In țara unde lupta pentru existență a fost totdeauna deosebit de feroce; în republica Statelor-Unite unde problema șomajului a înăsprit încă și mai tare concurența; într'o ramură de activitate unde concepția este imensă și brutalitatea selecției naturale neîntrecută, în industria filmelor — acolo un tânăr român fără avere și fără protecție, înarmat doar cu talent și muncă, un tânăr artist român isbutește să facă carieră și e în ajun de a deveni celebru.

Se numește Ion Negulescu și are două profesiuni: este pictor și regisor.

Cetitorii își aduc aminte de un foarte bun film al casei Paramount: „Farewell to arms" (în franțuzește: „Adieu au drapeau" iar în românește — bine-înțeles — „Supremul păcat"). Bucata a avut pretutindeni (inclusiv în București) un răsunător succes. Jucau într'insa Garry Cooper, Helen Hayes și Adolphe Menjou — și acțiunea se petrecea pe frontul italian, în jurul bătăliei dela Piave. Or, acest film a fost montat de doi oameni („co-producers" — cum se zice la Hollywood): Borsage și Negulescu. Regisorul român s'a slujit de acest film pentru a pune la încercare un procedeu technic nou pe care i l'a sugerat viziunea lui de pictor. In loc de a pune pe scenă obiecte în relief, a redus totul la decoruri pictate în plan — și asta tocmai în scopul de a da lucrurilor mai mult relief căci exagerând puțin contrastele de alb și negru se putea obține o vedere în adâncime mai accentuată decât aceea obținută doar cu obiecte și lumină de reflectoare. Acest procedeu a fost aplicat mai cu seamă în scenele de războiu. Și după câte îmi spune Negulescu — căruia i-am cerut un fel de interview scris — succesiunea scenelor de războiu fusese mult mai bogată decât a apărut pe ecran, casa Paramount fiind nevoită să facă anumite suprimări în urma intervenției lui Mussolini.

Pentru scenele celelalte, intervenția picturii ca auxiliar al ecranului este de asemeni foarte interesantă. In loc ca actorii să fie încercați în carne și oase, așezați colo și dincolo pentru a obține cea mai potrivită compoziție a tabloului, se procedează altfel; Negulescu pictează scena, și după macheta lui, oameni și lucruri își fixează locul, poziția și pricipalele atitudini. Așa s'a făcut cu mai multe filme, printre cari și cu „The way to love" al lui Maurice Chevalier.

In acest chip s'a făcut, la Ion Negulescu, trecerea dela pictură la regisorat. Mai târziu Casa Paramount (cu mult cea mai bună casă de filme din lume) îl angajază pe Negulescu regisor propriu zis și îi încredințează producerea unui film care va sosi în curând în București, și anume: „Kiss and make upe" — adică „Hai să ne'mpăcăm" (și care în românește va fi tradus probabil prin „Păgânul diabolic", „Floarea Haremului" sau „Desfrâul voluptății"). Iată ce-mi scrie Negulescu despre acest film:

„Acest film e făcut cu multă preocupare de intelectualitate și subțirime artistică. Din păcate, am fost obligați să facem oarecari concesii mentalității și gusturilor acelora care plătesc cu bani producția. Cu toate acestea bucata a avut și are încă destul succes, și am bună speranță că reușita ei va fi un argument pentru ca deaci încolo să fiu lăsat să fac cum știu și să-mi fie îngăduit să arăt ce pot".

După cum vedem d. Negulescu este dintre acei care, tocmai fiindcă „crede" în cinematograf și în marile lui posibilități, este mereu necăjit de diferitele bețe în roate pe care le pun cei doi mari inamici ai progresului acestei arte: finanțatorul și publicul mijlociu. Din fericire — adaogă d. Negulescu — „sunt speranțe că în câteva luni situația se va ameliora și mentalitatea prea rigidă care prezidează la producerea filmelor se va mai mlădia".

In momentul acesta, tânărul pictor român este angajat la Paramount cu care a iscălit un contract pe cinci ani. Am zis „tânăr" pentru că compatriotul nostru este cunoscut la Hollywood subt epitetul de „omul cu opt zile de naștere". Asta nu înseamnă nici că s'a născut de opt ori, nici că nașterea lui a durat o săptămână, ci doar că s'a născut la 29 Februarie. D-sa și-a situat apariția pe lume exact în ziua când, din patru în patru ani, anul își permite să fie bisextil. Este o zi care nu are loc oricând, ci numai în anii privilegiați. Așa încât cele treizeci și cinci de primăveri ale compatriotului nostru n'au putut comporta până acum mai mult decât opt zile de naștere.

Dar să revenim la subiect. Spuneam că tânărul regisor a iscălit un contract de cinci ani cu casa Paramount. Aceasta îi face multă onoare, dar paralel cu asta îi produce și o vie nostalgie pentru țara lui. Teribil câștigă o patrie — oricare ar fi ea— când e considerată de departe. Și fenomenul e explicabil. Nu pentru că distanța în timp și spațiu șterge cusururile pe care orice lucru le are. Căci adeseori cusururile se pot, din contra, accentua în amintirea noastră prin trecerea de vreme și printr'un fel de cristalizare particulară de care se ocupă domnii psihologi. Motivul e altul. Ni-l spune filozoful german Georg Simmel. Un obiect — zice el — ca să poată fi evaluat, ca să-i se poată atribui o valoare, trebue puțin depărtat de subiectul care îl consideră. Numai așa se operează distincția subiect-obiect. Altfel cele două elemente se confundă. Și asta-i mai ales adevărat în lucrurile sentimentale. In amor, amintește Simmel, posesiunea îneacă, naufragiază valoarea. Posesiunea duce la amestec și confuzie între subiect și obiect. Iată dece chiar și o țară întreagă câștigă — cum spuneam — să fie contemplată dela oarecare distanță.

Dar iată că încă odată ne-am abătut dela subiect. Spuneam că talentatul și apreciatul regisor dela Hollywood este dezolat că nu-și poate vedea țara, și, ceva mai mult, că nu poate lucra în și pentru ea. Deaceea mi-a comunicat o idee care ar concilia cele două sentimente: sentimentul de obligație de a respecta contractul cu Paramount și sentimentul de dor de țară și de râvnă de a o servi. S'a gândit că ar putea, din când în când, să obțină un congediu de vreo 2-3 luni și să vie în România pentru a monta un film românesc. In acest scop îmi comunică el condițiile în care ar putea face asta. Printre aceste condiții citām numai una singură.

Subiectul — spune Ion Negulescu — ar trebui să fie tipic românesc, dar bine-înțeles și de interes general. Povestea să conțină o problemă care să intereseze orice public; indiferent de naționalitate, dar să înfățișeze totuși ceva specific românesc.

In chestiunea „interesului general" nimic de zis. Frumosul ori e de interes general, ori nu e de loc. Mai ales frumosul alcătuit pe bază de psihologie — cum e cel din roman, nuvelă, teatru și film.

In chestiunea „specificului românesc" lucrul e mai delicat. Căci, mă rog, ce este oare, ce se poate oare numi „specific românesc"? Imi place să cred că făcând un mic mișmaș de troițe, holde, lăutari, popi cu barbă, femei cu maramă și puțuri de petrol — nu-i de ajuns ca să realizezi specificul românesc, dacă n'ar fi decât pentru că multe din aceste articole se mai găsesc și aiurea decât în fotogenica noastră țară.

D. Negulescu sugerează atunci o poveste care să oglindească „conflictul dintre elementul țigănesc și cel românesc". Regret foarte mult, dar acest conflict nu există. Cele două accente etnice nu numai că trăiesc într'o perfectă prietenie, dar putem chiar zice că-s oarecum contopite. Puternica rasă moldo-valahă a asimilat până la o totală unificare elementul indian. Asta se poate vedea în chipul cel mai ușor, și chiar fără studii speciale de antropologie.

Așa dar, specificul românesc e de negăsit Nu se poate face un film cu adevărat românesc?

Ba foarte ușor. Se numește film românesc acela în care banii cu care a fost făcut sunt românești, uzinele unde a fost lucrat sunt românești și actorii care au lucrat într'însul sunt români. Că acțiunea se petrece la Snagov sau la Constanța, asta nu are importanță; producătorul e liber să dea oamenilor și locurilor ce nume vrea.

Dar mai e ceva. Un film românesc, înainte de a fi românesc trebue — nu-i așa? — să fie... film, adică să fie... bun. Dacă e prost, atunci nu mai e nici românesc, nici altceva; nu mai e absolut nimic. Un film bun făcut în România, cu actori indigeni și bani naționali — iată singurul lucru care se poate numi film românesc. Cât despre naționalitatea subiectului, a anecdotei, asta nu are nici-o importanță.

D. Negulescu este din aceia care știu cum se face un film bun. Mai întâi pentrucă a mai făcut-o și al doilea pentru că am găsit în scrisoarea lui o frază care pentru mine e decisivă cu privire la bunul gust și priceperea artistică a unui regisor de film românesc. D. Negulescu spune: „pentru interpreți, aș prefera simplii particulari, mult mai bine decât actori profesioniști".

De ce apreciez așa de mult această declarație — ar fi prea lung de spus. Mă mărginesc a mă gândi că, în ziua când se va încerca și la noi ceva în sensul industriei și artei filmului, vom avea în d. Negulescu un îndrumător prețios.

D. I. SUCHIANU

Justiție, juriști, justițiabili...

— ...Iată pentru care motive, onorat Tribunal, vă cer respectuos achitarea lui Gheorghe Vrabie și cu totul în subsidiar, cea mai largă aplicațiune a dispozițiunilor articolului 60 din codul penal".

— Tribunalul amână pronunțarea pentru ziua de 23 Noembrie.

Desbaterile acestui proces, interesează deopotrivă și Tribunalul și „sala". Era vorba de un cumul de delicte, săvârșite de Gheorghe Vrabie în complicitate cu Toma Popescu și cu prietena acestuia, Lenuța Petrovici. Se imputa acestor trei infractori, că într'o după amiază, după un dejun prelungit și mai ales după un dejun cu multă băutură, ar fi falsificat — complectând un formular de ajutor pentru înmormântare, pe un nume fictiv — acte publice, cu care au încercat să încaseze banii dela casieria căilor ferate; că văzând actul, în mod grosolan falsificat, casierul a refuzat plata, anunțând comisariatul gării; că au fost prinși, identificați și prin urmare sunt vinovați de sustragere de acte publice, fals și înșelăciune.

In mintea celor ce asistaseră la desbateri, se petrecea un caz ciudat de nelămurire, de chinuitoare îndoială, de neputință de-a crede într'un fel și de neapărată nevoe organică de-a recurge la părerea altuia; pentrucă pe balanța judecății fiecăruia, vorbele procurorului și ale apărării cântăreau la fel și înțepeniseră cele două talere la aceiaș linie — egal și sigur pe aceiași linie — lovind prin acest bizar echilibru, de necrezut și dureros în capul fiecăruia.

Amânarea pronunțării hotărârii, n'a mai putut fi primită de foarte mulți și sala s'a evacuat încet și sigur ca o biserică după lumânarea preotului din noaptea Invierii.

„Sala" reținuse desigur, amănuntele de oarecare valoare de „omenesc" nu de „juridic", din tot ce ascultase. Procesul povestit de apărători se rezuma la o glumă de chef. Doi funcționari tineri și o dactilografă, după o masă bună la care contribuiseră cu toții și cu ultimii bani din lefurile modeste, sub influența vinului ce deschide orizonturi lungi de năzuințe și pofte, rezumă tot acest elan în continuarea chefului început și concep — în lipsă totală de alte mijloace — încasarea unui ajutor de înmormântare, ucigând un funcționar fictiv, prin falsificarea unui formular din acelea ce complectau zilnic, în birourile lor. Gluma propusă de unul dintre ei capătă tot mai mult autoritate de plan realizabil și este adusă la îndeplinire. Infractorii nu trec nici unul de vârsta de 25 de ani.

Judecătorul-președinte, foarte tânăr și el, amânase pronunțarea tocmai pentru nesiguranța ce avea într'o severă condamnare. Neînsurat, trăind modest într'o cameră mobilată, devotat meseriei și cărților juridice, îmbrăcând în fiecare zi la ora 1 roba cu un fior imperceptibil de vocațiune pe care o simțea în sânge, judecătorul-președinte avea o repulsie constantă pentru tot ceiace însemna „omenesc", echivalând acest cuvânt cu slăbiciune, dezordine, sentimentalism eftin, animalitate.

Ajutorul lui, mai tânăr, mai neformat, era numai ochi și în ochi, numai respect și admirație pentru un mai vechiu și atât de distins coleg.

Iată însă, că chiar în seara zilei judecării acestui proces. judecătorul-președinte intrând ca de obiceiu acasă spre orele 9 seara, în clipa când era gata să-și agațe paltonul în cuer, vede uimit — zbârlit și blond, ieșit dintre paltoane — capul frumos și îmbujorat de emoție, al fiicei gazdei — văduvă de ofițer-aviator.

— Bum!

— Dumneata?

— Te-ai speriat?

— Desigur... Adică nu...

— Spune drept. Nu te așteptai...

— Să spun „drept"... nu.

— Prea ești ursuz. Mă enervai cu seriozitatea asta...

— De ce?

— Nu știu. E ceva fals... Uite acum ai alți ochi, ești mai om...

— Crezi?

— Sunt convinsă... Tata și mama sunt plecați... Vrei să stăm de vorbă? E de vreme și mi-e urât... Vrei?

— Sunt mișcat... Desigur...

Nu a fost nimic mai mult, în cele două ceasuri de taifas între judecătorul-președinte și văduva fiică de gazdă, decât adâncirea începutului de conversație din sală.

Nu a fost nimic mai mult, dar la 23 Noembrie un glas sonor și bărbătesc a pronunțat:

— Tribunalul achită.

Și prea bătrâni, dar și prea tineri trecem dincolo de viață.

G. COSTACHESCU

Cronica gastronomică

I. FRIPTURA DE „EPURE FALS"

Un kgr. carne de vacă macră cu 150 gr. osânză de vițel (grăsimea dela ficat) se trece de trei ori prin mașina de tocat, iar a patra oară — cu 300 gr. franzelă albă muiată in apă, și stoarsă. O ceapă mare, tăiată foarte mărunt și prăjită în unt, se pune în carnea tocată; sare și piper — după gust.

Totul se amestecă bine adăogând trei sferturi de pahar de apă pentru a face tocătura — zămoasă. Se răstoarnă apoi pe masă pe un șervet ud, se presează egal în formă de foaie plată, rotundă; se face o ruletă cu ajutorul șervetului și se pune pe o tingire rotundă în care s'a topit în prealabil 50 gr. unt.

150 gr. slănină groasă, sărată de vre-o 3 săptămâni, se taie în bucăți lungi de 3—4 cm. de grosimea degetului mezin; ruleta de pe tingire se împănează cu această slănină, se presară ușor cu pesmeți pisați și se pune într'un cuptor fierbinte, așa ca să fie cuprinsă imediat de căldură.

Când se prinde coajă, căldura trebuie redusă. Se toarnă ½ de pahar bulion de supă, care se amestecă dela sine cu sosul scurs din ruletă.

Stropind friptura des cu acest sos, ea — într'o oră — se coace complect. Inainte de a fi servită, se toarnă peste ea trei linguri de smânătână.

SALATA ACESTEI FRIPTURI

Cea mai potrivită salată pentru „epurele fals" se face dintr'o sfeclă mare, cu miezul purpuriu („pangear"), coaptă la cuptor sau fiartă, tăiată destul de mărunt. O ceapă mărișoară tocată se prăjește ușor cu unt, se amestecă cu sfecla tăiată și se pune pe foc mic ca să se coacă puțin subt capac. Cu 5 minute înainte de a fi servită, se adaugă sare și piper, două linguri de smântână, 2 lingurițe de zeamă de lămâie, o linguriță de zahăr tos și câteva picături de oțet — numai pentru aroma picantă...

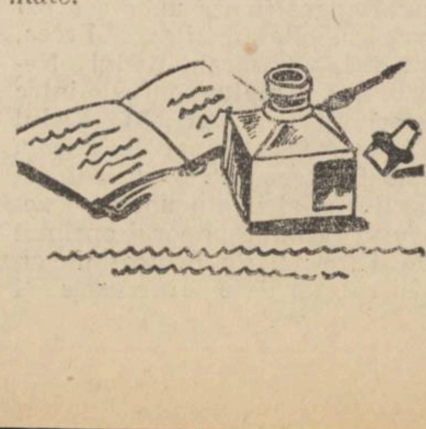
II. CARTOFI ȘI OUĂ, IN SOS „BECHAMELE" CU MUȘTAR

Un kgr. cartofi fierți cu coajă, curățați și tăiați felii. Șease ouă fierte tari, tăiate felii în aceiași farfurie mare, adâncă.

Sosul „bechamelle" se face din trei linguri de făină, prăjită foarte puțin cu 75 gr. unt și dizolvată într'un litru de lapte, sare și piper după gust; se pune să fiarbă, se adaugă șase lingurițe (cui îi place— șase linguri) de muștar. Fiert apoi timp de cinci minute, acest sos se varsă peste cartofi și ouă.

Această mâncare trebuie servită foarte fierbinte; deci, și ouăle și cartofii se fierb cât mai târziu ca să nu se răcească, când vor fi acoperite cu sos.

Cui nu-i place muștarul, poate să-l înlocuiască cu brânzeturi rase sau cu zeamă de lămâie.

Reviste românești

Revista Fundațiilor Regale

(An. II, 1 Ian. 1935)

Revista Fundațiilor Regale pornește al doilea an de activitate. Totdeauna redactorii ei s'au străduit să fie cât mai suculentă. Ii dorim ca într'adevăr să realizeze și să adăpostească în paginile ei toate „modurile sensibilității românești".

Și fiindcă veni vorba de sensibilitatea românească, ne oprim asupra „Aspectelor epice contimporane", datorite d-lui Șerban Cioculescu.

Incursiunea în „roman" a poetului Horia Furtună a dat prilej la diverse comentarii. *Iubita din Paris* îmi dă două tristeți și anume: una este tristețea poetului însuși pentru viața iubitei de ieri și a doua tristețe este aceea a mea pentru autorul ei. D. Horia Furtună rămâne tot poet liric (în primul rând) și autor dramatic.

Ne oprim însă asupra romanelor lui Mircea Eliade. Dacă *Isabel și apele diavolului* anunța pe romancier, apoi *Maitreyi* îl arăta pe culmea artei. Acest salt a uimit arena literară. Poema romanțată a lui Maitreyi e prea frumoasă; viața închisă în paginile acestui roman e numai pasiune. Iubirea acestei cărți trăite nu mai are nevoie de critică.

„ Cu *Intoarcerea din Rai* d. Mircea Eliade a încercat să realizeze în frescă romanul neliniștilor generației sale". Personagii fantomatice, conflicte slab redate, acțiune cețoasă. Poate că autorul a încercat o rețetă nouă pentru roman. Viziunea lui a fost însă înșelată. Desechilibrul dintre perspectivă și viața indivizilor este prea mare și descrierea acțiunii dă uneori loc la confuzii regretabile. Cartea ne-a întristat.

In *Lumina ce se stinge* autorul trece „planul existenții pe planul irealului, al fantasticului. Povestirea sa începe cu o anecdotă, pentru ca apoi ea să se desfacă în fâșii de basm și halucinație". Dar D. Mircea Eliade rămâne una dintre marile noastre speranțe în roman.

In fine d. Cioculescu, scriind despre primul ciclu al romanelor d-lui C. Stere, încheiat cu volumul *Nostalgii*, spune: „D. C. Stere a dat dovada unei impresionante puteri constructive, reușind a edifica în mai puțin de trei ani, un monument de două mii de pagini, larg, aerisit, echilibrat, în care circulă liniștit și firesc oamenii și pasiunile.

Cuget Clar

(Nov. Dec. 1934)

Iată o revistă de care n'am avut prilejul să ne ocupăm prea des. Scoasă sub îngrijirea d-lui N. Iorga, această revistă îndeplinește un rol frumos în rândurile tineretului.

In numărul acesta remarcăm articolele d-lui Iorga, studiul asupra școlii mexicane de prof. Jose Teran Tovar, etc.

Iată câteva observații interesante făcute de prof. dr. Eduard Sprager, asupra *Momentelor etice la sănătate și boală:* „Antropologia filosofică de azi nu cunoaște exacta împărțire a omului în viața corporală și sufletească. Nu este materialismul curat, nici spiritualismul pur. Antropologia filosofică cercetează omul ca o ființă biologică și zice că omul este cu mult mai mult decât viața diferitelor materii.

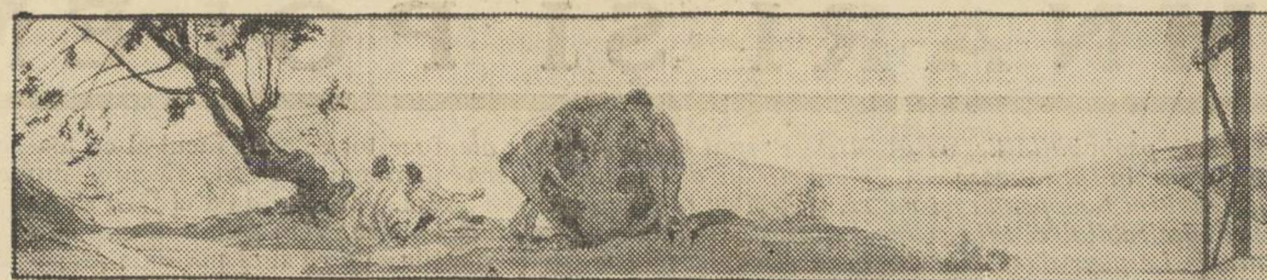
„Relațiunile sufletești se întind și în domeniul religiei și al moravurilor. Datoria medicului e de a ști aceasta.

„Impletirea ființii corporale cu aceia spirituală stă în legătură cu datoria etică a omului atât în zilele de sănătate, cât și în timpul bolii lui. Păstrarea sănătății e deci nu numai un interes propriu, ci și o datorie etică și socială.

Știm însă că redactorul cel mai activ al acestei reviste este scritorul I. Constantinescu-Delabaia, care, retras la Văleni, muncește cu aceiași dragoste tinerească pentru realizarea revistei. D-sa este unul dintre cei mai buni traducători în literatura noastră. Redăm acest mic poem din literatura persană, după Mirza Șafi, tradus de D. I. C. Delabaia:

„Eterne se'nvârtesc lumile în haos,
Pe-aceleași drumuri vechi, fără repaos,
Spre groapă merge omenirea'ntr'una,
Așa precum a mers întotdeauna.
Azi, minunată, floarea înflorește,
Iar mâne vânt dușman o veștejește.
Viața e o luptă blestemată:
O fiară de-altă fiară-i sfâșiată.
Un iad ar fi și-un vaier toată firea,
De nu i-ar da lumină, sens, — iubirea".

AL. Ct R.

Cărți nouă

Asupra poetului Cerna

In revista „Analele Dobrogei" (revista societății culturale dobrogene) d. G. Coatu-Cerna desvălue câteva date privitoare la P. Cerna.

„L-am cunoscut intim, de oarece am trăit mult timp, ca învățător, în satul său natal. Parcă-l văd cum s'a prezentat pentru prima dată, în vara anului 1898, când a venit acasă în vacanță, dela liceul „N. Bălcescu" din Brăila.

Era, pe cât mi-aduc aminte, prin cl. VI-a. Mai mult decât modest, îmbrăcat într'o uniformă veche, c'o șapcă de liceu cam roasă ,a venit pe la școală ca s'o mai vadă, pentrucă în în ea primise primele cunoștințe de carte, care i-au fost o solidă temelie pentru marele edificiu de mai târziu. Făcând cunoștință, ne-am întins la discuții vii asupra literaturii, surprinzându-mă felul cum judeca și cum aprofunda unele chestiuni, cu maturitatea omului format și nu cu șovăiala elevului. Eram foarte atent, ca să prind vre-un accent ne la locul lui, vre-o construcție care ar lăsa de dorit, căci îi cunoșteam părinții și știam că limba română a început s'o învețe cu temeiu după ce a plecat la școală. Era însă stăpân pe limbă, vorbea foarte corect.

Am cutreerat de multe ori împreună dealurile petroase dimprejurul Cernei, fiind iubitor de orizonturi largi, de vederi peste ținuturi depărtate, mai ales de pe piscurile cele mai ridicate. De-l invitam, după oboseală, la un pahar de vin, nu primea, spunând că se simte mai bine, mai clar, bând apă. Citea mult; adesea îl vedeam cu cărți din literatura franceză în buzunar, pe care le citea în original".

In articolul acesta se dau și unele prețioase amănunte biografice.

„Tatăl poetului dobrogean P. Cerna, a fost învățător și cântăreț bisericesc, la biserica Sf. Arhangheli Mihail și Gavril din Cerna. El se numea Panait Stanciof, de loc din Șumla (Bulgaria) .

„El a venit în sat înainte de războiul dela Plevna, prin 1874—1875. A fost angajat ca învățător de locuitori și cântăreț bisericesc de preotul Gheorghe Popa, care era pe atunci paroh al bisericii din Cerna".

„Cei cari l-au cunoscut pe Stanciof și care trăesc în sat, sau chiar au învățat carte la el îl pomenesc ca pe un profesor cu multă învățătură și bun conducător al școlii. Ca fizic însă era cam șubred, nefiind tocmai sănătos". Acesta a murit prin Aprilie 1881, într'un accident.

„Panait fiul, n'a cunoscut pe tatăl său adevărat, născându-se după moartea lui, la 25 Septembrie 1881. Mama sa, tot de origină din Bulgaria, numită după părinții săi Maria Vasile Stancu, a fost elevă și apoi soție de scurtă durată a învățătorului Stanciof. Când s'a remăritat cu tatăl adoptiv al poetului, Naum Costea, de origină din Ohrida, băiatul era numai de 5 luni. Prin urmare, când copilul a început să cunoască și să priceapă, a cunoscut numai pe tatăl său adoptiv, socotindu-l însă ca tată adevărat, care l-a crescut cu toată dragostea și îngrijirea părintească. Ajungând la vârsta de 7 ani, a plecat cu mare bucurie la școală și a fost trecut în catalog cu numele de Costescu Panait, după numele de familie al părintelui, care l-a crescut de mic, prefăcut din Costea în Costescu, deoarece pe atunci era tendința de românizare a numelor la școlari.

„In certificatul de absolvire a fost trecut cu numele de Stanciof Panait, adică pe numele de familie al adevăratului său tată. Tot cu acest nume a frequentat și liceul „N. Bălcescu" din Brăila, unde era întreținut de nașul său de botez, un om bogat din oraș, anume Costache Nicolopol; căci tatăl său adoptiv și cu mama sa, fiind oameni fără stare materială înfloritoare și având și mulți copii, n'ar fi putut să-l dea pe Panait la învățătură mai departe, mulțumindu-se cu ceeace ar fi învățat la școala din sat.

„După ce s'a înscris la facultatea de litere din București, a obținut ajutoare și burse din altă parte, căci nașul său murise. Luând licența în litere, Cerna plecă în străinătate ca bursier al statului și mai căpătând și alte ajutoare prin mijlocirea profesorilor săi dela facultate. A ascultat cursurile profesorilor de specialitate din Berlin, Heidelberg și Leipzig, unde, susținându-și teza cu subiectul *„Die Gedankenlyriyk"* ,a obținut diploma de doctor în filosofie și calificativul *„Magna cum laude"*. Moartea însă îl răpi la câteva zile după încununarea cu succesele unui examen strălucit, în ziua de 26 Martie (8 Aprilie) 1913, întrerupând firul unui început rămas neterminat. Plecând dintre cei vii, lasă posterității numai un volum de „poezii". Deviza lui asta era: puțin și bun.

Numele de Panait Cerna, sau pe scurt P. Cerna, și l-a însușit în urma sfaturilor date de profesorii săi dela universitatea din București, după ce a început să se afirme în literatură.

Reviste streine

Revue de Littérature Comparée

(Oct.—Dec. 1934)

Apare la Paris și publică probleme de înaltă literatură, precum și note și documente de interes universal.

D. A. Peixotto scrie despre *Exotismul literar.*

Desigur, literatura, ca și oricare dintre manifestările artei, prezintă aspecte multiple, și problemele acestor aspecte oferă un vast material cercetătorului.

Unul dintre aspectele cele mai interesante, oferite de literatură, este exotismul. Origina lui e destul de veche. Exotismul apare în *Iliada* și desigur și în *Odiseia*. Telemac, părăsind Itaca, încearcă farmecul din Pylos și Sparta. Iar Ulysse caută aventura dealungul Mediteranei. Acest poem — adaugă d. Peixotto — „este un Baedecker al acestui exotism limitat la mica lume antică, acest mare lac (Mediterana) în jurul căruia, spunea divinul Platon, toți stau pe vine ca niște broaște la marginea unei mocirle".

Dar exotismul literar se relevă mai ales în *Anabasis* și în *Cyropedia* lui Xenofon.

Autorul citează și Narațiunea celebrului voiaj al lui Marco Polo, care a lăsat descrierea unui minunat exotism. Intre 1271 și 1295 rătăcind prin Asia, el a mers până în China unde rămase câtva timp și se reîntoarse la Veneția prin Sumatra, India și Persia. Marco Polo dictă, la Genova, în 1298, tovarășului său de închisoare Rustichelo, povestea voiajului său, scris în limba franceză, care este un tezaur de știință și de aventuri, cu un cuvânt, un frumos roman exotic.

D. Peixotto nu uită să amintească pe *Robinson, Scrisorile Persane, Paul și Virginia,* etc.

In definitiv, exotismul este idealizarea a tot ce este sălbatic, a vieții trăite în parfumul depărtat al locurilor necunoscute, care ne chiamă cu vraja mereu aprinsă de focul curiozității.

Revue Bleue

(No. 2, Janvier 1935)

D-na Marie Scheikevitsch scrie amintiri despre *Ana de Noailles.*

Figura marei poetese apare în lumina inspirată a celor aleși. Și iubirea, care a emanat nu numai din opera ei, ci și din sufletul ei prietenesc, acea iubire tresare mereu în amintirile scrise, rând pe rând, de prietenii care au rămas nemângâiați.

„Ea aducea entuziasmul; alături de ea simțeai mărimea sufletului ei, pasiunea ei pentru dreptate, curajul ei.

„Vibrantă, de o vitalitate multiplă, ea nu avea preferințe decât pentru ceeace este mare și etern. Spiritul ei luminos aborda fără teamă cele mai vaste probleme, avidă de a depăși limitele cunoștințelor umane,însetată de logică și certitudine.

„Puterea ei vizuală era de neînfrânt, adesea crudă, dar spiritul ei poetiza defectele fizice și făcea din ele teme pentru reveriile sale".

Epoca noastră a cunoscut pe această *Sapho* modernă, această nimfă a versului, și poezia ei plină de lumină și melodie va rămâne alături de paginile celebre din antologia Amintirii.

SYR.

PRIMUL ROMAN
de
TUDOR ARGHEZI

O poveste suavă de dragoste zugrăvită de pana celui mai mare poet al țării noastre, aceasta este „OCHII MAICII DOMNULUI"

Apare în curând în editura Alcalay

Citiți senzaționalul roman

Sclavii Păcatului

Cum trăește, luptă, iubește și se chinuește tânăra generație de azi

Apare în broșuri zilnice și se vând cu 2 lei exemplarul.—Primele 2 fascicole gratuit. — Premii însemnate în bani, aparate de radio, mașini, biciclete se oferă cititorilor acestui minunat roman.

EDITURA „REVISTA ROMANELOR CELEBRE"
BUCUREȘTI I. str. Const. Mille, 5-7 9

Cronica literară

E. Lovinescu, Mite, roman

D. E. Lovinescu are mai mult decât oricare altul dreptul unei critici cinstite, deoarece a fost mereu nedreptățit sau cu omagii prietenești sau cu injurii nedrepte. Pe aceste căi — d. Lovinescu știe — eu n'am bătut. Dar mărturisesc totuși că am stat la îndoială dacă se cade să recenzez sau nu noua sa carte, din pricina că tot ceeace are vreun raport mai apropiat sau îndepărtat cu Eminescu stârnește la noi o gălăgie violentă și cum eu am unele preocupări în această problemă, m'am temut, că la cea mai mică rezervă voi fi învinovățit de ostilitate. A învins gândul că însuș d. Lovinescu nu mă va socoti așa de barbar și de naiv încât să cred că cu mine începe să se sfârșească lumea și nu-mi va contesta iubirea pentru adevăr și frumos. Cred prin urmare că d-sa cel dintâi se va fi mirat de unele notițe de prin gazete din care reeșea că d-sa a adus lumini și seriozități noi din care iese distrusă „îngâmfarea mea". Asta cu atât mai mult cu cât opera d-lui Lovinescu e un roman despre Mite Kremnitz, operă întâi de toate de fantezie (unde Eminescu intră tangențial și în tot cazul cu hainele ficțiunii) care nu poate avea nimic de a face cu lucrările de istorie literară, decât în măsura în care le folosește, cum este aici cazul.

Despre celelalte romane ale d-lui Lovinescu n'am avut prilejul a scrie. Este hotărît că până la *Viața dublă* inclusiv, criticul nostru nu a dovedit vreo vocație de creator în ficțiune. Bizuit mai ales pe anecdotă autentică, pe discuțiuni și teorii, d-sa, și asta nu fiindcă e critic, e lipsit de pătrundere psihologică în imagini (nu și de aceea morală în maxime) și cu toate că are stil și îndemânare plastică nu poate înlănțui imaginația și sufletul cititorului, din cauză că-i lipsesc simțul de mișcare al vieții și elanul liric. Cronicarii noștri, pentru care romanul are o definiție rigidă și, mărturisesc absurdă, se vor mira de punctul lirismului. Dar aci e vorba de facultatea în genere de a crea, indiferent genul, de ficțiune în genere, de *Dichtung*. D. Lovinescu arată față de eroii săi o răceală higienică, o mirare de Marie Antoinettă față de golani, ce ar putea fi atitudinea critică mai ales fiindcă autorul e critic. Dar nimic nu împiedică pe un critic să iubească umanitatea, fie și'n chip discursiv, iar d-lui Lovinescu tocmai această iubire îi lipsește. La întâia vedere ai zice că romanele sale au ceva satiric în ele, caricatural, dar caricatura presupune totuș o iubire perversă ce crează diform, dând o viață care, ca în Molière sau Caragiale, amuțește ironia. D. Lovinescu nu caricaturizează oamenii ci-i anemiază. Pentru acest scriitor așa de inteligent orice violență de simțire e întâmpinată de o neîncredere totală. Tot ce trece de limita unei existențe confortabile, fără gânduri, fără lipsuri, fără eroisme devine monstruos. Pe d-sa îl miră că lui Eminescu și lui Creangă le poate place pastramă friptă pe spuză, fiindcă probabil pastrama e sărată și dură. Și durul în viață îl surprinde. De aceea teorizarea vieții urbane, care totuș nu e necesar legată de complicația vieții sufletești și de civilizație. Privind dar cu neîncredere lumea, ca pe o colecție de monstruozități, d. Lovinescu nu putea crea fictiv. Portretele din *Memoriile* sale sunt foarte frumoase și cu valoare literară, dar de creațiune tipică în felul *Caracterelor* lui Labruyère. Oamenii sunt acolo ambițioși, supărători, avari, lăudăroși, inferiori totdeauna privitorului care simbolizează rotunditatea de caracter. Cași când omul n'ar fi o ființă complexă și în d. Stamatiad care într'adevăr ne molestează uneori, și nu s'ar ascunde în nopțile sale, sfinte simțiri de David întristat și psalmodic. Dar firea se răzbună. Ceiace tăgăduim altora, roade în noi. Neîncrezător în sublimitatea altora, d. Lovinescu a găsit totuș o ființă în care trebuia să aibă încredere și aceasta era propria persoană. Când prin urmare s'a coborît la mărturisire, în remarcabilele romane *Bizu* și *Firu'n patru*, maltratate de critică din socoteli înguste, a devenit, în forma jurnalului, impresionant. Făcând monografia morții în unul și a dragostei în altul, criticul a intuit pentru întâia dată în ele esența vieții. D. Lovinescu a devenit astfel ca atâția iluștri intelectuali, creator numai în marginile propriei, strictei, netranslativei experiențe.

De aci mirarea noastră să vedem pe autor ieșind din sine și încercând să prindă sub lupa sa pe giganticul Eminescu fie și în treacăt. Primejdia de anemiere, de neîncredere mirată era inevitabilă și n'a fost înlăturată. Aci se mai adaogă și dificultatea de a acorda legile ficțiunii cu acele ale adevărului și dacă un Goethe a adus pe scenă pe Beaumarchais și pe Tasso *(Clavigo, T. Tasso)* a făcut-o cu anecdote și simboluri, fără a fi luat atitudine de istoric literar, care dorește să dea și „interpretări".

Izvorul principal al romanului lui Mitei Kremnitz, cumnata lui Titu Maiorescu, îl formează de curând apărutele ei amintiri. *(Amintiri fugare despre Eminescu*, în *Conv. lit.* Ian. Febr., 1933). Spre ușurință rezum cuprinsul romanului d-lui Lovinescu cu fraze mai vechi:

„Svonul dragostei lui Eminescu pentru Mite Kremnitz, cunoscuta publicistă germană și cumnata lui Maiorescu, deși desmințit de unii din cauza absurdității lui, este tocmai prin aceasta foarte credibil...

Dealtminteri, scriitoarea însăși în niște amintiri fugare întărește această presupunere, nu până într'atâta încât să nu fim obligați să interpretăm o memorie vădit șovăelnică și un suflet de femee vanitos. (D. Iorga a numit-o pe Mite, de curând *mincinoasă*, și se pare că are dreptate). *La început Eminescu face asupra d-nei Kremnitz, pe care avea dese prilejuri s'o vadă în casa lui Maiorescu unde ea locuia, o impresie defavorabilă. Nebărbierit, prea cărnos la față, cu dinții mari galbeni cu hainele murdare și mirosind a vechitură, Eminescu o speria prin râsul lui plin, „brutal". Mai pe urmă însă se simți atrasă spre el și începu să-i traducă versurile în nemțește. D-na Kremnitz, știind că Eminescu e poet mare, voia să se afle amestecată în creația lui, să devină o prietenă celebră. De aceea este așa de veselă când poetul îi dedică versuri și plânge de emoție și mândrie atunci când Eminescu îi aduce poezia*

Atât de fragedă, te-asemeni
Cu floarea albă de cireș
Etc.

fapte ce indispun pe de altă parte pe Veronica („...simt că o figură souverainement superieure, *m'a alungat afară din sufletul tău..." Nici Veronica nici Mite, ca poete, — și aci stă nefericirea lui Eminescu — nu iubeau omul, ci gloria posibilă. D-na Kremnitz s'a purtat în așa chip încât Eminescu s'a simțit autorizat să îndrăznească. Lucrau amândoi la un dicționar etimologic al limbii române, împărțind materialul în douăzeci și patru casete de lemn, „...ședeam într'o zi la masa mea unul lângă altul, zice Mite — eu cu tocul în mână și citeam în* Convorbiri; *copiam cuvintele și el, cu finul său simț al limbii, îmi dădea echivalentul german. Atunci, pe neașteptate, nu însă într'o pasiune de moment, ci pe când eu, întoarsă spre el, vorbeam cu vioiciune, el mă sărută, și eu îl lăsai fără să mă opun. In odaia de alături, spre care ușa era deschisă, copilul se juca cu dădaca, așa că nici măcar nu fuseserăm singuri, ca de obicei. Nu știu ce i-am spus după acest moment surprinzător, știu numai că el mă întrebă dacă am un* Dante, *apoi se ridcă, îl căută și-mi citi foarte vesel celebrul pasaj din* Infern.

Celebrul pasaj este scena sărutării lui Paolo cu Francesca din cântul V:

Quando legemmo il disïato riso
Esser baciato da cotanto amante,
Questi, che mai da me non fia divisio,
La bocca mi baciò tutto tremante.

Romanțioasa Mite nu numai că nu s'a supărat, dar continuă a „stimula" pe poet, căruia îi permite odată s'o ridice în brațe.

„Când ne revăzurăm, în tăcere hotărîrăm să ne iubim unul pe altul ca doi copii, el îmi spunea cum c'ar vrea să mă răpească și să mă ducă departe și ce frumos ar fi dacă amândoi am fi fost copii de țigan, liberi pe câmpia înegrită..."

După cum însă această dulcegărie platonică era pentru Mite un capriciu experimental în vederea unei potențe mai mari de creație a poetului, de care de altfel era dezamăgită, socotindu-l mai puțin inteligent, cu mai puțin talent și mai redusă cultură generală decât se așteptase, dezamăgire pe care o exprimă într'o nuvelă, tot astfel platonismul și cochetăria nu erau în vederile lui Eminescu, îndrăgostit în fond de Veronica... Mite însăși se convinge de direcția afecțiunii poetului, care prezenta la toată lumea pe d-na Micle drept logodnică. Sfătuită și de Maiorescu, supărat că cumnata sa poate să înlocuiască pe ușurateca Veronica, Mite Kremnitz se închise în sine, jignită și rămase cu încredințarea că poetul o iubise odată și o cântase în versurile lui". (Viața lui M. Em., ed. II, p. 351-54).

Aceste fapte le-a desvoltat prin dialoguri d. Lovinescu, cu unele contribuții inedite, dar fără a evita supărarea estetului de a nu vedea invenția și supărarea istoricului de a fi izbit în convingerile lui. Autorul face mereu roman cu intenția însă de a „contribui". Lungile discuții filologice despre mahalalizarea limbii, etimologiile (după moderna *Dacaromania)* savante *(desmerdare* din *merda)*, teoria fiziologică a pesimismului, teoria ploșniței la Eminescu (romanțînd *Sărmanul Dionis)*, teoria „diferențierii" (după d. Lovinescu), teoria conservatorismului, sufocă sâmburul romantic. Caragiale e pus să vorbească asemeni lui Manea Nebunul din *Băltărețul* lui I. Ghica: „Arta e cevașilea, mă... e lucru subțire, mă, mătasă mă... ceasornicărie de precizie, mă..." Din poezii se scot situații („...două vrăbiuțe... stau cioc în cioc,...-Uite, așa aș vrea să fim, spuse poetul,..." amintesc versurile

Cum nu suntem două paseri
Sub o streșină de stuf
Cioc în cioc să stăm alături).

Interesantă e încercarea de a prevesti nebunia lui Eminescu prin delirul verbal (ca la *Idiotul* lui Dostoewski) „dilatația verbală", ca și prin invaziunea onirică. D. Lovinescu a acceptat cu o generozitate, cu o lipsă de reacție personală, care ne face onoare, toată definiția mizeriei lui Eminescu, chiar și pe aceia metafizică. N'am putea să osândim această parte fără să ne osîndim mai întîi pe noi înșine. Totuș din punct de vedere istoric literar altul e sensul mizeriei văzute de noi, iar nu sentimentul inutilității efortului. Nu e locul aci de a discuta aceasta. Mite însă, centrul romanului, rămâne întunecată. Ceilalți sunt prea uriași pentru a se putea încovoia unei simple aventuri. Așa încât meritul cărții stă în ușurința de a comunica și cititorilor profani niște documente rare, în formă grațioasă, cu observații inteligente în care se strecoară opiniile literare ale autorului și atitudinile sale față de diferite probleme.

G. CALINESCU

INSEMNĂRI ŞI POLEMICI

Scrisorile lui Napoleon către Maria Luiza

Editura „Adevĕrul" a obținut exclusivitatea pentru România a publicării celebrelor scrisori ale lui Napoleon către Maria Luiza.

Se știa de mult despre existența acestor scrisori, care n'au fost publicate până acum.

Biblioteca Națională din Paris a dus o luptă aprigă ca să poată intra în posesia lor.

Acum câtva timp, cu marisacrificii bănești, scrisorile au fost cumpărate de către această Bibliotecă.

Ministerul Educațiunii din Paris, de care depinde Biblioteca Națională, a decis să se dea drept de publicare ziarelor numai în baza unor angajamente speciale.

Editura „Adevĕrul" *a obținut dreptul exclusiv de publicare pentru România.*

Prefațate de d-nul profesor N. Iorga *și însoțite de un amplu comentar al d-lui* Charles de la Roncière, *conservatorul-șef al Bibliotecii Naționale franceze, — scrisorile acestea ale lui Napoleon vor apărea, începând de la* 15 Februarie, *în* „Adevĕrul Literar și Artistic", *— în traducerea d-lui* H. Blazian.

A la manière de...

In acest număr publicăm un supliment umoristic, scris în întregime de d. Al. O. Teodoreanu — à la manière de... *I. Minulescu, G. Topîrceanu, Mihai Codreanu, Tudor Arghezi, Adrian Maniu, Mircea Rădulescu, etc.*

Aceste parodii, alături de parodiile d-lui G. Topârceanu, sunt cele mai bune lucrări din acest gen.

D. Al. O. Teodoreanu va continua seria parodiilor — trecând în revistă, la diferite ocazii, tot alte categorii de scriitori.

Pagina literaturii slave

Publicăm în acest număr o pagină a literaturii slave. O astfel de pagină va apărea de acum lunar, în mod regulat, în „Adevărul Literar" — privind tot alte aspecte ale lumii slave, care ne înconjoară.

Materialul acestei pagini ne va fi dat de d-ra Elena Eftimiu, colaboratoarea noastră — specialistă în literatura slavă.

Din universitate, d-sa și-a îndreptat preocupările spre acest domeniu. A fost premiată pentru lucrări de seminar, privitoare la istoria si la literatura slavă. Si-a luat licența „magna cum laude". S'a dus ca bursieră la Praga, specializându-se în limbile si literaturile slave.A fost premiată și acolo pentru lucrări de seminar. Și-a trecut toate examenele — ca și doctoratul în istoria slavă — cu mențiunea „foarte bine".

Dela Praga, d-ra Eftimiu — care a ținut acolo conferințe de propagandă în limba cehă asupra României — a plecat în toate țările slave, unde s'a perfecționat în limba acestor țări și a răscolit arhivele spre a găsi material istoric documentar referitor la trecutul nostru. Acest material a fost publicat în diferite reviste: „Revista istorică" a d-lui N. Iorga, „Revista Arhivelor",„Arhivele Olteniei" „Graiul Românesc", „Slavia" (Praga), etc.

D-sa urmărește planul de a contribui la strângerea relațiilor între țările Micii Ințelegeri — prin conferințe, traduceri, articole.

D-ra Eftimiu are subt tipar „Sânge stricat", romanul lui Bronislav Stancovici, tradus din sârbă. Traduce acum cartea lui Vlad Pozner. Lucrează la o antologie a scriitoarelor poloneze contemporane și la o antologie a literaturii ruse moderne.

D-sa a tradus din polonă „Ziua liberării" pentru Teatrul Național. Retușează ultimele capitole din „Prima zăpadă" a lui Ferd. Goetel din poloneză, operă care va apărea la vară.

D-ra Eftimiu strânge material pentru o antologie cehoslovacă, jugoslavă și bulgară.

D-sa va ținea în primăvară la Praga — invitată fiind de societatea scriitoarelor cehe — două conferințe despre femeia română în literatură.

Activitatea de specialitate a d-rei Eftimiu este o garanție că pagina literaturii slave din „Adevărul Literar" va fi o operă remarcabilă — interesantă și atractivă totodată pentru publicul nostru cititor.

La Pays d'au delà du brouillard

Colaboratorul nostru D. Emil Coliu a isprăvit de curând traducerea în limba franceză a minunatei cărți de vânătoare a d-lui M. Sadoveanu: „Țara de dincolo de negură". D. Coliu duce în prezent t ratative cu o casă de editură din Paris pentru editarea acestei traduceri, care, după toate probabilitățile, va apărea chiar în primăvară.

Cartea d-lui Sadoveanu își va păstra admirabilul ei titlu și se va numi „Le pays d'au delà du brouillard".

Comemorarea lui M. Kogălniceanu

„Fundația Culturală M. Kogălniceanu", inaugurând ciclul de conferințe comemorative la Radio, marele bărbat de stat e din nou obiectul unei pioase amintiri.

După d-nii N. Iorga, G. G. Mironescu, N. Cartojan, vor urma și alți conferențiari.

Vasta și diversa personalitate a lui Mihail Kogălinceanu va fi prezentată subt toate aspectele.

Intr'adevăr, nimeni altul n'a fost încă în această țară, simultan, — tribun, literat, parlamentar, revoluționar, democrat, reformator, aristocrat, naționalist, filosof, țărănist, sociolog, umanitarist, etc., ca să ne oprim numai aci.

Veșnic nou și viu, actual și chiar modern, îl simțim pe acelaș drum cu noi, spre aceleași scopuri publice și sociale.

Dar... pe malurile râului Cogâlnic care șerpuește în Basarabia pe o întindere de trei sute de chilometri, dela codrul Temeleuților Lăpușnei la Marea Neagră, și care a dat numele acestui Român integral, — nu, se știe nimic despre el...

Centenarul lui C. Saint-Saëns

Acum 14 ani s'a stins în vârstă de 86 de ani Camille Saint-Saëns, una dintre ultimele mari figuri clasice în muzică.

Vocația lui de creator în lumea sunetelor și-a înțeles-o omnilateral, cași Leonardo in pictură sau Goethe în literatură.

Era echilibrat, dar pricepea totul: dela calmul absolut al dispoziției pure, profund muzicale — și până la agitația extremă sau emoțiile furtunoase.

...„Muzica poate exprima orice sentiment, când e sinceră", —astfel își definise Saint-Saëns tradiția clasică. Ii erau străine sforțările adepților contrapunctului. Melodiile emotive îi ațineau tot drumul talentului.

Era și literat, filosof, poet, pictor, astronom, arheolog, — adică un enciclopedist francez veritabil, moștenitor al marilor înaintași din secolul al XVIII-lea.

„Amintirile", „Probleme și Mistere" sunt etape evidente ale gândirii lui disciplinate, literare, științifice și filosofice.

Aceiași disciplină constituie baza și căptușeala muzicii lui Saint-Saëns. Organist genial și virtuos pianist neîntrecut, el a ținut sus steagul purității și simplicității franceze în muzica poetică, patetică, solemnă, pitorescă sau burlescă.

El a rămas acelaș în fond de la primele lui compoziții, creând apoi timp de 70 de ani strălucitele și elegantele lui melodii individuale (și abstracte și orientale cum sunt de pildă „Melodiile Persane"), duete, trio uri, quartete, quintete, sextete, etc., — toată desfășurarea posibilă a muzicii de cameră.

Nenumăratele „Concerte", „Rapsodii", „Requiem-uri" și „Simfonii" — își au încununarea ciclului de muzică „saint-saënsistă" în coloratele-i opere: „Samson și Dalila", „Phryna", „Henri VIII", „Proserpina", „Ascanio", „Barbarii", „Frédégonde". apoi „Potopul", „Lira și Harpa", etc....

„PULBERE"

romanul de mare succes al scriitoarei engleze

Rosamond Lehman

a apărut în traducere românească

EDITURA ALCALAY

Douăzeci și cinci de ani de la moartea lui Charles Louis Philippe

Acum douăzeci și cinci de ani moartea a zmuls din plină activitate creatoare pe autorul lui *„Bubu de Montparnasse"*,

BERTHE MÉTÉNIER
Eroina din Bubu de Montparnasse

înainte de a-și fi dat opera de maturitate la care lucra *„Charles Blanchard"*, și care a rămas neterminată.

Locul său în literatura franceză este un loc aparte pe care și l-a câștigat cu o operă plină de simpatie înțelegătoare pentru cei umili, osândiți suferinții o operă de bunătate, de senzibilitate și intuiție profundă a umanității, a sufletelor celor mici.

Comemorarea sa a readus în sufletele tuturor celor ce l-au cunoscut și chiar numai ale celor ce l-au citit, o duioșie și o prețuire arareori întâlnită în o așa desăvârșită unanimitate.

Margueritte Andoux în pomenirea sa, atât de mișcătoare, din Nouvelles Littéraires, zice:

„A murit în clipa în care talentul său se impunea împotriva tuturor dificultăților cu care avea de luptat; acum vom face tot ce ar fi făcut el cu toată inima pentru fiecare din noi. Vom vorbi de el fără să ne obosim. Vom spune despre cărțile sale că sunt pline de dragoste pentru cei săraci și de milă pentru cei slabi; pentru ca fiecare să învețe a-l cunoaște și a-l iubi".

Din corespondența sa se știe că eroinele din cărțile sale au existat. Astfel Berthe Meténier, rătăcită în marele Paris, pe care Bubu a prins'o în lațul său, este o trecătoare întâlnită a doua zi de 14 Iulie, pe care el a luat-o sub ocrotirea sa frățească „pentrucă era drăguță

MARIE DONADIEU

și avea părul negru așezat pe tâmple". Ca eroul său, micul funcționar Pierre Hardi, Charles-Louis Philippe avea un suflet generos și dorise să mântuiască pe Berthe, dar până în cele din urmă *trebui* să cedeze, fără să o poată scăpa din mizeria și decăderea ei.

Altă eroină *Marie Donadieu* face parte dintr'o întâmplare dureros trăită de el însuși. Când idila se zdrobește Charles Louis Philippe scrie unui prieten: „Oare și din aceasta o să fac subiectul unei cărți?"

In adevăr el împrumută eroinei reale până și pronumele pentru eroina din carte. Marie Donadieu, ființă excepțională, ne este arătată robită instinctului, cu oarecare licăriri de spiritualitate, dar având o influență ciudată, un fel de putere de vrajă asupra tânărului și pătimașului Jean Bousset. Acesta însă într'un elan de curaj sufletesc se dezrobește și-și capătă stăpânirea de sine.

Berthe Méténier este reprezentată în fotografia, găsită la o veche prietenă a lui Philippe, așa cum era când a întâlnit-o el la tejgheaua unui mic negustor de cărțulii cu cântece.

Marie Donadieu este reprezentată ca o elegantă din moda de acum treizeci de ani. Pe dosul fotografiei e scris cu creionul de o mână neîndemânatecă: Marie à son Philippe, Moscou 9 Janvier 1904.

Berthe Méténier a venit într'o zi la Charles Louis Philippe să o ajute să se ridice din mizerie și decădere. El, cu bunătatea sa plină de compătimire, îi dădu ajutoarele bănești să plece din Paris. Fotografia a fost luată când ea se pregătea de îmbarcare.

Marie Donadieu a plecat la Moscova și ultima știre despre ea i-a venit lui Philippe cu câteva luni înainte de moartea ei, trimițându-i o fotografie de a lui Dostoievski.

De altfel el mărturisea că nu a inventat nimic în cărțile sale. Fresca Parisului nocturn din opera sa, a fost pictată după natură, din viața cu străluciri artificiale de pe *Sebasto*, din exuberanța factice din Rue de la Gaîté, din turma lipsită de orice veselie a prostituatelor mizerabile și ceata echivocă a băieților stricați. Dar toate au fost trecute printr'un suflet atât de luminos încât a întunecat toate neajunsurile unui trup schilodit de mizerii fizice. „S'a spus despre el că era ghebos, zice Margueritte Andoux, acei ce au zis nu l-au văzut mergând", „cu pasul regulat, corpul drept, alura fermă și discretă"

S'a spus, urmează ea, că era urât, dar acei ce au spus acest lucru nu i-au văzut mânile „care erau surori gemene cu talentul său, având aceiaș fonmă pură, aceiași blândeță învăluitoare, aceiași ironie indulgentă".

Și astfel după moarte stăruie cu atâta solicitudine afectuoasă, în sufletul tuturor pomenirea înduioșată a părintelui lui *„Bubu de Montparnasse"*.

Constantin Bacalbașa

Prin moartea lui Constantin Bacalbașa dispare una din figurile proeminente ale presei românești din ultimii cincizeci de ani. Născut în 1856, Constantin Bacalbașa a desfășurat timp de peste o jumătate de secol o neîntreruptă activitate jurnalistică politică și literară.

Și-a început cariera jurnalistică în 1879 în ziarul „Telegraful", continuându-și-o la „Epoca" și „Lupta" lui Gh. Panu, până în 1895 când începe să colaboreze la „Adevărul" în calitate de prim-redactor. Constantin Bacalbașa a făcut parte din generația entusiastă și generoasă a primilor socialiști români, alături de fratele său Anton Bacalbașa, de Mille, Ion Nădejde, Radovici, Morțun și alții — generație care a jucat un rol atât de însemnat în evoluția politică și culturală a României contemporane.

Ziarist de convingeri și de idei, punând mai presus de orice onestitatea scrisului, Constantin Bacalbașa nu s'a îndepărtat niciodată dela linia părerilor lui.

Dar Constantin Bacalbașa nu s'a mărginit numai în domeniul ziaristicei. Inzestrat cu mult spirit și cu putere de evocare, a scris comedia „Petecul lui Berechet" care s'a bucurat pe vremuri de un frumos succes. A compus, în colaborare cu frații săi Ioan și Anton Bacalbașa, revista satirică „Pardon".

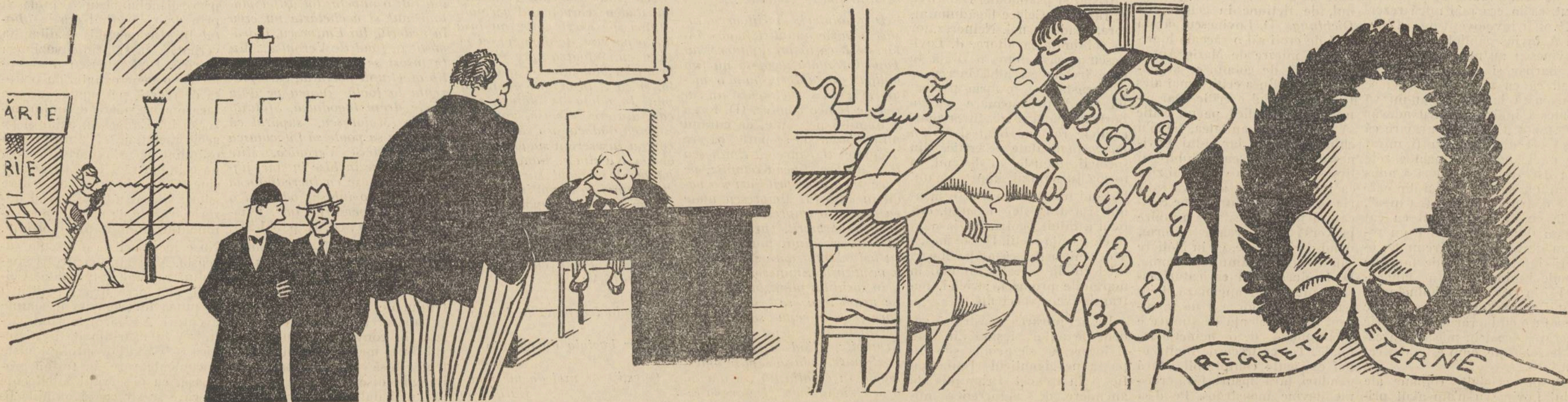
Ceiace va rămâne, însă, de la el sânt cele două volume „Bucureștii de altădată" și „Capitala sub ocupație". Cine va voi să cunoască viața anecdotică și pitorească a Bucureștilor dela sfârșitul veacului trecut va citi cu interes și paginile celei dintâi, în care Constantin Bacalbașa răstoarnă din belșug amintirile vii și evocatoare ale lungii sale vieți.

Cărți

- *Lazăr Pach: Periferie, Edit. „Cuvântul Liber", București, 1935. Prețul 40 lei.*
- *Școala Română din Roma: Diplomatarium Italicum, III, Imprimeria națională, București, 1934.*
- *George Baiculescu și Ioan Massoff: Teatrul Românesc acum o sută de ani. edit. „Vremea", București, 1935.*
- *N. Deleanu: Robii, colecția „Șantier" București, 1935. Prețul 8 lei.*
- *Jack London: Viața mea, Traducere de I. Plugaru, colecția „Șantier" București, 1935, Prețul 5 lei.*
- ANDRÉ MAUROIS: *Instinctul fericirii (Roman), Edit. „Națională-Ciornei", Colecția „Rosidor", București, 1934, Prețul 25 lei.*
- GHEORGHE I. BRATIANU: *File rupte din cartea războiului, Editura „Cultura Națională", București, 1934, Prețul 60 lei.*
- STEFAN ZWEIG: *Amok, traducere de Eugen Relgis, Editura „Cugetarea", București, 1934, Prețul 50 lei.*
- JULES VERNE: *Nord contra Sud, (Partea I-a și II-a), Editura „Cugetarea", București, 1934, Prețul câte 15 lei.*
- VIRGILIU MONDA: *Urechea lui Dionis (Roman), Editura „Cugetarea", București, 1934, Prețul 50 lei.*
- FORICA MUMUIANU: *Joc în timp (Poeme), Editura „Cartea Românească", București, 1934, Prețul 60 lei.*
- MIRCEA STREINUL: *Itinerar cu anexe în vis (Cartea Pământului), Editura „Iconar", Cernăuți, 1934. Prețul 150 lei.*
- MIHAI CHOROMANSKI: *Gelozie și medicină (Roman) Traducere din limba polonă de Grigore Nandriș, Edit. Fundația pentru literatură și artă „Regele Carol II", 1935. Prețul 50 lei.*
- MIHAIL D. STAMATE: *Virtuți Strămoșești. (Legende și Istorisiri). Editura „Amicii Literaturii", Piatra-Neamț, 1934. Prețul 20 lei.*
- TH. MARTINESCU-ASAU: *Dictatura și Democrația (dreapta și stânga în politică), Edit. „Ramuri"-Craiova, 1934. Prețul 20 lei.*
- CHARLES BAUDELAIRE: *Flori alese din Les Fleurs du Mal, traducere în versuri de A. Philippide. Edit. „Cultura Națională", Buc. 1934. Prețul 60 lei.*
- JULES VERNE: *Comoara din Ostrov (minunatele aventuri ale lui Antifer), Partea I-a și II-a, Edit. „Cugetarea", București, 1935. Prețul unui volum 15 lei.*
- IULIAN VESPER: *Echinox în odăjdii (Itinerar liric prezentat de Iconar) Edit. „Glasul Bucovinei", 1933. Prețul 50 lei.*
- G. M. CANTACUZÈNE: *Palladio (Essai Critique), Edit. „Cartea Românească", București, 1935.*
- EMIL LUDWIG: *Fiul Omului (Istoria unui Profet), traducere din germană de Eugen Relgis. Edit. „Cugetarea" București, 1935. Prețul 60 lei.*
- ALEXANDRU TUDOR-MIU: *Standard (Poeme de Petrol și energie). Imprimeria M. Gheorghiu, Editura „Strada".*
- R. L. STEVENSON: *Comoara din insulă (roman), colecția „Scriitorii streini contemporani", Edit. Fundația pentru literatură si artă „Regele Carol II, București, 1935. Prețul 50 lei.*

Reviste

- *Revista Burgheză Nd. 4—5 (Ianuarie).*
- *Progres și Cultură No. 1 (Ianuarie).*
- *Astralis No. 1 (Ianuarie).*
- *isvorașul No. 1 (Ianuarie).*

— Ce-i cu „Ioana" mon cher?
— Se vinde, tu nu vezi?
— Da, dar cine o cumpără?

DAR ASTA CE E?
— Bine Hodoș, de ce spune lumea că nu mai fac poesie când eu vorbesc mereu de venirea la putere?

— Țațo, o să scriu dă moralitate.
— Tocmai tu, fă?
— Dar ce, Nichifor Crainic n'a scris dă religie?

Cronica teatrală și „Dodo".

Atelierele „Adevĕrul" S. A.

Adevĕrul Literar şi Artistic

ANUL XIV — SERIA II-A Nr 741
DUMINICA 17 FEBRUARIE 1935

FONDATOR AL V BELDIMAN 1888—1897, CONST MILLE 1897—1920 · FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN TARA
10 LEI EXEMPL IN STRAINATATE

Napoleon I către Maria-Luiza

Scrisori inedite

Comentate de Charles de la Roncière

Cum au fost cumpărate scrisorile lui Napoleon

La începutul lunii Decembrie 1934, o veste senzaţională stârnise emoţie în republica litere-

lor. Peste trei sute de scrisori inedite, ba chiar necunoscute, ale lui Napoleon I către împărăteasa Maria-Luiza urmau să fie vândute prin licitaţie la Londra. Ele se refereau la epocile cele mai patetice ale epopeii imperiale, dela sosirea în Franţa a arhiducesei austriace şi până la despărţirea dela Fontainebleau.

Pe lângă provenienţa lor mai aveau şi atracţia misterului. Catalogul vânzării arăta numai că ele erau proprietatea unui nobil, care le dobândise prin moştenire *(the property of a Nobleman to whom they have descended by inheritance)*. Fuseseră descoperite cu totul întâmplător într'un vechiu castel din Austria.

Astfel, dintr'o ascunzătoare neatinsă până atunci de nimeni, ţâşneau dintr'o dată, ca un val, scrisorile pe care le-au căutat zadarnic istoricii Impăratului. Edouard Gachot se dusese până în Boemia în urmărirea hârtiilor generalului Neipperg, fără să le găsească. Iar istoricul care şi-a consacrat toată viaţa — Marelui Impărat, şi care a strâns o documentaţie formidabilă asupra lui, Frédéric Masson, făcea această tristă şi dureroasă mărturisire în frumosul său volum despre *Impărăteasa Maria-Luiza:* „Imi lipseşte un element esenţial: corespondenţa dintre Maria-Luiza şi Napoleon din cei trei ani— 1812, 1813 şi 1814. Işi scriau în fiecare zi; adesea chiar de mai multe ori pe zi; şi din aceste mii de scrisori n'am regăsit, în afară de telegramele oficiale, decât una singură a soţiei şi *cinci sau şase ale soţului*. Trecând peste această mare lacună, care probabil nu va fi nici odată umplută, m'am descurcat cum am putut, dar cu destulă anevoinţă".

Şi iată cum deodată, în Decembrie 1834, ca o lovitură de trăznet, imposibilul se realizează: lacuna nu mai există. Ce fericit ar fi fost ilustrul secretar perpetuu al Academiei Franceze să fi putut atinge cu mâna sa preţiosul pachet de scrisori intime ale idolului său.

Dar el murise cu doisprezece ani mai de vreme. Sub Cupola academică există însă azi un alt istoric al lui Napoleon. D. Louis Madelin a făcut să răsune în presă strigătul său de ajutor. Şi apelul n'a rămas fără ecou.

Institutul Franţei a socotit că nu-i îngăduit a lăsa să se risipească în străinătate acest patrimoniu naţional. Guvernul,— preşedintele Consiliului, d. Flandin, ministrul Educaţiei Naţionale, d. Mallarmé şi d. Herriot, care a fost şi preşedinte şi ministru, dar care şi-a adus aminte de vremea când scria viaţa Doamnei de Récamier, — toţi s'au arătat favorabili achiziţionării scrisorilor napoleoniene. Guvernul a pus o sumă însemnată la dispoziţia Bibliotecii Naţionale, rămânând ca aceasta să desăvârşească restul.

Dela început, administratorul general al Bibliotecii Naţionale, d. Julien Cain, a organizat o adevărată campanie de salvare a scrisorilor: a intervenit la diferiţi miniştri, a alimentat curiozitatea şi însufleţirea ziariştilor, a coordonat eforturile. Puteam oare lăsa să ni se mistue comoara în focul licitaţiei?

Din fericire, de câţiva ani Biblioteca Naţională se bucură de autonomie financiară. Consiliul de administraţie a fost convocat imediat şi, lucru necunoscut până acum în analele acestui mare aşezământ, Biblioteca Naţională a fost autorizată să contracteze un împrumut pentru a-şi da obolul său la efortul financiar al guvernului.

In seara de 17 Decembrie, o telegramă din Londra îi aduse d-lui Julien Cain vestea victoriei: scrisorile lui Napoleon s'au reîntors definitiv în Franţa, urmând să-şi aibă domiciliul în sanctuarul Manuscriselor Bibliotecii Naţionale.

■

Cele 318 scrisori ale lui Napoleon I către Maria-Luiza cuprind o perioadă de patru ani: cele două luni dinaintea sosirii la Compiègne a viitoarei împărătese, Februar—Martie 1810; călătoria în Nord, Mai 1810; campania din Rusia, Mai—Decembrie 1812; războiul contra Germaniei, April— Noembrie 1813; campania din Franţa, Februar—Martie 1814; şi epoca ce a urmat căderii Parisului, April—24 August 1814.

Ca să putem preţui marea valoare a acestor documente, va trebui să le aşezăm din nou în cadrul lor. Ar trebui deasemeni să ştim ce impresii au produs asupra împărătesei scrisorile împăratului; — dar cum nu-i cunoaştem răspunsurile, în afară de unul singur, vom fi siliţi să recurgem la corespondenţa intimă a Mariei Luiza către prietenele ei din tinereţă, căror a continua să le scrie la Viena.

Copyright by Biblioteca Naţională din Paris, *pentru Franţa. Pentru toate celelalte ţări, prin* United Feature Syndicate. *Reproducerile integrale sau parţiale — interzise. Toate drepturile rezervate.*

Omul Napoleon nu e cunoscut: el se pierde după eroul născut, desigur, dar şi fabricat după reţeta lui Plutarh.

Şi acest om merită interes; mai mult decât atâta: el merită iubire.

Pe acest om îl putem găsi: în atitudinea lui din insula Elba, unde administrează ca un subprefect, clădeşte ca un antreprenor, vorbeşte dialect corsican cu toată lumea şi acordă o iubire părintească, dar poate nu cu totul, întâii fetiţe căreia i-a făcut şi zestre.

Apoi — în notele micii Engleze de odinioară de la Sfânta Elena, unde, „Prometeu" legat de stâncă şi ars de soarele tropicelor, e un convorbitor plăcut şi glumeţ, care-şi face de lucru cu copiii care i răsar în cale.

Astfel, descoperirea de acuma, a scrisorilor către Maria Luiza, naiva şi — s'o spunem — prostuţa Vieneză, pricepută în supraveghierea prăjiturilor cari au creat la Parma, capitala ducatului ei de compensaţie, o tradiţie de pe urma căreia şi azi numai acolo se poate mânca prăjitura italiană, nu mă miră.

Napoleon era şi aşa, *şi poate pentrucă era* **şi aşa** *a fost şi Napoleon.*

Pentrucă numai din umanitatea cea mai adevărată şi cea mai completă se face şi eroul.

La frumoasele pagini ale vechiului meu coleg şi amic Charles de la Roncière, am adaus cu plăcere aceste rânduri, — în fruntea traducerii d-lui Blazian.

N. IORGA

Cererea oficială în căsătorie a Mariei-Luiza pentru împăratul Napoleon

Căsătoria Mariei-Luiza

— 1810 —

Oricât de ciudat ar părea, Josefina a renunţat la Napoleon; ea s'a gândit cea dintâi să-i găsească împăratului altă soţie. Contesa de Metternich, aflând la Malmaison acest lucru, îi împărtăşi la 3 Ianuarie 1810 soţului ei intenţia Josefinei. Erau de faţă fiul ei, Eugen de Beauharnais şi fiica ei, regina Ortansa.

„Ştiţi cu toţii că sufleteşte suntem Austriaci, declară regina Ortansa. Ei bine, închipuiţi-vă că fratele meu a avut cutezanţa de a sfătui pe împărat să ceară mâna arhiducesei".

Evenimentele încep să se precipite. La 10 Ianuarie, oficialitatea declară nulă căsătoria lui Napoleon cu Josefina. In felul acesta se evita împotrivirea clerului la căsătoria unui divorţat cu o prinţesă catolică.

Va fi însă o prinţesă catolică? Totul atârna de hotărîrea pe care urma să o ia împăratul. Se va opri la principesa engleză Charlotte-Augusta? La principesa imperială rusă Anna Pavlovna? La regina Ortansa a Olandei, care ar divorţa în prealabil?

Nu! Impăratul a ales-o pe candidata Josefinei: arhiducesa Maria-Luiza-Leopoldina-Carolina-Lucia, unul din cei treisprezece copii, pe care Maria-Tereza de Bourbon-Sicile i-a dat împăratului Francisc — al doilea în Germania şi întâiul ca nume în Austria.

Născută la 12 Decembrie 1791, Maria-Luiza are optsprezece ani.

La Viena a şi început să se vorbească de divorţul împăratului şi de noua căsătorie în perspectivă. Se va pune astfel capăt, printr'o alianţă matrimonială, luptelor istovitoare pe care le ducea din 1796 Austria împotriva lui Bonaparte,—lupte în urma cărora a pierdut Lombardia, Brisgaul şi malul stâng al Rinului prin tratatul dela Campo-Formio; Toscana, la Lunéville; Statele Veneţiene şi Tirolul, la Presburg, Carniola, Carintia, Friulul, Dalmaţia şi Galiţia, la Schönbrunn.

„Mi-e milă de biata prinţesă pe care o va alege, — scria la 10 Ianuarie arhiducesa Maria-Luiza prietenelor sale, contesa Colloredo şi Victoria de Poutet, fiica contesei din prima ei căsătorie; — căci sunt sigură că nu voi cădea eu victimă politicei... Napoleon se teme prea mult de un refuz şi nu s'a săturat încă de a ne face rău pentru a se hotărî să mă ceară pe mine; iar **Papă e prea bun ca să mă silească** la un pas atât de important".

„Ştiu că la Viena se pune la cale căsătoria mea cu marele Napoleon, scria ea la 23 Ianuarie tinerei sale prietene Victoria. Dacă lucrul acesta trebue să se întâmple, cred că voi fi singura care nu mă voi bucura!".

„Adesea femeia se schimbă, — şi (Napoleon trebuia s'o dovedească cu propria-i experienţă) e nebun cel ce se încrede într'însa!".

Ca să-l facă simpatic acestei tinere de optsprezece ani pe quadragenarul aureolat de glorie, Metternich a invocat raţiunea de Stat.

Napoleon, informat de către ambasadorul său Otto asupra chipului strălucitor de sănătate al Mariei-Luiza, nădăjdueşte să aibă dela dânsa un moştenitor, — şi nu se sfieşte s'o spună.

In această privinţă, scrisorile **achiziţionate de Biblioteca Naţională** aduc o preţioasă contribuţie asupra psihologiei amoroase a împăratului.

Până azi a fost publicată, în *Corespondenţa lui Napoleon*, numai prima dintre scrisori, care poartă data de 23 Februarie 1810, şi a fost păstrată în copie la Arhivele Statului, deoarece era o cerere oficială în căsătorie.

Iată această scrisoare:

Verişoară,

Strălucitele calităţi care disting persoana voastră ne-au inspirat dorinţa de-a o servi şi onora, adresându-ne împăratului, tatăl vostru, spre a-l ruga să ne încredinţeze fericirea Alteţei Voastre Imperiale. Am putea oare spera că veţi primi cu plăcere sentimentele care ne îndeamnă să facem acest demers? Putea-vom să ne mândrim că nu veţi fi îndemnată numai de datoria de-a vă asculta părinţii? Dacă cumva sentimentele Alteţei Voastre Imperiale ar înclina cât de puţin spre noi, ne vom da silinţa să le cultivăm cu atâta grijă şi vom căuta în aşa măsură să vă fim întru totul pe plac întotdeauna, încât ne mângâem cu gândul că vom izbuti cândva să vă fim agreabil. Acesta este scopul pe care-l urmărim şi pentru care o rugăm pe Alteţa Voastră să ne dea încuviinţarea.

Cu aceasta, verişoară, rugăm pe Dumnezeu să vă aibă în sfânta şi dreapta lui pază.

Vărul vostru

NAPOLEON

Rambouillet, 23 Februarie 1810.

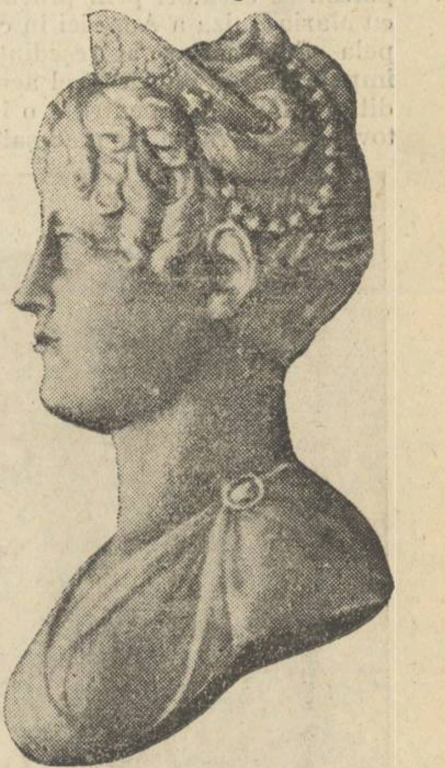
Şi, prin mareşalul Berthier, el îi trimise „verişoarei" portretul său.

Baronul Fain, secretarul împăratului, a schiţat silueta lui Napoleon la 40 de ani, în momentul când se căsătorea pentru a doua oară: Mic de statură, înalt numai de cinci picioare şi două palme, dar bine legat, cu gâtul cam scurt, „ şi poate chiar cu puţină burtă", buhăit, cu obrajii umflaţi, lipsiţi de culoare, cu capul rotund, fruntea lată şi înaltă, ochi albaştri-cenuşii, privirea blândă, nasul drept, gura graţioasă, dinţi frumoşi, — quadragenarul cu părul lins n'avea nimic care să displacă. Nu vedea prea bine şi avea nevoe adesea de lorgneta pe care o purta totdeauna la dânsul. „Oridecâteori lucra sau era preocupat, pe trăsăturile sale regulate se aşternea o umbră de severitate, dar în clipele de intimitate zâmbetul său devenea din nou prietenos. In afară de aceasta, pe niciun alt chip stările sufleteşti nu se întipăreau mai viu. Şi privirea care cu o clipă mai'nainte era plină de blândeţe, arunca dintr'odată fulgere".

Din prima scrisoare însă, Maria-Luiza nu i-a putut cunoaşte scrisul, deoarece Napoleon o dictase unui secretar. Dicta umblând: plimbatul ţinea tot timpul dictatului, — încet şi măsurat, însoţit din când în când de un tic care consista din a-şi mângâia garnitura mânecii.

Dragostea avea să-l supună chinului de a scrie cu propria-i mână: un ansamblu de litere indescifrabile şi fără legătură. Cuvintele erau scrise numai pe jumătate, spunea baronul Meneval, secretarul său. Nu putea să se recitească, sau nu voia să-şi dea osteneala. Dacă i se cerea vreo explicaţie, lua ciorna dela capăt, rupând sau aruncând în foc ce-a dictat. Bileţelele lui, puţinele rânduri pe care **le-a scris şi care nu cereau un efort al minţii, erau în general fără greşeli de ortografie. In** afară de câteva cuvinte care în chip statornic erau scrise greşit: *gabinet, Gaffarelli, enfanterie,* reminiscenţe ale limbii sale materne.

Maria Luiza a putut aprecia

pentru întâia dată asperităţile acestui scris, din scrisoarea datată *Paris, 25 Februarie 1810:*

Doamnă, Sora mea,

Succesul cererii ce i-am făcut Majestăţii Sale Impăratului, tatăl vostru, pentru a-şi da asentimentul la căsătoria noastră, e o dovadă foarte preţioasă a stimei şi consideraţiunii ce-mi acordă. Sunt foarte mişcat de consimţământul pe care şi Domnia Voastră vi-l daţi la o căsătorie care-mi umple inima de cea mai mare bucurie şi care e menită să-mi înfrumuseţeze viaţa. Aştept cu vie nerăbdare clipa care-i va grăbi înfăptuirea. Mă gândesc mai ales la străduinţele ce voi depune spre a vă face fericită în căsătorie; făgăduielile mele în această privinţă sunt cu atât mai sincere cu cât propria-mi fericire va fi ea însăşi legată de a voastră. Am însărcinat pe Prinţul de Neufchâtel, ambasadorul meu extraordinar şi plenipotenţiar, să vă înmâneze portretul meu. Vă rog să-l primiţi, drept chezăşia simţimintelor săpate în inima mea şi care vor fi totdeauna neschimbate.

Rămân, Doamnă, Sora mea, iubitorul vostru frate

NAPOLEON

Paris, 25 Februarie 1810

Protocolul ce trebuia ţinut în seamă faţă de Alteţa Sa Imperială nu era încă fixat în mintea lui Napoleon, căci prima scrisoare începea cu „Verişoară" *(„Ma cousine")*, a doua cu „Doamnă, Sora mea" *(„Madame ma Soeur")*, iar a treia, datată Tuileries, 25 Februarie, cu „Surioară" *(„Ma Soeur")*, ciudat fel de a se adresa unei prinţese pe care voia s'o facă soţia lui.

E drept că, atunci când căsătoria va fi un fapt împlinit, îi va scrie „Doamnă" *(„Madame")*, înainte de a-i spune ca un simplu burghez „Buna mea Luiza" *(„Ma bonne Louise")*.

Scrisoarea a treia avea următorul cuprins:

Surioară,

Aflu cât de minunat v'aţi purtat. Increderea ce-mi arătaţi în această împrejurare mi-e nespus de scumpă şi simt nevoia de a v'o mărturisi fără întârziere. Veţi avea oare bunătatea să înţelegeţi tot ceiace simt eu când aud spunându-se pretutindeni atâta bine despre Domnia-Voa-

Urmare în pag. II-a

stră şi despre frumoasele calităţi care vă vor face adorată de popoarele mele? Cât despre mine, Doamnă, aş vrea să pot depune eu însumi la picioarele Domniei-Voastre omagiile mele, nădejdile şi toate sentimentele tandre care-mi copleşesc inima. Dacă fericirea Alteţei Voastre Imperiale depinde numai de sinceritatea afecţiunii mele, atunci nimeni nu va fi mai fericită decât Domnia-Voastră. Gândul acesta îmi surâde şi-mi mângâe inima.

Bunul Vostru frate,

NAPOLEON

Tuileries, 25 Februarie 1810.

La 1 Martie, pleacă o scrisoare imperială, care „va sosi după celebrarea căsătoriei noastre", scria Napoleon; şi de pe acum el se adresa arhiducesei cu „Majestate".

Intr'adevăr, la 11 Martie, Napoleon se căsători prin procură cu Maria-Luiza a Austriei în capela Capuţinilor a reşedinţei imperiale din Viena. Şi el acredită pe lângă ea, pentru a o întovărăşi în Franţa, pe mareşalul Berthier, pe prinţul de Neufchâtel şi pe sora lui, Carolina Bonaparte, soţia lui Murat şi regina Neapolului.

Doamnă,

Scrisoarea aceasta vă va fi înmânată după celebrarea căsătoriei noastre. Toate scrisorile care vin din Viena nu vorbesc decât cu admiraţie despre frumoasele Voastre calităţi. Aştept cu cea mai mare nerăbdare să mă aflu lângă Majestatea Voastră. Dac'ar fi după mine, aş porni în galop şi aş fi la picioarele Voastre înainte de a se afla că am părăsit Parisul. Dar aceasta nu trebue să se întâmple. Prinţul de Neufchâtel va sta la ordinele Majestăţii Voastre în timpul călătoriei. Sora mea Carolina vrea să vă ţină tovărăşie; primiţi-o cu prietenie; e foarte bună cu mine. N'am decât un singur gând: să aflu ceiace poate să vă fie pe plac. Grija de a vă plăcea, Doamnă, va fi cea mai statornică şi mai frumoasă preocupare a vieţii mele.

NAPOLEON

1 Martie.

CEREMONIE DU MARIAGE DE L'EMPEREUR NAPOLEON AVEC MARIE LOUISE D'AUTRICHE

Ceramonia căsătoriei lui Napoleon cu Maria-Luiza

buţie toate resursele talentului său ca să-i fixeze trăsăturile într'un tablou în ulei. Iar un miniaturist reputat, Gérard, a avut-o deasemeni ca model.

Iată ce-i scrie Napoleon la primirea portretului:

Doamnă,

Am primit portretul Majestăţii Voastre. Impărăteasa Austriei a avut atenţiunea de a mi-l trimite. Mi se pare că regăsesc aci pecetea acelui suflet nobil care vă face atât de dragă tuturor acelora care vă cunosc, şi îndreptăţeşte toate speranţele pe care mi le-am pus în Majestatea Voastră. Veţi iubi, Doamnă, un soţ care urmăreşte mai presus de toate fericirea Voastră şi ale cărui drepturi se vor sprijini întotdeauna pe încrederea şi pe dragostea Voastră. Socotesc că sunteţi destul de aproape de Franţa şi vă aştept cu multă nerăbdare.

NAPOLEON

Paris, 20 Martie.

Nu posedăm scrisorile Mariei-Luiza, care „îl încântau" pe Impărat; — cuvântul e al secretarului lui Napoleon, baronul Meneval.

Răspunsurile acestea erau într'o franţuzească perfectă; iar sentimentele pe care le conţineau erau exprimate cu delicateţă şi măsură. Probabil regina Neapolului îi dădea o mână de ajutor.

In româneşte de H. BLAZIAN

(URMEAZĂ)

Varia

Iulian Krzyzanowski a scos la Lublin o foarte interesantă carte „Romanul polon în sec. 16", romanul haiducesc şi cavaleresc, răspândit în toată Europa apuseană. Insistă asupra romanelor polone medievale scrise de Kromer şi Kochanowski. Tot atât de interesant este şi volumul II al lucrării deja cunoscute *„Istoria vechilor obiceiuri poloneze"* scrisă de Ian St. Bystron, despre care am vorbit la timp. E o lucrare scrisă cu multă erudiţie.

MARIA-LUIZA

Se spune că dragostea orbeşte. N'a fost cazul Mariei Luiza când a deschis scrisoarea imperială.

„Alteţa Sa Imperială Arhiducesa, — afirma o corespondenţă vieneză din 9 Mai, publicată în *Gazette de France*, — a primit o scrisoare scrisă de mâna Majestăţii Sale Impăratul Francezilor, prin care îi mulţumeşte în modul cel mai înduioşător că şi-a părăsit pentru dânsul pe augustul său părinte, familia şi ţara. Se ştie că Majestatea Sa scrie extrem de repede, ceiace face ca scrisul său să fie descifrat cu greutate de cei care nu sunt deprinşi a-l ceti. Arhiducesa Maria Luiza însă, spre uimirea tuturora, a cetit scrisoarea cu aceiaşi uşurinţă cum ar fi cetit propriu-i scris".

Cererea în căsătorie a fost făcută în chip solemn la 8 Mai. Ambasadorul extraordinar al lui Napoleon, mareşalul Berthier, primit la coborârea din trăsură de marele mareşal al Curţii, a fost introdus în sala tronului, unde Impăratul Francisc se afla sub un baldachin, înconjurat de familie şi de suita sa. Cererea a fost primită, şi Maria Luiza — autorizată să-şi prindă la gât portretul lui Napoleon, pe care-l adusese pe o perniţă un cavaler al ambasadei.

Impăratul îşi asociază la fericirea sa poporul, căruia această tânără femee îi va fi „o mamă duioasă". Şi, cu un cuvânt din inimă, Napoleon ia parte la durerea pe care o încearcă Maria-Luiza, părăsind Viena şi palatul părintesc: „Suferinţele Voastre sunt şi ale mele".

Doamnă,

Sper că Majestatea Voastră va primi scrisoarea aceasta la Braunau şi chiar mai aproape. Număr clipele; zilele mi se par lungi; şi va fi tot aşa până când voi avea fericirea să vă pot vedea. Poporul meu îmi împărtăşeşte nerăbdarea. Am afirmat că veţi fi o mamă duioasă pentru Francezi, şi veţi găsi intr'înşii, Doamnă, copii care vă adoră. Nădăjduesc că aţi fost încredinţată de sinceritatea dragostei mele şi că n'aveţi nicio dezamăgire; dar sunt nerăbdător să aflu că îmi purtaţi aceiaşi afecţiune. Fiţi încredinţată că nu există nimeni pe pământ care să vă fie mai aproape sufleteşte şi mai iubitor decât mine.

NAPOLEON

10 Martie 1810.

Peste cinci zile, Impăratul îi scrie din nou:

Doamnă,

Lauriston mi-a adus la cunoştinţă toate lucrurile amabile pe care aţi avut bunătatea să i le spuneţi, şi-mi vorbeşte despre Majestatea Voastră în termeni care, fără să adauge nimic la frumoasa părere ce mi-am făcut despre alesele Voastre calităţi, mă mişcă totuş profund. In ceasul acesta aţi plecat din Viena. Imi dau seama de părerile de rău pe care le încercaţi; toate suferinţele Voastre sunt şi ale mele. Mă gândesc la Majestatea Voastră; aş vrea să vă ghicesc dorinţele şi să fiu vrednic de inima Voastră. Ingăduiţi-mi, Doamnă, să sper că mă veţi ajuta nu numai s'o câştig, dar s'o cuceresc în întregime. Nădejdea aceasta îmi e necesară şi mă face fericit.

NAPOLEON

15 Martie 1810.

La sosirea portretului Mariei-Luiza, care „poartă pecetea unui suflet nobil", Napoleon se înflăcărează din ce în ce mai mult. Generalului fericit, fiica Cezarilor îi aduce prospeţimea sa.

Cei mai reputaţi maeştri vienezi au lucrat la portretul prinţesei. Celebrul Lampi, pe care, spune legenda, niciun artist modern nu-l egalează în perfecţiunea coloritului, a pus la contri-

FRANCISCUS I

FRANCISC I

CRONICA ŞAHULUI

Adresa redacţiei acestei rubrici:
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, Bucureşti I.*

Olimpiada din Varşovia

In vara anului acesta, F. I. D. E. organizează cu ocazia congresului său anual, un mare concurs de şah, la care vor lua parte maeştrii tuturor ţărilor din lume, afiliate la F. I. D. E.

Pregătirile au început în majoritatea ţărilor, fiecare stat dorind să facă o figură cât mai frumoasă. S'au constituit comitete de selecţie speciale, cari să urmărească pe şahişti, să-i antreneze şi să formeze echipe demne de-a reprezenta ţara lor.

Şahul, deşi joc cerebral, psihologic, a cărui principală calitate este educarea inteligenţii, este un sport. Dar pe când majoritatea sporturilor urmăresc o desvoltare fizică perfectă a individului, şahul are ca scop desvoltarea raţiunii umane şi a intelectului.

In toate sporturile, oridecâte ori am fost reprezentat în străinătate, au început pregătirile cu luni de zile înainte. Insă în şah, la noi în ţară, situaţia este cu totul alta. Frământările din sânul şahului românesc au dat ca rezultat complecta părăsire a activităţii şahului pur, în favoarea politicii şahiste, care dăunează profund intereselor superioare ale acestui joc nobil. In loc de-a avea nişte conducători capabili, energici şi dezinteresaţi, şahul românesc are în fruntea lui două organizaţii separate, sterile şi provocatoare de disensiuni şi de polemici nesfârşite.

Atacurile personale alternează cu insultele şi cu intrigile. „Unirea celor două federaţii nu se poate face — spune F. R. S. — decât fără patru persoane, cari s'au dovedit...".

F. C. Ş. R. admite unirea, dar fără Cristian Leu ca preşedinte.

De ce câteva persoane să împiedice unirea a unui enorm număr de şahişti români?

Dece câteva persoane să provoace decăderea şahului românesc şi neafirmarea lui în străinătate?

Dece interese personale să predomine interesului general al şahului românesc?

Aceste întrebări nu au răspuns şi este clar că opinia publică şahistă îşi dă seama de trista situaţie în care se găseşte acest nobil joc la noi.

Dar să revenim la Olimpiada din Varşovia din vara acestui an. Jucătorii buni de şah sunt într'o profundă scădere de formă. Erdely a ieşit al III-lea la campionatul Capitalei organizat de F. R. S., în plină eclipsă de formă. Israilovici a declarat singur că nu e în formă. Restul jucătorilor F. R. S.-işti la fel.

In tabara cealaltă, la F. C. S. R. situaţia e mai rea. Jucătorii preferă sporturi de cafenea, bridge, biliard, etc. Probabil că nu ţin prea mult la educarea inteligenţii, de care au atâta nevoie!

Dar F. C. S. R. nu mai există decât virtual...

Afară de cercul „Tura" care are o activitate destul de intensă, restul cercurilor F. C. S. R-iste zac într'o amorţeală vecinică.

F. R. S. va trimite jucători de şah la Varşovia, ea fiind afiliată la F. I. D. E. Cari vor fi oare reprezentanţii noştri la acest mare concurs? Credem că se va recurge la talente tinere, dar fără rutină şi la rataţi. Iar marii jucători, maeştri şi foşti campioni în vremurile bune ale şahului nostru, vor sta în faţa unei mese de biliard sau de bridge, sau din neantrenament, sau din motivul că nu sunt la F. R. S., ei vor străluci prin absenţă. Viitorul şahului românesc este sumbru prin prizma concluziilor de mai sus.

In ceasul al douăsprezecilea, el se mai poate salva. O acţiune energică de protest din partea tuturor cercurilor din ţară către F. R. S. şi F. C. S. R. pentru încetarea frământărilor; eliminarea din rândurilor şahiştilor români a intruşilor cari se erijează în conducători din pure ambiţii personale; unificarea federaţiilor într'o Federaţie unică, printr'un congres; o propagandă intensă de presa şahistă română pentru această fuziune, făcută cu multă obiectivitate; o pregătire serioasă, făcută cu multă seriozitate în vederea Olimpiadei, toate acestea deziderate ce se cer imperios satisfăcute de către toţi cei ce sunt devotaţi şahului românesc.

PROBLEMA No. 875

— *Din concursul internaţional „in memoriam* **W. Pauly**" —

— **Asymmetric Twins** — (136)

7 + 3 = 10

Ajutor invers 2 ‡

Gemen: Cu un câmp în diagonală spre stânga mai jos (Rf5 la é4, etc.

Hilfszüger-Selbstmatt 2-er.

Zwilling: Die Stellung soll in der Diagonale nach links mit einem Felde hinunter verschoben werden (Kf5 nach é4 u. s. w.)

PROBLEMA No. 876

— *Din concursul internaţional „in memoriam* **W. Pauly**" —

— 374 — (137)

3 + 3 = 6

Ajutor invers 2 ‡

Gemen: Tf6 la d4.

Selbstmatt-Hilszüger 2-er

Zwilling: Tf6 nach d4.

Problemele noastre sintetice

Rezultatul

Problema I-a este de † S. Loyd şi are următoarea poziţie: *Alb.* Rc5, Dh1, Tg2, Th3, Nd2, Cf7. *Negru.* Ré4, Nd1, Ch2, Pé6. Cu Td3 în loc de Th3 ar merge dubla-soluţie. 1. Td4×. In loc de Th3, poate fi Tf5.

Problema II-a este de K. Folster şi are următoarea poziţie: *Alb.* Ré7, Dd2, Cd6, Pd3, é2. *Negru.* Ré5, Td1, Pd4, d5, f4. In loc de Td1 se poate adăuga un pion negru la g6 sau g7.

Fără Td1 merge dubla-soluţie: 1. Dc1!

Problema III-a este de W. Karsch şi are următoarea poziţie: *Alb.* Rh3, Dg4, Td6, Cg2. *Negru:* Re4, Nf4, Pg5. Mai sunt şi alte poziţii corecte.

Premiile

I. Dr. L. Lazarus, Bucureşti „Miscellanea Recreativa" o colecţie de probleme strălucite de F. Mendes de Moraes.

II. R. Helmuh Dees, Mannheim — Colecţia „Revistei Române de Şah" pe 1934.

III. Paul Leibovici, Iaşi — romanul d-lui Mihail Sadoveanu „Aventurile Şahului".

Concursul de deslegări

Din cauză că problemele din concursul internaţional „in memoriam *W. Pauly*" sunt probabil prea grele, am primit în ultimul timp prea puţine soluţii. Fiindcă concursul de deslegări nu a dat rezultatele aşteptate, anulăm acest concurs. Pentru a răsplăti munca celor ce ne-au trimis mai multe soluţii, le dăm *fiecăruia* câte un premiu, constând dintr'o colecţie din „Revista Română de Şah" sau o revistă de şah străină.

Mai jos dăm numele celor premiaţi: Herman Kahl-Lauenburg, Pentti Sola-Helsinki, ing. I. B. Florescu—Bucureşti, Val. Oniţiu—Sibiu, N. Văgâi—Lipcani, ing. Gh. Moerjiţchi—Ploeşti, Salomon Rosenfeld—Bucureşti, Beno Blasbalg—Bucureşti, O. Niculescu—Bucureşti, Mircea Pavelescu—Constanţa.

Lösungsturnier

Da die Aufgaben des Lösungswettbewerbs im „Internationalen *W. Pauly*-Gedenkturnier anscheinend überaus schwierige sind, erhielten wir in letzter Zeit nur sehr spärliche Einsendungen, deshalb wir diesen Lösungswettbewerb zu annulieren gezwungen sind. Um jedoch die Mühe aller derjenigen, die uns mehrere Lösungen einsadten, zu vergelten, geben wir einen jeden der unten genannten, einen Preis, bestehend aus je einem Jahrgange der „Revista Română de Şah" oder einer ausländischen Schachzeitschrift. Preise erhalten: Pentti Sola-Helsinki, Hermann Kahl-Lauenburg, Ing. B. Florescu, Solomon Rosenfeld, Benno Blasbalg, O. Nicolescu, alle in Bucureşti, Val. Oniţiu-Sibiu, N. Văgâi-Lipcani, Ing. Gh. Mocrjitchi-Ploeşti und Mircea Pavelescu-Constanţa.

*

Der Verfasser des Problems mit Motto: **„Cum grano salis"**, *Direkter 3-er, (Ka2—Ka4) wird hœflichst ersucht uns seine Adresse umgehend mitzuteilen.*

PROBLEMA No. 877

— *Din concursul internaţional „in memoriam* **W. Pauly**" —

— **Anaxagoras-Anaximenes** — (138)

2 + 5 = 7

Ajutor invers 3 ‡

Gemen: Cb8 la h1.

Hilfszüger-Selbstmatt 3-er.

Zwilling: Sb8 nach h1.

PROBLEMA No. 878

— *Din concursul internaţional „in memoriam* **W. Pauly**" —

— **Tema Pauly** — (139)

3 + 3 = 6

Ajutor invers 3 ‡

Gemen: Tf8 la é8 (J. Ap.).

Hilfszüger-Selbsmatt 3-er.

Zwilling: Tf8 nach é8 (Satzspiel).

PROBLEMA No. 879

— *Din concursul internaţional „in memoriam* **W. Pauly**" —

— **Jenny Lind** — (140)

8 + 3 = 12

Ajutor invers 4 ‡

Hilfszüger—Selbstmatt 4-er.

PROBLEMA No. 880

— *Din concursul internaţional „in memoriam* **W. Pauly**" —

— **Rubicon** — (141)

8 + 3 = 12

Ajutor invers 4 ‡

Hilfszüger—Selbstmatt 4-er.

Şaş-Matt

Este numele ziarului de specialitate ce va apare săptămânal dela 23 Februarie. Directorul ziarului este un eminent şahist, d. S. Thau. Problemist distins, d-sa a avut un rol mare în evoluţia mişcării şahiste bucureştene. Ziarul „Şah-Mat" va cuprinde un material extrem de bogat, având de colaboratori pe: Mihail Sadoveanu, Cezar Petrescu, Ioan Gudju, ing. Ştefan Ionescu, Paul Leibovici, N. Gh. Popescu-Rebus, S. Israilovici, Dinu Negreanu, etc.

Obiectivitatea ziarului săptămânal rezultă chiar din numele colaboratorilor lui. Secretar de redacţie va fi cunoscutul problemist d. av. Sady Barber. Numărul va conţine 4 pagini şi se va vinde cu 3 lei.

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREAUN

Tablete

Condiţii

Inainte de alte foloase pe care le-ar aduce un Sindicat profesional scriitoricesc membrilor lui, trebue pus folosul de educaţie şi continuitate.

Nimeni nu scrie nici pentru un veac nici pentru sfertul lui. Varietatea e atît de utilă vieţii intelectuale încât se poate justifica şi necredinţa: varietate în indivizi şi varietate în ansamblul epocii, epoci de câte zece şi de câte cinci ani horticoli... Singurul lucru pe care-l tolerează nevoia permanentă de schimbare este persistenţa personalităţii bine marcată, dacă şi aceasta avere este o bogăţie. Cam toată lumea scrie pentru ceasul în care a scris. Poate că se mai găsesc câţiva beatificaţi, dintre camarazii cu adevărat mediocri şi inteligenţi, în boema eternităţii, încredinţaţi că atunci când ei repetă de trei ori Vai! vai! vai!... spun altceva decât cuvântul şi că şi sensului lăuntric al silabei goale îi asigură vecia o carieră.

Desigur că după ce ţi s'au vândut bine câteva volume, te pui în situaţia filosofică a negustorului care a strâns capital şi doreste un loc de senator. Te intercalezi într'o teorie, intri în orba culturală, candidezi la un apostolat atunci când în realitate ai făcut faţă unui contract, ca să iei nişte gologani. Specia sporeşte, autorii se produc în serie, gustul literaturii aduce gustul editurii. Nefericiţi editori! în treacăt fie zis.

Situaţia este, fără înconjur, detestabilă. Purtătorii unei pălării vechi socotesc industrializarea şi profesionalizarea literaturii şi a presei ca o prostituare. Nu ştii ce loc precis îşi alege sensibilitatea virginală ca să se înfioreze, dar ei ţin la fecioria locală, chit să utilizeze pentru nevoile practice regiuni sufleteşti mai brute pentru a căpăta gologani, fie chiar dela un post de agent acoperit. Este sensibilitate şi sensibilitate.

Profesionalizarea are meritul că pune pe individ într'o categorie socialmente exprimată, în care el poate să dea un randament salariat, cu atât mai agreabil bine înţeles cu cât meritul individualităţii îi multiplică faţetele. Strict obligatoriu nu este să ai ceeace se chiamă talent, în toate literaturile lumii aflându-se o uriaşă cantitate de borhot acceptabil. Nimeni nu are să afirme nici că scrisul obligator e mai prost decât cel de inspiraţie. Lăsat la inspiraţia lui, artistul îşi schimbă automatic toate ideile, găsindu-şi-le proaste, dacă e inteligent, dat fiind că dulcea otravă atacă toate substanţele menite să răsune în pielea tăbăcită a tobei, împiedicând pe scriitor să vocifereze măcar cu cerneală. Dar când ziua şi ora precisă implică manuscris, deci salariu, manuscrisul trebue făcut — şi experienţa afirmă că asemenea manuscris e mai bun decât articolul clocit săptămânal şi ani întregi.

Aţi văzut ce infect îşi frazează o idee mare, câte un profesor universitar, învăţat şi nicidecât imbecil, pe care a purtat-o în cap 20 de ani. De multe ori, fireşte, el descoperă aşteptând, dopul dela sticlă şi studiul lui, în sfârşit publicat, şi amuzant. Dar în general, el e salvat numai de prietenia unui băiat de la o gazetă, care mult mai puţin erudit decât savantul, câştică din harţa cotidiană cu manuscrisul expresia profesională, care nu se învaţă nici dela 60 de ani nici dela 60 de mii de lei apuntament lunar în sus.

Beneficiul moral al inginerului rezidă în conştiinţa profesională. Când i-ai spune că e mai mare sau mai mic inginer decât altul şi că dacă e mic trebue să moară de foame, el înţelege măsurile verbale în raport cu volumul de fabricaţie. Noţiunea de inginer talentat nu intră în mijloacele lui. Inginerii, fiindcă vorbim de ei, au în România organizaţia socială poate că cea mai puternică din punctul de vedere profesional. Ei nu se scuipă nici de jos în sus nici de sus în jos şi nu se văd ameninţaţi cu suprimarea, după fiecare nouă promoţie a Şcolii Politechnice. Noii ingineri se înscriu lângă inginerii vechi şi gospodăria profesională nu şomează.

Că unii au construit cisterne şi conducte şi clădiri de stil grec nu-i împiedică pe ceilalţi să se cantoneze în cubism. E un moment în desvoltarea de ansamblu când devin cubişti şi negustorii de ciorbă de burtă, care doresc să-şi edifice un domiciliu.

La un Sindicat al scriitorilor criteriul e de profesie strictă şi necesitatea apărării intereselor în bloc impune o conduită şi o solidaritate. Experienţele variate converg într'un efort şi suma rezultatelor e avantagioasă. Sunt societăţi care vor să-şi îngroape membrii cu steag şi cu prezenţa membrilor în viaţă, indiferent de culoarea lor de mustaţă şi de faza intelectuală. Un sindicat scriitoricesc ar putea să râvnească pentru membrii lui, măcar la un salariu bine plătit şi dacă se poate, cu atât mai bine, la un confort. Această vorbă englezească, aş explica pentru colegii care nu-i cunosc pedanteria, că nu însemnează cinematograf.

Este nevoe însă de o preparare catichetică. Intâi, scriitorul, dacă e vechi, bătrân—cu toate că nu există scriitor bătrân, — să nu-şi închipue că a făcut gaură în cer cu o carte sau cu 20 sau cu 200 câte o scris. Dacă nu le scria tot aia era, dar mai bine poate că le-a scris, cu toate că... Dumnezeu să mă ierte... Al doilea, dacă e tânăr—ciudată tinereţe: câţi ani ai?—să nu-şi închipue că va face el vreodată ceva simţitor mai bun şi mai durabil decît precedentul. De cele mai multe ori subt acest raport scriitorul tânăr e tot atât de stupid infatuat ca şi scriitorul bătrân şi atât mai enervant cu cât el nici n'a fost în stare să facă încă nimic în ceasul monumentalizării unui ifos de june cretin. Ca şi mulţi dintre bătrîni.

T. ARGHEZI

Scrisoare deschisă

d-lui Al. O. Teodoreanu

(cu prilejul apariţiei lui Karl ba[illegible]rkurzeitung)

Ingrijorată fiind de-a voastră boală,
Vă scriu câteva rânduri tremurate...
De-acel jurnal glumeţ sânt provocate,
Căci, vai, mă tem că el va face şcoală!

Desigur, regretăm cu toţii chinul
Ce v'a făcut să părăsiţi amicii,
Sarmalele, plăcintele şi vinul
Şi „finele" ce-ades urmează „micii" !

Compătimim spumosul spirit galic
Atât de-apreciat pela banchete,
Silit s'amuze-acum slovace fete,
Cu şolduri mari şi râsul dur, metalic.

Dar, după cum am spus, ne temem foarte,
(Ştiţi, bunele exemple se imită)
Ca barzii noştri — cei ce nu-s pe moarte —
Şi ei un „Zeitung" să nu ne trimită !

Căci ne'ndoelnic, nu-i Român pe lume,
Să nu-l doară rinichii sau ficaţii...
Nu cruţă zeii, vai, nici literaţii,
Dovadă, pe jurnal, al vostru nume.

Oricum, ideea fiind îmbietoare,
De câte ori şi-or scoate-o bătătură,
Vor bea sifon, şi-or pune lipitoare,
Noi vom citi un nou „Jurnal de cură" !

Iar mai târziu ne-or cere şi parale
(Pentru o cură 'ntr'un ţinut exotic...)
Jurnalul lor va fi tot mai narcotic
Şi totul... doar din vina Dumitale !

Chiar te-or parodia maestre-al glumii,
Aşa cum a păţit şi Topîrceanu.
Vei ispăşi păcatul lumii:
Catrenele vor curge cu toptanul!

O, Doamne! Doar la Tine ni-e scăparea!
Te implorăm noi cititorii, sclavii
Destul scriu sănătoşii, iar bolnavii
S'aştepte 'n tihnă mila-Ţi şi 'ndurarea !

Iaşi 1935

Z. CL.

I. Theodorescu-Sion — Compoziţie

Plastica

D-l *I. Theodorescu-Sion* aduce la Fundaţia Dalles lucrări de remarcabil rafinament artistic.

Când pictorul acesta îşi va strânge laolaltă operele caracteristice într'o expoziţie retrospectivă, atunci desigur cercetătorii îşi vor putea da seama de varietatea creaţiei sale artistice. şi de mijloacele atât de complexe întrebuinţate pentru exprimarea unui temperament necontenit frământat de tainele meşteşugului.

D-l Theodorescu-Sion a îngrămădit dealungul anilor o operă vastă, împărţită în epoci care stărue luminoasă în amintirea noastră. D-sa este aproape singurul artist dintre contimporani, care a desfăşurat în decursul unei rodnice activităţi, nenumărate faţete. Şi tot atât de singular este şi în ceiace priveşte producţia. D-l Sion a pictat foarte mult. De o bucată de vreme, d-sa expune în fiecare an. Varietatea expresiilor sale artistice decurge fără îndoială şi din această prodigioasă putere de creaţie. Artistul s'a pătruns de adevărul că arta, înainte de toate, e muncă neîntreruptă şi experienţă de fiecare zi.

Odată lămurită o problemă, d. Theodorescu-Sion şi-a găsit toate satisfacţiile în ea şi n'a mai revenit. Mergând mereu alte căi, pictorul a ţinut întotdeauna seamă de orientările bogate ale drumului străbătut. Deaceia, desigur, o operă de acum zece ani, bunăoară, nu mai seamănă cu una de astăzi. Deosebirea nu stă numai în tecnica propriu-zisă, dar ea e comandată de însăşi emotivitatea artistului.

Nu vom spune prinurmare un lucru nou, dacă vom constata

Riza Propst Krald — Nuduri

că expoziţia de anul acesta a d-lui Theodorescu-Sion este un pas mai departe, un pas nou în ascunzişurile ineditului, un pas spre noui adevăruri.

In legile ei fundamentale, expoziţia actuală este în linia firească a manifestărilor d-lui Sion. Pictorul a rămas, în ţinuta sa generală, acelaş compozitor echilibrat, acelaş armonist clasic. Linia i-a fost totdeauna disciplinată ; culoarea — simfonică. Şi totuşi diferenţele dela opera unui an la a celuilalt sunt destul de evidente. Se remarcă în atitudinea sa artistică, cerebralitatea unui pictor conştient, lucid, de normală umanitate. Din linii normale şi din culori fireşti, d. Theodorescu-Sion şi-a cucerit originalitatea, a ajuns la noutate continuă, cercetând, frământând şi potrivind expresii cromatice după ritmul sufletesc al omului care are ceva de spus.

D-l Sion nu deformează, nu urmăreşte stridenţele, nu caută „frumosul" în dezacorduri, în neînţeles şi în urît. Pictura d-sale e clară, latină ca esenţă şi decorativă în structura ei.

Despre producţia actuală am putea spune în două cuvinte că este o pictură clasică de viziune modernă.

Cu învăţăminte foarte vechi, d. Sion se exprimă în spiritul zilelor noastre. In toate tablourile dela Dalles vibrează un **frumos care de veacuri încântă** lumea, trecut prin senzibilitate nouă.

Poate că evoluţia d-lui Theodorescu-Sion a avut un traseu bine definit, la capătul căruia trebuia să se găsească spontaneitatea, puritatea şi delicateţa picturii de astăzi. Şi totuşi nu suntem siguri. Artistul ne-a învăţat de mult cu surprizele. Oricare ar fi drumul de mâne, suntem datori să accentuăm că stadiul actual al artei d-lui Sion se găseşte la un nivel dela care vor putea porni toate luminile viitoare.

■

Cu totul altfel se defineşte personalitatea d-nei *Elena Serova-Medrea*, care expune într'o sală alăturată.

D-na Medrea este o apariţie desigur aparte în plastica românească. O îmbinare de graţie şi inerţie, care nu-i decât ecoul unei vădite senzualităţi, se desfăşoară în toate subiectele sculpturii d-sale. De când o cunoaştem, îi întâlnim mereu aproape aceleaşi subiecte, în variante şi reluări ce-şi caută expresia definitivă.

Idile de dragoste, de cântec şi de dans, — acesta e câmpul de inspiraţie al artistei. Oridecâteori ni se înfăţişează un subiect nou, suntem siguri că motivul va reveni în varii ipostaze, trasându-şi astfel drumul desăvîrşirii sale.

D-na Serova-Medrea e conştientă de greutatea realizării unei figurine; ceiace nu putem spune despre mulţi dintre sculptorii noştri, care se hazardează să înfăptuiască monumente de dimensiuni, dând astfel loc la consecinţe artistice de multe

Leon Viorescu — Natură moartă

ori primejdioase pentru arta şi estetica ţării.

Cu această conştiinţă deplină a însufleţirii materialului, d-na Medrea a realizat câteva statuete originale, de-o frumuseţă plastică desăvârşită, care nu sunt simple momente de amuzament, de recreaţie artistică, — ci avântate sinteze de gând şi sentiment.

In ceiace priveşte sculptura colorată, în aceste lucrări artista nu urmăreşte desigur să realizeze un compromis între pictură şi sculptură, ci numai să dea indicaţiuni pentru înfăptuirea unei ceramice de artă.

H. BLAZIAN

ANGHEL RADEFF

Şuvoiul ciobanului

Legend bulgărească

Soarele stacojiu ca focul, în retragerea-i majestuoasă, atinsese crestele albastre. Pe cerul senin şi limpede ca apa, dungile roşii vibrau ca nişte flăcări. Dinspre răsărit se apropiau nouraşi întunecaţi asemeni unor porumbei cenuşii cu aripile întinse ce păreau că vestesc noaptea. Adierea vântului de seară aducea de departe, de la Roşiţa, pe undele-i îmbălsămate, îngânarea melodioasă a flautului lui Ghenco.

Şuvoiul turbure, vijelios, răspundea ropotind fluerului lui Ghenco ciobanul, care, cu picioarele legănându-le deasupra apei albastre, aşezat pe trunchiul unui copac bătrân jertfit, cânta de dor şi uitare. Şi în vreme ce privirea lui se pierdea în apusul sângeros, sufletu-i era scăldat în tonurile molatece şi jalnice ale flautului.

Isonul îl ţineau clopoţeii oilor grăsune, care, în jurul lui, păşteau cu lăcomie iarba fragedă. Din când in când, ridicau spre el ochii lor buni şi umezi mai repetau ca o întrebare monotona lor vorbire be-e-e-e-e şi iar se întorceau la iarba verde.

Ghenco îşi continua cântul îngândurat, vrăjit. Inaintea lui i se părea că vede plutind deasupra apei turburi a vadului chipul Lenei care-i zâmbea. Părul ei bălan şi inelat îl îmbăta iar ochii-i negri îi pătrundeau în inimă ca o săgeată. El o iubeşte mult şi cum va trece Sfânta Maria cea mare, are să o ceară de nevastă. Dar iată că în privirea ei adâncă el zăreşte chipul întunecat şi negricios al lui Ralcea, veşnic în mânie şi gata de răzbunare, iar printre notele de dor ale cavalului, Ghenco parcă auzea vocea lui Ralcea: „atâta vreme cât trăeşte Ralcea, prin foc şi potop am să trec, dar Lena n'are să fie nevasta lui Ghenco".

Umbra neagră a unui om îşi făcea drum încet, cu mare băgare de seamă, printre oi, îndreptându-se spre Ghenco.

Cânii coborâseră jos la râu, gonind stăncuţele din piatră în piatră.

Umbra neagră se apropie cercetând cu atenţie şi ajunsă la spatele lui Ghenco îi dădu un brânci cu toată puterea.

Ghenco se rostogoli de pe trunchiu. Flautul îi sări din mână şi se scufundă în apele turburi ale râului. După el, cu capul în jos, s'a cufundat şi Ghenco. Apele s'au deschis şi l-au înghiţit.

Umbra neagră s'a ascuns după copaci.

Şuvoiul turbure spumegă cu mai multă putere, izbind pietrele, bucuros parcă pentru noua jertfă. Oile privesc trist, trist de tot spre trunchiul singuratec, behăie prelung şi iar se întorc la iarba gustoasă.

Cei trei câni voinici, ciobăneşti, Caraman, Şaro şi Murgo se întorceau spre turmă. Dintr'odată, ca nişte nebuni se lăsară spre malul apei, lătrând furioşi, zgâriind pământul. Se întorceau căutând, când la dreapta când la stânga, se împingeau unul pe altul şi din ce în ce lătrau mai furios. Tot părul lui Caraman se sbârlise şi se făcuse spinos ca un ariciu. Lătră odată şi încă odată, apoi mârâi ceva în limba lui câinească şi se aruncă în apele turburi.

Caraman îi ţinea piept în mersul ei dar apa mai tare îl încercui. Lătră încă odată şi încă odată, apoi se cufundă în cercurile apei mohorâte şi spumoase.

Şaro şi Murgu alergau încă pe mal, lătrând răguşit.

Incepuse să cadă noaptea, o noapte întunecată, fără stele.

Oile fugiră spre mal, răsleţe. Şaro şi Murgu, cu picioarele pe trunchiu, miroseau lemnul, apoi ridicară spre cer ochii umezi şi boturile întrebătoare.

— Au-au-au-u-u-u! îşi trimiseră în noapte urletul lor jalnic care se prelungi până departe, întinzându-se pe ambele maluri ale râului, coborând apoi la vale şi însoţind astfel întunericul adânc până în sat. Işi plângeau stăpânul şi fratele credincios.

. . . .

Pe la miezul nopţii, sătenii auzind încă urletul jalnic al cânilor, veniră să caute pe Ghenco. Apropiindu-se de mal erau întâmpinaţi de Şaro şi Murgu care-i priveau ameninţător şi care nu lăsau pe nimeni să se apropie de apă. Cu mare greutate izbutiră totuşi să ajungă la mal. Căutară toată noaptea şi a doua zi către seară, cu prăjini şi plasă, aruncându-le mereu în apă şi scoţându-le tot goale. Părea că-i înghiţise pământul.

Nimeni nu ştia nimic, nu văzuse nimic. Cel care ştia, tăcea.

Ghenco era singurul copil la tatăl şi mama sa, singura lor mângâiere.

Pentru ca să aibă unde-şi plânge durerea, mama lui Ghenco adună câte-va vestminte ale băiatului, se duse cu preotul la cimitir, făcu o rugăciune şi îngropă hainele. Din zori bătrâna mamă se ducea la mormânt, stătea toată ziua singură acolo şi numai seara, cu ochii arşi de plâns, pleca de lângă groapă, mai mult moartă decât vie.

. . . .

Trecură săptămâni şi satul începuse să uite pe Ghenco. Numai seara târziu, odată cu ropotul apei spumoase de lângă trunchiu se auzeau parcă vibraţiunile unui fluer, însoţit din când în când de urletul prelung al lui Caraman.

Şuvoiul albastru a fost botezat „Şuvoiul Ciobanului".

Cinci săptămâni după moartea lui Ghenco, Lena se logodi cu Ralcea iar în a şasea săptămână făcură nunta. Ralcea nu era bucuros însă. Tristă era şi Lena. Pe faţa lui Ralcea era aşternută o durere tăcută şi mai ales atunci când se vorbea de Ghenco. Gurile rele, după nuntă, spuneau multe despre el, ceia ce-l supăra şi-l făcea să devină şi mai trist şi mai singuratec. Fugea de toată lumea. Seara era grăbit să ajungă cât mai de vreme acasă, intra în pimniţă şi se uita cu o atenţie înfricoşată prin ferestruica ce da înspre râu la şuvoiul ciobanului. I se părea că aude cântecul de fluer şi îngrozit şi pa... a repede şi pleca să se culce.

Intr'o seară Lena se înapoie foarte târziu dela vie. Galbenă, intră în odaie şi neputând rosti un cuvânt se aşeză în pat. Ochii îi erau împăienjeniţi şi începu să delireze:

— Ghenco... Ghenco... cânele, ah! câinele tău m'a muşcat! auleu... auleu... măicuţă, măicuţă, măicuţă!... El... el este!... L-am văzut... l-am văzut... Ghenco! Ghenco!... Cânele!...

Toţi stăteau în jurul ei, muţi şi galbeni, mama, soacra, sora şi Ralcea alb ca pânza.

Vântul împinse portiţa dela pivniţă şi prin ferestruica întredeschisă, se auzi din depărtare cântecul de flaut.

Toţi se priviră înspăimântaţi şi rămaseră încremeniţi, auzind acel geamăt trist şi jalnic. Cu frică închiseră uşa şi fereastra.

A doua zi, după ce-i trecuse puţin groaza, le povesti cum întorcându-se de la vie, ca să ajungă mai curând acasă, a vrut să taie drumul şi a trecut pe lângă şuvoi. Cum ajunse acolo văzu, stând pe trunchiul luminat de lună, pe Ghenco cântând din flaut. El nu s'a uitat la ea. Numai Caraman a întins gâtul şi a început să latre şi să urle jalnic. Ea se sperie şi abia mai avu putere să vină acasă.

De atunci, Lena se îmbolnăvi şi nu se mai sculă din pat.

Ralcea, pe cât era de negru, tot mai negru se făcu şi se uscă. Il rodea un gând ascuns.

Intr'o dimineaţă a fost găsit aproape de şuvoi cu mânile înfipte adânc în pământ şi ochii deschişi ţintă de groază. L-au adus mort în sat.

A rămas numai Lena ca să se târască bolnavă din spital în spital, bând tot felul de leacuri, fără de nici un folos.

Seara când sătenii se întorceau acasă şi după ce se culcau, nici n'apucau să doarmă primul somn, când, dinspre şuvoiu, începea să se audă cântecul jalnic al flautului şi urletul prelung al credinciosului Caraman.

Tradus din bulgăreşte de
ELENA EFTIMIU

In parcul copiilor

Baby, un tânăr de vreo cinci ani, pășea mândru alături de căruciorul în care se agita frățiorul său Eduard.

— „Mamă", se adresă lingușitor Baby doamnei frumoase și elegante care purta căruciorul, „am voe să mă joc cu mingea?".

Cum doamna cea elegantă răspunse, vădit plictisită, cu un gest negativ din cap, Baby continuă să meargă liniștit alături de cărucior.

Vra să zică nu i-a dat voie nici când i-a făcut pe plac numind-o „mamă"? Lasă, dacă-i așa, o să-i spună tot „Fraülein", ca înainte.

Căci Baby ține minte perfect că odată demult spunea „mamă" unei cucoane care-l chema la patul în care sta întinsă toată ziua și care plângea și-l săruta atâta încât îl plictisea pe când asteilalte îi spunea „Fraülein"; într'o zi lucrurile se schimbaseră : mama plecase și nu mult după aceea Fraülein îi poruncise s'o numească pe ea „mamă".

Apoi se scursese o bucată de vreme în care timp Baby crescuse așa de mare că nu mai purta rochiță: trecuse la pantaloni; și astă iarnă când erau casele așa de albe sosise pe lume Eduard, drăguțul Eddy, care nu cunoștea pe mama cea adevărată și care în gângureala lui numea „ma-ma" pe Fraülein. Degeaba încercase Baby să-i explice că ei au o altă mamă... mititelul nu pricepea nimic. Acum Baby urmărea un plan foarte înțelept: să pândească la cucoanele care treceau prin grădină și cum o recunoaște-o pe mama lui să fugă la ea, să se atârne cu brațele lui tari pe după gâtul ei moale promițându-i că va fi foarte cuminte și spre a o convinge să se reîntoarcă la dânșii să-i spună în mare taină că acum mai are un băiețel adus de barză în lipsa ei de acasă.

Atunci mama l'ar fi luat în brațe și l'ar fi desmierdat cum desmiardă Fraülein pe Eduard pe care îl iubește foarte mult. Dar Fraülein îl iubește și pe tata. Data trecută, la masă, când l'a pedepsit pe Baby să nu mănânce, a strigat tatii care căuta să-l apere: „Vasile, tu iubești prea mult copilul acesta". Atunci tata i-a luat mâna albă între mânile lui aspre și i-a șoptit privind'o drăgăstos în ochi: „Și tu mă iubești prea mult pe mine, Ema".

Dacă tata a spus așa, atunci e adevărat, căci tata nu minte. Și Baby e recunoscător lui Fraülein pentrucă îi iubește tatăl și fratele.

O privi drept în față: părea preocupată, par'că îi lipsea ceva.

Poate era ostenită...

— Nu ne așezăm pe o bancă, Fraülein?

— Poate am să fac ce-ai să comanzi tu?

Baby se simți jenat. Schimbă conversația:

— Ce avem azi la masă, Fraülein?

— Nu te interesează. Ai să mănânci ce am să-ți dau eu. Și dacă ai să-mi mai spui „Fraülein", n'ai să mănânci nimic.

Hotărît, se anunța o zi rea pentru Baby.

Cu toate astea soarele scânteia vesel în bazin, păsărelele se întreceau la ciripit prin copaci și copii mișunau pretutindeni, țipând de bucurie.

Trecură pe lângă un om care vindea pachețele mici de ciocolată. Lui Baby îi lăsă gura apă; dar neîndrăznind să ceară, își luă un aer nepăsător față de omul care îl îmbia. Atunci micuțul Eddy întinse mânuțele lui grase spre cutie; Fraülein se opri, cumpără o bucată, dete lui Eddy ciocolata s'o sugă și lui Baby hârtia în care era învelită ca să se joace cu ea; apoi, așezându-se pe o bancă retrasă sub o salcie pletoasă, îi porunci să se ducă mai încolo la joacă.

Baby se depărtă, se jucă puțin cu mingea, apoi aruncă în bazin hârtioara pe care i-o dăduse Fraülein, amăgind lebedele care credeau că le-a aruncat ceva de mâncare.

Atunci trecură pe lângă dânsul niște fetițe urmate de două doamne și Baby păli: i se păruse că recunoaște în cea mai mare, mai tristă, dintre cele două doamne pe mama lui.

Vru să se arunce în brațele ei, dar parcă înțepenise; cum însă persoana se depărta, alergă după dânsa și o apucă de fustă: „Mamă, nu vii acasă?".

Femeia se aplecă asupra lui cu un surâs blând și-l întrebă mirată: „Ce spui tu, puiule?"

Baby izbucni în plâns: — „Să vii acasă, vreau ciocolată!".

Fetițele începură să râdă.

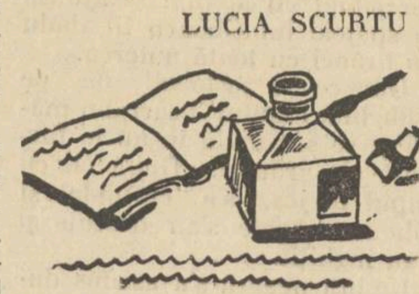
— Nu înțeleg ce vrea copilul acesta, spuse doamna cea tristă mângâindu-l pe cap. „E frumușel îmbrăcat, pare de familie... vrei ciocolată, drăguță?".

Avea o vorbă tărăgănată, lungă. Baby ridică brusc capul și văzând că s'a înșelat, că nu era mama lui, se smuci din brațele ei și o rupse la fugă în timp ce una din fetițe exclama în urma lui: „Ce băiat rău crescut!".

Cu inima zdrobită, se înapoie la Fraülein. Pe banca de sub salcie, tânăra femee nu mai era singură: vorbea cu un domn și amândoi râdeau tare. Baby simțea nevoia să fie mângâiat.

Uitând că avea ordin să se joace se cățără pe bancă între cei doi care-l priveau mirați și, închizând ochii, își închipui o clipă lungă că e între tata deacasă și mama pe care o va găsi el mâne.

LUCIA SCURTU

Mărunte

Pentru tot ce privește redacția „Adevărului Literar": manuscrise, reviste, cărți, etc. — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri și Sâmbătă între 6—7.

— „TALIONUL" *este titlul nuvelei din volumul cu acelaș titlu, apărut de curând în editura „Tipografiile Române Unite" și datorită d-lui* Ion Livianu.

Volumul este frumos ilustrat cu desenuri datorite d-nei Pina Moscu.

De vânzare la toate librăriile din capitală și provincie.— Prețul 40 lei.

— *A apărut* „WEG OHNE ENDE" *de* Gerson Stern.

Primul roman evreesc apărut sub regimul hitlerist. O carte de curaj, scrisă de un maestru. Epopeia tragediei poporului evreu în „drumul fără sfârșit".

Depozit general librăria „Hasefer".

*

A apărut „Conducătorii Europei" de Emil Ludwig în editura „Cugetarea".

In paginile cărții lectorul asistă la impresionanta descriere a celor mai puternice personalități ale Europei: Nansen, Masaryk, Briand, Rothenau, Motta, Lloyd George, Venizelos, Mussolini și Stalin.

Jurnal literar

27 Ianuarie. **TOVARĂȘ DE DRUM. — Nu e o iluzie. Literatura mă întovărășește realmente în viață, și adeseori îmi cedează pasul, deși uneori mă și precedă. Mi se va spune, evident: cine n'are impresia aceasta, cine nu se vede numai pe sine și nu numai în literatură, unde procesul este mai facil odată ce este vorba de o explicație preconcepută, dar chiar în viață, în materialul inform unde se cere o trudă mare pentru a te regăsi? Ți se pare că literatura te urmărește când, în fond, tu singur te urmărești în prolixa ei oglindă. E greu de răspuns la o asemenea acuzație, și se știe că a vorbi despre propriul tău subiectivism este a cădea într'o a treia conștiință de tine însuți, a lăsa dragonul cu șapte capete să vorbească, cum spunea Valéry. Totuși ași putea să afirm că în general, literatura m'a interesat pentru ea însăși, deși de câteori am simțit că destine comune ni se încrucișează. Cred că niciodată n'am fost mânat la ea de nevoia unei consultații ,ca la o supremă chiromanție, și întotdeauna mi-a plăcut să las o oarecare distanță care să fie condiția justei sale savori. Pentru aceasta, anumite paralelisme din ce în ce mai vădite merită a fi relevate.**

Prima literatură pe care am cunoscut-o era mânată de problematica adolescentului, și dintre toate operele figura acestuia domina puternic imprimându-i febra, nesiguranța și însuși caracterul său echivoc. Adolescentul de după răsboiu s'a ilustrat intr'adevăr printr'o deosebită plasticitate morală. Era, așa cum ne-a fost predat până la satietate, straniu și tainic, hipersensibil și bestial, pervers și chinuit, împărțit de toți demonii, inspirat de toți dumnezeii. Rareori figură în care să se oprească și să se întretate mai viguroase contacte și rar omenirea a văzut o pasiune din umbre și proectări ca în caracterul sumbru și divin al ultimului adolescent. In genealogia sa literară trebue indicat ca părinte responsabil în primul rând Dostoevski, care însă din marea sa frescă de tipuri comune acestuia, pe el l-a lăsat cel mai puțin îngrijit. Expresionismul german însă a știut să-l ia și în întregime să i se consacre, deferindu-l apoi, desăvârșit și precis literaturii mondiale. La rândul ei aceasta, după Germania care pe vremea aceea mâna dansul literar, l-a îmbrățișat și i-a dat acelaș loc și nu numai l-a făcut figură centrală, dar ea însăși s'a pus sub semnul lui și vechiul lui caracter a suferit transfuzia de violență misterioasă și de pasiune liberă, fără nume și fără conștiință, proprii tineretului de până acum.

Mi se poate răspunde că a fost o modă. Contagiunea literară, se știe, este dintre cele mai fulgerătoare și nicăeri ca în republica literelor epidemiile nu domină mai repede total, pentru a fi apoi total isgonite. Socotesc dimpotrivă că nu există modă literară propriu zisă, și mai puțin subiecte sau teme contagioase. Focarul acestor pretinse epidemii nu este în literatură, ci dimpotrivă în viața unde anumite probleme se impun mai puternic, și se înnoadă mai tragic în anumite puncte. Pe acestea le văd literatorii. Or, ar trebui să deducem că însăși viața suferă mode de probleme și conflicte; despre o asemenea ipoteză se poate spune cel mai puțin că este un sacrilegiu. Nu. Literatura merge pe dâmbul și în umbra vieții: asta e tot. Când prefacerea societății burgheze a început, femeea a fost elementul social cel dintâi mișcat. Clătinarea familiei sacro-sancte,—care microcosmic reprezenta societatea, — a început prin factorul său cel mai esențial și, desigur, cel mai intim. Literatura, atunci a suferit o modă, când dela madame Bovary, condamnată, până la Ana Karenin, pe întreaga față a Europei se făcuse avocata femeii și denunțătoarea bărbatului burghez și a teroarei sale legale? Femeea era centrul epicei, înfrântă și pasionată apărea pretutindeni, și conflictultip era căsătoria. La fel acum literatura îmbrățișază cauza adolescentului, îl zugrăvește umilit și revoltat, îl opune mereu tatălui într'un tragic și sanguin conflict. (E de remarcat că bărbatul burghez lovit întâi ca soț și învins, e înfrânt apoi și în suprema sa forță: pater domini. Expropriat în domeniul său familiar, îi rămâne stăpânirea socială. Literatura însă face front comun și cu ultimii săi supuși, muncitorii).

Dar iată că acest tip de adolescent dispare din literatura modernă. Afirmația aceasta nu este necontrolată și nici nu este fructul unei personale dezinteresări, extinsă literaturii întregi. S'ar putea arăta statistic cu cât descrește, a descrescut, numărul lucrărilor privitoare la adolescent. Dar aceasta n'ar însemna nimic. Or trebue arătat, căci aici stă marea transformare, în ce imensă măsură a dispărut din literatură odată cu figura adolescentului și spiritul său tulbure și pestilențial mistic, conflictele sale dintre rezistența religiei și a preinițierii pedagogice asaltate de complexe gregare în care revoluția socială lua formele paricidului. Ar trebui să se arate ce subită înseninare luminează apele literaturii moderne, și cât de clare sunt conflictele pe care le arată și care sunt cu atât mai intense. O impresie nouă de forță și de sănătate o produce tipul tânărului bărbat mai sărac poate în tortuozități psihologice, dar cât de vibrant, cât de plin și învestit de ce misiune și de ce rezonanță. Tipul noului bărbat energic vioi, curajos și luptător pe frontul luptelor sociale salvează și literatura dela descompunerea canceroasă pe care era să i-o dea întâi societatea pe care o descrisese și al doilea adolescentul fetid pentru care luptase. — E necesar să adaug însă că aceste nici măcar n'au apărut încă în literatura română, lamentabil întârziată nu numai față de celelalte, ceeace este scuzabil, dar și față de faptele sale sociale, ceeace echivalează cu o condamnare capitală. Crimele și acțiunea anarhică a tineretului român, străfulgerătoare, nu numai n'au fost prevestite în molcoma noastră literatură, dar nici măcar comentate. Putem să măsurăm drumul.

3 Februarie. **DESPRE TREI CULTURI REVOLUȚIONARE. — Venind la putere în împrejurările cunoscute, Hitler exilează și pune în afară de lege pe toți scriitorii germani de o valoare deosebită, și după vreo câteva zile le arde cărțile în piața publică smulgând în jurul rugului geamăte de fericire amanților întunecați ai pumnalului de evul-mediu și al revolverului de gangster. Trei categorii de figuri culturale sunt lovite prin edictele admirabil de neșovăelnice ale noului guvern: a) toți scriitori cu simpatii sau de acțiune comunisto-socialistă: Renn, Glaser, Toller... b) toți scriitorii evrei: Emil Ludwig, Jakob Wassermann, Stefan Zweig... c) toți scriitorii care nu îmbrățișau în totul fanatismul nazist, democratizanții respectuoșii față de umanități: Heinrich Mann, Thomas Mann, Erich Maria Remarque... In spatele acestor nouă nume, exemplificatoare prin voia întâmplării, stă întreaga glorie intelectuală a Germaniei de după războiu, pleiada care isbutise să dea țării sale cele câteva lungimi înainte care în perspectiva posterității, sunt evaluate în moneda veacurilor. Hitler o decapitează, intronând jovial regimul manufacturei de guvern, literară și intelectuală.**

In împrejurări mai violente și mai estetice, Mussolini ocupă Italia și o fascizează, restrângându-și sancțiunile și rancuna revoluționară numai la domeniul politic și în legătură directă cu acesta. Literatura, dela d'Annunzio până la Marinetti, este salvgardată și imună. Dimpotrivă, inspirat de gloria moartă a locurilor pe care le stăpânește, Ducele, asemeni unui Doge, acordă culturii și în deobște literaturii, tiparnițele bogate și îmbogățite ale Italiei și fondurile dictatoriale rupte din mizerie pentru scriitorul, acest copil prodig, care totuși refuză să revină în casă. Străduințele înduioșătoare ale Ducelui sunt însă zadarnice. Deși crescută în leagăn luxos și îngălată înainte de naștere, literatura fascistă apare turtită și mută, cocoșată de teroare, bâlbâită și gângavă. Pare un maleficiu, și Ducele suferă de acest stigmat care nu se poate șterge.

Când dictatura proletariatului este proclamată în Rusia, un interegn mai mult decât simptomatic apasă lumea culturală a acesteia. Guvernul revoluționar n'are pe nimeni de isgonit, dacă nu pe câțiva profesori universitari zaharisiți în aceleași probleme desuete, pe câțiva poeți care știu dela Gerard de Nerval să se îmbrace excentric și dela alții să ia cocaină, pe câțiva mistici răspopiți comentatori ai acelorași texte din apocalips pe care obosise mistuindu-le însă, și Dostoevski. După acesta nici un nume glorios nu se înscrie în istoria culturală rusă, stagnantă și otrăvită ca o baltă, dacă nu Gorki. Revoluția sovietică alungă deci câteva cioturi putrede. Rade totul pentru a putea lăsa liberă calea celor ce se vor naște mai târziu. Și într'adevăr, naiv, stângaciu însă pur și concentrat, o cultură nouă își face locul, reunind punțile rupte, organizând vechea inerție, retrezind vechea cetate prădată, moartă și pustie. Cea mai valoroasă cultură mondială de astăzi este desăvârșită în 15 ani, și s'ar fi desăvârșit, poate mai greu, și fără tutelajul revoluției politice, prin singura sa forță. Cea mai bună dovadă este că nu era încă o putere contrarie capabilă să i se opună. Pe datele acestea meditarea e rodnică.

KYO.

La ora șase

In cești cu rotunjimi de crinolină,
Stă șocolata cu peruci de frișcă ;
Cănița face bot, că prea e plină
De lapte ce-aburește prin sitișcă.
Zaharnița de-argint, cu mâni în șold,
Bondoacă, pe picioare crăcănate,
Inchide cultucelele pătrate
De zahăr, sub căciula-i de Kobold.
Și cleștele cu gură de balaur,
Se'ntinde pe triunghiul de șervet,
Ce-ascunde, ca un scamator șiret,
Pe lacul tăvii, un castel de aur!

ALICE SOARE

Primii Pași

O victimă

Vreo trei zile la rând Locotenentul Nae Matei a umblat cam năuc. Ii pierise cheful de drăcii și se transformase de nici nu-l mai cunoșteai.

Intâmplarea a făcut să fiu martor — mai bine n'aș mai fi fost — la cea mai tragică încercare din viața acestui om.

Misterul l-am aflat într'o zi pe când luam masa la popotă. Tocmai terminasem ultimul fel și mă pregăteam să plec, când numai ce-l aud pe Locotenent:

— Ia nu pleca, Gicule, că am să vă spun ceva.

Ne-am tras scaunele mai aproape, bucuroși, numai ochi și urechi: ne așteptam să ascultăm una bună, așa ca după masă, după vorba lui.

— Nu vă par schimbat? ni s'a adresat el.

— Ba da, parcă ai mai slăbit. Surmenajul desigur. Ești poate bolnav? îl întrebă Ghiță „Mosorel" sau „Jurubiță", ofițer de ață, căruia nu i se spunea decât astfel.

— Așa e, mă frate Ghițică. chiar că nu mă simt bine. Și asta numai din cauza unei blestemate de camere; că m'a pus naiba să mă mut de acolo unde aveam tot ce-mi trebuia și plăteam și eftin. Așa e omul făcut, să nu fie niciodată mulțumit cu ce are.

— Ei și tu, mă tatule, prea o iei în tragic; adică ce, nu mai găsești cameră în tot orașul?

— Nu știu, or mai fi ele, dar ca aceia nu cred să mai găsesc: intrarea absolut separată, baie, și unde mai pui și opt sute de lei. Iacă la Vasilescu — care împarte de două zile camera cu mine — e o mizerie... și plătește o mie de lei!

— Și cine te pune să-ți faci sânge rău pentru atâta lucru? Nu te consuma, băiatule! Uită-te la mine că am făcut burtă... Cu banii tăi, găsești destule.

— Nu mă otrăvi cu găsești. găsești. Spune-mi tu de una așa ca asta. Poftim, sunt dispus să dau și o mie de lei.

— Da ce vrei, Nae, să ți-o fabric eu? Deschide gazeta și găsești berechet. Uite că am „Tribuna" la mine. Stai să-ți caut una faină...

— Ce-mi tot bați capul? Am puricat-o toată, dar nu e ce-mi trebuie mie. Cine m'a pus, cine m'a pus!!! și a început să se frământe și să se jelească, parcă ar fi fost mortul pe masă, nu alta. De-ar fi știut bietul ce-l păștea!

Lui Nistorescu, sublocotenent nou, i s'a făcut milă de el.

— Știu eu una, d-le Locotenent. Numai că n'are baie. Intrare...

Dar nici n'a apucat să termine vorba că-l vedem pe Matei că se ridică și salută. Noi toți după el.

— Am onoare!

Intrase maiorul.

— Bonjour, copii răsfățați. Nu vă deranjați. Hai, iar v'ați adunat la șuetă, ștrengarilor? Mai lasă-i, măi Matei, cu ale tale, să mănânce și ei, că de când cu căldurile astea au slăbit ca niște ogari.

— Nu le fac nimic, Domnule Maior. Azi n'am chef de glume.

Maiorul se așeză și el la masă:

— Dar ce ai, pruncule? zâmbește bonom, și-l bate pe locotenent familiar pe umăr. Ți s'au înnecat corăbiile? Știi dictonul ăla latin? „In..."

Dar Ghiță i-o tăie scurt. Știe dânsul ce urmează după asta. Când începe maiorul cu dictoanele lui latinești și cu amintirile din tinerețe nu mai scapi de el cât îi lumea.

— Nu-și găsește cameră, domnule Maior. Caută de vreo câteva zile în tot orașul, dar nu e ce vrea el. Tocmai asta discutam acum.

— Dar cum se poate? E multe, se găsește cu duiumul. Dar ce ne mai batem capul. Știi ceva, mă Matei?

Prevesteam o nenorocire. Am început să tușesc nervos. Toți au încremenit. Ce să mai spun de Locotenent că devenise pământiu din galben.

— Am eu niște camere... elegante, curate. Și una tocmai cum îți trebuie ție. Aproape de cazarmă; la stradă. Unde mai pui că are și balcon. Seara e o plăcere să respiri de sus nițel aer curat. Peste drum, la Fănică, cântă muzica până noaptea târziu. Ce mai vrei? Și așa ca pentru tine ți-o las cu un miar. Chilipir, băiatule. Mai stai de te gândești?

— ...?

— Am vorbit și cu soția. Și ei îi pare rău că a dat-o la un golan de student. N'are omul ce mânca, dar să-și plătească chiria. Ascultă, Năică, o să te simți ca la mămica ta acasă. Apropos, de unde ești?

— Din Pașcani, Dom'le Maior, răspunde Nae, cu o sforțare supraomenească.

— Pașcani! Aha! oraș frumos, patriarhal. Ce-am pățit și p'acolo în nouă sute șapte'spce... Ce mai ala bala. Te poți muta chiar mâne dimineață. Te scutesc eu dela program. O pun pe Anica și pe ordonanță să-i tragă o curățenie generală; ungem și paturile cu gaz, că de!... au început să miște. Mă'nțelegi... Vară... cald.

— Am onoare! Popescu și cu Radu și-au lăsat mâncarea pe jumătate începută și-au șters-o.

— Bonjour, băieți. S'a făcut. Până diseară îl svârl pe golan, așa cu zece zile în restanță, de nu se vede. Nu zici nimic?! Las'că, după ce o vezi ai să te convingi că nu-ți spun povești.

Cred că nu bucuria e cauza că lui Matei i-a pierit glăsciorul...

— Hai, Năică, copăcel. Ia-ți șapca și să plecăm, vorba italianului: „Andiamo..." Știi povestea aia cu italianul și cu popa? Ți-o spun eu mâne. Duceți-vă și voi copii de vă culcați și să-mi veniți mâne odihniți, că după masă e liber. Să nu-mi mai pierdeți nopțile...

Am mai văzut eu mutre disperate, dar ca a lui Nae n'oi mai vedea toată viața. Părea îmbătrânit cu cel puțin zece ani. A băut un pahar cu apă, cu ochii în gol și s'a ridicat ca hipnotizat.

— Ionescule, tu ești azi de serviciu? Ai grije, să trimiți mâne dimineață vreo două *mârle* acasă la d. Locotenent să-i ajute la mutat.

— Am înțeles.

Noroc că-l ține maiorul de braț, că Năică nu mai e stăpân pe picioare: se clatină ca un om beat. Parcă e dus la spânzurătoare. Ne aruncăm o privire jalnică.

— Vedeți că... sunt și eu tânăr, o să vă deranjez, încearcă el să protesteze.

— Nu face nimic, știm noi asta. Ehei, mie-mi spui? Ce mai ștrengar am fost și eu când eram tânăr! Numai însurătoarea m'a cumințit. Lenuța mea e o nevastă ideală. O s'o cunoști și tu mai bine. Iți găsim noi și ție căpătâi, n'avea grijă. Și ne face cu ochiul.

Zâmbim forțați, cu acreală.

— Lasă, lasă, te îmblânzim noi, ștrengarule. Acu, hai! că e târziu și trebuie să mă opresc puțin și pe la Fănică să iau ceva înainte de masă. Vii și tu să bem aldămașul și cu ocazia asta vezi și camera. Ce parchet, ce balcon! O să te crucești, nu alta. Trebuie să fi venit și copiii dela școală. Să vezi pe Săndica ce mare s'a făcut...

Mie mi s'a părut că lui Nae începuse să i se cam încrucișeze ochii în cap. Sărmanul Locotenent! Nici n'a avut timp să caute vreun motiv, vreo portiță de scăpare.

— Au revoir, copii! Nu uita, Ionescule. Să vezi ce-o să ne distrăm, Năișor tată! Știi pocker, écarté? Nu face nimic. Inveți tu. S'o înveți și pe nevastă-mea Carioca, c'am auzit că dansezi frumos. Avem și radio și patefon. Ai să simți și tu viața de familie, băiatule, o să te liniștești, o să te lași de prostii, că și eu când...

N'am mai auzit cum s'a mai distrat d. Maior în tinerețe, c'au eșit braț la braț.

Cei rămași ne-am uitat unul la altul cu niște figuri străine, triste, ca la o înmormântare.

Asta s'a întâmplat prin Iunie.

Prin August Nae slăbise ca o fantomă; albise pe la tâmple... Cine-ar mai fi crezut că el fusese cel mai de viață dintre noi. Incepuse să ne ocolească și părea că-și duce calvarul ca un martir. S'a certat la cuțite cu Ghiță Mosorel, cauza nenorocirii lui. Fuseseră prieteni buni; de atunci se aveau ca cânii.

Concediul de vară l-a petrecut aici „în familie", după programul stabilit de d. Maior, care a plecat la băi cu Săndica și Nicușor. Dimineața călărie pentru formarea siluetei doamnei Maior. După masă, la strand, tot cu doamna Maior, ca să se bronzeze.

Concediul s'a terminat cu un bilanț îmbucurător pentru soția d-lui Maior: a slăbit vreo opt kilograme, a învățat înotul și Carioca; și astea toate cu concursul dezinteresat al lui Năică.

La întoarcerea șefului au luat-o da capo cu pocker, écarté, ruhmy până noaptea târziu, în mirosul de mititei și'n sunetul țambalului dela grădina de vară a lui Fănică.

Dar se vede treaba că-i ajunsese și lui Nae cuțitul la os, căci prin Octombrie și-a cerut mutarea într'un orășel din fundul Basarabiei. Mai bine că s'a terminat așa; altfel, cine știe, poate și-ar fi tras un glonte'n cap.

Azi, la popotă, printre altele, d. Maior ne-a spus cu părere de rău, ca și cum Năică ar fi murit:

— Păcat de el, a fost un băiat bun. Ne-a distrat admirabil! De ce-mi pare mie rău, e că nu l-am însurat; cameră-și găsise!! Apropos... Ghițișor, Mosorelule, ziceai mai zilele trecute că vrei să te muți. Vino la noi. Vine iarna și ne distrăm de minune. Parchet, bae, sobă, teracotă și... ca pentru tine, un miar...

— ...?

TAMȘA

Gratuit

Cu un abonament la revista

„RADIO"

(Lei 250 pe an sau Lei 125 pe 6 luni

Radiofonie - Televiziune - Știință pentru toți

puteți câștiga

9 APARATE DE RADIO în valoare de 100.000 LEI

fără să mai fie necesar să mai strângeți cupoanele din revistă

Birourile revistei „RADIO" sunt instalate în Palatul „Adevărul" S. A., Str. Const. Mille No. 5-7-9.

Comemorarea lui Mihail Kogălniceanu

Din iniţiativa „Fundaţiei culturale Mihail Kogălniceanu", — o serie de conferenţiari, în frunte cu d. N. Iorga, au vorbit la radio despre variatele aspecte ale activităţii lui Mihail Kogălniceanu.

„El nu credea în nici o parte din fericita sa faptă, — a spus d. Iorga, — că din afara realităţii în mişcare pot veni puteri în stare s'o prefacă, ci căuta în chiar acest proces organic ceiace trebue să exprime gânditorul, ceiace omul de stat trebue să realizeze".

Conferenţiarii au vorbit despre rolul lui M. Kogălniceanu în actul unirii, despre politica-i externă, opera sa istorică şi literară, problema ţărănească, etc.

Marea figură a lui M. Kogălniceanu a fost adusă astfel în atenţia opiniei publice, care a luat parte — cu pietate — la această comemorare.

Fundaţia Culturală Mihail Kogălniceanu

S'a înfiinţat în Bucureşti Fundaţia culturală Mihail Kogălniceanu, — după stăruinţa d-lui Mihai I. Kogălniceanu, nepot de fiu al lui Mihail Kogălniceanu.

Graţie stăruinţei şi donaţiei d-sale (mobile, lucruri de valoare, documente, tablouri, cărţi, etc.) s'a putut înfiinţa această Fundaţie.

Acum un an şi ceva, d. Mihai I. Kogălniceanu mi-a arătat colecţia-i de amintiri — cerându-mi concurs publicistic pentru crearea Fundaţiei. I-am promis, — dar nu m'am ţinut de cuvânt. N'aveam încredere în oamenii, care trebuiau — pe atunci — să colaboreze la desăvârşirea planului. Mi se părea un vis al unui îndrăgostit de familia lui, de trecutul ţării.

Rămăsese în mapele mele câteva însemnări şi mai multe fotografii, dintre care o parte le publicăm aici. Acestea, la rarele revizii ale biuroului, exercitau o teroare asupra mea.

Şi iată că, azi, comemorarea lui Mihail Kogălniceanu a fixat un ultim termen unui şir de şovăiri.

Imi aduc aminte de cele câteva seri petrecute în casa — şi ea în stil vechiu — a d-lui Kogălniceanu.

Mă simţeam ca într'un decor de acum o sută de ani.

Nepotul marelui cărturar şi om de stat, — după intensa-i activitate de ordin practic, în fruntea firmei de bere Bragadiru, — se retrage, seara, printre urmele trecutului.

Ochii care au trecut ziua în revistă numărul butoaelor cu bere, se apleacă — noaptea — peste documente vechi. Cu lupa în mână, d. Kogălniceanu descifrează şi transcrie documente. Le cataloghează frumos. Sânt documente ale familiei sale, dar sunt şi doumente străine — actele unor moşii, hârtii care reflectă aşezări şi relaţii de odinioară.

Nu-i în sufletul d-lui Kogălniceanu numai pietate sau idolatrie faţă de un bunic glorios. E ceva mai mult. Este o pasiune — o patimă chiar — pentru trecutul nostru.

Astfel d. Kogălniceanu poate munci luni de zile pentru descifrarea şi transcrierea unui dosar de acte vechi ale unui amic — acte înapoiate după cercetare. Ele lasă în inima cercetătorului doar o satisfacţie artistică.

In casa d-lui Kogălniceanu este reconstituită atmosfera în care a trăit şi lucrat bunicul său. Urmaşul animează fiecare lucru, povestindu-i istoricul.

Aici — tablourile părinţilor lui M. Kogălniceanu: Vornicul Ilie Kogălniceanu şi soţia lui, născută Stavilă. Alături — Caniceanu. In altă parte: o aquarelă care reprezintă un Juncăr. E M. Kogălniceanu în 1835...

O bibliotecă de nuc, un fotoliu de mahon, o sabie de diplomat, o mască mortuară...

Alături — o pereche de ochelari, o batistă adusă dela Paris cu prilejul înmormântării, cheia dela sicriu...

Iată urmele materiale ale lui M. Kogălniceanu. Totul capătă viaţă subt degetul animator al urmaşului.

Mai impresionanţi decât orice sânt parcă ochelarii, cu montură de fier. Sârma care se pune pe după urechi are o curbură vie. Vedem parcă urechea de sprijin. Prin limpezimea sticlei zărim parcă privirii.

Ne trec pe dinainte corespondenţa politică şi diplomatică a lui M. Kogălniceanu — şi scrisorile-i de dragoste, găsite într'un sertar al biroului său. Nepotul, oarecum jenat de aventurile bunicului, îmi ia repede scrisorile din mâini. N'am apucat decât să citesc o invitaţie la rendez-vous, scrisă de o boeroaică de pe vremuri: „Vino să culegem micşunele".

S'au uscat şi micşunelele, şi oamenii...

A rămas o cheie de sicriu. Cheia închide secretul unui om, dar închide şi taina vieţii.

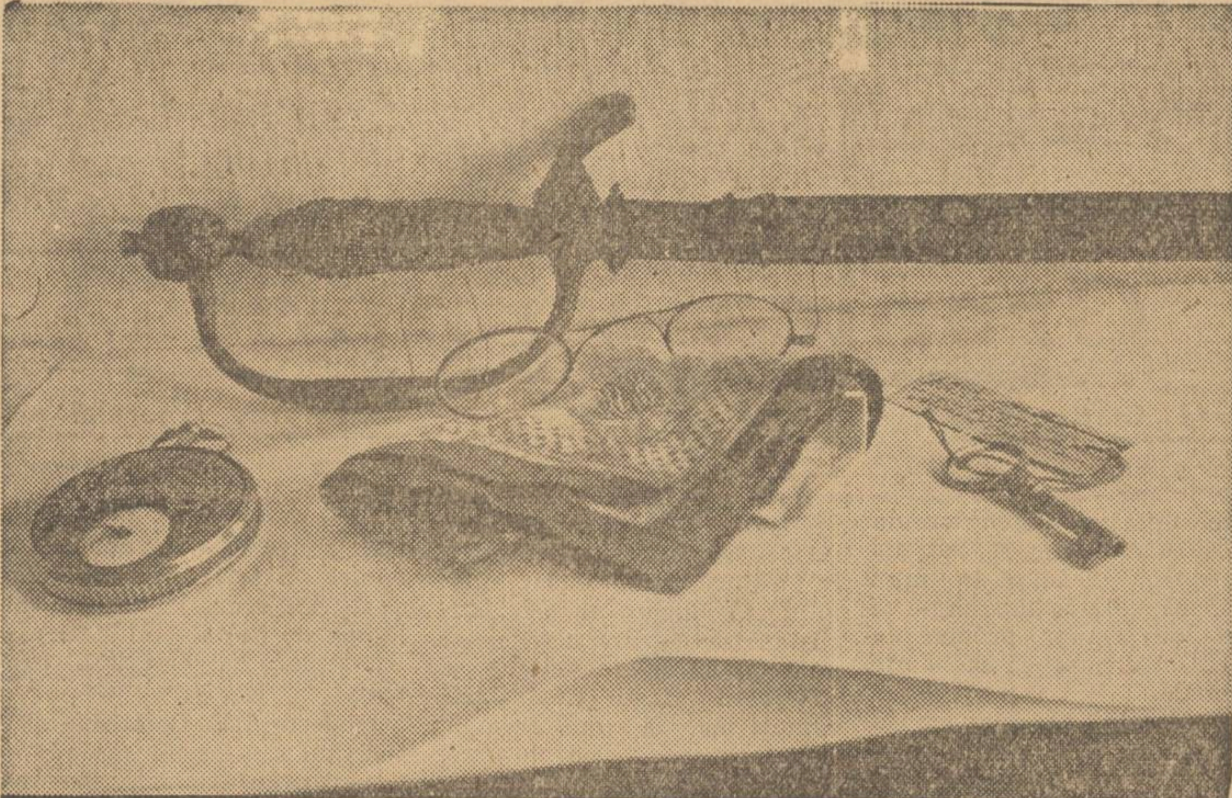
Indărătul cheii îşi întinde stăpânirea — moartea.

Oamenii însă nu lasă ca moartea să fie complectă. Ei îşi au meşteşugul — prin masca mortuară, prin batista care păstrează ceva din respiraţia unui om — să refacă, în imagină, forma vie a celui trecut în lumea îngheţului rigid.

Dar de ce-i numaidecât nevoe de forma materială?

Spiritul lui M. Kogălniceanu a rămas acelaşi în cărţile de dinaintea noastră.

M. SEVASTOS

Sabia de diplomat; ceasornicul; ochelarii; cheia sicriului depus în cavoul din Iaşi; batista trimisă din Paris după moartea lui M. Kogălniceanu

Cărţi pentru biblioteca M. Kogălniceanu

Dintre cărţile bibliotecii M. Kogălniceanu citām câteva, cu titlu de exemplu:

Alăuta Românească, supliment literar al Albinei Româneşti, scris de K. (foarte rară) 1838.

Cuvânt pentru deschiderea cursului de Istorie Naţională, de K. Iaşi 1843 (foarte rară).

„Propăşirea" foae ştiinţifică şi literară: Faimoasa revistă fără titlu suprimat de cenzură), scrisă de K şi Ion Ghica 1844.

Aprodul Purice anecdot istoric de C. Negrutzi 1837.

„Ţiganii", poema lui Puşchin tălmăcită de Alexandru Donici, 1837.

„Cc. Iorgu de la Sadagura" de V. Alecsandri 1844.

Michel Sturdza et son Administration Bruxelles 1846 anonim.

Republica Română, Brusella, 1855, scrisă de I. C. Brătianu.

„Convorbiri Literare", Colecţia primilor ani de apariţie la Iaşi 1868—85.

Histoire de l'Empire Othoman de Dimitrie Cantemir. Trad. franceză 1743.

Hronica lui Şincai tipărită de Gherman Vida, Iaşi 1843.

Tableaux de l'Histoire Moldave de Gh. Asaki 1833.

„Săptămâna" lui C. Negrutzi 1854.

„România Literară" a lui V. Alecsandri 1855.

„Arhiva" lui Timotei Cipariu 1868.

Bust făcut la Paris cu ocazia şederei lui M. Kogălniceanu la 1881 ca ministru al României

„Cartea verde" a lui K. distrusă la Monitorul Oficial înainte de a fi distribuită 1881, (extrem de rară).

Comitetul Fundaţiunei Culturale Mihail Kogălniceanu

Comitetul „Fundaţiunei Culturale Mihail Kogălniceanu", s'a constituit astfel:

Preşedinte de onoare:
Prof. N. Iorga

Preşedinte:
G. G. Mironescu

Membrii:
Nicodim Mitropolit al Moldovei
C. I. Brătianu
N. Titulescu
Dr. C. Angelescu
Prof. Mrazec
Al. G. Donescu
Octavian Goga
Mihail Sadoveanu
Dr. Niculae Lupu
Prof. Gh. I. Simionescu
Prof. Gh. I. Brătianu
Panfil Şeicaru
Mihail I. Kogălniceanu

Secretar:
Frasin Munteanu-Rîmnic.

Comitetul, va lansa un apel pentru strîngerea fondurilor necesare ridicării unui monument în Capitala ţării şi pentru dotadea fundaţiunii.

Lucruri pentru muzeul M. Kogălniceanu

Citām o parte din lucrurile donate de d. Mihai I. Kogălniceanu în vederea înfiinţării unui muzeu:

Una bibliotecă de nuc sculptat dăruită de Regele Carol lui M. K. (o altă jumătate care o complectează se află în posesiunea muzeului Urechiă din Galaţi).

Un bust de marmoră reprezentând pe M. K.

Masca mortuară a lui M. K.

Macheta de ghips a columnei regelui Carol (cu naraţiunea războiului 1877/78) executată de Hegel. Cu inscripţia „Regelui Carol I corp de geniu Român 1903".

Tablourile Alexandru Ion I Domnitorul României şi Elena Doamna României de d. Szathmari Impr. Lemercier Paris.

Ochelarii, o batistă aduse de la Paris cu ocazia înmormântărei.

Cheia de la sicriu.

Medalia de aur a judeţului Dâmboviţa.

Medaila de aur a comunei Turnu Măgurele

Medalii mari de argint: Jubileul de 25 ani a Regelui Carol; Expoziţia de orticultură şi apicultură sub Cuza Vodă; Universitatea de Iaşi 897; Casa de Depuneri, portul Constanţa 896.

Medalia de argint C. Negri.

4 Medalii mari de argint editate de Şaraga, Iaşi.

Un ceas mare de aur cu sonerie a lui M. K.

Un inel de oţel gravat oferit de N. Negrutzi, P. Cazimir, C. Răşcanu lui S. V. Vârnav: Fondatorului Bibliotecii Române din Paris, Ianuarie 1847.

Mai multe decoraţiuni (cordoane, mari cruci).

Mai multe medalii de aramă, bronz.

Tablou în ulei reprez. pe M. K.

2 Tablouri în ulei reprez. pe Vornicul Ilie Kog (tatăl lui M K.) şi pe mama lui M. K. născută Stavilă.

1 tablou în ulei reprez. pe Catinca Jova soţia lui M. K.

1 aquarelă reprez. pe M. K. în uniformă de Juncăr la Berlin 1835.

O fotografie în culori: colonelul Alex. Kog. fratele lui M. Kog.

2 fotografii reprez. pe copiii lui M. Kog.

1 fotografie reprez. pe Elena Cazimir sora lui M. K.

1 farfurie de porţelan cu fotografia lui M. K.

1 portret săpat în marmură M. K.

Fotoliul lui M. K. în mahon.

Un fotoliu de lemne sculptat şi piele a lui M. K. dăruit de princ. Grigore Sturdza.

1 adresă a coloniei polone din Bucureşti cu desemnuri în aquarelă.

1 sabie de diplomat a lui M. K.

1 icoană mare de argint a familiei K. din 1746 cu inscripţia Smaranda Kog. urmează a fi dăruită Mitropoliei din Bucureşti sau din Iaşi.

Intreaga mea bibliotecă de cărţi vechi româneşti compusă din mai multe sute de volume.

Arhiva familiei lui Kogălniceanu în cinci mape.

O arhivă de documente vechi privitoare la mai multe familii boereşti din Moldova şi Muntenia.

Scrisori de familie.

Corespondenţa politică şi diplomatică a lui M. Kog.

Publicaţiuni şi afipte vechi.

1 călimară pentru birou a Vornicului Ilie Kogălniceanu.

1 călimară a lui M. K.

Diferite fotografii reprezentând pe M. K.

1 pecetie de oţel a familiei Sturdza.

Infiinţarea Fundaţiunii Culturale M. Kogălniceanu

In 1931, un grup de cărturari — în frunte cu d. N. Iorga — a lansat un apel în vederea înfiinţării unei fundaţii.

Peste câteva zile va fi lansat un nou apel, făcut de un mare comitet de iniţiativă de-asemeni sub preşidenţia d-lui Iorga.

Din apelul din 1931, dăm aici câteva extrase:

Alături de contimporanii săi şi mai presus de cei mai mulţi dintre ei, Mihail Kogălniceanu a pus bazele Statului Român modern şi a fost cel mai mare răspânditor de cultură din secolul său.

Se cuvine ca România întregită să-şi aducă aminte de Mihail Kogălniceanu.

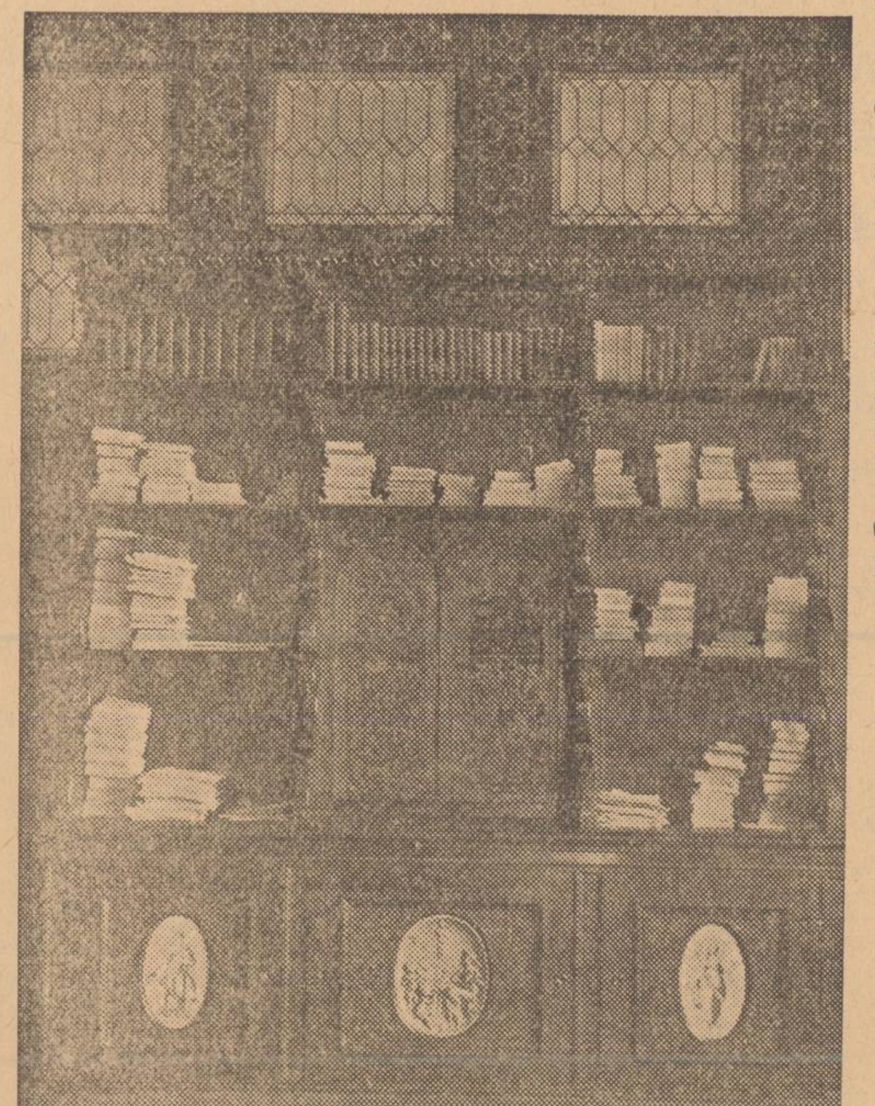
Aci în Bucureşti, în capitala României, trebue să se perpetueze, în numele întregului popor român, chipul lui Mihail Kogălniceanu şi să se ridice un aşezământ de cultură, demn de dânsul şi de contribuţia sa la cultura românească.

Adresăm un călduros apel poporului român de a aduna mijloacele recesare pentru ridicarea unui monument lui Mihail Kogălniceanu şi pentru înfiinţarea unei Fundaţiuni Culturale care să poarte numele său.

Această fundaţiune va avea menirea să adăpostească un muzeu şi o bibliotecă publică precum şi să publice o ediţiune complectă a tuturor operelor lui Mihail Kogălniceanu.

Domnul Mihai I. Kogălniceanu, nepot de fiu al lui Mihail Kogălniceanu, a donat ca prim fond pentru înzestrarea muzeului şi a bubliotecii fundaţiunii, întreaga sa colecţiune compusă din mobilier şi obiecte ale ilustrului defunct, o colecţiune de medalii, decoraţiuni, statui, masca mortuară a lui Kogălniceanu, tablouri, o colecţiune importantă de documente vechi ale familiei Kogălniceanu şi ale altor familii înrudite, acte publice, diplomatice, scrisori şi întreaga sa bibliotecă de cărţi vechi româneşti.

Avem credinţa că ori unde va bate o inimă românească, apelul nostru va găsi un răspuns generos, astfel că în curând monumentul lui Mihail Kogălniceanu să se înalţe falnic în Capitala Ţării, iar Fundaţiunea ce va purta numele său, să-şi înceapă activitatea spre cea mai mare cinste a culturii româneşti.

Jumătate din biblioteca dăruită lui M. Kogălniceanu de către Regele Carol I; cealaltă parte se află la Muzeul Ureche din Galaţi

Din viaţa compozitorilor ruşi

Au apărut la Moscova „Amintririle" compozitorului M. Ippolitov-Ivanov *, amintriri din care spicuim câteva pasagii mai plastice.

Ia examenul de teoria muzicii, autorul, pe atunci candidat pentru diploma de absolvire al conservatorului, a fost întrebat despre lirele antice greceşti. I s'a cerut să expună sistemul de acordare a două lire: cea cu trei coarde şi cea cu cinci coarde...

„Habar n'aveam de acordarea celei din urmă lire, şi deci mă hotărîsem, după se voi fi isprăvit să povestesc despre lira cu trei coarde, să reiau dela început firul povestei, tot despre cele trei coarde. schimbând numai modul expunerii.

Dar examinatorul meu observă manevra şi mă chemă la ordine, spunându-mi:

— Dar lira cea cu cinci coarde unde-i?

— Mi s'au rupt două strune la ea, domnule profesor, şi nu mai ştiu cum au fost acordate.

— Norocul d-vs. că nu ne-aude nimeni, — zise profesorul, punându-mi nota satisfăcătoare.

Mussorgschi, celebrul autor al operei „Boris Godunov", venind dela nişte prietini şi negăsindu-i acasă, se aşeză la pian şi începu să-şi cânte „Furtuna pe Marea Neagră", bătând tare peste clape.

„Menajera casei îmi spuse cu spaimă, — îşi aduse aminte Ippolitov-Ivanov, — Doamne, Doamne, de n'ar sparge muzica! Că boerii or să se supere şi or să-mi zică: da tu ce-ai păzit?

Strahov, celebrul critic de artă, ascultând într'o zi „Furtuna pe Marea Neagră", îi spuse lui Mussorgschi:

— Insuficient! Vă sfătuesc să compuneţi altceva, mai tunător: — De pildă, cutremurul de pământ din Japonia, de gradul al 18-lea, însoţit de un taifun deluvian...

Borodin, autorul „Prinţului Igor" şi al baletului „Dansurile Comanilor", obişnuiau să-şi scrie notele muzicale cu creionul pe orice: hârtie, batistă, perete...

Ca să nu dispară notele, el le acoperea cu albuş de ou. Şi era foarte mândru de „invenţia" aceasta.

In locuinţa sa, nişte sfori erau în permanenţă încărcate de hârtii, bucăţi rupte din rufe, etc., şi întinse „la uscat". Erau „notele" lui date cu albuş...

Ceaikovschi îl adora pe Lev Tolstoi, dar spunea că genialul scriitor nu se pricepe deloc în muzică. Tolstoi afirma că Beethowen e lipsit de orice talent. Ceaicovschi era indignat de asemenea păreri. Incepu să evite convorbirile cu Tolstoi despre muzică. Dar acesta parcă o făcea intenţionat.

Atunci Ceaicovschi, când îl întâlnea pe Tolstoi pe stradă, căuta de departe să-l evite, ascunzându-se prin gangurile curţilor cu două eşiri.

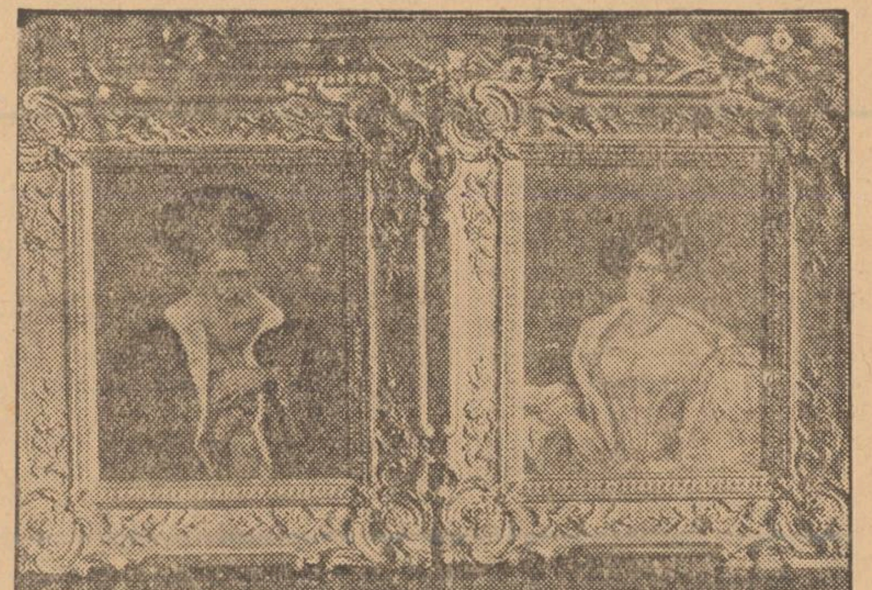
* Telegramele din 28 Ian. a. c. au adus vestea morţii sale la vârstă de 75 ani.

Din carnetul unui muncitor

Fragment de jurnal

Şi după ani de drum oprindu-mi paşii
Pe lutul bărăganelor natale,
Citesc, observ şi-mi răsfoesc în tihnă
Albumul cu-amintiri orientale;
Din larg de mări am adunat safirul;
Şi spuma lor de nuferi şi marghite,
Dar parcă tot mai dragă mi-e Atena
Cu izul ei de temple părăsite.
Cozmopolit, alăturea Pireul
Agistă bacuri, bărci şi cargobote,
Plimbând pe cheiuri vagabonzi anemici,
Hamali limbuţi şi fete depravate.
La Istanbul, urcând pe dealuri zarea
Surâde roze lenjuri feminine
Şi-aici sunt eu prin crâşmele Galatei —
Matroz palah cu doina după mine.

CRISTIAN SARBU

Vornicul Ilie Kogălniceanu şi Elena născută Stănilă părinţii lui M. Kogălniceanu

Cerşetorul sfânt

Felix Timmermanns, poetul cu dragoste de Dumnezeu şi de viaţă, cu milă de oameni şi de animale, a scris o carte despre viaţa, lupta şi minunile sfântului Francisc de Assisi.

După romanul „Pallieter" în care bucuriile pământeşti izvorăsc de unde se găsesc, după cartea pictorului „Pieter Breegel" în care ne e zugrăvită fericirea şi mizeria artistului, a apărut legenda fiului de postăvar „Franziskus" care mulţumea lui Dumnezeu pentru fiecare clipă, care-l făcea tot mai sărac.

La început, Francisc a dus o viaţă de trubadur. Era vesel, îi plăceau fetele şi harţa, colinda tavernele şi umbla ţanţos în vestmintele lui pestriţe.

„Era o zi frumoasă. Dar nu era fiece zi la fel de frumoasă? Mâne pleca la vânătoare cu castelanul. Poimâne era la Iulius seară de scrimă, urmată de bal şi masă copioasă. Duminică recitea acasă noile sale poezii, iar seara, bal mascat. Luni dornea cu tată-său la drum într'o călătorie de paisprezece zile, la Florenţa şi prin împrejurimi. Trăiască tinereţea!"

Dar iată că se produce trezirea tânărului bogătaş, care avea să întemeieze fraternitatea sărăciei. Intr'o zi întâlneşte un cerşetor, un exemplar nespus de desgustător şi de puturos. Francisc îl goneşte, dar gândurile sale nu se mai pot elibera de această arătare; e pentru prima oară că-i se năzăreşte ceva despre egoismul hain al oamenilor.

Francisc porneşte la război, cade prizonier şi zace un an de zile într'o văgăună cu o singură ferestruică. Pentru consolarea lui proprie şi a tovarăşilor săi, el cântă: cântă despre Roland şi despre Isolda, despre soare, despre luptele sălbatice şi despre pacea de acasă. Această voioşie interioară îi salvează pe prizonieri. Francisc se înapoiază în oraşul lui natal, se îmbolnăveşte şi se produce schimbarea. „Un svon de veşnicie plutea în jurul lui. Simţea lămurit că sunetul armonios al acestui glas încolţise de multă vreme în inima lui, sub acel dor al depărtării, sub vijelioasele porniri după toate plăcerile vieţii".

Nostalgia inaccesibilului nu-i dă astâmpăr. Cum plecase odinioară la război, călare şi cu spada, tot astfel porneşte şi acum la luptă, înarmat doar cu o inimă călită şi cu o puternică credinţă. Concetăţenii îl dispreţuesc şi-l batjocoresc, pentrucă s'a înfrăţit cu cerşetorii; tată-su îl bate şi-l închide în pivniţă; mamă-sa plânge până nu mai poate. Cea mai cruntă luptă trebue însă s'o ducă împotriva sa, împotriva vanităţii, a lipsei de curaj şi a poftelor sale trupeşti. Francisc se învinge pe sine însuşi, sărută leprosul, devine iubitul lui Dumnezeu.

Timmermanns ne înfăţişează trăsătură cu trăsătură devenirea unui sfânt. El a pătruns tăcerea şi suferinţa oamenilor şi ne lasă să ascultăm tăcerea fără să-i răpească ceva din farmecul ei, şi ne lasă să simţim suferinţa fără să cădem în melancolie. Aici nu-i vorba de o evlavie afectată, ci de o curagioasă mărturie de iubire faţă de oameni şi faţă de natură: „Câtă fericire să fii logodnicul doamnei sărăcii"

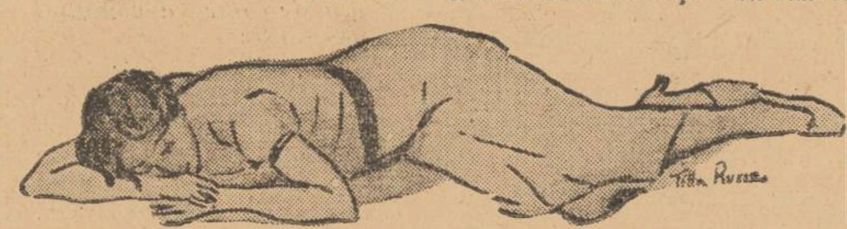
Cerşetorul sfânt capătă un tovarăş, care-i vinde casa şi-i împarte averea. Dintr'un frate se fac o mie, intră în bordee, mănâncă laolaltă cu înfometaţii pânea cerşită colindă Italia, ţinând predici, trec în Germania şi Spania, în Maroc şi Ţara Sfântă. Au devenit un Ordin, nu un Ordin de cerşetori lenesi, ci un Ordin de oameni hotărîţi, activi, care intervin pentru cei obijduiţi şi oprimaţi.

Şapte fraţi alcătuesc o uniune a lui Dumnezeu. In cifra o mie se află grăuntele distrugerii. „In călătoria lor prin lume, aceşti fraţi n'au voie să ia nimic cu ei; nici geamandan, nici bani, nici merinde..." suna statutul. Dar debilul Francisc, micul sfânt cu suflet mare, se îmbolnăveşte şi lasă prea uşor, şi prea mult timp să-i alunece frâul din mâni. Jarul dinăuntru îi mistui repede trupul nevoinic. Se ridică oameni noi, dornici de glorie şi setoşi de putere lumească, care încep să submineze aspra lege a sărăciei. Francisc reintră în luptă; dacă nu în cea mai aprigă, desigur însă că în cea mai mare. Orbul acesta întins pe patul lui de suferinţă, disperat şi muncit de îndoeli, îi învinge pe toţi; pe cei mândri, şi pe cei rafinaţi, pe cei viguroşi şi pe cei puternici.

Cea mai grea luptă e însă cea din urmă: atunci când pământeanul sfânt suferă cu trup şi suflet patimile lui Christos, când fierul roşu îi arde fruntea, atunci când înfruntă moartea cu seninătate şi voioşie: „Doamne Dumnezeule, slavă Ţie, în tăcere, pentru tot ce-ai creat Tu, dar mai cu seamă pentru soarele de aur pe care ni l-ai dăruit". Cea mai grea luptă consfintea cea mai frumoasă victorie. Cercul s'a rotunjit. Viaţa a fost împlinită. La început, bardul năvăleşte spre bucuriile vieţii; la sfârşit, prin imnul de mulţumire închinat vieţii, cerşetorul cel sfânt se petrece în veşnicie.

Cartea lui Timmermanns e scrisă clar şi frumos. Autorul a isbutit să ne dea un Francisc în carne şi oase, un om întreg, care ne petrece o bună bucată de drum, călcând pământul cu ambele picioare, şi care e părintele unei mari confraternităţi.

AD. B.

Fragmente eminesciene

IV.

Lista civilizaţiilor din *Memento mori* a mărit fără îndoială circonferinţa istorică şi geografică a lui Eminescu. Din vremea sau după părăsirea lungii panorame, găsim fragmente descriptive sau narative, care deşi singuratice şi în alte moduri poetice, trebuesc socotite ca piese de *imago mundi*. Astfel e priveliştea Asiei budiste (ms. 2255, f. 198 v.) şi descripţia Indiei în evul în care un mag vesteşte naşterea lui Isus (ms. 2290, ff. 57—59). Le reproducem mai jos. — *G. Călin.*

Prin codrii Asiei prin şesuri creţe
De-a vântului suflare 'nbălsămată
Prin munţi 'n nori şi pin pustii măreţe

Cetăţi antice strălucind s'arată
Şi albe par şi mitici — şi cu basme
Pierdută'n codri pare semănată.

Şi pesceri nalte s'adâncesc în munte
Stânci de bazalt ţin bolţile'n coloane
Se mişcă'ncet pădurea de pe frunte.

Isvoare curg din negrele icoane
D'idoli păgâni ce ca şi stâlpi se'nşiră
In depărtări adânci din caravane!

In stele'nnaltă murii Himalaia
Şi de pe vârfu-alb pătând răsare
O lună caldă sfântă şi bălaie.

Şi'n văi umbroase ce se pierd în mare
Munţii bătrâni din stele se coboară
Şi'ntind în jos stâncoasele picioare.

■

Unde Gangele în câmpuri undele îşi desfăşoară
Şi păduri ingrop bătrâne munţii mai presus de nouri
Marea răspundea l'a lumii mândre înmiite-ecouri
Tresărind întunecată lângă stânca temerară.

Colo unde vezi portale de arbori mari cu frunze late
Işi deschid a lor intrare spre a se pierde'n codri adânc
Unde prin cărări de codru prin risipele de stânci
Intri'n hale mari de arbori, bolţi de frunze'ntunecate.

In pădurile antice ale Indiei cea mare
Printre cari ca oaze sunt cetăţi fără de fine
Regii duc în pace-eternă a popoarelor destine
Inchinând înţelepciunii viaţa lor cea trecătoare.

Inţelepţi ei sunt ca zeii şi'n palatele antice
Aurul se grămădeşte spre a curge în isvoare
Iar în mâni pline de lucru a'mpacatelor popoare
Mulţămiţi sunt regii mândri, de popoare e ferice —

Dar un mag bătrân ca lumea îi adună şi le spune
C'un nou gând se nasce'n oameni mai puternic şi mai mare
De cât toate pân'acuma. Şi o stea strălucitoare
Arde'n cer arătând calea la a evului minune.

Fi-va oare deslegarea celora nedeslegate?
Fi-va visul omenirei grămădit într'o fiinţă?
Fi-va braţul care stinge-a omenirei neputinţă
Or isvorul cel de taină a luminei adevărate.

Va putea să risipească cea nelinişte eternă
Cea durere ce-i născută din puterea mărginită
Şi dorinţa făr de margini? Lăsaţi vorba-vă pripită
Mergi rază spre închinare la născutul în cavernă.

In cavernă? 'n umilinţă s'a născut dar Adevărul?
Şi în faşe de'ntuneric s'a născut eternul rege
Din durerea unui secol din martiriul lumi'ntrege
Răsări o stea de fală luminând lumea şi cerul.

Sarcini de-aur şi de miruri ei încarcă pe cămile
Şi pornesc în caravană după steaua plutitoare
Ce în aerul cel umed pare-o aşchie de soare
Lunecând pe bolta albastră la culcuşu eternei mile.

Cronica Ştiinţifică

Nutreţ „fabricat" în laborator

Preocupările laboratoarelor ştiinţifice moderne, se îndreaptă într'o mare măsură, în timpul din urmă, spre realizarea pe cale sintetică a unor produse naturale, indispensabile economiei naţionale.

Incontesabil că asemena investigaţii au fost stimulate în, mare parte de actualele regimuri de autarhie economică.

Rând pe rând, fiecare ţară caută să se emancipeze de concursul celorlate state, producând prin propriile ei mijloace tot ceeace-i lipseşte. Astfel, Germania se strădueşte să fabrice benzina sintetică, Rusia, cauciucul artificial, şi aşa mai departe.

Dacă pe tărîmul industrial realizarea pe cale artificială a unor asemenea produse organice a devenit un lucru obicinuit, în domeniul agriculturii însă savanţii n'au reuşit până acum să se emancipeze de sub jugul naturii. Condiţiunile climaterice şi meteorologice sunt încă socotite ca atotputernice în determinarea florei unei ţări sau unui ţinut.

Iată însă că din Germania ne vine acum o ştire senzaţională: un naturalist berlinez, doctorul Spangenberg, a reuşit să pună la punct un procedeu care ne permite să cultivăm în... laborator — asemenea florilor în seră, — diferite plante şi în special cele destinate nutreţului vitelor. Se face astfel posibilă un fel de „livadă artificială".

Procedeul doctorului Spangenberg este destul de simplu. Seminţele de iarbă, orz, ovăz şi chiar grâu, sunt introduse în nişte casete ale unor serteraşe dintr'un dulap special amenajat în laborator şi tratate zilnic cu un lichid conţinând materiile nutritive necesare. Se obţin astfel, numai după interval de o săptămână, spice destul de înalte pentru a fi culese şi date vitelor ca nutreţ. Producţia unui întreg dulap de felul acesta e suficientă pentru a hrăni, în fiecare zi, 20 de vite. Fireşte, casetele conţin culturi, a căror dată e decalată cu câte o zi, una faţă de alta, pentruca zilnic să avem la dispoziţie o „recoltă".

Doctorul Spangenberg a reuşit deasemena să precipite durata de maturaţie a unor anumite plante exotice, ca orezul de exemplu, reuşind astfel să-l facă cultivabil în laborator, oricare ar fi clima regiunii.

Procedeul, care actualmente se experimentează în Belgia, Germania şi Statele Unite, odată pus la punct în practică, va introduce o adevărată revoluţie în agricultură.

Flora modificată prin unde scurte

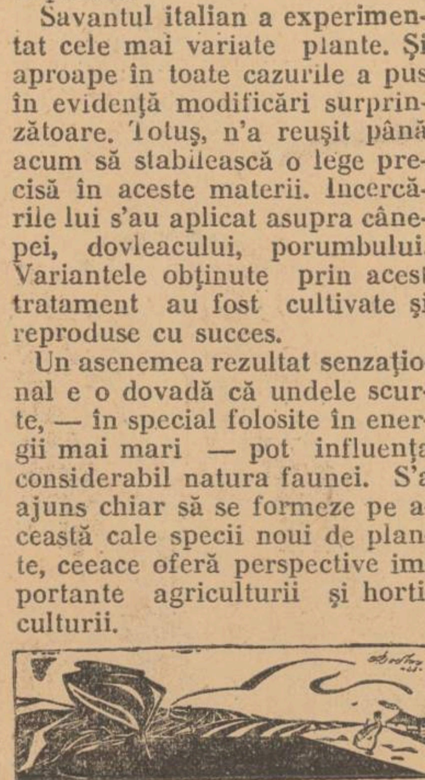
Savanţii italieni se ocupă de multă vreme cu predilecţie, de influenţa undelor electrice asupra creşterii plantelor.

Nu numai în Italia, ci şi în America s'a dovedit că anumite plante, introduse în câmpul de radiere al unui emiţător pe unde foarte scurte, are o tendinţă mai intensă de creştere.

Profesorul Pirovano, unul din cei mai de seamă botanişti italieni, a întreprins de curând o serie de experienţe concludente în această direcţie, pentru a stabili în ce măsură undele de radio provoacă mutaţiuni, adică schimbări de formă şi structură la plante.

Savantul italian a experimentat cele mai variate plante. Şi aproape în toate cazurile a pus în evidenţă modificări surprinzătoare. Totuş, n'a reuşit până acum să stabilească o lege precisă în aceste materii. Incercările lui s'au aplicat asupra cânepei, dovleacului, porumbului. Variantele obţinute prin acest tratament au fost cultivate şi reproduse cu succes.

Un asenemea rezultat senzaţional e o dovadă că undele scurte, — în special folosite în energii mai mari — pot influenţa considerabil natura faunei. S'a ajuns chiar să se formeze pe această cale specii noui de plante, ceeace oferă perspective importante agriculturii şi horticulturii.

Cercetarea creerului prin radio

La Universitatea engleză din Cambridge sunt în curs de executare o serie de experienţe ştiinţifice senzaţionale, în care lampa de radio e utilizată pentru explorarea creerului omenesc.

Profesorul E. D. Adrian şi asistentul său Bryan Mattews au construit un dispozitiv ingenios, care face posibilă înregistrarea grafică a unor operaţiuni funcţionale cerebrale.

Folosind un amplificator cu 12 lămpi, impulsurile electrice ale creerului uman sunt amplificate într'o asemenea măsură, încât pot fi înregistrate pe o peliculă de film. Diagramele astfel obţinute reprezintă un preţios document, în vederea unei cercetări obiective a activităţii cerebrale şi ca atare, deschid drumuri noui în diagnostic.

Oscilaţiunile acestor diagrame au o frecvenţă, variând între 10 şi 2000 de perioade pe secundă, după impulsurile emotive sau dureroase şi după activitatea sau odihna creerului. Forma şi amplitudinea creerului variază şi ea în funcţie de diverse fenomene organice.

Interesant e faptul că oscilaţiile grafice sunt cele mai intense, atunci când creerul e mai liniştit, în timp ce, dimpotrivă, o gândire concentrată dă loc la oscilaţii ritmice foarte slabe.

Incercările au arătat deasemenea că în timpul somnului, oscilaţiile sunt foarte pronunţate, iar în cursul sforţărilor de calcule grele, efectele înregistrate grafic apar minime.

Pentru a studia direct oscilaţiile mai puternice, profesorul Adrian a făcut o încercare îndrăsneaţă. A legat direct amplificatorul său cu creerul desgolit al unui pacient, ce-a fost supus unei operaţiuni cerebrale. Cu acest prilej, s'a putut constata, — în afară de alte efecte — o corelaţie regulată între activitatea creerului şi puterea vizuală.

Tot pe aceeaş cale, savantul englez îşi propune să lămurească în mod precis şi definitiv, funcţiunile diferitelor regiuni ale creerului.

Experienţele făcute asupra bolnavilor mentali au arătat că metoda grafică menţionată permite să discernăm diferitele leziuni cerebrale.

Psihiatrilor li se oferă astfel o metodă unitară pentru examinarea stării mentale a pacienţilor.

Ing. I. S.

A apărut: NOU! în BIBLIOTECA SCOLARĂ

Odobescu

— Opere alese —

In aceiaş bibliotecă au mai apărut

1. C. NEGRUZZI, **Opere alese**
2. GH. PANU, **Amintiri de la „Junimea" din Iaşi**
3. EMINESCU, **Versuri şi proză**
4. **Antologia umorului romînesc I**
5. **Pagini de critică literară I**
6. GH. COŞBUC, **Antologie**
7. GALA GALACTION, **Nuvele şi schiţe**
8. **Antologia umorului românesc II**
9. **Amintiri din copilărie**
10. ION GHICA, **Scrisori către V. Alexandri**
11. P. ISPIRESCU, **Basme alese**

Fiecare volum în 124 pagini, pe hârtie bună şi costă 20 lei
De vânzare la librării şi dep. de ziare

Caleidosc

Pentru răspândirea Psihanalizei

La noi, psihanaliza şi technica psihanalitică, una dintre cele mai noi şi fecunde metode de descifrare a enigmelor sufletului omenesc, este foarte puţin cunoscută. E destul să amintim că în vreme ce în alte ţări psihanaliza a luat o desvoltare remarcabilă, la noi n'a existat până acuma nici o revistă consacrată acestor prea interesante probleme de analiză a sufletului uman.

Este o mare lacună care se cerea de mult reparată.

Un prim pas îl face *Revista Internaţională de Psihanaliză* care este ea dintâi publicaţie de specialitate apărând în limba română. Editorul primului număr lămureşte intenţiile urmărite. „In vreme ce lucrările în domeniul acesta abundă în apus, atingând limitele extreme ale aprofundării, noi suntem la început. Nu este locul să stabilim cauzele care au ţinut departe de luminile Psihanalizei pe reprezentanţii medicinei româneşti.

Noi ne propunem, conştienţi de greutăţile imense — dar pe care le vom învinge — să aducem aportul nostru modest, să creiem la noi bazele ştiinţifice, menite să servească la desvoltarea viitoare firească a acestei discipline, care s'a dovedit singura capabilă să pătrundă tainele sufletului şi să-l vindece de boli. Am intitulat simbolic publicaţia *Revista Internaţională de Psihanaliză*, fiindcă trebue s'o recunoaştem, în actuala stare dela noi, viabilitatea şi nivelul unei asemenea publicaţii, nu pot pentru moment să fie asigurate prin colaborarea exclusivă a psihanaliştilor indigeni. Contăm pe o colaborare internaţională, care, avem motive să fim convinşi, în scurtă vreme, va ridica revista noastră aproape de nivelul publicaţiilor similare din apus. Revista este internaţională, fiindcă va oglindi străduinţele imense şi pe care cu greu le putem urmări, ale psihanalizei în lumea întreagă".

Sumarul primului număr este o ilustraţie a acestui program schiţat mai sus. El cuprinde studii şi articole foarte interesante.

Psihanaliza aplicată în artă: „Moise de Michel Angelo", de Sigm. Freud; *Partea medicală:* Psihanaliza şi dinamica fiziologică a scoarţei cerebrale", de dr. A. Kreindler; „Analiza unui caz de frigiditate prin interpretarea unui vis", de dr. W. Stekel; „Transferul şi dominarea contra-transferului", de dr. P. H. Schwartz; *Aplicaţiuni individual-psihologice:* „Aprecieri psihologice şi de igienă mintală asupra criminalităţii la tineri şi copii" de dr. M. Schähter.

Este un început care e bine că s'a făcut, fiindcă va stimula şi la noi interesul pentru această foarte interesantă disciplină nouă a psihologiei.

Academia platonică din Florenţa

Acesta este titlul unui studiu datorit savantului istoric al filozofiei d. prof. P. P. Negulescu, şi apărut în „Revista Fundaţiilor Regale".

Studiile de acest fel la noi sunt extrem de rare, pentru că sunt prea puţini cunoscători ai acestor probleme migăloase dar pasionante. D. P. P. Negulescu este fără îndoială unul dintre cei mai adânci cunoscători ai istoriei filozofiei, şi cu deosebire ai epocii Renaşterii, asupra căreia a şi scris de altfel o lucrare în două volume, foarte preţuită.

O chestiune interesantă din cuprinsul Renaşterii, este desigur acea a Academiei platonice florentine, dela sfârşitul veacului XV. „Nu se ştie încă bine, în istoria filosofiei, ce a fost această instituţie culturală — dacă a fost una".

Deşi cei ce s'au ocupat de ea au fost destul de numeroşi, iar îndoelile ce s'au ridicat cu privire la natura ei n'au fost mai puţine, se găsesc încă astăzi istorici ai filozofiei care susţin cu seninătate — sau măcar lasă a se înţelege — că Academia platonică din Florenţa a fost o „şcoală".

Cu o competenţă temeinică, d. P. P. Negulescu arată care este adevărul istoric în legătură cu această Academie, cine este inspiratorul ei şi în ce împrejurări istorice a luat ea naştere. Astfel se lămureşte bine rolul filosofului bizantin Georgios Geruistos Plethon în formaţia acestei Academii florentine, care a avut un rost important în desvoltarea intelectuală a Renaşterii.

Dar studiul d-lui P. P. Negulescu trebue cetit în întregime, şi pentru frumuseţea lui.

Un roman de idei

Aldous Huxley pune în jurnalul unuia din personagiile sale reflexiunea următoare: „adevăraţii romancieri, romancierii născuţi, nu scriu romane de idei".

André Chamson a scris un roman care, fără îndoială, aparţine genului *romanului de idei*, *„L'Année des vainqus"*.

Nu înseamnă aceasta că a scris un roman cu teză, ci, căutând să reprezinte toate punctele de vedere, a vrut numai să reprezinte o dramă obscură, tragedia intelectuală a unei epoce.

Este de fapt o cronică a anului 1933, epocă în care încrederea omului în alţi oameni a fost mai zguduită şi mai lovită decât oricând. „Toţi suntem învinşi acum", zice lucrătorul Carrière din romanul lui André Chamson.

In Octombrie 1912, Carrière şi camarazii săi primesc într'o exploatare minieră pe nişte lucrători germani şi familiile lor. Curând Karl şi Ludwig devin prietenii lui Carrière. Iar acesta nu aşteaptă decât clipe ceva mai bune ca să se însoare cu Renata, sora lui Karl. Intre acestea se trimit trei delegaţi la Stuttgart, ca să aducă nişte piese de motor.

Carrière cunoaşte Germania hitleristă, aceia care crede că a inventat „alt fel de a trăi", Germania paradelor militare, care aruncă în închisoare pe Ludwig, pe care-l acuză de comunism şi umple de orgoliu otrăvit sufletul fiecăruia.

A treia parte din volum este consacrată călătoriei lor. Dar dacă au plecat doi prieteni, doi viitori cumnaţi, acum se întorc în Franţa doi duşmani neîmpăcaţi. Cu Karl vine în sat un germene de nazism, care încolţeşte în sufletul tuturor germanilor de acolo. Munţii cenevoli devin o bucată de tranşee din timpul războiului. S'ar fi terminat conflictul prin bătaie dacă nu ar fi fost o explozie care a făcut victime în ambele câmpuri. Dar nici această nenorocire nu i-a împăcat, fiecare şi-a veghiat morţii săi.

Cine sunt învinşii: acei care au visat o împăcare franco-germană şi pe care hitlerismul i-a descurajat şi i-a demoralizat.

Ideile în romanul lui Chamson trăesc cu aceiaşi intensitate ca şi fiinţele şi tot atât de încărcate de emoţie şi reacţiuni instinctive ca şi acestea.

Drama, judecăţile, aprecierile conştiente izvorăsc numai din loviturile realităţilor concrete, din întâmplări din viaţa de toate zilele. Iar dacă fondul poate da loc la discuţii, în ceiace priveşte calitatea sa de romancier, felul în care acest roman de idei este scris, dă o dovadă strălucită şi nediscutabilă a talentului său de adevărat romancier.

Citiţi toţi azi în „LECTURA"
—Floarea literaturilor străine—

POMPIERII INTERVIN...

O serie de trăznăi de un humor irezistibil.

de H. SCHRECK, M. SCHNITZER, W. NISSEN, etc.

Lei 4, Romanul complect
La toţi chioscarii şi librarii

Lumea şi Capitala

Cronica feminină

Pledoarie pentru poezia ştofelor

Cred că vi se întâmplă şi dv., doamnelor, adesea să vedeţi o ştofă inedită, într'o rochie croită şi executată cu o totală lipsă de gust. Eu, în astfel de cazuri încerc o senzaţie de părere de rău aproape fizică; „mi se strânge inima" — cum se spune. Să expui o ştofă, care ar fi putut să dea mult mai mult, în halul acesta ochilor lumii, e ca şi când ai expune o femee de o frumuseţe uimitoare dar oarbă. Sunte unele tragedii pe care romanele ieftine le speculează dar pe care oamenii oarecum rafinaţi sufleteşte le desaprobă.

S'a dat sugestia — nu ştiu unde şi când — a unei propagande în scopul înfiinţării de şcoli pentru vânzătorii din magazinele de ştofe şi ideea a fost cât se poate de fericită. Toţi cei ce au în mână materia încă nesfârtecată de foarfeci, îi pipăe epiderma, o joacă pentru a studia efectele de umbre, trebue să ştie s'o înţeleagă şi s'o iubească. Sunt, într'adevăr, mai ales printre imprimeuri, unele exemplare de ieftin patetism, grosolan concepute şi executate. In schimb, păstrez încă o bucată de voile-piqué pe care am cumpărat-o fără să ştiu ce am să fac cu ea, în care florile sunt zugrăvite atât de tandru, atât de spiritual şi de discret, încât pe marginea lor s'ar putea scrie un întreg tratat de psihologie. Nu ştiu cine le-a creat, ce desenator anonim — dar e atâta viaţă şi mai ales atâta suflet în cele trei flori şi-un spic de grâu, încât — (o naivitate de care totuşi nu mi-e ruşine), n'am îndrăznit să întrebuinţez acei patru metri de voil-piqué pentru furnizarea unui articol de împodobire.

Din defilarea ţesăturilor care-şi anunţă „voga" cu focuri de artificii şi trec în uitare apoi una câte una ca toate capriciile de un sezon, e o ţesătură care pare a fi rămas şi a-şi continua încă autoritatea: Angora. Incepând cu fineţea nuanţelor, cu discreţia lor, până la distincţia pe care ştofa asta minunată ştie s'o dea exteriorului unei femei, o rochie în angora e menită să fie revelaţia colecţiei noastre de rochii de trottat. Incă o dovadă de gradul de rafinament din zi în zi mai ridicat al Modei, e varietatea din ce în ce mai mare a ceinture-lor. O rochie în angora bine tăiată, întruchipând maximum de simplicitate, cu o ceintură asortată ei, tot sobră dar cu o vagă notă de duritate şi masivitate, având toate celelalte accesorii (mănuşi, poşetă, pantofi, etc...) alese cam din aceeaşi atmosferă, poate să rivalizeze cu orice alt costum de stradă împănat cu blăniţă, nervuri şi alte fleacuri în sensul acestora, care sfidează cu originea lor nobilă de „casă mare".

Anticipez mult, vorbind despre olandă. Olanda aceea nenorocită pe care dacă ai netezit-o odată cu mâna s'a boţit în direcţia netezirii! Nu există altă ţesătură pentru rochii de vară mai proaspătă, mai tinerească şi totodată de bun gust decât olanda. Dacă e adevărat că e imposibil să porţi o rochie de olandă fără s'o calci de fiecare dată înainte de a o îmbrăca, e tot atât de adevărat că o rochie de olandă care nu face nici un creţ, care urmăreşte liniile corpului nu molatec, lasciv ci franş, sportiv, e o complectare avantajantă sută la sută a siluetei şi sufletului femeii care vrea să fie modernă. O rochie de olandă e o traducere în graiul ştofelor a unei dimineţi de primăvară în care iarba e udă de rouă şi pe-un teren de tenis pe care umbra nopţii a mai lăsat o estompă uşoară de răcoare şi întunerec, o fată şi un băiat în alb schimbă mingi.

Natural rochia de olandă trebue croită foarte simplu. Nici mâneci bufante, nici volănaşe, nici nu ştiu ce combinaţii de linii. (In definitiv, doamnelor, eu n'am recomandat-o pentru seară! Nici pentru după masă).

Sunt foarte la modă tricotajele. Dar e riscat. Mulează grozav. Nu le vin bine decât femeilor foarte subţiri. Şi, nu ştiu dece, am detestat totdeauna rochiile care n'aveau ţesătură impecabilă. Şi, e o muncă imensă şi fără prea mult spor, confecţionarea unei rochii întregi în casă.

Ce e trist, e capitolul croitoreselor. Nu vorbesc de marile croitorese, care nu lucrează decât cu materia dată de ele. Ci croitoresele de mijloc, care se pricep să taie o rochie acceptabil şi la care recurge marea massă a femeilor. Mai rar par'că avem ocazia să vedem o rochie vizibil prost tăiată decât una de o inspiraţie cu adevărat tragică.

O întreb pe coniţa rotunjoară cu buzele vopsite numai în vârf şi cu metrul după gât, ce-i cu rochia asta pe care o vezi pe un manechin. „Asta? E frumoasă — nu? Un model dela casa X din Paris. Mi l-a adus o clientă". Priveşti rochia. Multă muncă, doamne şi multe urecheli trebue să fi costat. O împletitură de linii şi de efecte cărora nu le dai de capăt. Şi ştofa, e fină. Totuşi, între alte rochii tot cu atâtea linii şi efecte, dintr'o ştofă în alt fel dar tot aşa de bună, rochia asta se va pierde în corul celorlalte. Nu ştiu dece. Incerci să observi... A, da. Nu merge ştofa şi culoarea cu modelul. Croitoreasa recunoaşte că era altă ştofă şi altă culoare în original. Dar pe cucoana pentru care se pregăteşte, mai bine să n'o mai vezi.

O, dacă croitoresele ar şti chiar mai puţin să încurce tăieturi peste tăieturi şi ar şti mai bine să aprecieze personalitatea ştofelor şi raportul estetic dintre acestea şi cliente. Există o întreagă cotegorie de femei care nu poate purta taffetas-ul. O întreagă categorie de femei care nu poate purta crêpe-satin-ul ş. a. m. d. O categorie de femei cărora nu le merge în nici un chip gulerașul rotund.

Toate lucrurile astea croitoresele ar trebui să le ştie. Şi, dacă ar iubi stofele, le-ar şti. Dacă în mâna lor ar trăi cele trei flori si-un spic de grâu cu atâta dragoste, par'că geloasă, scoase la lumină, ar fi mult mai puţine rochii urâte.

N'au nevoe ştofele— nici una aproape — de atâta exhibiţionism de pricepere profesională. O ştofă doar cere să fie mai încreţită la umeri, cu mâneci mai largi, cu ceva ce să se evidenţieze îndrăzneţ pe un fond menit să servească drept fondal, sau, dimpotrivă pe altele le-ar compromite un singur fir de aţă mai închisă, pentrucă sunt axiomatic de pure şi omogene.

Nu în înzorzonări se va vădi priceperea croitoresei. In literatură se ştie că stilul înflorit e al diletanţilor. De multe ori mare creator e acela care ştie să sacrifice toată spuma, lăsând cu atât mai impresionantă simplicitatea trăsăturilor esenţiale. Adevărata artistă a ştofelor îşi va sacrifica toate veleităţile de iscusită lucrătoare, pentru triumful ştofei aşa cum l-a vrut artistul care a lansat-o.

Şi e mult mai grea şi mai demnă de apreciat, refularea provocată de o intuiţie plină de bun simţ a „ceeace trebue să fie", decât orice avalanşă de fals talent croitoricesc.

ANIŞOARA ODEANU

P. S. — Răspund pe această cale unui domn care mi-a scris, că rubrica mea nu se numeşte „despre mantouri" şi nu apare în fiecare lună, ci săptămânal.

Un răspuns

la „Cronica Feminină" a d-rei A. O.

Să nu te superi, Dudue Anişoară, că vreau să-ţi fac niţică morală, tocmai acum, când îţi savurezi (îmbujorată şi fericită) succesul romanului.

Vezi mata, dacă nu te-ai fi avântat în chestiuni pentru care eşti încă prea mică — aşa ca o fetiţă îmbrăcată cu rochia bunicăi, făcând pe serioasa! — n'aş fi zis nimic! Dar de ce te legi mata de lucruri pe care nu le înţelegi încă? Vorbeşti, bunăoară, cu teribil dispreţ de femeile cu o droae de copii (care, după d-ta, nu pot fi decât mucoşi!) şi cărora trebue neapărat să le mircase totdeauna mâinile a ceapă şi să poarte chiloţi cu elastic sus şi jos (!) şi capoate de molton înflorat!

Ce pricepi mata din toate acestea? Matale faci literatură şi nu ştii poate că nu toate femeile se pot îmbrăca la case mari, nu toate pot avea bucătăreasă şi guvernantă (care să le şteargă mucii la, copii!). „Traurig, aber wahr", vorba Neamţului!

Desigur că e mult mai uşor să n'ai nimic de făcut, să-ţi păstrezi mânuşiţele ojate după nuanţa modei şi să porţi chiloţi minusculi — ca un cache-sexe — de guipură sau mătase naturală.

Dacă toate femeile ar avea numai atâta de făcut şi dacă multe femei ar avea ideile D-tale, s'ar duce de râpă familia!

Din fericire însă, mai sînt femei, care ştiu a rămâne adevărate femei — nu ştiu precis ce înţelegi D-ta prin acel „etern feminin", dacă nu ceia ce s'a înţeles totdeauna de la Göethe încoace! — şi care pe lângă bune mame şi gospodine, pot face faţă bună în societate şi mai au timp să citească şi cronicile D-tale de mode. Aceste femei înţeleg că nici un alt sentiment nu poate egala iubirea de mamă şi ţinând la bărbatul lor — mai mult poate decât prietena D-tale care-şi iubea mai mult pălăriile decât logodnicul, — nu se sfiesc să-şi supravegheze din când în când bucătăreasa. Bine înţeles nimeni nu le obligă să radă ceapă! Insă, dacă ar rămâne vreodată fără servitoare, acestea vor fi fericite să se descurce singure — pe când manechinele D-tale ar da fuga la restaurant.

(Pentru cazul acesta — care mi s'a întâmplat şi mie, le recomand să tae întâi ceapa şi apoi puţin morcov sau pătrunjel verde — care găseşte uşor întrebuinţare — şi pour l'aquit de consience, să frece mâna cu o coaje de lămâe, după ce s'a spălat, înainte de a se şterge!)

Inchid paranteza şi trec la copii. Imi pare rău că sânt prea departe şi nu te pot invita la mine să-mi vezi cei 4 (patru, da, deschide ochii mari, Dudue Anişoară!) copilaşi ai mei. Cu ocazia asta, ţi-aşi servi o masă, să-ţi lingi degetele. (Nu m'aşi sfii nici de Păstorel, crede-mă!) Regret şi închid a doua paranteză!

Acum ajungem la chiloţi. Desigur că o femee simţită, nu o să pună o rochie de seară prin care să se vadă dunga de la centură sau elasticul de la chiloţi. Dar nu e balul singura noastră ocupaţie. Dacă n'aşi fi indiscretă, te-aşi întreba: la patinaj, sau săniuş, porţi pantalonaşi de dantelută?.... Sînt însă femei care au ocupaţii, trebuind să stea, sau să meargă mult prin frig. (Chestiunea chiloţilor o discutăm numai din punct de vedere al anotimpului în care ne aflăm!)

Trebue să cunoşti vreun doctor bătrân şi simpatic. Intreabă-l mata — fiindcă eşti romancieră şi poţi discuta tot felul de chestiuni — pe acest doctor bătrân şi simpatic: câte femei sufăr, tocmai pentrucă nu se îmbracă iarna suficient de călduros... pe dedesubt! Şi desigur că pentru un bărbat e mai neplăcută o femee bolnavă, decât cu chiloţi mai groşi — pe care la urma urmei nici n'are nevoe să-i vadă!

Slavă Domnului, Moda e mai cuminte decât acum 10—15 ani, când nu se pomenea ciorapi de lână, rochii de stofă şi nici chiar şoşoni!...

Să revenim însă la... chiloţi. Spui, că nu-ţi închipui cum poate tenta pe un bărbat, o femee cu chiloţi cu elastic sus şi jos! Oare bunicile noastre erau mai puţin răscolitoare de patimi pentru bărbaţii de pe vremea lor, fiindcă purtau pantaloni lungi, cu volane trecute de genunchi, două jupoane şi fel de fel de „turnuri", toate legate prin'tr'un sistem complicat de şireturi duble şi incomodant de lungi? Farmecul lor de femee era ştirbit cu ceva de aceste dessous-uri atât de caraghioase în ochii noştri?

Şi acum, ca să termin, încă o întrebare: care voi, fetele tinere de azi, nu aveţi destule calităţi fizice — sau cum zice Românul: destul „vino 'ncoace" — ca să „tentaţi" pe bărbatul iubit (sublinierea e a D-tale!), trebuind să recurgeţi la chiloţi sugestivi, ca în romanele sau filmele de senzaţie?...

Copii nu vreţi, menajul vă repugnă, atracţia sufletească nu mai joacă nici un rol în viaţa voastră. Vă mulţumiţi a fi nişte figurine de porţelan, expuse în vitrina vieţii, pentru a... tenta.

Dudue Anişoară, parcă te văd cum adormi într'o seară plângând şi visezi pe acel pe care-l vei iubi (chiar dacă ţi-ar înfunda pălăria pe urechi — las' că ştii mata cum s'o aranjezi pe urmă!)

Toate sîntem femei — vorbesc de cele normale, bine înţeles! — şi ori ce fel de chiloţi am purta, aceeaşi inimă caldă bate şi acelaş vis avem, toate: un bărbat drag, un cămin însorit şi copii frumoşi şi sănătoşi.

DOINA BUCUR

27 Ian. 1935.

Justiţie, jurişti, justiţiabili...

Intr'o conferinţă la Radio — săptămâna trecută — vorbindu-se despre noul regim sub raportul legei penale, din codul unificat şi depus pe biuroul Senatului, s'a vorbit şi despre Zeiţa Themis, afirmându-se că şi-a ridicat legătura de pe ochi pentru a proteja înţelegând mai adânc, viaţa infractorilor minori. Themis nu-şi va ridica niciodată legătura de pe ochi.

Themis — cu ochi — încetează de-a mai patrona Justiţia.

Ceia ce se schimbă în noile regimuri legale — operă lentă de doctrină şi jurisprudenţă — nu sunt privirile, mai limpezi sau mai confuze ale zeiţei ci raportul, expunerea complectă, demonstrarea logică şi umană, pe care o depunem în balanţa oarbei. Ochi mai binevăzători, deslegaţi, sunt dar nu ochii zeiţei, ci ochii noştri.

Tribunalele pentru minori sunt o soluţie născută dintr'o mai adâncă şi mai conştiincioasă analiză a psihologiei acestor infractori. Era şi timpul. Aceasta însă, nu atinge nici legătura de pe ochi şi nici balanţa aceleia ce stă neclintită pe frontispiciul Palatului Justiţiei, cum stă de peste 2000 de ani în mintea oamenilor.

Inovaţiile noului cod şi mai ales câteva întâmplări recente — zgomotos comentate de presă — au pus în discuţie sub toate formele, problemele de ordin penal şi educativ cu privire la minori.

M'am abţinut întotdeauna de-a da acestei cronici vii, caracterul uscat şi doctrinal, spre care o împing subiectele scoase cu greu dintre articole de legi şi uzanţe rigide procedurale. Mă abţin şi de data aceasta de-a saluta teoretic, un pas înainte în opera de Dreptate la care contribuim cu toţii. Eu înţeleg să ne bucurăm pe linia mai puţin limpede de cât acea a literilor legei, dar mai grea de înţelesuri, de adevăr şi de noi înşine — pe linia vieţei trăite.

Pe această linie, minor înseamnă infractor — mai precis însemna — pentrucă şi eu am fost minor-infractor, fără ca să fiu infractor, deşi eram minor. Uite: o sufragerie, seara după masă. Tata e dus în fund, în biuroul lui, lucrând cu dosare şi hârtii scrise mărunt. In jurul mesei mari stăm cei şase copii şi mama care tricotează. Dintre aceşti şase copii, eu sunt cel mai mic şi singurul urât. Şi ei şi eu ştim lucrul acesta, din glumele amare de peste zi, glume ce întreceau şi puterea mea de-a răspunde, ca şi rezistenţa mea de-a trece peste ele.

Eram vesel că suntem cu mama şi trmuram de frică că sunt cu „ei", cu fraţii şi surorile mele. Ştiam că dacă voi vorbi, îmi atrag glumele lor asupră-mi şi tăceam.

Probabil însă, că nu m'am putut ţine şi că am spus ceva.

— A vorbit broscoiul.

— Tu spuneai că nu ştie să vorbească, că plânge şi face oa-ca-ca.

— Uite'l cum s'a învineţit şi i-au eşit ochii din cap. Să ştii că face băşici lângă ureche.

Mă simţeam ridicat de păr în sus, în sus de tot, cu gura încleştată, cu un ochi spre geamul îngheţat ce mă chema departe şi cu altul spre mama, spre singura mea salvare imediată.

Mama zâmbea. Ea desigur, cu acelaşi drag pentru toţi, aştepta o replică mai vie, mai de spirit, mai nouă, fără să se gândească în clipa aceea la mine.

— Uite cum i s'a bocârnat năsucul. Mă priveau cu toţii.

— I se văd nările. Te poţi plimba înăuntru. Dar cu umbrelă...

— Ba să te dai cu săniuţa în ele... a complectat mama.

Respiraţia mi s'a oprit. Şi mama?! Atunci, cine mă apără? In minte mi se răsturnau imagini în dezordine. Geamul cu flori de zăpadă, tata cu ochelarii în biurou, zâmbetul mamei... şi cuţitul de pâine, care rămăsese pe masă lângă un caet deschis.

M'am gândit să-mi tai gâtul. Cu acest gând şi hotărît, m'am ridicat şi am întins mâna mică de copil de 7 ani spre cuţit.

Şase perechi de mâni mi-au prins mâna, ţipând:

— A turbat broscoiul!

— S'o omori pe mama, mă?!

Auzind acuzarea aceasta, am deschis gura cât am putut şi un urlet a umplut casa toată. Urlam fără respiraţie, înebunit, în neştire.

Mama m'a mângâiat, a venit şi tata autoritar să judece „cazul", am fost culcat cu grijă şi cu promisiuni... dar n'am fost judecat. *Dacă fraţii şi surorile mele au mai rărit glumele, în mintea lor eu am bănuit totdeauna, că n'a dispărut ideea că aş fi încercat să omor pe mama.*

Atât au înţeles. Atât vor înţelege şi judecătorii noilor tribunale pentru minori. Atât au înţeles şi vechii şi actualii judecători ai minorilor.

Sunt judecăţi, ce nu pot fi niciodată clasificate, legiferate, pretinzând a prevedea şi faptul şi pedeapsa. Sunt judecăţi ce aparţin exclusiv înţelepciunei şi omeniei judecătorului, singur el învestit şi răspunzător de felul cum a ştiut să înţeleagă fiecare „caz".

G. COSTACHESCU

Scrisoare

Prietene, în clipa-asta tot mai mult
Culcat pe gândurile cari mă ucid,
Vreau fereastra anilor să'nchid,
Şi iar s'ascult...

Cum vin în joc de iele paşii...
Şi'n faţa mea cum sue liniştit,
Tot ce-am iubit,
Cu ochi avizi şi vineţi ca apaşii...

Noaptea cade grea ca o povară...
— Parcă niciodată nu e sară —
Cine mi-a plesnit de cerul gurii,
Ramurile verzi ale pădurii?

Prietene, în oraşul ăsta mare,
Moartea vine fără pic de soare,
Străzile sunt umede şi mute,
Fetele bătrâne şi urâte....

Pe ogorul verde-al vieţii noastre
Cuiburile au rămas de scrum.
— Au secat fântânile din drum,
Şi-au pierit şi turmele albastre...

CONST. SALCIA

Ore neuitate...

Conferinţa Profesorului doctor Rainer a fost o simfonie a cugetării omeneşti executată de un virtuoz care a ştiut să ţină sub vraja cuvântului său, timp de o oră şi mai bine, publicul imens din Atheneul român, în seara de 10 Februarie.

Platon şi Aristotele au fost cele două motive ale grandioaselor variaţii pe tema integrării spiritului omenesc în totalitatea lumii: Platon principiul asemănării, Aristotel al discriminării, al diferenţierii organelor, al organizărilor în planul vieţii.

Aceste două concepţii, răspunsuri şi reacţiuni după temperament la avântul nesăţios al omenirii de a se integra în totalitatea lumii, se împletesc în desfăşurarea istoriei gândirii omeneşti.

Ele se frământă şi se ciocnesc în lupte de titani, cu nume de oameni de ştiinţă, cu acea ardoare de viaţă şi grandoare de poezie metafizică din opera unui Beethoven, creând şi alcătuind temeliile ştiinţei vieţii: evoluţia şi vitalismul.

PROF. DR. RAINER

Omul cucereşte rând pe rând culmile cele mai stâncoase, urmând pe o cale sau pe alta, după fire şi temperament, nădăjduind să cuprindă „totalitatea" când din planul uneia când din planul alteia...

Cuceriri definitive fac să se prăbuşească munţi de nădejdi şi avânturi din sufletul „fiinţei"... Strigăte de izbândă şi sfâşieri de desperare ca unele finale de tumult şi vijelie, din simfoniile lui Beethoven se dezlănţuesc în drumul lor...

„*Viaţa veşnică*", acea iluzie spre care a năzuit sufletul fiinţei de cum s'a deschis pe lume, pare că şi-a luat zborul pentru totdeauna. Nu individul este veşnic, ci germenele, iar acesta îl părăseşte foarte de timpuriu...

Vorbind de conferinţa Profesorului Doctor Rainer, am zis o simfonie şi nu o expunere.

O expunere cât de interesantă nu ar fi putut ţine sub farmecul ei timp de o oră, mulţimea atât de denivelată dintr'o sală de conferinţă. Probleme ca acele tratate de Profesorul Doctor Rainer nu pot deveni clare şi accesibile marelui public decât cu preţul aridităţii. Ele pot fermeca sub această formă numai pe acei ce posedă complexul de cunoştinţi, care le îngăduie urmărirea splendidului joc al ideilor, ameţitoare prin abstracţia lor...

Claritatea, limpezimea, uşurinţa şi fluiditatea graiului conferenţiarului este ca acea a lacurilor de pe munţii înalţi: strecurată prin nenumărate şi variate straturi sufleteşti. Domnia sa a citat fragmente din Platon, Aristoteles şi Goethe. Cât trebuie să-i fi frequentat pentru ca aceste mărgăritare să se fi încrustat în sufletul său? In nopţile de insomnie, în pauzele unei munci intelectuale desăvârşit de organizată, savantul profesor citeşte, reciteşte şi iar reciteşte, autorii a căror cugetare e în concordanţă cu a sa, până ce îşi apropie din ea, aceea ce-i „trebue spre a-şi îmbogăţi pe a sa". „La fiece lectură, îmi spunea Profesorul, descopăr altceva. Astfel bucata citită, poezia reţinută şi reprodusă la infinit, până ce îi creez şi melodia muzicală, îmi desfăşură toate frumuseţile cu nuanţele lor, îmi adânceşte şi-mi clarifică ceiace posed eu însumi".

Ca să-şi apropriеze cugetarea marilor antici, Profesorul Doctor Rainer, călătoreşte aproape în fiecare an, la Athena.

„Două ore petrec în muzeul naţional şi cinci ore pe Akropole sau în avion deasupra ei". Limba veche a înţelepţilor, pe care a studiat-o cu un erudit filolog din Athena, îi dezvăluie la fiecare citire şi recitire a lui Homer, taine pe lângă care filologul, profesorul său, a trecut fără să le bănuiască.

Nu numai gândirea şi-a pus-o marele învăţat în conferinţa cu care ne-a dăruit, ci viaţa sa sufletească întreagă, în acele complexe în care ideea se integrează în tot ce alcătueşte omul. De aci se iradiază acel ceva viu şi arzător, nedefinisabil şi irezistibil, care este contactul real al unei experienţe de viaţă bogată cu scânteile de experienţă individuală din masele populare, în care acestea se găsesc ca firele de metal preţios în gangă...

Sufletul vorbitorului este atunci ca un magnet puternic care atrage şi leagă prin fire nevăzute sufletele de cuvântul său...

Expunerea desăvârşită, compoziţia echilibrată, distribuirea glasului după un registru interior, întrebuinţarea cuvântului precis, a expresiei impecabil corectă şi adaptată, constitue o technică de virtuoz, fără de care simfonia cea mai genială a unui Beethoven, ca şi conţinutul cel mai bogat şi mai adânc al vorbitorului, nu se poate realiza, sub forma aceasta cotropitoare a captivării unui public atât de numeros şi de evlavios atent, ca în sala în care a conferenţiat Profesorul Doctor Rainer.

Sunt ore unice şi neuitate...

IZABELA SADOVEANU

■

După conferinţa d-lui prof. dr. Fr. Rainer, a vorbit — din partea Ateneului Român — d. prof. Const. Kiriţescu, care a spus următoarele:

Cuvântarea de răspuns a d-lui Prof. Const. Kiriţescu

Sunt sarcini, a căror greutate onorează pe aceia cărora li se încredinţează. Dar sunt şi din acelea care-i copleşesc. Astfel este însărcinarea pe care mi-a dat-o astăseară Comitetul Ateneului. Imi va fi oare posibil să găsesc cuvintele care, fără să jignească modestia omului, să pună totuşi în adevăratul lor relief meritele savantului? Putea-voi exprima toată întinderea şi adâncimea sentimentului de preţuire şi de simpatie cu care vechea instituţie a Ateneului Român primeşte în sânul ei pe ilustrul conferenţiar de astăzi?

Departe de mine gândul prezumţios de a crede, că în cele câteva cuvinte ce-mi este îngăduit să rostesc să pot cuprinde — oricât de fugitiv — personalitatea marelui om de ştiinţă, care este noul nostru coleg. Voiu încerca totuş s'o schiţez în câteva largi linii de contur. Desigur, nu pentru cercul select al oamenilor de ştiinţă, colegi de Facultate şi de cercetări, în care activitatea sa este cunoscută. In lumea ştiinţifică, erudiţia profundă şi multilaterală a profesorului dr. Rainer, disciplina riguroasă a activităţii sale, ştiinţifice şi profesorale, conştiinciozitatea sa legendară, munca sa neobosită, temperamentul său prob, necruţător pentru sine ca şi pentru ceilalţi, rebel la orice fel de concesii ori transacţii, i-au oferit o situaţie morală privilegiată, nimbată de o aureolă formată dintr'un amestec de admiraţie, respect şi... puţină teamă.

Profesorul dr. Rainer e mai puţin cunoscut de publicul zis „mare". Inchis în turnul de fildeş al activităţii sale ştiinţifice, doctor care nu practică medicina, dispreţuind mijloacele curente creatoare de celebrităţi: proectorul luminos ca şi megafonul tapajos, lăsând să filtreze în afară numai razele pure şi discrete ale ştiinţei şi învăţământului, dr. Rainer nu este un răsfăţat al popularităţii. Reputaţia lui, gloria lui, sunt de ordin intim, recunoscute, preţuite, în cercul acelora care de câteva

Urmare în pag. VIII-a

decenii îl cunosc, vin în contact cu prodigioasa lui activitate, se împărtășesc din vastele lui cunoștințe, se inspiră din concepțiile lui. găsesc în el un animator fecund, un colaborator dezinteresat, un sfătuitor prețios, o mână gata întotdeauna să se întindă în ajutor, un ochiu sigur, un mare învățat care din plinul bogăției lui spirituale, revarsă în juru-i cu generozitate, neprecupețit și fără șovăială, idei, sfaturi, informații, mijloace de verificare și de control.

Titular al catedrei de anatomie a Facultății de Medicină din București, prof. dr. Rainer a adus în specialitatea sa o concepție nouă, logică în articulația ei și fecundă în rezultatele ei. Stăpân deopotrivă și pe ramurile înrudite cu Anatomia: Embriologia, Istologia, Antropologia, Biologia generală, dr. Rainer a putut ajunge la o înțelegere adâncă a alcătuirii organismului uman și a dat o orientare nouă cercetărilor anatomice, punând la baza lor principiul cercetărilor cauzale. Vechea concepție *statică* a Anatomiei, a devenit un anacronism. Anatomia nouă, este, după dr. Rainer, o disciplină *dinamică*. Potrivit acestei concepții, anatomistul consideră *forma vie*. Apariția formei e legată de structură și aceasta de funcțiune; în acest chip, forma este prezentată ca o expresie a funcțiunii. Datele anatomiei de cadavru sunt numai punct de plecare pentru desfășurarea gândirii anatomice. Astfel, profesorul Rainer este printre cei dintâi care se ocupă de *„structurile funcționale"* și cel dintâi care la noi în țară a dat impuls cercetărilor de acest fel.

Cu drept cuvânt, prof. Rainer a putut înscrie pe frontispiciul sălilor de disecție ale Institutului de Anatomie, lozinca sa: „Anatomia este știința formei vii".

Pedagog desăvârșit, creator de căi noui, organizator al uneia din cele mai bune instituții de cultură științifică dela noi, bogată nu atât prin mijloacele pe care i le-a putut pune la dispoziție statul, ci prin ceiace a adunat și grămădit el însuși într'o viață înobilată de pasiunea muncii, profesorul se complectează armonic cu cercetătorul științific. Acelaș sentiment de probitate îi dictează o metodă extrem de riguroasă în observația faptelor, extrem de precaută în tragerea concluziilor. Aristocrat al științei, disprețuind producția cantitativă, el refuză să aducă o contribuție personală la inflațiunea publicisticei științifice, pentru a da la lumină numai rezultate care însemnează etape cu adevărat noui în descoperirea adevărului. Deaceea cercetările sale asupra *Sistemului limfatic*, i-au asigurat un loc de cinste în literatura științifică internațională. Semănător de idei, călăuzind lucrările elevilor săi, gândirea sa creatoare se oglindește în multe din operele științifice ale acestora.

Dar, eșind din cercul specializării, profesorul dr. Rainer apare ca o adevărată revelație. Acest medic și anatomist este înzestrat cu o cultură generală care surprinde și încântă prin multilateralitatea, bogăția și profunzimea ei. In literatura clasică, în artă, în sociologie, profesorul Rainer posedă cunoștințe care merg până la erudiție. Citind clasicii greci în original, procurându-și o desfătare de ordin superior din a compara și comenta textele edițiilor deosebite ale *Symposion*-ului lui Platon, dizertând ore întregi asupra artei egeene, adunând cu pasiune opere de artă nu numai cu sacrificii bănești dar de oboseală, neșovăind a porni în primejdioase călătorii cu avionul spre pământul vechii Elade, pentru a culege piese documentare, ori a-și controla ideile prin contact direct cu colecțiile muzeelor ori cu marii specialiști, cunoscând ca nimeni altul opera filozofică și științifică a lui Goethe, colaborând la cercetări de sociologie după metode riguros științifice, profesorul Rainer ne apare ca o fericită întrupare a vechilor humaniști. Puținii care au avut fericirea să se apropie de el în intimitatea preocupărilor sale intelectuale, au avut prilejul de a constata erudiția sa impunătoare, alcătuită nu din împrumuturi superficiale, ca a acelor ușurateci palavragii, gata oricând a cita un nume de autor zărit la vitrina librăriei sau ciugulit din indexul dela sfârșitul cărții, ori a debita o frază de efect culeasă la întâmplare din cartea cea mai nouă sosită dela Paris, ci fructul studiilor laborios făcute, solid stăpânite și armonizate într'un sistem de gândire. O bogăție, care face din profesorul Rainer un cugetător, un popularizator de strălucită putere de exprimare și în acelaș timp unul din cei mai prețioși consilieri în multe și variate ramuri ale culturii.

Exemplar de umanitate rar și prețios, într'o societate grăbită să ajungă cât mai repede la valorificarea practică a unui bagaj modest, prof. Rainer trece prin lume cu o seninătate olimpiană, ordonându-și cu regularitate matematică și cu o rigiditate de ascet, o viață de muncă grea și pasionată, în serviciul științei și al învățământului ei. Departe de frământările și pasiunile banale ale vieții, închis în laboratorul și în biblioteca lui, ca într'o cetate a științei și a gândirii, având și norocul unei tovarășe ideale, ea însăși o admirabilă expresiune a științei, muncii, umanității și caracterului, profesorul Rainer este un fericit. Căci fericit se poate numi cu adevărat omul care poate să suporte cu stoicism adversitățile soartei, indiferent la loviturile brutale ori piezișe ale pizmașilor, spre a se menține în afara seninelor preocupări, care singure dau omului superior cele mai curate și cele mai durabile satisfacții.

Și dacă rareori, la anumite prilejuri, recunoașterea sinceră și dezinteresată a acestor calități, poate să adaoge omului de știință, mândru în izolarea sa, încă o satisfacție, atunci, te rugăm iubite domnule profesor, să primești prin glasul meu, din partea mănunchiului de oameni bine intenționați, și zeloși muncitori pentru răspândirea culturii, care alcătuesc Societatea Ateneului Român, mărturisirea bucuriei de a te avea ca tovarăș în acțiunea lor și pe aceia a sincerei admirații pe care ei o poartă în suflet pentru erudiția, munca și caracterul noului lor camarad.

Epigrame

Perceptorilor mei

Acum, că m'ați impus din gros,
Imi fac reflecția amară:
Că mi-ați putea fi de folos
Să mă impuneți... și la bară.

D-rei Mărăcineanu care experimentează pentru a face să plouă când vrea

De când să plouă lupți, din zori
Și până'n noapte, neclintită,
Tot adunând atâția nori,
Mi-e frică să nu fii... trăznită.

Unui avocat care a invocat într'un proces „două nulități"

Două nulități, se pare,
Fost-au în proces; dar cei
Ce te-au ascultat, zic tare
C'ai pierdut,... fiind-c'au fost
trei!

Directorului revistei „Brazda"

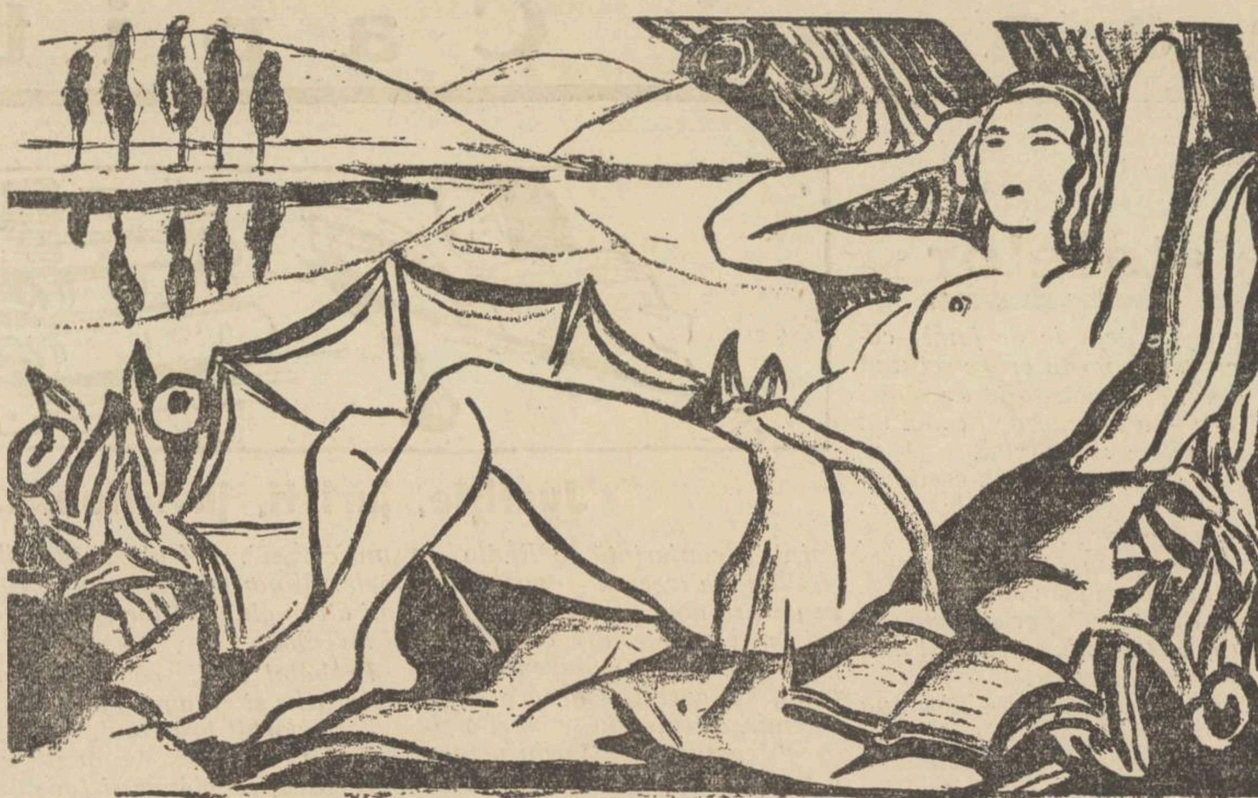
Amice, Brazda *nu-ți rodește,*
Dup'ale mele informații,
Deși pe dânsa se muncește,
Fi'nd-că ți-o'ntoarce... abonații.

Epigramistului VERO

Câteva sunt foarte bune,
Dragă Vero, un regal;
Insă ce mă indispune,
E că restu-i Vero...nal.

RADU D. ROSETTI

Cinematograful

Din lac în puț

De zece ani de zile protestez neîncetat împotriva barbariei cu care-s traduse subtitlurile filmelor. De zece ani mă indignez în fața mutilărilor sistematice ale bietei noastre limbi românești de către tot soiul de băieți de prăvălie agramați și total străini de spiritul limbii.

Această propagandă însă, în loc să servească la o îndreptare, a dus, din contra, la o agravare. Pomanagiu cum e românul în genere și scriitorul român în specie, s'a ajuns la următoarea combinație: traducerile filmelor vor fi revăzute de Societatea scriitorilor români contra două mii lei. Așa dar, se conservă vechii traducători ai caselor de filme, la care se adaogă aportul de analfabetism și de prost gust linguistic al întregii caracude literare bucureștene (căci distribuirea se face de d. Corneliu Moldovanu pe baza unei licitații de platitudine). In cazul cel mai bun, s-s-ristul pune sau scoate pe ici pe colo câte o virgulă. Dar, vai, câte odată el intervine mai activ, și atunci vedem cum, peste jargonul traducătorului, scriitorul român toarnă neaoșisme luate din Miron Costin (sau din ceeace crede el că este Miron Costin). Astfel, vom cumula de aci înainte ambele inconveniente: pe lângă expresii barbare ca: „înainte de am plecat", sau „tanta Curulina era de-acum beată", sau „trebue că o să vie" — vom avea cronicărisme sfătoase ca „Nu s'a găsit încă femeea care să mă înmrejească pe mine" (Din filmul „Caravana însângerată"). Dumnezeule! A „înmreji"! Este cazul, pardon de expresie, să „ortupopești" de supărare.

Afară de asta, cei 2000 de lei obligatoriu plătiți societății scriitorilor sunt ilegali (căci niun text de lege nu prevede acest impozit).

Dar vinovate sunt casele de filme care nu știu să se apere de pagubă și de nedemnitate. Vedem cum două săli de premieră (Vox și Rio) s'au închis. Cu timpul se vor mai închide și altele. Dar încă odată, nu vor avea decât ce merită. De ce se lasă călcate în picioare?

Să revenim însă la traduceri. Acum un an am adresat Comisiei de cenzură a filmelor o cerere prin care mă ofeream, în mod perfect gratuit, să revăd, pe răspunderea mea, toate traducerile filmelor prezentate spre vizionare. Repet: gratis și luându-mi toată răspunderea vreunei greșeli de limbă. Cred că numai un om pasionat de această chestiune ar fi consimțit, fără nici-o remunerație, să se angajeze la atâta bătae de cap. Rezultatul acestei cereri o ghicește toată lumea. Din propunerea mea s'a păstrat doar ideia ca un scriitor să revadă textul tradus, s'a adăugat ideea unei noui pomeni în folosul acelor ca să zicem așa intelectuali ce trăesc numai din bacșișuri, și în paguba negustorilor de filme prea fricoși ca să protesteze.

D. I. SUCHIANU

Cronica mizantropului

Istoria cancanieră

Nicăeri ca în cazul lui Eminescu obișnuința de a bârfi și de a „contribui" ceeace adese e același lucru, nu s'a manifestat cu mai multă vigoare. Inși care nu vor fi cunoscut și nu vor fi prețuit pe Eminescu au socotit că-și fac un merit din a comunica genese ale operelor și informații asupra vieții. Au căzut în această patimă și oameni bine intenționați. Câtă valoare au multe din aceste informații, menite de multe ori să promoveze memoria obscurilor, se poate vedea din analiza câtorva cazuri.

Un fost rector al Universității ieșene, auzind că lumea se ocupă de Eminescu și-a zis că e momentul de a „contribui". A declarat într'un cerc de prieteni din care nu lipsea un reporter, onoare pe care poetul *Luceafărului* nu o avusese, că fiind la Odesa Eminescu a fost cunoscut de compozitorul rus Petrie Ciacowski, care i-a compus muzica, devenită populară, pentru „S'a dus amorul". Iată nu numai ignoranță literară și muzicală totdeodată, dar și spirit de baliverna, detestabil la un fost profesor universitar. Căci romanța „S'a dus amorul" e compoziția unui român d. Eugeniu I. Ceaicovschi. Dacă însuși autorul n'ar trăi și n'ar fi descoperit aceasta, istoria literară ar glorifica la bibliografie „contribuția" mărețului rector.

Mite Kremnitz, pe care Eminescu a sărutat-o odată, așa cum se sărută la Viena și în Germania, fără complicații și fără spaime din partea soților, a lăsat vorbă că poezia *Atât de fragedă* a fost scrisă pentru ea (publ. 1879), că adică ea ar fi floarea de cireș. Nimic mai fals. Eminescu avea poezia scrisă dinainte cu floare de cireș cu tot, și dacă i-a citit-o și i-a dat a înțelege că o zugrăvește pe ea, asta e un truc nevinovat de îndrăgostit. In piesa *Bogdan-Dragoș* compusă la Iași, prin 1876, în tot cazul înainte de a fi cunoscut-o pe Mite, poetul avea poezia făcută în esență:

Tu ești așa de albă ca floarea de cireși
Și soarta mea te pune în calea mea să ieși,
Să treci ca o ușoară crăiasă din povești,
Etc.

Eminescu avea deci obiceiul galant să numească pe toate femeile crăiese și să le compare pe toate cu flori de cireș.

Dar lacul cu lebede? S'a zis (Slavici) că lacul din *Scris.IV* e cel dela Măgurele. Castelul e Oteteleșanu și lebedele ale parcului. Eminescu cu Maiorescu și prietenii se plimbau Duminicile pe acolo. La drept vorbind lacuri și lebede sunt peste tot și dacă e nevoe să se caute și un izvor literar, atunci lebăda vine din *Lohengrin*, fiindcă și Eminescu înhăma lebede la barcă *(Povestea magului călător în stele)* Dar în acelaș *Bogdan-Dragoș*, scris la Iași, găsim acelaș pasagiu:

Castelu-i singuratic în codrii cei de brazi
S'oglindă-adânc în lacul cu repede talaz,
. . . .
Iar lebedele albe, etc

Iată dar adevărul. De aceea când mai văd persoane „contribuind" și desvăluind „geneze" pentru *Luceafăr* și alte poezii știu dinainte ce trebue să aștept.

ARISTARC

NUMAI 5 LEI COSTA INCEPAND DELA 15 FEBRUARIE REVISTA CINEMA

DEȘI a) Va fi tipărită la heliogravură (în genul „Realității Ilustrate"); b) își va spori numărul de pagini; c) își va mări personalul redacțional; d) va publica cele mai interesante reportagii din lumea filmului; e) va oferi numeroase **gratuități și reduceri** la majoritatea cinematografelor. etc. etc.

Cronica gastronomică

Gastronomia rusească văzută de un francez

...„Perechile, în dans, se opreau din când în când pentru a primi din mânile stăpânei ospitaliere câte un păhăruț cu lichid verzui, arzător ca focul... Atunci bărbatul și femeia se îmbrățișau de trei ori, strigând:

— Ai vodca! Ah, vodca!... Ai-ai-ai, vodca, vodca, vodca!...

Și, golind păhăruțele, reluau din nou dansul, până când amfitrioana își amintea să li mai ofere băutură".

. . . .

...„După icre și cvas, s'au servit „blini", un fel de pâini albe plate care se coc cu o săptămână înainte de sărbători, în cantitate enormă și se acopăr cu ulei vegetal (huile) *și cu zahar. Prințesa propuse lui Lucien să se delecteze cu „blini", dar acesta o refuză politicos".*

. . . .

...„In picioare, el purta niște ghete înalte, de pâslă groasă și brută. Rușii numesc aceste ghete — „bașlâchi" (les bachliks), *și preferă, iarna oricărui alt fel de încălțăminte, chiar și în capitale"...*

. . . .

Citatele de mai sus sunt luate din romanul lui Guy Fervailler: „Subt cerul negru" — din viața „rusească", roman confecționat în întregime din asemenea perle. Autorul n'a auzit nimic despre dansurile, baletul, băuturile, viața mondenă, mâncările, îmbrăcămintea și arta rusească, nici n'a văzut nimic măcar din filmele autentice rusești. Pentru a lămuri cititorii, e nevoie — poate — de următoarele explicații:

„Vodca" *nu e verzuie, ci distilată și transparentă. Nu era consumată decât la mese și nu în mediul princiar, azi dispărut, ci de straturile „de jos". A combina dansul cu îmbrățișări „de trei ori" și cu proslăvirea băuturii prin „Ai" și „Ah" — înseamnă a avea o imaginație de romancier extrem de redusă...*

„Cvasul" *nu se întrebuințează ca băutură decât de țărani și de salahori orășeni. Il bea câteodată și un intelectual, din... snobism, dar nu odată cu icre, ci vara, ca băutură răcoritoare.*

„Blini" *sunt un fel de clătite, servite cinci minute maximum după ce au fost prăjite. Se mănâncă cu unt topit, cu smântână, ouă tocate, șvaițer ras, batog, icre, scrumbii grase, somon afumat, etc., dar niciodată cu zahăr, untdelemn, carne sau dulcețuri.*

„Bașlâchi" *e un fel de glugă pentru a apăra capul de frig și, firește, e purtat.. pe cap și nu în picioare. Nu e făcut din pâslă nici măcar „în capitalele rusești", ci dintr'un postav moale, gros și pufos — potrivit scopului.*

Dar acest „bașlâc" nu privește cronica gastronomică, nici măcar în Rusia. „Vodca", „blini" și „cvas" însă, promitem aci că vor figura „detailat" la această rubrică.

Cronica Sportivă

O echipă de skiori ruși au pornit din Nerdschensk și a ajuns cu bine la Moscova. Asta e tot. Numai că dela Nerdschensk până la Moscova sunt 6.910 km. Da! Da! nu este greșală, sunt într'adevăr aproape 7000 km. N'am auzit până acum de Nerdschensk, dar măsurând pe hartă nu poate fi decât undeva în fundul Siberiei. Zi de zi, timp de două luni jumătate echipa a străbătut câmpiile și munții țării legendare a frigului. Câte greutăți, câte primejdii vor fi fost presărate dealungul celor 7.000 km. e cu neputință de închipuit. Isprava întrece prin proporțiile ei măsura sforțărilor omenești, cu care suntem obișnuiți.

Și mai trebue adăugat că skiorii, cea mai mare parte a drumului, au străbătut ținuturi neexplorate iarna. Cași când nu ar fi fost deajuns, timpul a fost neobișnuit de friguros. Friguros în Siberia înseamnă, exprimat în cifre, un ger de minus 55 grade. O temperatură de planetă de mult stinsă, o temperatură funerară, care distruge prin împietrire orice urme de viață.

Cum își vor fi păstrat plămânii acești oameni cari izbuteau în ținuturi necunoscute să parcurgă totuși 100 km. pe zi! Cum le va fi fost odihna prin munții pustii de orice vietate, de orice ajutor, și unde găseau forțe noui, ca să repete munca istovitoare a zilei de 74 de ori! Revistele străine ne vor aduce poate deslegarea multor asemenea taine, pe care experiența iernilor noastre domestice nu le poate lămuri.

Singurii cari ar putea încerca o replică la isprava rușilor sunt canadienii; și ei au, dacă se poate spune, la îndemână, un continent acoperit de zăpadă și de ghețuri. Dar e puțină nădejde ca mănușa să fie ridicată. Faza eroică în sportul a trecut de multișor și în Europa și în America: Isprava se numește performanță, faima e publicitate, iar gratuitatea este un cuvânt extinct.

GRIMAN

Cronica teatrală

TRICA *comedie în 3 acte de George Crutescu.*

Teatrul Național oferă pe cât posibil piese inedite ale autorilor români. Este,natural, o lăudabilă intenție a forului conducător și mai ales a d-lui Paul Prodan.

Nu poate fi tăgăduit succesul remarcabil al celor două comedii din stagiunea trecută: „Titanic Vals" de d. T. Mușatescu și „Gaițele" de d. N. Kirițescu. O a treia comedie apare pe afișele primului nostru teatru: „Trică" de d. George Crutescu.

Ca și în Titanic-Vals, un testament este cheia întregii acțiuni. Iată despre ce este vorba:

Amiralul Trică lasă un testament găsit de prietenul său Lambru, prin care dăruește întreaga sa avere iubitei sale Mari... (restul testamentului a fost ars de un prieten al lui Trică). Pe când trăia, amiralul ținea în casa sa trei prieteni: Lambru, Stavri și Gingel, o soră de caritate, pe prietena sa Mariana, și o servitoare. Toți erau aspiranți la o cât de mică parte din averea lui Trică... Toate trei femeile: Mariana, sora și servitoarea se numeau respectiv Mariana, Marieta și Marița.

Intrebarea deci: care din ele era moștenitoarea fabuloasei averi, mai ales că toate posedau scrisori de dragoste adresate de amiralul defunct?

Intâmplarea face ca avocatul statului să arate la procesul de succesiune că: „iubita sa Mari"... era „Marina Regală Română" care devine posesoarea averii.

Presărată cu un umor sănătos și vioiu piesa d-lui Crutescu ne apare promițătoare pentru viitoarele d-sale producții dramatice.

Trebue însă adăogat că sunt unele lucruri care nu au nici un rost în piesă: Intâlnirea Cocuței cu locotenentul Radu, ba chiar apariția Cocuței nu are nici o rațiune. Iar ultimul tablou (Muntele de Pietate) poate chiar lipsi. Scena nu este decât o lecție de bârfeală.

In rolul lui Lambru, poet visător dar încrezut, d. Calboreanu își valorifică admirabilul d-sale talent.

D-l Bălțățeanu în Stavri nu se evidențiază îndeajuns. D-l Mărculescu are în Gingel o mină adecvată rolului. O notă aparte aduce în rolul servitoarei, d-na Mierlescu.

MARIUS C.

Gazeta Medicală

Vreți să știți ce e Tabosul — Tenul și pudra, de docent dr. A. Voina. — „Nu mai pot să înghit...". — Rănile inimii pot fi vindecate. — Cum se poate ști dacă avem afacere cu o tuberculoză. — PAGINA COPILULUI: Igiena socială a copiilor și adolescenților de dr. D. Pașcanu. — De ce e palid copilul? — Portocalele și valoarea lor medicală.—Turburări în actul sexual. — Pielea și zăpada sunt prietenii omului. — Gelozie, iubire, dezechilibru.—Gimnastica poate fi începută și la 50 de ani. — Consultațiuni medicale și grafologice.

Reviste românești

Relief Dunărean

(An. I. 3/934, și An. II, 1/935) Brăila

In numărul pe Decembrie d. Basil Clony publică interesante amintiri personale despre regretatul poet Cincinat Pavelescu, pe care-l cunoștea din anul 1901.

D. Ioan Ichim scrie „*Insemnări despre artă*". D-sa prezintă cele două aspecte ale vieții, material și spiritual, a căror luptă are loc în sufletul nostru. — Fără îndoială că viața spirituală este generatoarea visului. Și — stăpâniți de vis — de acest adevărat Demon, au fost toți marii inspirați, creiatori în artă și de arte.

„Viața oamenilor superiori,— spune d-sa, — arată mai totdeauna încântătoarea priveliște a unei largi capacități intelectuale, unite cu un simț poetic foarte acut și cu o pietate sufletească mesianică, așa încât viața lor, în sbuciumarea continuă, e mai totdeauna o epopee măreață și formează o parte însemnată din operele lor de viață spirituală. — Omul superior e un zeu bolnav de nostalgia cerului..."

Da — din nostalgia acestui vis care îl domină și din durerea născută din viețile ce se bat în el, artistul știe să-și creeze o concepție și să-și transpună sufletul în semnele Artei.

O „*Istorie anecdotică și pitorească a Brăilei*" încearcă să o înjghebe, destul de original, d. S. Semilian.

D. Em. Pauker a acordat un foarte interesant interview cu privire la problema cărții, a generației tinere, etc. Din cuvintele d-sale se vede dorința editurii *Adevărul* de a ajuta la promovarea tinerei generații de scriitori și a bunei literaturi în genere.

O notă aparte aduce în poema „Vagabondări", d. Ion Pogan, precum și în *Inciziile* d-sale pline de spirit.

Poezia este susținută de: G. Buznea, Ion Gane, Radu Gyr, Mircea Streinu, etc.

D-lui Ion Pogan îi revine meritul acestui *Relief*, care sperăm că va ajunge în curând, una dintre cele mai bune reviste provinciale.

Luceafărul Literar și Critic

(An. 8, No. 1)

In acest număr d. G. Călinescu se ocupă de *Critica Visului*, problemă subtilă și dificilă în acelaș timp, pe care însă nu o desvoltă, ci o anunță numai. E frumos gestul d-sale de a prezenta pe câțiva dintre tinerii corifei ai visului „rimat" care au talent.

Despre Hans Heins Ewers găsim aprecieri juste și bine puse la punct.

Fără îndoială, arta lui Ewers se apropie de magie; prin felul de a gândi al autorului, prin subiectele lui preferate și prin atmosfera de vis dus până dincolo de extaz, opera lui Ewers se situiază într'un loc aparte în literatura universală.

„Ewers nu e un fantast, ci un vizionar. El întrevede putința de a schimba viața din temeliile ei, de a o supune voinței noastre în chip cu totul desăvârșit. — Visul atâtor alți vizionari — omul sintetic — el l-a reluat în literatură.

„Până mai acum câtva timp lumea vedea în Edgar Poe pe scriitorul cel mai ciudat... Astăzi, locul lui Poe a fost ocupat de Ewers".

Viața ilustrată

(Ianuarie 1935)

Apare la Sibiu, sub direcția d-lui Nicolae Colan. Bine îngrijit scrisă, cuprinzând literatură și studii interesante, revista aceasta se menține la acelaș prestigiu, cu care a început.

D. dr. Gh. Preda scrie despre „*Calea unei bune evoluții sufletești*". D-sa invocă stările cele mai înalte ale ipostazei sufletești și arată că tendințele și aspirațiunile sentimentelor superioare conduc spre o perfecțiune a caracterului individului.

Apoi d-sa arată că „sentimentele superioare se obțin printr'o cultură generală. Evoluția omului se distinge sub acest raport de aceea a animalului și a plantei, fiindcă omul în majoritatea cazurilor este în acelaș timp elev și educator".

De remarcat articolul despre „*Mânăstiri ortodoxe*" de G. B. Angioletti.

Mai colaborează în acest număr: Victor Papilian, Al. Lascarov-Moldovanu, Pimen Constantinescu, Gr. T. Marcu, Ana Toader, etc.

AL. CAR.

Cea mai bună, eftină, interesantă, publicație de știință popularizată este revista

„RADIO"

radiofonie-televiziune știință pentru toți
Apare în fiecare Sâmbătă
în 48 pagini ilustrate tipărite la heliogravură
Revista „Radio" oferă cititorilor premii în valoare de 100.000 lei
de 100.000 lei
Prețul unui exemplar 5 lei

Cărți nouă

„Lumea militară ilustrată"

A apărut, — sunt câteva zile, — în vitrinele librăriilor și pe rafturile chioșcurilor o nouă revistă care, prin înfățișarea ei, solicită dintru început atenția iubitorilor de lectură. E vorba de „*Lumea militară ilustrată*", revistă care, fără îndoială a corespuns unei reale nevoi.

Dacă, într'adevăr, se găsesc în ea articole privitoare la lumea militară și studii referitoare la problemele de apărare națională, tot atât de adevărat e că aceste pagini sunt întovărășite de pagini de literatură bună, de judicioase notițe critice asupra volumelor nou apărute, pagini de humor, etc.

Așa, de pildă, printre articolele de specialitate, avem datoria să semnalăm „părerile despre instituția armatei" ale d-lui general Paul Anghelescu. Despre pregătirea tineretului scrie un articol d. general N. Samsonovici, șeful Marelui Stat Major.

Un excelent istoric asupra artileriei publică d. Col. E. Leoveanu, iar d. general V. Economu scrie despre „*armata în cadrul națiunii*".

D. col. S. Corciu studiază problema de actualitate privitoare la „pregătirea premilitară" și d. genral I. Jitianu scrie despre „*educația patriotică*".

O pasionantă „*bătălie a undelor secrete*" e povestită de d. maior O. Vorobchevici.

D. gen. G. Constandache, un cunoscător al problemei, studiază „dezarmarea morală", d. col. G. Garoescu scrie un documentat istoric al „*trecutului oștirei românești*", d. maior dr. Diaconescu-Putna vorbește despre „*examenul medical preventiv*".

O bogată cronică militară culturală e semnată de d. lt. col. D. Cantea.

Partea beletristică întrunește numele d-lor general M.Oiteanu, care publică două savuroase anecdote, — general C. Manolache, cunoscut marelui public cetitor prin lucrările sale de până azi, — iar pagina de umor, cronica literară și informațiunile complectează acest îmbelșugat și variat material.

La toate acestea se adaugă condițiile de tehnică în care a apărut revista, — o technică care, desigur, se poate numi excepțională.

Prin eclectismul materialului, prin bogăția și varietatea acestui material, prin înfățișarea ei, „*Lumea militară ilustrată*" se urmărește cu egală plăcere și cu egal folos nu numai de lumea militară, ci și de toți cititorii.

V.

Geniu, Dragoste și Nebunie

Robert Louis Stevenson citind odinioară „*Liber Amoris*", povestirea dragostei nefericite a lui Hazlitt, nebunul din dragoste, a fost atât de impresionat încât s'a gândit să scrie neapărat o viață a lui Hazlitt și ar fi scris-o dacă moartea timpurie nu l-ar fi luat prin surprindere. Asemenea criticul George Saintibury și-a schimbat atitudinea de critic aspru într'o nebuloasă visare și sentimentală meditație în fața acestei opere, iar Augustine Birrel a fost atât de îngrozit încît a clasat-o printre lucrurile despre care nu se poate vorbi.

Hazlitt nu vrea numai să ilustreze în acele pagini o simplă atitudine de desperare în dragoste. Ci apare ca un actor dintr'un mare teatru de păpuși, desperat până la rătăcire, zvârcolindu-se în răzvrătirea sa împotriva soartei și a păcatului cu un patetism exagerat până la cabotinaj. Nimeni nu poate crede că o asemenea atitudine sufletească este o bucată de viață și nu o piesă de Guignol sau un vis rău de boală.

Este în adevăr de necrezut pentru un om normal să-și închipuie că s'ar putea să-și piardă mințile pentru o femeie de stradă până într'atât încât să alerge ca un sălbatic, atrăgând atenția trecătorilor și să-și găsească idealul, pe Elena cea prea frumoasă sau pe Francesca, în dependințele unei case modeste. Dar geniul actorului te cucerește. E în patima sa o îmbinare strânsă între comicul grosolan și tragicul bufonului, ca în Pagliacci de pildă, un Pagliacci fără muzică și fără neverosimil. E o patimă feroce și ridicolă, în acelaș timp, ca a lui Samson pentru Dalila sau a lui Hercules pentru Omfala, o patimă care atinsă de focul geniului ca în Milton sau în vreuna din marile opere ale Greciei antice, stoarce lacrimi cu atât mai mult cu cât nebuniile pe care le-a zămislit și slăbiciunile pe care le-a dovedit sunt mai mari și mai de râs.

Pearson povestește viața și patima lui Hazlitt reintregrându-l în demnitatea sa de om. După el, nenorocitul amorezat este un om de geniu, purtat în dragoste de o putere tot atât de cotropitoare și de neînvinsă ca și în crearea operelor sale și care a fost lipsit de darul de a plăcea femeilor. Sub tirania patimii pentru Sarah Walker nenorocitul Hazlitt a săvârșit tot ce era mai puțin potrivit cu morala, cu onoarea și bunul simț. Ca un licean îndrăgostit de vreo chelneriță, și-a împodobit pe această ordinară iubită cu toate virtuțile și frumusețea celor trei grații, a făcut din ea Muza sa adorată, i-a dat cărțile sale cu dedicații, a crezut minciunile ei cele mai nerușinate, s'a coborît până la a consimți să amuze societatea din bucătărie cu declarațiile lui de dragoste, pentru ca, până la urmă, liber prin divorț, vine să o ia în căsătorie să o găsească în brațele unuia de seama ei... Dar atât este de mare puterea autorului în cât impune sufletului cititorului durerea lui, cu tot ridicolul situației, cu aceiași putere ca Leandru murind pentru Hero! Tragicul învinge și prin puterea destinului care aduce moartea lui Hazlitt tocmai în clipa în care ridicolul situației este la culme.

Ceiace e curios este că în viață ca și în moarte, până la apariția studiului lui Pearson, omul acesta a fost batojcorit cu atâta cruzime și a stârnit numai dispreț. Violența lui de spirit a contribuit la aceasta, turburând liniștea cu manifestările ei sgomotoase și jignind moravurile pirn fapta și prin scris.

Reviste streine

Revue Bleue

(2 février 1935)

D. Alex. Soltykoff scrie despre „*Câteva aspecte ale literaturii sovietice*".

D-sa începe printr'o interesantă paralelă între scriitorii din epoca revoluției franceze și scriitorii din timpul revoluției ruse. „Pe când societatea înainta în rău sau în bine, literatura rămăsese staționară; străină față de schimbările ideilor, ea nu aparținea timpului său... Astfel caracterizează Chateaubriand literatura franceză din epoca Révoluției. Dimpotrivă, literatura sovietică aparține în totul epocei sale; ea este realmente o creațiune a Revoluției".

Desigur, revoluția politică și socială rusă a avut repercusiuni simțite în toate ramurile de activitate. Viața, privită altfel, se cerea altfel trăită și deci îi trebuia, dacă nu un alt mod de exprimare, cel puțin tipare noi, în care puterea de creație să releve noua concepție adusă de revoluție.

Dar d. Soltykoff adaogă: „In unele privințe — și mai ales dacă ținem seama de ordinea cronologică, Revoluția însăși ne apare ca un corolar al unei mișcări primitive născute de literatură, și cu deosebire de poezie. Această mișcare esențialmente revoluționară — căci ea aspiră să revoluționeze legile esteticei — începu către 1910 și luă numele de *futurism* (cu toate că nu avea nimic comun cu futurismul italian)". Este, credem, o exagerare. Căci oricât de puternică ar fi influența literară, ea nu poate creia decât mentalități, nu oameni. Și apoi, dacă ne gândim de unde a pornit revoluția rusă, premiza d-lui Soltykoff ne apare cu totul neverosimilă.

Unul dintre cei mai străluciți adepți ai futurismului rus, a fost Maiakovsky.

Guvernământul s o v i e t i c a căutat să formeze o literatură adevărat proletariană și a creiat, în acest scop, studio-uri speciale. Dar tentativa a eșuat, deoarece profesorii acestor școli literare fiind autori „burghezi" ei influențau pe elevii lor, care deci, produceau opere literare cu vădite tendințe burgheze. Totuși există în U. R. S. S. o pleiadă de scriitorii care sunt socotiți oarecum proletarieni și sunt cunoscuți sub numele de „*tovarăși de drum*". Revoluția apare, în spiritele acestor scriitori, ca o forță elementară, ceva fatidic și fantastic". Acei care slăvesc și caută să fixeze procesul revoluției în operele lor sunt Vsevolod Ivanov, Babel și Pilniack. Alții se mențin în tradiția realistă, cum sunt Romanoff, Sișkoff, Kataïeff și d-na Seïfulina.

Organizația literaturii, întreprinsă de guvernul sovietic, a reușit să supună literatura într'o măsură destul de largă, unei discipline marxiste. „O operă nu este socotită bună... decât în măsura în care ea răspunde ideologiei marxiste".

Cu toate aceste se găsesc scriitori de un mare talent, care nu abdică dela ideile lor. Astfel Pasternack este poetul conștiinței individuale. El apără dreptul la vis, iar opoziția rudimentară și simplistă a socialismului față de capitalism îl face să surâdă. Tot așa prozatorul Zamiatin „luptă pentru libera inițiativă a omului".

Pentru lectorii care voesc să cunoască adevărata viață sovietică, le recomand „*Cimentul*" de F. Gladkov și „*Stradela cânilor*" de L. Gumilevski. Două cărți care edifică multe nesiguranțe!

Nouvelle Revue de Hongrie

(Février 1935)

In acest număr găsim articole variate și cronici cuprinzând problemele cele mai acute ale vieții culturale, politice și sociale ungare.

E de observat lupta de apropiere pe care o întreprinde presa ungară față de Franța. Scriind despre *Spiritul francez și literatura ungară* redactorul revistei spune: „coloritul latin al civilizației noastre naționale a făcut ca literatura noastră să fie foarte primitoare față de producțiile geniului francez. Influența franceză și simpatiile pentru Franța întovărășesc, în toată evoluția ei, literatura noastră și în primul rând literatura ungară modernă, care s'a servit de formele spiritului francez pentru a moderniza marile tradițiuni ale sufletului național".

La cronica relațiilor culturale cu străinătatea, noi nu suntem menționați. Oare visul înalt, acea iubire întru artă, nu poate unifica? O apropiere intelectuală nu va fi posibilă între noi, niciodată?

SYR

„Lexiconul Iudaic"

S'a pus sub tipar și va apare în curând „Lexiconul Iudaic" lucrare enciclopedică, pentru cunoașterea iudaismului, redactat de d-nii M. Watts, S. M. Littmann, Sam Watts și cu colaborarea celor mai distinși cărturari evrei din România

Cronica literară

Demostene Botez, Ghiocul, roman

In acest întâi roman al d-lui Demostene Botez, cronicarul e îndemnat să caute în primul rând însușirile poetului, adică delicata analiză lirică a timpului gol, provincial, descoperirea sufletului obiectelor rigide (mobile, scrinuri, fotografii), directa prezentare a sentimentelor, judecate dindărăt cu un bun humor. In proza sa de însemnări și în articolele de gazetă (remarcabile) d. Botez își convertește sensibilitatea sa într'o ironie înflăcărată și într'o umanitate convinsă, care au fericirea să fie exprimate cu mijloace artistice superioare.

Poetul este firește și aci. In afară de limba zugrăvitoare, potrivită mediului, iată insule lirice. Mobilele vin ca personagii:

„Mobilele dormeau toate; nici una nu trosnea singură, așa precum oamenii cască singuri când nu-s cu nimeni în odae. Toate opriseră timpul în loc pentru ca să nu îmbătrânească și erau liniștite în aristocratica stare de inactivitate căreia fuseseră destinate: o masă lungăreț-ovală... o șifonieră cu o oglindă, o canapea verde cu spătar..."

Timpul devine o relație a propriei noastre vieți interioare ce urmează a fi calculat după alte criterii decât cele calendaristice:

„Părintele Zăhărescu a murit de mult. Nimeni nu știe câți ani sunt. Sigur numai că era într'o primăvară. Dar când ? Trebue discutat, trebuesc adunate mai multe fapte, verificat timpul, pus în concordanță".

Analiza covorului depe perete, în care elementele de imitație a naturii se adună cu cele din istoria propriului suflet e un fragment de poem:

„Covorul era analizat zilnic, în pauze. Valeriu descoperea în fiece zi ceva nou; fundul de brazi care se pierdea până în creastă, sus, la cuiul din mijloc de care era prins covorul. Crengile de brazi în mantale grele, îmbrăcate cum sunt îmbrăcați caii de dric, lăsau să atârne greu, odăjdiile lor aspre. Erau și câteva pietricele pe marginea râului care mergea șerpuind albicios și spălăcit. Copacii n'aveau umbră, și nici cele două sălbăticiuni. Nu se putea deosebi ce anotimp o fi fost, și nici ce oră din zi. Valeriu se distra căutând să fixeze cel puțin ora, după lumini, după valurile luminii, și nu izbutea; totul era tern și șters, iar prin unele locuri ros până la țesătura de dedesubt".

Scriitorului, o inscripție în lemnul unei bănci îi spune mai mult despre viața unei clase de școală decât orice alt amănunt:

„Pe capacul pupitrului citi, sculptat cu un cuțitaș: Aci a stat Berescu Vasile, 1902, și altă inscripție: idiotule care ai să stai aici, să-ți aduci aminte de mine... Dedesupt citi de mai multe ori, rând subt rând... Gety te iubesc... Mai jos încă era scris simplu... Marie... care din cei doi scriitori o fi iubit mai mult?"

Experiența artistică a d-lui Botez se vede peste tot: în vocabular, în imagini, care niciodată nu ies însă din stricta funcție de determinare, în fineți de notație, adesea cu ritmuri de vers

în rochia albastră de mătasă,
lucind ca un metal de preț.

Poezia nu copleșește însă romanul d-lui Demostene Botez și de fapt nici nu există decât ca mod de viziune al lumii, uneori cu un lirism inveterat Ideea că un poet nu poate crea își găsește în acest roman cea mai desăvârșită desmințire.

O primă aruncătură de ochi asupra romanului ne dă istoria comparativă a trei generații de oameni; a bătrânului mai întâiu preot Zăhărescu, om fără gânduri, ivit și pierit în mijlocul tăcerii crunte a satului, ca o vietate anonimă de pădure Nemișcarea paralitică de dinainte de moarte a acestuia este impresionantă:

„Oamenii aceștia bătrâni samănă cu copacii bătrâni. Au aceeaș oboseală și aceeași imobilitate care așteaptă. Ochii vii altădată ai părintelui Zăhărescu erau ficși și geloși. Uneori avea exact privire de nebun. Lucra în interior o scleroză care trebuia să ducă, și a dus în curând, la marea imobilitate Când vorbea, cuvintele lui erau despărțite unul de altul prin pauze mari și articulate nesigur.Gesturi vagi din mână și din toate degetele acompaniau și căutau să explice sensul cuvintelor spuse. Dar gesturile și mișcarea svârcolită a degetelor mergeau mai repede decât cuvintele care rămâneau în urmă înnecate în gâtlej. Atunci, ochii se măreau nemăsurat și făceau impresia că vor ei să vorbească. Dar și ochii rămâneau neputincioși, imobilizați, bâiguind parcă și ei, sau pipăind tremurat oamenii și lucrurile dinprejur".

Urmează apoi generația ginerelui popei, noul preot Valeriu care vine cu adâncimi sufletești necunoscute patriarhalului Zăhărescu. Acesta e un om cu cultură, așezată însă pe un fond atavic de pasionalitate pe care voește s'o înăbușe în religie.

„Toată încordarea puterilor lui era pentru a înnăbuși un temperament aprig și pentru a-l stăpâni. S'a refugiat în religie cu credință că ea îi va impune preceptele unui ascetism rigid, și de aceea respecta religia și imperativele ei cu o strictețe de apostol. Orice abatere îl putea arunca iarăș în păcatul trecutului, pe care și-l ascundea și din care a eșit cu sufletul strivit. Valeriu, studentul pasionat până la crimă, de la Frieburg, mai avea încă conștiința care să-i dicteze să se vâre singur în cămașa de forță a creștinismului. Și a primit-o ca singura salvare și pentru trecut și pentru viitor".

Deși făcut pentru destine mai mari, Valeriu se înfundă într' un sat și se căsătorește cu o femee blândă și credincioasă, dar fără grații deosebite și fără complicații.

In a treia generație cunoaștem pe Andrei, fiul popei Valeriu. El e descărcarea nevoilor spirituale ale unei lumi ținute în umbra satului. Trimis la școală înaltă, la Iași, băiatul va fi cuprins de toate trebuințele orășenești, dar va simți totdeodată și greutatea adaptării. Dela colegi va învăța viții sexuale, dela prostituate va căpăta boale supărătoare, de femei fine se va îndrăgosti inutil și disprețuit. Această parte, care multora li se va părea esențială, este tratată de autor cu umanitate, cu blândă ironie ascunsă și cu ușurință de caracterizare. Sunt de reținut portretele de personalități incipiente, al lui Pompei autoritarul, al lui Radu diplomatul, etc.

Privit în total, ca reconstrucție a unei lumi, romanul dovedește din partea autorului ochiu acut, îndreptat către esențialul ades închis în particular și o liniște narativă ce nu se pierde în nimicuri. D. Demostene Botez este în afară de aceasta un om cult, un sociolog și observațiile sale, deși de valoare artistică, au și o latură documentară. Inmormântarea de țară sau mai ales aducerea în biserică pentru rugăciune a copilului epileptic sunt de o rară valoare de observație a gândirii primitive, inconștiente și totuși mărețe, a țăranului, observație înrudită cu spiritul pictural al lui Ștefan Dimitrescu. Să se remarce lesnea consimțire la gândul morții a țăranului (*rămase lângă căruță cu mâna la gură, uitându-se după copil, ca și cum i l-ar fi luat moartea*) ba chiar dorința de a scăpa prin deces de o ființă umană mai nefolositoare decât o vită de muncă. *(Dacă nu se poate, mai bine să-l strângă Dumnezeu).* In vorbele omului e aproape scârbă de copilul bolnav;

— Ce are copilul, omule?

— Apoi ce să aibă, sfinția ta; se vede, ducă-se pe pustii, că-l apucă, așa pe ogor, și se svârcolește de parcă ar avea un șarpe în el, și mușcă pământul cu bale la gură; na, ferească Dumnezeu și pe dușmani."

Adevărata latură a acestei cărți, care desvălue o putință a d-lui Demostene Botez pe care nu i-o bănuiam, este drama lui Valeriu. E aci nu numai studiu psihopatic, dar toate elementele patetice ale tragediei și credem că putem îndemna pe autor să încerce în teatru, adică într'un gen care îngădue, mai mult decât romanul, tratarea stărilor violente, cu desnodăminte tari.

Demonul carnal care urmărește pe preot și pe care crede a-l înăbuși prin funcția preoțească se reiveste în chipul Aristiței, sora nemăritată a nevestei. Aristița e mai fină, mai frumoasă și cu o fire fremătătoare, isterică pe care o explică lunga ei nemăritare. Sbuciumul părintelui pe de o parte, fugile și accesele lui, concupiscența maladivă, înrăită pe de alta a cumnatei, sunt desfășurate cu mare tact. Când după lungi ocoluri sângele învinge și se'ntâplă între Valeriu și Aristița ceeace nu se putea înlătura, cititorul e pregătit să înțeleagă substratul sufletesc al dramei. La Valeriu patima se încurcă în puternica lui gândire casuistică, în vocația ascetică și atunci carnalitatea se complică cu sadism și cu demență mistică. Abia răsuflând de plăcerile unui act repede deprimant, Valeriu exaltat de conștiința păcatului sugrumă pe Aristița și înebunește cu țipătul, purtat prin curte:

— „Am ucis diavolul... Am ucis diavolul... Dia-vo-lul!". Totul e cu desăvârșire adevărat în această dramă, totul explicabil și adus cu măestrie la acelaș moment. Dela *Leiba Zibal* până acum, *Ghioc* este încercarea cea mai serioasă de a analiza prodromul demenței, alături de *Ciuleandra* d-lui Rebreanu.

Nădăjduim că d. Demostene Botez va ști să meargă pe această cale a marei drame, în care se desvălue deodată așa de chemat și nu se va pierde în reprezentări facile, la care darurile sale formale îl pot expune.

G. CALINESCU

INSEMNĂRI ŞI POLEMICI

Moartea unui poet tânăr

Revista clujană „Gând românesc" aduce, în ultimul său număr, vestea morţii tânărului poet ardelean G. Boldea.

Desigur foarte puţini vor fi cei care au auzit de acest nume. Unii însă l-au cunoscut, fie din puţinele versuri scrise, fie din activitatea sa dela revista „Abecedar", ce apărea odinioară la Turda, cu sacrificii proprii. Revista aceasta cu formatul pe care l-a avut şi „Bilete de papagal", a pătruns şi în lumea cititorilor din Capitală, dar a fost răspândită mai cu seamă în Ardeal. Din cuprinsul ei am putut lua cunoştinţă cu poezia tânărului G. Boldea, poezie de muzicalitate fină şi sensibilitate duioasă. Era în versurile sale o blândeţe cuceritoare, o nevinovăţie de suflet cu totul aparte, care arătau un visător duios, dornic numai de linişte şi de comuniune tainică, discretă, în sânul naturii de armonii şi farmece. Când citim câte mizerii a avut de îndurat acest suflet blând şi sensibil, în viaţa practică, şi cum se stinge în floarea vieţii, în pragul celor 30 de ani, ne cuprinde tristeţea. In adevăr moartea acestui sfios visător are în sine ceva de tot trist. Poate pentrucă e umilită, ori poate pentrucă e tristă totdeauna moartea unui poet tânăr. Cei care l-au cunoscut nu-i pot uita firea blândă. „Pe mormântul poetului Boldea, în cimitirul din Merchiaşa, s'au aşternut troienele iernii, dar nu şi ale uitării. Cei ce au cunoscut pe flăcăul cu inima de aur, cu vorba caldă şi dreaptă, vor păstra mereu regretul dispariţiei lui absurde în plină înflorire a unui talent muncit cu severă conştiinciozitate artistică".

Ultima lui poezie „Autumnală" cuprinde un vers plin de o presimţire stranie: „Ce palid intră soarele în pământ"... Parcă şi-ar fi prevăzut sfârşitul.

Helada de N. Davidescu

O admirabilă sudură de lirism şi epic, oferă cetitorilor selecţi d. N. Davidescu, în unitarul şi deosebit de preţiosul său poem „Helada", apărut recent în editura Fundaţiei pentru Literatură şi Artă „Regele Carol II". O puternică personalitate poetică încheagă azi chilimbarul frumuseţilor unei înalte şi reci reverii în antichitate.

„Helada" este o mărturie, fără seamăn la noi, de inspiraţie ciclică strălucit susţinută şi de pasionat cult al formelor clasice.

Pentru liricii noştri de azi, pentru amatorii de lecturi alese, pentru iubitorii de frumuseţe în genere, cartea aceasta alcătueşte o lecţie de poezie densă, organic construită, substanţială. Autorul îmbină fericit — în vâna bogată a motivelor sale preferate — o mare severitate atât a inspiraţiei cât şi a autocontrolului critic, cu originalitatea viziunii poetice şi seducătoarea plasticizare a ideilor.

D. N. Davidescu aduce un timbru particular şi o înglobare în univers, un simţ al limbei şi o fineţe a dozării — am putea spune chiar o ştiinţă a versului — care singure pot explica dece poemul „Helada" reuşeşte să dea deopotrivă la lumină, atâta gingăşie melodică şi amploare ideativă.

O figură excentrică

La moartea Lady-ei Hester Stanhope, *renumitul scriitor de biografii şi critic englez, Lytton Strachey scrise: „ea zăcea acum pe spate, enigmă nedezlegată, măreaţă şi absurdă". Ea a fost fără îndoială una din figurile cele mai excentrice, cu o viaţă atât de extraordinară încât nici imaginaţia ei, în cele mai dezlănţuite visări ale ei, nu şi-ar fi putut-o închipui.*

Miss Joan Haslip, *care a scris acum de curând o biografie a Hester-ei Stanhope, caută să explice ciudata ei personalitate, studiind partea de moştenire datorită fiecăreia din cele două însemnate familii din ascendenţa sa: Pitt şi Grenville. Pitt pusese în sângele său impulsul unei sălbatice şi neinfrânate porniri, pe când Grenville dimpotrivă îi sădise în caracter o încăpăţânare, o voinţă tare şi neclintită ca o stâncă.*

Intre aceste două înclinări neîmpăcate interveni influenţa necumpănită a tatălui sau, jacobinul Stanhope, care o lăsă să crească fără nici o frână, în libertatea unui cal de stepă.

După moartea unchiului său Pitt, după ce şi-a avut o perioadă de strălucită stăpânire a societăţii londoneze, îşi începu seria călătoriilor sale cu o scurtă şedere în Malta şi o excursie în Istanbul adoptând costumul bărbătesc al orientalilor.

Fu apoi în curând ambasadoare în Răsărit, trăind şi comportându-se ca un fel de Paşă, intitulându-se apoi Regină a Palmyrei, deşi numai ca o regină din legende. Puterea ei însă se consolidă când fu primită de Mehmet Alli, care era încă plin de sângele Mamelucilor, ca o suverană egală. Regatul ei fu aşezat în Siria, în care dădea porunci şi a mers până acolo cu exerciţiul drepturilor ei de autocrată, în cât a întreprins o expediţie împotriva unui trib ce omorâse pe un agent francez.

Când fiul lui Mehmet Aili, Ibrahim, cuceri Siria, aşa zisa ei „Curte", fu adăpostul a sute de Druzi şi alte triburi aliate. Pe ea orice ar fi făcut, oricâte bogăţii ar fi posedat, n'o atingea nimeni şi trăia cu strălucirea unei suverane orientale.

Dar nu se mulţumi numai cu gloria pământească, ci urmă a creia legende noui în jurul ei, dându-se drept soţia mistică a unui nou Messia, care trebuia să sosească în curând şi să intre în Ierusalim. Caii cu care avea să se efectueze intrarea aceasta triumfală, erau în grujdurile sale.

Iar când averea imensă începu a se micşora şi ea fu silită să se închidă în castelul său din Djoun, visurile aceste fantastice devenіră megalomanie şi ea îşi închipui că, prin fumul de tutun, gros de se putea tăia cu cuţitul, comunica cu puteri invizibile şi totuşi nu era nebună. Călătorii distinşi care o vizitau erau impresionaţi de coherenţa şi de legătura necontestată cu realitatea şi visările ei ciudate. In cele din urmă se retrase cu totul dintre oameni şi muri în murdărie, culcată pe zdrenţe, dar încredinţată că este sortită unui viitor glorios.

Studiul lui Miss Haslip a fost scos dintr'un material documentar extrem de bogat. Scris într'o formă vioaie şi curgătoare, el pare un basm, dar un basm petrecut în viaţa reală, a cărui veracitate este garantată de solida documentare a autoarei, cu toată absurditatea faptelor relatate. E o lectură de un farmec unic, al cărui interes nu slăbeşte o clipă şi al cărui fantastic nu jigneşte nicăeri simţul realului şi nu depăşeşte judecata, degajând această unică şi ciudată personalitate umană, în adevăr măreaţă, cu toată absurditatea ei.

Liturghia neagră, vrăji, sodomizări...

Să fie adevărat că într'o seară de iarnă în anul 1667—68, s'a petrecut în castelul de la Villebousin, lângă Mont Chéry, un sabbat care a întrecut în nelegiuire pe cele din evul mediu, sacrificiile reînoite ale abominaţiilor Templierilor *şi sodomizările lui* Gilles de Rais? *Pe al cui trup s'a celebrat liturghia neagră? Ce preoţi nedemni au pronunţat rugăciuni pe potirul în care s'au strecurat inimi de porumbei?*

Impotriva cui s'au făcut vrăji cu vipere, şerpi veninoşi şi s'au zugrumat copii botezaţi, cu uleiu de masle, după rituri şi ceremonii infernale? Cei ce au încercat să facă cercetări, în cap cu prefectul de poliţie La Reynie, *s'au înspăimântat. Parisul, capitala inteligenţii şi a strălucirii lumii, era căptuşit cu oficine în care se fierbeau otrăvuri, filtruri pentru a da vigoare sau a usca măduIare, droguri şi otrăvuri, care se strecurau în cămaşa pe care o îmbrăcai, în stofa hainei sau a rochiei, în hârtia pe care o înmânai Regelui, în „artileria hidraulică a lui M. Purgon". Era cu adevărat cultul diavolului, cu toată ardoarea credinţei sale ca în cea mai obscurantistă vreme a evului mediu.*

Pe când „Regele Soare" domnea sus, pe tronul regesc, în canale, sub pământ, sălăşluia diavolul.

Reţetele erau de pe vremea dinastiei Valois şi mai de mult. Ingredientele erau minerale, animale şi vegetale: floarea de piersic, pielea broaştei râioase, capul de şarpe ca şi arsenicul. Toată această bucătărie infernală a trecut munţii în Franţa odată cu familia de Medicis, apoi s'a rafinat...

Regele a fost un timp între la Lavallière şi la Montespan, mieluşeaua condamnată la ciliciu şi servitudine de către strălucita, impertinenta şi satanica Vasthi! *Dar a venit şi vremea când ridicându-se steaua d-rei de Fontanges, amanta regelui înveninată de ciudă a recurs la sacrilegii contra regelui din cer ca şi celui de pe pământ. In delirul sufletului vijelios, credul şi pasionat, roşcata Montespan a strâns în jurul ei pe toţi vrăjitorii şi practicanţii de liturghii negre. Totul era suspect: buchetul de flori, sărutarea de pe buzele iubitei ca şi acea de pe buzele cupei cu vin. Seara o femee tânără era în plină strălucire de frumuseţă, iar a doua zi zăcea vânătă şi ţeapănă pentru vecie.*

Astfel s'a întâmplat cu Fontanges, frumoasă şi prostuţă, care atrăsese pe rege cu chipul ei de porţelan... Bucuroasă ca un copil de noua ei situaţie de favorită, abia şi-a pus zdrenţele de brocat şi de aur pe frumosul ei trup în primăvară, când s'a şi răcit, în braţele morţii...

Poliţia a găsit printre adunătura d-nei de Montespan, zdrenţeroşi care practicau din credinţă, *nu din interes şi pentru un profit material. O credinţă ciudată, pe care nici istoricii, nici teologii nu au putut-o explica până acum.*

Dacă n'au putut îndupleca pe stăpânul purităţii se vor dărui stăpânului întunerecului şi al impurităţii, la care sacrificiul mieluşelului alb şi pur este înlocuit cu foetusul şi murdăria sa.

Cine ştie dacă şi până azi nu există un asemenea cult. E destul să citim anunţurile din ziare ca să ne dăm seamă cât este vivace încă această aberaţie sufletească. Montespan era doar şi ea o femee de mare inteligenţă, un spirit politic. Să ne gândim numai cum a ştiut să reziste soţului său, bisericii şi cum a ştiut „să-l ducă" *pe Bossuet şi să încorporeze pe cei şapte bostarzi ai ei în floarea de crin a Burbonilor!.. Dar era pasionată... şi pasiunea orbeşte cea mai strălucitoare inteligenţă.*

Când Regele Soare s'a convins că toate aceste practici absurde şi primejdioase erau pentru şi contra Lui, pentru şi contra strălucitoarei Fontanges, a rămas încremenit şi a poruncit lui La Reynie să stingă torţele din Camera Ardentă...

S'au trimis la eşafod doar câţiva „acari Păun". *Toate se repetă....*

Ce citesc elevii din liceele franceze

Un profesor dela liceul Saint Louis a făcut o anchetă foarte interesantă asupra cărţilor pe care le citesc elevii din cursul superior al liceului său.

Autorul acestei anchete a făcut tablouri foarte interesante, clasificând metodic cele 2500 de titluri de cărţi pe care le-a obţinut şi a publicat rezultatele în revista Universitară *din Decembrie trecut, trăgând unele concluzii foarte instructive.*

Astfel, dintre romantici, Hugo *are cel mai mare număr de cititori şi în special* „Les Misérables", *căci din 95 titluri din operele sale 30 corespund acestui roman. Dintre naturalişti,* Flaubert *are 48 de cititori, dintre care opt din zece citează pe* „Madame Bovary". *Autorul atribuie acest număr de cititori influenţei filmelor care au reprezentat acţiunea romanelor acum de curând.*

Romanele în care elevul speră să găsească descrierea unei părţi din experienţa vieţii pe care vârsta lui nu i-a îngăduit-o încă, aşa numitele: literaturi din „Infern" sunt mai puţine la număr decît ar fi de aşteptat.

Mai numeroase sunt scrierile ce le-am putea intitula „studii asupra celor mai recente evenimente ale politicii franceze" sau „scrieri socialiste şi comuniste".

Istoria îşi are şi ea o parte destul de însemnată în lectura liceenilor şi în special Lenotre, Boulanger, Masson, Octave Aubry, Manitain, Funk Brentano.

Constatarea cea mai limpede este că 60% din elevi citesc ce citesc şi părinţii lor. Romanele poliţiste şi de aventuri, studiile politice şi asupra războiului, ca şi cele numite „Din Infern" nu sunt citite de fete, dar sunt foarte căutate de băeţi.

Fetele citesc mai mult romane moderne franceze sau străine, iar dintre autorii moderni cei mai citiţi şi de unii şi de alţii. Mauras este în frunte, apoi Claude Farrère, Pierre Benoit, Francois Mauriac. Mai puţin citiţi sunt Duhamel şi Romain Rolland, iar cei mai puţin citiţi sunt Proust şi Jules Romains şi poeţii în genere.

„Ceeace m'a izbit, zice Philippe Van Tieghen, *anchetatorul, nu este faptul că elevii citesc puţin: toţi sau aproape toţi socot că* trebuie *să citească.*

Dar lecturile aceste nu sunt asimilate, *nici un profit intelectual, o incapacitate de necrezut în amintirea unei pagini, a unui episod, a unei situaţii sau a unui caracter".*

Deci elevul francez citeşte adesea lucruri de valoare, dar citeşte iute, fără legătură, fără meditaţie, între numeroasele lucrări de clasă urgente şi atracţiile cinematografului şi ale sportului. Apoi nu mai reciteşte nici odată. Aşa că deşi are la sfârşitul unui an multă lectură la activ, ea nu înseamnă nimic, căci din ea nu i-au rămas decât episoade fără legătură.

Iată acum şi un caz care merită să fie citat. Profesorul anchetator a fost impresionat de ignoranţa fantastică a unui elev bun despre literatura franceză.

Nu citise nici farsele lui Molière, nici un roman de Balzac, ignora cu totul dramele lui Hugo. Dar cu prilejul unei lucrări, către sfârşitul anului, descoperi în acest elev comori de cunoştinţe ştiinţifice, o cultură metodică şi adâncită asupra literaturii franceze dela Marot la d'Aubigné, o cunoştinţă solidă asupra lui Mellin de Saint Gelle şi asupra lui Menard, un studiu destul de amănunţit al unui poem al lui Leconte de Lisle şi asupra poeziei dela Baudelaire la Verlaine...

Ca că fie sigur că răspunsurile nu sunt falsificate, fie din vanitate, fie din dorinţa de a ascunde lecturile pernicioase, profesorul a cerut să i se facă listele scrise la maşină şi anonime şi a promis că va distruge acele liste îndată ce se va folosi de ele. Iată o sugestie bună pentru corpul nostru didactic.

Cei de treizeci de ani

La începutul lui Decembrie trecut o ceată cu aparenţa de studenţi bătrâni cobora pe bulevardul Saint Michel, pe la nouă seara.

Erau reprezentanţii unui grup de vre-o sută de inşi care încep a fi cunoscuţi într'un cerc destul de restrâns de oameni politico-intelectuali, jumătate discipoli ai unor înaintaşi, jumătate conducători ai celor mai tineri, „Oamenii de trei zeci de ani", care au pretenţia de a reprezinta tineretul de azi.

In seara aceia se întorceau dela o conferinţă a lui De Man. In fruntea lor un tânăr subţire, cu o bască pe cap, sugea o pipă fără foc. Mergea cu pas mare, iute şi uşor, alunecând înainte ca un skior. Acesta era De Man.

Alături de el, Jules Romains, îndesat şi cam greoi, cu capul gol uşor înclinat într'o parte, cu mânile la spate, mergea cufundat în gânduri, răspunzând abia la glasurile tovarăşului său. Ce rezervă viitorul acestui grupuleţ de valori încă necunoscute?

Henri De Man, un profesoraş de economie la Francfort, cunoscut azi în toată Europa prin planul său, să fie oare omul destinului de mâne, *necunoscut şi neobservat ca odinioară Lenin în cafenelele din Geneva sau Hittler în închisoarea sa din Muenchen? Cine ar putea spune!*

Cât despre Jules Romains, agitat şi febril, poate cel mai lucid din tot grupul, pare a fi mânat în lupta politică de spaima unui războiu franco-german ca şi de acea a unui război civil. L'am ascultat şi în Bucureştii noştri, zeflemişti şi guralivi. Vorbirea sa moderată, îndemânatică, plină de înţelepciune, s'a impus, dar n'a entuziasmat şi nu a încălzit sala şi ceia ce este sigur nu e el omul care să creeze atmosfera unor viitori eroi.

Cărţi

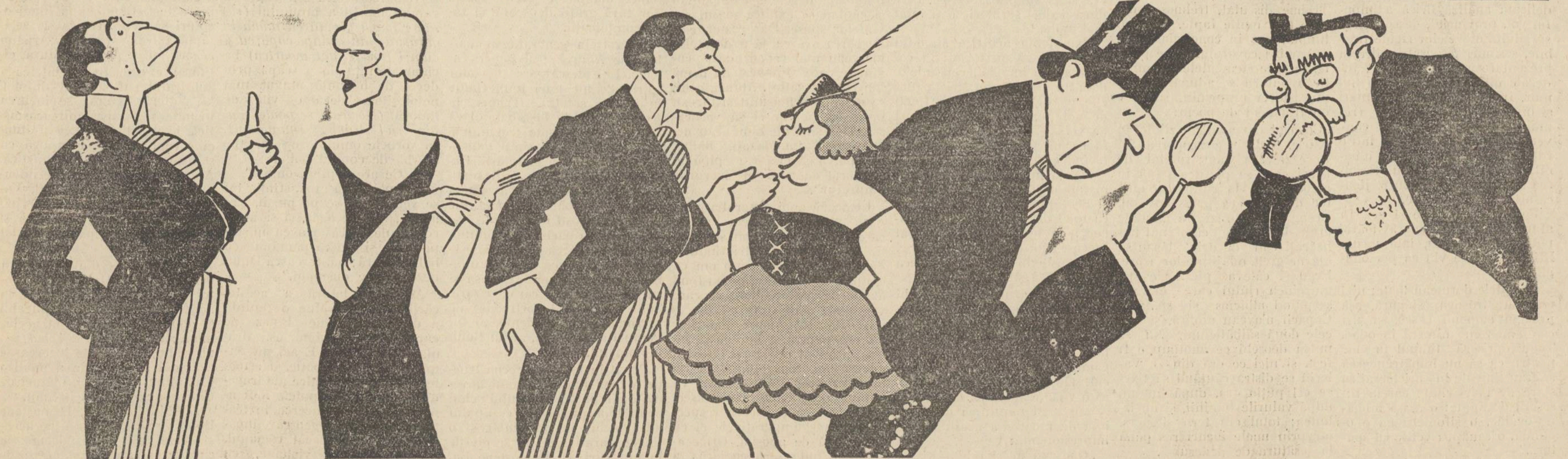
Ion Livianu: Talionul, edit. „Tipografiile Române Unite", Bucureşti 1935. Preţul 40 lei.
I. Ionescu: Sai, Ghiuvenlia, Monografie, Tip. „Lucrătorii asociaţi", Constanţa, 1935.
Afacerea Skoda şi înarmarea ţării: cercul de studii al Partidului naţional Liberal, Imprimeriile „Independenţa" Bucureşti, 1935.
Dreptate pentru dentişti: Cercul dentar, „Unirea", Tip. „Capitalei" Bucureşti, 1934.
După 10 ani (1924-1934): Despărţământul „Astra" Cetatea-Albă, Tiparul „Oltenia", Bucureşti, 1935. Preţul 20 lei.
Mircea Damian: Oraşe... Bucureşti, Fundaţia pentru Literatură şi Artă „Regele Carol II", Bucureşti, 1935. Preţul 120 lei.
N. Davidescu: Helada (Poem), Fundaţia pentru Literatură şi artă „Regele Carol II", Bucureşti, 1935. Preţul 60 lei.
Vasile Burduhos: Anuarul Liceului „Ştefan cel Mare" din Suceava (1934-1935), edit. „Tipografia Română", Suceava, 1935.
Victor Eftimiu: Arhanghelul cu aripi de ceară (Roman) edit. „Cartea Românească", Bucureşti, 1935. Preţul 75 lei.
N. Gh. Niculescu: cu ceferul, edit. Brawo", Iaşi, 1934. Preţul 20 lei.
Gabriel Drăgan: Pe frontul Mărăşeşti învie morţii... (Roman), Edit. „Tipografiile Române-Unite", Bucureşti, 1934. Preţul 45 lei.

Reviste

Mercure de France No. 879 (Fevrier).
Lumea Nouă No. 1 (Ianuarie).
Documente Răzăşeşti No. 9 (Decembrie).
Revista Vremii No. 9 (Ianuarie).
Vremea No. 374 (Februarie).
Viaţa Românească No. 21-24 (Noembrie-Decembrie).
Luceafărul No. 3 (Februarie).
Viaţa Literară No. 166 (Dec.-Februarie).
Prahova No. 6-7 (Februarie).
Şantier No. 2 (Februarie).
Satul No. 51 (Februarie).
Reporter No. 56 (Februarie).
Viaţa Basarabiei No. 2 (Februarie).
Democraţia No. 1 (Ianuarie).
Vremea No. 375 (10 Februarie).
Frize No. 1 (Februarie).
Fruncea No. 5 (2 Februarie).
Revista Fundaţiilor Regale No. 2 (Februarie).
Libertatea No. 3 (5 Februarie).
Parlamentul No. 162 (Ianuarie).
Cuvântul Liber No. 14 (9 Februarie)
Caleidoscop No. 3-4 (15 Ian.-15 Februarie).
Pamflet No. 6 (Ianuarie).
Braşovul Literar No. 21-22 (Ian-Februarie).
Cuget Moldovenesc No. 1-2 (Ian.-Februarie).
Manifest No. 1 (Ianuarie).
Reporter No. 57 (7 Februarie).
Poporul Românesc No. 3 (Febr.).
Vlăstar No. 2 (Februarie).
Ţărănismul No. 3-4 (Februarie.
France les Balkans No. 3 (Janvier).
Acţiunea cooperatistă No. 4 (15 Ianuarie).

Ziare

Gazeta cărţilor No. 11-12 (Ianuarie).
Scânteia No. 1 (Februarie).
Gazeta Femeilor No. 90-1 (Ianuarie).

Guvernul refuză sprijin Teatrului Ventura... ...dar încurajează opereta maghiară.

UN CRITIC — Uite: focul sacru !
AL DOILEA CRITIC: — Da' de unde ? E focul lupelor noastre.

Adevĕrul Literar şi Artistic

ANUL XIV — SERIA II-A Nr 742
DUMINICA 24 FEBRUARIE 1935

FONDATOR { AL. V BELDIMAN 1888—1897 / CONST MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN TARA
10 LEI EXEMPL. IN STRAINATATE

Un catolic romancier al desnădejdii: Francois Mauriac

Una din caracteristicile literaturii franceze din epoca clasică până în prezent, este tendinţa de a expune şi discuta într'o operă literară o problemă de cunoaştere sufletească. De aici tendinţa de a zugrăvi oamenii din lăuntru în afară, scriitorul fiind preocupat în primul rând să-şi prezinte personagiile sub aspectul lor psihic, insistând asupra desvoltării lor sufleteşti, atent mereu să fixeze şi să lămurească fiinţa lor morală. Aceasta se vede la scriitorii cei mai autentic francezi, la Racine, la Stendhal, la Choderlos de Laclos, la Balzac, la Maupassant. Ceeace preocupă pe un erou de tragedie franceză sau de roman francez, este îndeobşte lumea lui sufletească, activitatea lui pasională, deslegarea unui conflict psihic, căutarea unei certitudini sau a unei valori morale. Cercetarea unei probleme metafizice sau sociale este, deobicei, în literatura franceză o excepţie. Marii eroi ai romanului şi teatrului francez sunt întotdeauna oameni pentru care viaţa există şi capătă valoare numai prin semnificaţia ei morală, şi în raport cu propriul lor suflet. Pasiunile cu toate variantele şi varietăţile lor formează ţesătura de bază a literaturii franceze. Omul este privit şi înfăţişat mai ales în fiinţa lui morală şi nu ca fiinţă socială sau ca entitate metafizică. Nimic mai străin de spiritul literaturii franceze decât acea *Weltanschauung* de care e plină literatura germană şi care nici în limba franceză nu are un echivalent exact. Aceastâ atitudine de cunoaştere filosofică şi de interpretare speculativă a lumii şi a vieţii lipseşte oricărui autentic erou literar francez. Aici stă, dealtfel, şi una din deosebirile fundamentale dintre literatura franceză şi alte literaturi, în special cele germanice şi anglosaxone. Şi dacă ar fi vorba să se găsească literaturii franceze şi în special romanului francez un patron spiritual, nimeni n'ar fi mai nimerit pentru aceasta decât La Bruyère.

Caracterul omenesc formează obiectul de căpetenie al literaturii lui François Mauriac, care este dintre scriitorii francezi actuali cel mai fidel tradiţiei moraliste. Fiecare din romanele lui este o descindere într'un suflet. Şi aproape întotdeauna este o descindere în infern. Un sentiment tragic al existenţii şi o predilecţie pentru stările morbide îl fac pe Mauriac să zugrăvească oameni pătimaşi şi chinuiţi, suflete în care sentimentele normale sânt exagerate până la aberaţie şi până la crimă. Aşa de exemplu, în „Génitrix", unde dragostea unei mame pentru fiul ei e împinsă până la cel mai crud despotism moral, ajungând să anihileze şi să distrugă sufleteşte pe cel iubit. La aceste însuşiri, care-l integrează perfect în familia moraliştilor francezi, se adaugă la Mauriac şi o concepţie sumbră şi crudă a vieţii, o tendinţă de a vedea în lumea pământească un stagiu de durere şi de nelinişte pe care orice suflet trebue să-l facă. Pentru Mauriac lumea apare ca o etapă de ispăşire şi de pedeapsă. Nu e greu de văzut în această atitudine o puternică influenţă religioasă, pe care de altfel Mauriac şi-a afirmat-o în numeroase esseuri şi articole, ceiace a făcut să fie clasat printre scriitorii catolici. Cu toate acestea şi spre meritul lui — romanele lui Mauriac sânt departe de a avea aspectul unei literaturi cu teză religioasă. Nicăeri apologetul catolic nu trece înaintea romancierului. Nestingherit, acesta îşi continuă cu nemiloasă iscusinţă disecţia lui de suflete osândite şi blestemate. Culorile sumbre cu care îşi zugrăveşte personagiile şi atmosfera de aquarium sufletesc a romanelor lui dau aceiaşi impresie ca verdele trândav şi cenuşiu putred din tablourile maeştrilor spanioli, Velasquez, El Greco, Zurbaran. Originar din ţinuturile Garronnei la miazăzi de Bordeaux, Mauriac prin naştere şi fire e mai aproape de Pirinei decât de Loire. Incă un motiv ca să-i lipsească acea „douceur angevine" pe care o evoca într'un sonet celebru, în secolul al şaisprezecelea, Du Bellay.

Mauriac îşi plasează personagiile în ţinutul lui natal, în regiunea dintre Ocean şi Garonna, numită Landes. E un cadru perfect adequat conflictelor pe care le descrie. Eroii lui Mauriac trăesc într'un peisagiu monoton şi aspru, făcut din şesuri nisipoase şi vaste plantaţii de pini bogaţi în răşină, cu ferme izolate şi târguşoare meschine. Intr'o astfel de fermă s'a născut Thérèse Desqueyroux, eroina ultimului roman al lui Mauriac „La fin de la nuit", care este de fapt urmarea romanului „Thérèse Desqueyroux", publicat cu şapte ani în urmă. Cu tot acest interval, cele două romane nu pot fi considerate decât împreună, formând fiecare o etapă din evoluţia unui suflet frământat de femeie.

Thérèse Larroque, fiică de burghezi provinciali bogaţi, proprietari de păduri din Argelouse, nu s'a putut adapta niciodată spiritului îngust şi tradiţionalist al familiei. Fire liberă şi neliniştită, păstrând totuş egoismul autoritar al rasei, se căsătoreste cu Bernard Desqueyroux, vlăstar al unei familii vecine. O căsătorie ca atâtea altele în mediul burgheziei din Landes, în care înclinarea sufletească se echilibrează cu dragostea pentru pădurile de pini: „Cele două mii de hectare ale lui Bernard n'o lăsaseră indiferentă. Ea avusese întotdeauna proprietatea în sânge". Totuş— şi aici Thérèse iese din mediul ei, depăşind primejdios limitele sigure ale tradiţiei landeze— „Thérèse ascultase poate de un sentiment mai obscur, căutând în căsătorie mai mult un refugiu decât o dominaţie şi o posesie". Dar Theresa se desgustă repede de acest refugiu. Amiciţia tandră pe care o avea pentru Bernard la început se schimbă repede într'o ură calmă şi înăbuşită. Bernard, suferind de anemie, urmează un tratament cu arsenic. Theresa, îi varsă în pahar, în fiecare seară, doze duble, triple. Bernard are câteva crize. Doctorul descoperă otrăvirea cu arsenic. Intervine denunţul unui farmacist de la care Theresa, cu o reţetă falsă, îşi procurase pe lângă doctoria arsenicală, o puternică doză dintr'o otravă violentă... Proces. Familia, strânsă în jurul Theresei, o apără. Tereza e achitată. După o sechestrare de trei luni în ferma din Argelouse, apărând numai duminica la biserică cu Bernard pentru a salva aparenţele şi pentru a face astfel posibilă căsătoria surorei lui Bernard — Theresa, liberată de tirania convenienţelor şi a familiei, pleacă la Paris.

O regăsim în Paris, după cincisprezece ani, îmbătrânită, singură, bolnavă de inimă. Au uitat-o toţi. Nimeni nu mai ştie că ea este otrăvitoarea de altădată. Totuşi destinul Terezei este de a otrăvi mereu, fie chiar moralmente, pe cei cu care se întâlneşte. Fata ei, Marie, se în-

(Urmare în pag. II-a)

Lucreţia Mihail-Silion — Compoziţie

Napoleon către Maria-Luiza

Scrisori inedite

Comentate de Charles de la Roncière

Ca să fie mai bine îmbrăcat, la cererea prinţesei Paulina, arbitră a eleganţei, Impăratul dăduse să i se prefacă un frac al secretarului său. Părea ţeapăn cu gâtul strâns în cravata albă, — pe când uniforma şi cravata neagră îi dădeau o uşurinţă de mişcări pline de distincţie.

Napoleon lepădă repede nenorocitul vestmânt, ca să rămână la fracul lui verde de vânător de gardă, sau la fracul albastru cu reveruri albe, pe care-l purta Duminica.

La 13 Mai, Maria-Luiza părăsea Viena, salutată la plecare cu o salvă a întregii artilerii, în sunetul tuturor clopotelor, cu trupele aliniate deoparte şi de alta a drumului şi cu un divizion de cuirasieri în fruntea cortegiului.

Suita era alcătuită astfel: marele maestru al palatului, marele maestru al poştelor, marea damă de onoare, şambelanii şi doamnele de onoare ale palatului, în trăsuri trase de câte şase sau opt cai.

La Saint-Polten, unde Maria-Luiza trebuia să poposească în prima noapte, i-au eşit înainte tatăl ei, Impăratul Francisc, şi mama ei vitregă, sosiţi în cel mai strict incognito să-şi ia rămas bun dela dânsa.

Câte lacrimi a vărsat atunci biata copilă la gândul că-i părăseşte pe toţi ai săi! Ecoul suspinelor ei a ajuns până la Napoleon.

Din clipa în care s'a ştiut soţul ei prin procură (dăduse procură Arhiducelui Carol), Napoleon a urmărit zi cu zi, ceas cu ceas, cu o grijă de adevărat îndrăgostit, călătoria Mariei-Luiza.

La graniţă, la Braunau, se ridicase un pavilion mobilat cu îngrijire.

Acolo, sub un baldachin, se aşezase un fotoliu de pânză ţesută cu aur, pentru Maria-Luiza; iar alături se afla o masă verde pentru semnătura plenipotenţiarilor. Aci, s'a despărţit Maria-Luiza de patrie şi de guvernanta ei, Contesa Lackzansky. Marele maestru al Curţii, Prinţul Trauttmansdorf, a încredinţat pe Impărăteasă Mareşalului Berthier, Principe de Neufchâtel, care avea ca secretar pe Contele de Laborde.

Maria-Luiza

In momentul acela intrară în sală, ca să înlocuiască personalul austriac, Ducesa de Montebello, doamnă de onoare, şi Contele de Beauharnais, cavaler de onoare.

Regele Bavariei a trimis în întâmpinare pe maestrul său de ceremonii.

La fiecare oprire în oraşele bavareze, răsunau două sute de lovituri de tun. La München, în ziua de 17 Martie, toate trupele şi întreaga gardă naţională se aflau sub arme. Trecerea Mariei-Luiza era salutată cu lovituri de tun, cu clopote şi strigăte de bucurie.

Palatele nobililor, primăriile, instituţiile publice şi pieţele erau împodobite cu inscripţii şi embleme. Numele lui Napoleon apărea alături de cel ai Luizei; leul Bavariei se odihnea liniştit între vulturul Franţei şi acvila Austriei; iar războinicii celor trei naţiuni ciocneau între dânşii paharele.

Acesta este tabloul încântător pe care-l făcea „*Gazette de France*" descriind trecerea Mariei-Luiza prin München.

La toate acestea face aluzie Napoleon în scrisorile sale de bun sosit:

Doamnă,

Am primit scrisoarea Voastră din 18. Aflu cu mare mâhnire că Majestatea Voastră este uşor indispusă. Vă rog din suflet să vă îngrijiţi sănătatea, care îmi este atât de scumpă; ea nu vă mai aparţine, Doamnă, deoarece aţi fost atât de bună să-mi daţi, în această privinţă, drepturi pe care-mi întemeez fericirea. Carolina îmi vesteşte lucruri fermecătoare, care-mi umplu sufletul de duioşie.

Am fost eri la o vânătoare foarte frumoasă, care totuşi mi s'a părut searbădă: tot ce este fără Majestatea Voastră nu mă interesează. N'are să-mi mai lipsească nimic când veţi fi aici.

Scrisoarea aceasta vă va fi înmânată de Mareşalul Duce de Istria, Comandantul gărzii mele călare, care e guvernator al oraşului Nancy pe timpul călătoriei Voastre. Un şambelan al Impăratului mi-a adus scrisori foarte amabile dela cei din Viena. Inainte de a vă fi văzut însă, nu vreau să le răspund şi să le mulţumesc pentru fericirea ce le-o datorez de a vă avea. Veţi fi veşnic, Luiza, obiectul celor mai tandre simţiminte ale mele. Mii de gânduri respectuoase la picioarele Voastre şi o dulce sărutare pe încântătoarea Voastră mână.

NAPOLEON

23 Martie 1810

Doamnă,

Aflu că aţi renunţat la guvernanta Voastră, ca să trăiţi în mijlocul popoarelor mele înconjurată numai de Franceze. Aprob acest gest şi vă sunt foarte recunoscător pentru ceiace aţi făcut. Totuşi, sunt şi foarte mâhnit. Acest nou sacrificiu, care vine după despărţirea de tatăl şi de familia Voastră, va face să vă sângereze din nou inima. Dar, Doamnă, să nu-i faceţi nicio vină soţului Vostru, căruia nu i-a stat în putinţă să vă scutească de aceste momente penibile care sunt în firea lucrurilor. Aş fi nemângâiat dacă v'aţi putea închipui că aş fi vreodată atât de lipsit de îndemânare încât să nu vă scutesc de-o supărare, dacă mi-ar sta în putinţă. Aţi fi prea bună dacă mi-aţi scrie în această privinţă. Sunt foarte trist, gândindu-mă că v'am putut displăcea. Credeţi-mă că apreciez toate sacrificiile Voastre. Dacă tandreţea şi prietenia mea statornică şi iubitoare pot să vă despăgubească, atunci nu mai aveţi nimic de dorit.

Laborde, *care soseşte din Viena, îmi spune că aţi plâns mult după plecarea din Saint Polten. Aţi fost deasemeni foarte întristată la München. Lucrul acesta mă mâhneşte, căci eu vreau ca Luiza să nu aibă decât zile senine, agreabile şi frumoase ca dânsa. Carolina mă vesteşte că aţi dorit mult să ştiţi ce m'ar putea face fericit. Am să vă destăinuesc eu însumi acest secret, Doamnă; vi se va părea simplu şi totuşi e foarte adevărat:* Să fiţi cu adevărat fericită de căsătoria noastră. *Când vă veţi simţi înclinată a vă lăsa cuprinsă de tristeţă, când veţi avea vreo supărare, să vă gândiţi că lucrul acesta îl va mâhni adânc pe împărat, căci el nu poate fi mulţumit şi fericit decât ştiind-o fericită pe Luiza sa.*

Al vostru

NAPOLEON

Compiègne, 23 Martie 1810

Regele Bavariei s'a alăturat cortegiului, care se va mări la Stuttgart cu încă un rege.

In ziua de 20 Martie toată capitala Würtembergului era iluminată. In faţa palatului Regal s'a ridicat un templu, al cărui frontispiciu avea încrustate cu litere de foc numele lui Napoleon şi al Mariei-Luiza, iar dedesubt, pe un altar, străluceau insemnele căsătoriei.

Seara, după cină, a avut loc un spectacol cu opera lui Ritter „Judecata lui Solomon", al cărei libret fusese scris de maestrul capelei Danzi. Din Stuttgart, Maria-Luiza trimise o scrisoare lui Napoleon.

Franţa îi va face oare o primire mai strălucită decât ţările de dincolo de Rin? Napoleon e neliniştit în privinţa oraşului Strasburg. Dar, dela podul din Kehl până la palatul imperial, ovaţiunile nu mai contenesc; o fântână arteziană formează un arc simbolic de alianţă; ţăranii, pe jos, călări şi în căruţe împodobite cu flori, defilează în costume regionale. La Robertsau se dă un banchet pentru militari; iar prefectul Lezay-Marnésia dă un banchet pentru Impărăteasă şi suita ei.

Napoleon poate fi liniştit: sărbătoarea e completă.

Unul dintre pajii săi i-a înmânat Mariei-Luiza, împreună cu un buchet de flori, următoarea scrisoare:

Doamnă,

Trimisesem scrisoarea pe care v'am scris-o eri, când am primit-o pe a Majestăţii Voastre, din Stuttgart. Imi spuneţi lucruri atât de amabile şi-mi daţi asigurări atât de înduioşătoare, încât mă simt profund mişcat. Scrisorile prinţului de Neufchâtel şi ale Carolinei îmi umplu inima de iubire pentru Domnia-Voastră şi-mi măresc nerăbdarea. Ce fericit voi fi când vă voi vedea şi vă voi putea spune toată afecţiunea pe care v'o port!

Am aflat eri prin telegraf că sunteţi răcită. Vă implor, îngrijiţi-vă.

Azi dimineaţă am fost la vânătoare: vă trimit vânatul, * *în semn de omagiu datorat cu prisosinţă Suveranei tuturor gândurilor mele cele mai tainice. De ce nu sunt în locul pajului*

* In original lipseşte probabil un cuvânt, aşa încât nu putem şti ce-a vânat împăratul: „...*Je vous envoie les quatre que j'ai tués...*" (Nota trad.).

Copyright by Biblioteca Naţională din Paris, *pentru Franţa. Pentru toate celelalte ţări, prin* United Feature Syndicate. *Reproducerile integrale sau parţiale — interzise. Toate drepturile rezervate.*

Napoleon I

ca să vă aduc jurământul de supunere, în genunchi, cu mânile mele într'ale Voastre! Totuși, primiți-l în gând. Tot în gând, acopăr cu sărutări frumoasele Voastre mâni.

Diseară veți fi abia la Lunéville! Vă veți întâlni mâne cu prințul Schwarzenburg și cu contesa Metternich. M'am gândit că vizita lor vă va face plăcere. Sunt nerăbdător să aflu dacă ați fost mulțumită de bunul nostru oraș Strasburg.

Adio, doamnă, știu că vorbiți despre mine și că vă gândiți la mine, — și gândul acesta mă încântă. Dealtminteri, e și drept s'o faceți, fiindcă și eu mă gândesc adesea la Domnia Voastră, Luiza.

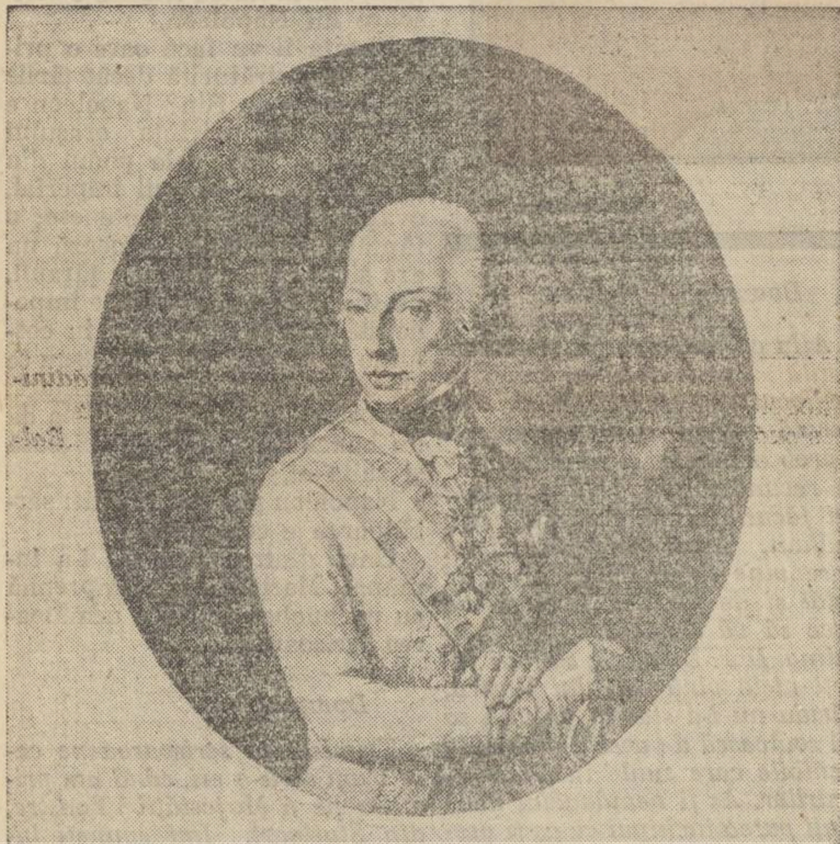
Al Vostru

NAPOLEON

Compiègne, 24 Martie 1810

Napoleon ieși în întâmpinarea împărătesei la palatul din Compiègne. Evocând ceremonia dela Nôtre-Dame, când a pus coroana pe capul Josefinei, îngenunchiată în fața lui, el organizează ceremonialul primei sale întrevederi cu Maria-Luiza: Majestățile lor se vor întâlni la două leghe de Soissons, unde s'a ridicat un cort: împărăteasa se va înclina; dar înainte de-a apuca să îngenuncheze, împăratul o va ajuta să se ridice.

Nerăbdarea lui, precum și ploaia, au împiedicat realizarea acestui program. Plecat în grabă cu caleașca, la 27 Martie, împreună cu Murat, regele Neapolului, s'a întâlnit la 5 după amiază în satul Courcelles cu fiica împăratului Francisc.

ARHIDUCELE CAROL

— *Doamnă, sunt foarte fericit că vă văd,* — zise el sărutându-i mâna.

Și, urcându-se în trăsură, porniră împreună spre Compiègne, unde sosiră la ora 10 seara.

Căsătoria civilă a fost celebrată la Saint-Cloud, în ziua de 1 Aprilie. A doua zi, împăratul și împărăteasa își făceau intrarea solemnă în Paris, prin bariera Etoile, trecând pe sub arcul de triumf, care nu era încă terminat. Un soare strălucitor lumina spectacolul magic al cortegiului, care înainta în mijlocul unei mulțimi imense spre palatul Tuileriilor. Un altar fusese ridicat în salonul lui Apollo dela Luvru.

Aci, în prezența reginelor Spaniei, Olandei și Westfaliei, a principeselor Elisa Baciocchi și Paulina Borghese, care duceau trena împărătesei, — cardinalul Fesch dădu soților binecuvântarea nupțială. Iar seara, monumentele, bisericile turnurile, domurile, palatele, clădirile, — tot Parisul era iluminat.

Prin bogăția darurilor sale, capitala răspunsese măreției serbării: un serviciu de toaletă din argint aurit, cu fotoliu și oglindă, pentru împărăteasă.

La 5 Aprilie, într'o trăsură aurită, căptușită cu mătase albă, perechea imperială pleca spre „un alt Schönbrunn" — Compiègne.

E oare fericită Maria-Luiza, această „fetiță bună care sărută cu toată gura", — după expresia nouei sale verișoare, Elisa Baciocchi?

Răspunsul la această indiscretă întrebare îl găsiți în scrisoarea pe care împărăteasa o scrie la 24 Aprilie uneia dintre prietenele sale din copilărie, Victoria de Poutet:

„Dragă Victoria, îți sunt sincer recunoscătoare pentru urările pe care mi le faci cu ocazia căsătoriei mele. Cerul le-a împlinit. Iți doresc să te poți bucura și tu în curând de o fericire asemănătoare aceleia pe care o simt eu".

Intâlnirea lui Napoleon cu Maria Luiza

Călătoria perechii imperiale în Nord (1811)

Politica Franței era dominată de concepția napoleoniană a blocusului continental împotriva Angliei. Instituit prin decretul din Berlin dela 21 Noembrie 1806, „sistemul", cum i se spunea, a îndepărtat de împărat pe propriul său frate, Louis, regele Olandei, ai cărui armatori au fost ruinați și care a sfârșit prin a abdica la 1 Iulie 1810.

Peste 10 zile, Olanda a fost anexată Franței. Cu acest prilej a avut loc călătoria în Nord a lui Napoleon.

Blocusului continental, Anglia îi răspunsese printr'un blocus maritim. Incă dela sosirea la Boulogne-sur-Mer, la 19 Septembrie 1811, Napoleon a putut vedea vasele britanice de război manevrând în larg. Vederea lor l-a exasperat. El porni cu barca, împreună cu căpitanul de vapor Le Coat de Saint-Haouen. Iar la 21, din ordinul său, flotila de canoniere a contra-amiralului Baste puse pe fugă flota inamică. Cele două scrisori care urmează, datate din Boulogne, fac aluzie la această întâmplare.

Draga mea Luiza,

Am sosit la 9 seara. M'am oprit două ceasuri la Montreuil pentru a da unele ordine. A fost o căldură îngrozitoare și mult praf. Doresc să te duci să te culci la Valenciennes, plecând la 4 dimineața, iar a doua zi—la Laeken, Vei fi sfârșită de oboseală dacă vei face-o într'o singură zi, și vei tuși mult din cauza prafului. Fă, deci, ceiace-ți spun. Sper că vei fi fost cu destulă judecată și că la ora asta dormi. E miezul nopții. Mă duc să mă culc. Adio, dragă prietenă, și o tandră sărutare.

NAP.

Boulogne, în 19, la ora 11 și jumătate noaptea.

(19 Sept. 1811).

Buna mea Luiza,

Ți-am scris aseară. Primesc în clipa asta scrisoarea ta, care îmi face mare plăcere, căci e bună ca și tine. Am fost toată ziua pe mare. Am urmărit flota engleză la ora patru, la Cayeu (?). Vremea era superbă. Sunt perfect sănătos. Sper că ai făcut drumul în două zile, deoarece arșița e foarte mare. Te rog să te cruți. Știi bine că trăsura (?) și căldura îți fac rău. Rămân aici mâne, căci am pierdut ziua de azi în manevre maritime. Adio, Luiza. Gândește-te la acela care și-a pus toate speranțele în tine.

NAP.

Boulogne, în 21, la ora 8 seara.

(21 Sept. 1811).

Maria-Luiza călătorea și ea spre Nord, aducându-și grația ei acolo unde Napoleon își arăta mai ales ochiul de stăpân. Ea intră în Bruxelles la 22 Septembrie, la ora 1 dimineața, în sgomotul salvelor de artilerie, străbătând străzile inundate de lumină.

Impodobit cu flori ca un altar, palatul din Laeken, unde i se pregătise o cameră tapetată cu satin roz, — era „Palatul Zânelor": expresia este a unui martor. Iar seara, când Maria-Luiza apăru în trăsura deschisă, de pretutindeni răsunară muzici în onoarea ei.

La Saint-Gudule, împărăteasa admiră vitraliile și tapiseriile catedralei. Intr'o fabrică de dantele, domnișoara Meens îi oferi un desen, în care zeul comerțului se rezima de vulturul imperial spre a răpune pe monstrul discordiei.

Seratele din Bruxelles au fost pline de farmec: balul oferit de primăria orașului; balul dat în onoarea Paulinei Bonaparte, prințesă Borghese; reprezentarea operei „Casă de vânzare", etc...

Din Boulogne, trecând prin Calais, Napoleon a ajuns la Ostanda. Nu-i plăceau recepțiile. Venea în inspecție ca ofițer de artilerie. In anii precedenți făcuse constatări supărătoare: „La Dunkerque unitățile de Geniu sunt într'o stare de plâns". In alte părți,—„ canonierele Marinei n'au destul exercițiu".

Se va convinge personal de situația fortificațiilor și a flotei. La Ostanda, gândindu-se la urmările primejdioase ale blocusului maritim, Napoleon afirmă că va favoriza din toate puterile exportul vinurilor franceze și al mătăsurilor din Lyon. Dar cine se va îndoi de aceste preocupări, citind scrisorile de dragoste adresate împărătesei:

Buna mea Luiza,

Am primit scrisoarea ta din 20 Septembrie. Mi-am petrecut toată ziua inspectând trupele. Plec, și mâne voi fi la Ostanda. Voi fi lângă tine în ziua fixată. Constat cu plăcere că astăzi a plouat puțin, și că nu vei avea praf. Călătoria ți se va părea mai puțin obositoare. Sunt nerăbdător să te știu ajunsă cu bine la Laeken. Sper că vei fi mulțumită de Belgieni și că te vei simți bine în mijlocul lor.

Știi cât de mult te iubesc. Te înșeli dacă-ți închipui că ocupațiunile mele ar putea micșora întrucâtva dragostea pe care ți-o port. Adio, dragă prietenă; mâne voi fi lângă tine. Iți voi scrie din Ostanda.

NAP.

23 Septembrie 1811.

Dragă prietenă,

Am primit scrisoarea din Laeken. Praful trebue să-ți fi făcut mult rău. La noapte voi dormi pe vapor. Sunt sănătos. In curând vom fi împreună. Scrie-mi dacă ai fost mulțumită de cei din Bruxelles și dacă-ți place Laeken. Amuză-te, dar menajează-te. Praful trebue să te fi obosit mult.

Adio, buna mea Luiza. Al tău pentru totdeauna.

NAPOLEON

In 24, la ora 7 dimineața (Ostanda)

(24 Septembrie 1811).

Plecând călare din Ostanda, Napoleon sosi la Zwyn. N'a găsit decât o barcă de pescar pentru a porni pe apă. S'a îmbarcat pe o ploaie torențială, împreună cu Caulaincourt, contele Lobau și cu doi vânători din Gardă.

Sosit în insula Cadzand, el se adresă ofițerilor din Breskens cu aceste cuvinte:

— Inainte de orice, domnilor, trebue să mă usuc; sunt ud leoarcă!

Apoi către stăpânul bărcii:

— Ei, bătrâne lup de mare, cât ceri pentrucă ne-ai adus? Eu plătesc!

— Trei escalini de cap, domnule ofițer. E mult?

— Cât face asta?

— Mai puțin de un florin; cam două livre franceze.

— Nu-i destul! Să i se dea o sută de napoleoni! Iar pe deasupra, ca să nu mă uiți, îți fac o pensie de trei sute de livre.

Ce frumoasă anecdotă i-ar fi putut spune Mariei-Luiza. Dar scrisoarea pe care i-o trimite nu pomenește nimic despre această generozitate imperială.

Dragă prietenă,

Am ajuns aseară, foarte obosit, la Breskens. Am plecat călare din Ostanda. Mă duc să inspectez noile fortificații. Voi dormi pe vapor. A plouat și-am fost udat până la piele. Plouă și acuma. Sunt perfect sănătos. Eri n'am primit vești dela tine. Sper că te simți bine și că ești mulțumită de Bruxelles.

Adio, Luiza. Ingrijește-te și iubește-l pe credinciosul tău soț.

N.

Breskens, 24 Septembrie 1811

Trad. de H. BLAZIAN

(URMEAZĂ)

Un catolic romancier al desnădejdii : François Mauriac

Continuare din pag. I-a

drăgostește de Georges Filhot. Vine la Paris să se întâlnească cu Georges. Prin ea Theresa face cunoștință cu tânărul student. Faima ei de femeie misterioasă și ciudată aprinde închipuirea lui Georges, care se îndrăgostește de Thérèse. O dragoste care e mai mult o adorație pentru puterea de distrugere și de corupție a Theresei. Aceasta se silește totuș să-l readucă pe Georges lângă Maria. Boala ei de inimă se agravează. Chinuită de remușcări Theresa se nărue în demență, are mania persecuției, e adusă la Argelouse, unde familia așteaptă să moară, pentru ca Maria, moștenindu-i plantațiile de pini, să se poată căsători cu Georges, pocăit și întors pe calea cea bună. Georges, la căpătâiul ei o întreabă:

„ — Vrei o carte?

Nu, nu mai putea citi:

— Nu mai fac nimic. Ascult cum sună ceasurile. Aștept sfârșitul vieții...

— Vrei să spui sfârșitul nopții?

Ea îl apucă de mână, brusc. El nu izbuti decât câteva clipe să întâmpine focul acestei priviri duioase și desnădăjduite:

— Da, dragul meu: sfârșitul vieții, sfârșitul nopții".

Ca în multe din romanele lui, Mauriac nu pune nici-o concluzie. Se ferește de-a încheia. Aceasta dă o ciudată impresie de ezitare. Mauriac pare întotdeauna să aibă pentru eroii și eroinele lui o atitudine de compătimire și de îngăduință, deși aproape niciunul din ei nu inspiră simpatie. Sânt niște ființe deprimate și deprimante. De altfel, impresia aceasta deprimantă se desprinde din toată literatura lui Mauriac. Ingăduința lui compătimitoare este aceea a unui doctor pentru niște bolnavi incurabili. Mauriac pare convins de această incurabilitate esențială a lumii și a vieții. De aceea raza de speranță pe care o aruncă la sfârșitul romanului Theresei nu ne satisface, nici nu ne face să credem în eficacitatea ei. Fraza de încheere pare artificială și pusă la locul ei cu o intenție de consolare prea evidentă, în care se trădează apologetul catolic. Nu era nevoie de ea. Cu ea romanul se termină în predică și e păcat — păcat pentru însăși tradiția moralistă de cunoaștere sufletească în care, prin puterea lui de analiză, înțelegerea lui de oameni și prin perfecta lui cumpătare și măsură. Mauriac se așează cu atâta ușurință. Și asta, într'o epocă în care literatura franceză trece hotărît printr'o criză de spiritualitate, este deja, destul, fără a mai fi nevoie de fraza binevoitoare dela sfârșit. Oricât ar căuta Mauriac să ne inspire această speranță într'o reabilitare de dincolo de viață a eroinei lui, impresia unei desnădejdi fără leac ne urmărește, implacabilă. Consolarea noastră — dacă avem nevoie de ea — nu poate fi decât nădejdea, — chiar siguranța — că lumea Theresei și a romanelor lui Mauriac, nu reprezintă decât doar o parte, fără îndoială cea mai curioasă dar nu cea mai frumoasă, din sufletul omenesc.

AL. PHILIPPIDE

CRONICA ȘAHULUI

Adresa redacției acestei rubrici :

Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, București I.*

ȘTIRI

„Tura", singurul cerc de șah F. C. S. R-ist care activează intens, a organizat simultane săptămânale, date de M. Wechsler, maestrul de șah și de biliard (!) Dr. G. Davidescu, Dr. Z. Proca, Milu Augustein, C. Gheorghiu, etc.. La aceste simultane au luat parte numeroși jucători, membrii ai cercului și străini.

S'a remarcat în mare formă maestrul Wechsler, care a obținut 85% victorii și Dr. G. Davidescu, tot atât de bun șahist cât și diplomat...

Aceste două forțe șahiste ale țării noastre ar reprezenta strălucit România la Olimpiada din Varșovia, alături de Erdely și Tyroler. Insă faptul că nu sunt la F. R. S. îi împiedică să ia parte, dacă până atunci nu se va face unirea federațiilor. Este ușor de înțeles cât de importantă ar fi unificarea într'o singură Federație Române de Șah, dacă n'ar exista neînțelegerile și intrigile dintre conducătorii Federațiilor, exceptând pe singurul om leal și dezinteresat, d. ing. Ștefan Ionescu.

★

Un simultan de partide oarbe dat de maestrul A. Winkler în Capitală, va fi o adevărată sărbătoare șahistă. Avem impresia că d. Cristian Leu a renunțat la politica șahistă în ultimul timp, începând să se ocupe de șahul pur. Prima dovadă o constituie simultanul Winkler, a doua anunțarea campionatului României.

Așteptăm următoarele...

La marele concurs internațional dela Moscova, între alte rezultate senzaționale, Riumin campionul Moscovei, l'a învins pe fostul campion mondial Capablanca.

Modul victoriei și slaba figură arătată de Capablanca, au provocat surprindere. Capablanca, enervat pentru prima oară în cariera sa, a aruncat piesele de pe tablă

Jucătorul de șah ar trebui să aibă nervi de oțel, calmul fiind principala calitate a unui șahist...

RECTIFICARI. — Problema No. 865/126 (Motto: Rooks in Flight) este Maximal invers în trei mutări, iar nu în patru, cum s'a publicat din eroare.

✱

In problema No. 880/141 (Motto: Rubicon) la g4 este damă albă, iar nu neagră.

BERICHTIGUNGEN. — *Im Problem No. 865/126 (Motto: Rooks in Rubicon) soll man auf g4 eine w. Flight) soll man Längstzüger-Selbstmatt 4-er lesen.*

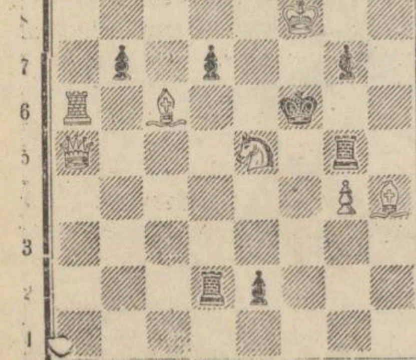
✱

Im Problem No. 880/141 (Motto: Rubiconss soll mn auf g4 eine w. Dame statt eine schw. Dame stellen.

PROBLEMA No. 881

— *Din concursul internațional „in memoriam* W. Pauly" —

— Noel — (142)

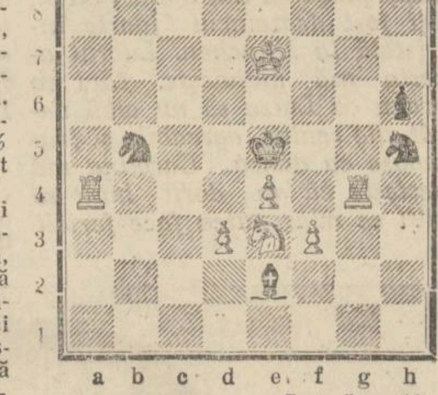
7 + 7 = 14

2 ‡

PROBLEMA No. 882

Din concursul internațional „in memoriam W. Pauly" —

— Donaustrand — (143)

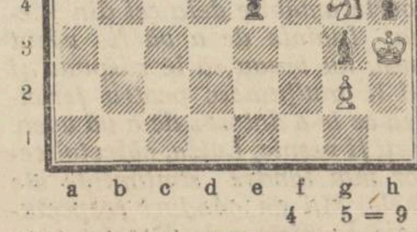
7 + 5 = 12

3 ‡

PROBLEMA No. 883

— *Din concursul internațional „in memoriam* W. Pauly" —

— Zwilling II — (144)

4 5 = 9

Invers 10 ‡ (White to play)

Gemen : Pé4 la é6 (White to play)

Selbstmatt 10-er

Zwilling : *Bé4 nach é6*

Portretul nostru

ST. ERDELY

Campion al României pe 1934. Jucător distins cu bogate cunoștinți teoretice. Are un joc profund, sobru și bine calculat. Atacurile sale nu dau greș aproape niciodată. Are obiceiul de-a-și distruge adversarul, când nu apreciază sub adevărata valoare pe adversar.

Are o mare încredere în forța lui, lucru ce-i provoacă uneori înfrângeri. Speculează cea mai mică greșală a adversarului, obținând victorii surprinzătoare.

De altfel fizicul îl ajută foarte mult prin masivitatea cu care domină tabla de șah. De-o statură herculeană, adversarul lui suferă de o influență psihologică, care îi slăbește curajul.

A activat mult timp în cercurile de șah din Timișoara, unde a avut ocazia să-și stileze talentul și să-și formeze o rutină și o pregătire teoretică excepțională.

A fost în trei rânduri consecutive (ca și Tyroler) campion al României, pe 1932, 1933 și 1934 .In ultimul campionat, a fost întrecut doar de maestru Spielmann, care a jucat „hors concours".

A luat parte la ultima Olimpiadă și la numeroase concursuri din străinătate, ceeace l'a făcut foarte cunoscut peste graniță. In concursul dela Budapesta l'a învins pe celebrul maestru Eliskases, afirmându-se drept un jucător de clasă internațională. In toamna anului 1933 a arătat o vădită lipsă de formă, când s'a mutat la București, activând la cercul „București" din Federația Română de Șah.

La Campionatul Capitalei a ieșit abia al III-lea și al IV-lea împreună cu E. Negruțac.

In ultima lună forma i-a revenit, obținând în ultimele concursuri succese consecutive. Acum este într'o formă splendidă, cu care, suntem convinși că va face figură strălucită la Olimpiala din Varșovia.

Un cunoscut maestru din străinătate a scris în „Wiener Schachzeitung", după ultima olimpiadă: „Erdely este un nume care trebue reținut. Se va mai vorbi despre el în mișcarea șahistă viitoare!"

PROBLEMA No. 884

— *Din concursul internațional „in memoriam* W. Pauly" —

— Cupido — (145)

a b c d e f g h

7 + 4 = 11

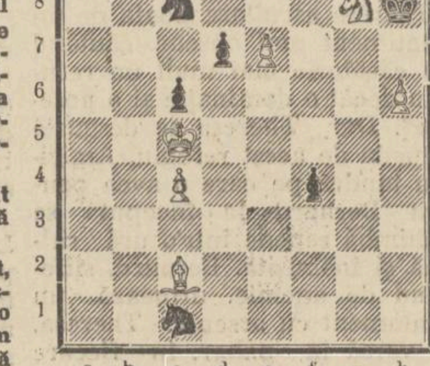
Maximal invers 20 ‡

Längstzüger—Selbstmatt 20-er.

PROBLEMA No. 885

— *Din concursul internațional „in memoriam* W. Pauly" —

— ofo — (146)

6 + 6 = 12

Ajutor invers 3 ‡

Gemen : Pc4 la b4

Hilfszüger-Selbsmatt 3-er.

Zwilling : *Bc4 nach b4*

CORESPONDENȚA

Din cauza greutății de selecționare și a numărului covârșitor de probleme, rezultatul concursului nostru internațional „in memorian W. Pauly" va fi anunțat de juriu la începutul lunii Aprilie, nu Martie, cum se hotărîse.

★

Wegen der grossen Anzahl der zum „Internatanallen Problem turnier inmemoriam W. Pauly eingesandten Aufgaben und deren Scwierigkeit sind die Preisrchter gezwungen, ihren Schiedspruch bis Anfang April auszuschieben.

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREAUN

Tablete

Romanele mici ale unei drame mari

S'a putut afirma că dovezile de culpabilitate în sarcina unui asasin răpitor de copii, de curând osândit în Statele-Unite la moarte n'au putut să însumeze unanimitatea juriului judecător și că acuzatul își găsește în abținerea dela pronunațre a câtorva jurați, circumstanțele de ușurare nesolicitate în ședință. Și s'a mai invocat severitatea de caracter excepțională a prezidentului, care ar reprezinta în America tipul profesionistului, relatat în Roba Roșie a lui Brieux, bolnav de infirmitatea obicinuinții. Un judecător se poate identifica, în forme abeRate cu funcțiunea lui; ceeace ar lăsa loc presupunerii că pe lângă impregnarea juridică și impermeabilizarea sensibilității, poate să lucreze și arterio-scleroza în competința juridică uneori. E un apogeu frecvent în toate meseriile, profesorul devenind notă și catalog, medicul suprimând orice credit sănătății naturale, tâmplarul umblând povârnit pe dreapta și cizmarul putând fi recunoscut dintr'o mie. Ce este cetățeanul pentru Fisc altceva decât un infractor ordinar?

Tot un judecător american rigid a osândit la moarte și pe cei doi anarhiști Sacco și Vanzetti, acoperiți de protestele sutelor de telegrame și apeluri, trimise Statelor-Unite din lumea întreagă. Ei au fost executați cu o celeritate și hărnicie, datorite în special unui președinte încăpățânat și dușman al vieții necodificate. Un bun președinte vede viața cu bilet dela Parchet și acceptă greu o libertate care permite cetățenilor să doarmă în patul lor și fără ghiulele la picioare.

La noi, se cunosc alte categorii de foști magistrați, atât e de adevărat că lucrurile variază după climat. Ne aducem aminte de un procuror în vehemență perpetuă, afară din cale de pătruns de misiunea lui socială, aspru până la cruzime și păstrând un oftat în individualitatea lui contrariată de libertăți, că nu trăiește o epocă revoluționară, pentru trimiterea rând pe rând la eșafod a tuturor prietenilor și adversarilor lui. El suferea atât de adânc pentru justiție și cod, în cât lua îndârjit partea nedreptățitului și nu se da bătut până ce nu-l scotea pur și nevinovat, ca un miel fătat atunci.

După o cercetare minuțioasă s'a dovedit că inocenții procurorului erau cu atât mai curați cu cât plătiseră mai gras. Maimuțoiul tiranic lua mită în dosul crucii și învelit în robă, bătând cu pumnul în pravilă și în catedră. Dacă n'ar fi fost prins și dacă nu era tradus la rândul lui în justiție, ca să dea socoteală de 7 milioane furate inocenței adevărate și de mânjirea încrederei ce i s'a acordat odată cu o slujbă delicată, nu este exclus să fi avut un candidat la dictatură mai mult, pentru mântuirea păcatelor noastre, în momentul venerabil când cele 7 milioane s'ar fi putut cifra ineluctabil la 50.

Magistrații din atari categorii se găsesc față de colegii lor vexați în raportul apașilor de presă cu gazetarii propriu zis.

Un alt magistrat, reputat prin spiritul lui de necruțare și care va fi trimis la pușcărie un mare număr de delicvenți, era în plină funcțiune când s'a trezit aruncat cu violență într'o mizerabilă și nenorocită problemă de conștiință. Fiul lui asasinase noaptea un deputat ca să-l jefuiască, tiparul clasic al acestui soi abject de tâlhărie. Persoanele din jurul familiei știau cine era asasinul și magistratul lăsa să fie chinuită soția deputatului, alături de biroul în care își exercita severitățile, fără să intervie. El se folosea de împrejurarea că toată lumea suspecta pe soție, și tăcea, încleștat în tragicul sentiment de părinte. Dacă nevasta deputatului asasinat, răzbită de argumentele judecătorului de instrucție, se hotăra să se declare vinovată, cum era gata, asasinul scăpa cu fața curată, devenea poate profesor universitar, poate ministru îndreptător de țară și el, iar magistratul continua să fie neiertător și implacabil cu copiii altora și cu părinții altor copii nenorociți. Ba, s'a și supărat după ce începuse să-i fie fiul instruit, reproșând instrucției că poama de băiat era amenințată să-și piardă examenele de fine de an.

Cel mai recent și mai puturos asasinat, săvârșit asupra unei biete femei, mamă a două fetițe acum orfane, are de autor tot un fost magistrat. El a făcut vânătoare cu pușca în apartament. La asasinat se adaogă perversitatea sadică: asasinul a stat în casă câteva zile cu cadavrul, până ce a început să miroasă. Avar, meschin, alcoolic, individul, e clar, e nebun. E foarte probabil că se va pleda iresponsabilitatea și s'ar putea ca această bestie epileptică să-și facă închisoarea la balamuc, unde într'o bună zi o comisiune de medici va hotărî că bolnavul s'a însănătoșit. Asta interesează mai puțin și cade în specialitatea unei viitoare menajere, pe care o va împușca juristul.

Cum a putut să fie numit în magistratură acest dement? asta e întrebarea. Cum a putut să-și păstreze fotoliul și roba până ce i-a venit inspirația să le părăsească, făcându-se advocat? Cum a putut el să fie și advocat? Ce crime a putut săvârși acest personaj odios în timpul magistraturii lui?

Dacă astfel de exemplare — și nu sunt unice — au fost produsul magistraturii, însemnează că nicio selecție profesională nu prezidează niciodată la numirea unui magistrat și că singurele criterii le dau tot biletul de recomandație și situația de partizan. Ce încredere mai poate inspira, facem întrebarea cu părere de rău, dar și cu necesitate, justiția, temeiul organizației vieții de Stat, când ea poate să ofere galeriei penitenciare și serviciului antropometric cele mai caracteristice exemplare ale decrepitudinii morale?

Până una alta, publicul învață un lucru. De câte ori un om învestit cu puteri și autorități se va arăta implacabil și excesiv de dur, el se va întreba cărei secții din patologie aparține și va cere destituirea lui imediată — sau va căuta ce fel de muscă i s'a pus pe căciulă.

T. ARGHEZI

Viața și „gazele nobile"

Aerul atmosferic cuprinde circa 78 % azot, 21 % oxigen și 1 % așa zisele „gaze nobile".

Pe când azotul pare a fi inutil pentru respirație, cercetările recente au stabilit că „gazele nobile" au un rol fundamental în această funcțiune fiziologică.

Intr'adevăr, introducându-se șobolani albi într'o atmoseră artificială, compusă din 79 % azot și 21 % oxigen, ei încetau din viață după câtva timp. Dacă însă, dimpotrivă atmosfera cuprindea 79 % „gaze nobile" și 21 % oxigen, aceste animale continuau să trăiască, fără să sufere cea mai ușoară vătămare.

A. Ciucurencu — Compoziție

A. Vasiliu-Ghiață — Compoziție

PLASTICA

La Dalles — alături de d. Theodorescu-Sion, mai sunt înfățișate câteva ansambluri de lucrări.

Pictorul *D. Ghiață* străbate un drum liniștit, cu orientările

Leon Viorescu — Peisaj

pe care și le-a fixat de la început. D-sa și-a înjghebat un desen menit numai să susțină culoarea, un desen pe care l-a voit

Riza Propst-Kraid — Dansatoare

simplu, în vecinătatea stângăciei artiștilor de înflorituri și scrisuri de covoare. Pe această schemă, d. Ghiață a căutat să-și îmbogățească resursele cromatice.

De unde la început culoarea era uscată, împlinind strict liniile, cu fiecare an ea a ajuns tot mai grasă, abondentă, strălucitoare chiar.

Subiectele sunt văzute într'o poezie umilă, duioasă, din dorința evidentă de a le da o rezonanță care le depășește firea. Este un lucru foarte greu și d. Ghiață are un merit deosebit încercându-l.

D-na *Vasiliu-Ghiață* se află printre puținele artiste care au reușit în preocupările de industrie decorativă românească. Covoarele expuse, frizele și procetele sunt toate creații artistice ale genului.

Pornind dela decorativul ilustrativ al frescelor vechi și dela scrisul ascuțit al covoarelor oltenești, d-na Ghiață a ajuns astăzi la un stil personal. Fiecare piesă din expoziție e căutată și realizată cu deplină armonie liniară și coloristică. Dar meritul de seamă al d-nei Ghiață este că a izbutit să realizeze ceiace se poate numi *frumosul românesc*.

Strădania aceasta ar trebui să trezească ecouri cât mai trainice printre artiști și cercetători.

■

D-na *Riza Propst-Kraid*, întoarsă de curând dela Paris, este o artistă foarte sârguitoare.

La Dalles, o întâlnim într'o sală plină până la ultima posibilitate de utilizare a spațiului. Sunt desigur, ca întotdeauna, lucrări care trezesc interes, dar sunt și tablouri care îngreuiază mult efortul privitorului, pentrucă spun acelaș lucru sau nu spun nimic, rămânând exerciții bune de păstrat în atelier.

Pictura și acuarela sunt interesante pentru ceiace vestesc.

Desenul rămâne însă realizarea deplină a d-nei Kraid, — un desen adevărat, care știe să exprime și care o reprezintă cu prestigiu pe artistă.

■

D-l *Leon Viorescu* expune la Ateneul Român. Găsim aci un artist delicat, îndrăgostit de lucruri și de priveliști. Formându-și un fel de a vedea corespunzător sensibilității sale, pictorul evoluiază tehnicește, dar rămâne neschimbat în alegerea motivelor: ulițe umile de mahala, cai slăbănogi, case țărănești ca niște cutioare semănate pe văi și dealuri, copaci umbroși și lucruri multe de interior, cu viața lor aparte, domoală, împrumutată de conviețuirea cu oamenii.

Toate — văzute egal, așa cum sunt, fără nici o urmă de afectare. Transfigurarea o produce numai culoarea.

Din felul acesta decorativ de exprimare ar putea rezulta oarecare monotonie. Dar artistul știe s'o evite. Pentrucă, atent privită, realizarea e aceiași, fără îndoială, dar fiecare lucrare e străbătută de emotivitate nouă.

Cu pictura d-lui Viorescu se întâmplă un lucru foarte ciudat: ea poate fi analizată din punctul de vedere al tehnicei originale, poate fi chiar catalogată — de proveniență pointilistă,— dar însuflețirea, substratul creației nu se sesizează prea ușor.

Poți să nu accepți această pictură, dar dacă încerci să-i adâncești tainele, în cele din urmă ți-o apropii. Substratul discret și totuși spus fără șovăire în alunecările cromatice, imprimă lucrărilor d-lui Viorescu o ținută nobilă și rară.

■

Pictorul bulgar *Ivan Hristov* expune pentru a doua oară în România o pictură în game joase, bazată pe efecte de contrast, tăiată din cuțit, și foarte apropiată, ca gen, de pictura d-lui Gheorghe Petrașcu. E drept că uneori pasta e mai diluată și seamănă pe alocuri cu aceia a doamnei Elena Popeia. Desigur, e vorba de simple afinități involuntare.

D-l Hristov nu aduce însă, anul acesta, nimic nou. In artă poți crea adevărurile care-ți convin, și le poți spune de câte ori vrei, cu o singură condiție: să le faci totdeauna valabile și să nu le banalizezi tu însuți.

Nu știm dacă Târnava este atât de cretoasă cum o înfățișează pictorul bulgar, dar știm că în pictură culoarea aceasta de alburi zdrențuite, aplicată stăruitor după rețetă, devine su-

Vera Veslovschi-Nițescu — Portret

părătoare. Și d. Hristov e prea talentat ca să nu înțeleagă.

■

Tot la Ateneu se află și d-na *Eliza Ghioculescu*, o pictoriță care are nefericita inspirație de a expune în fiecare an maci, bujori și violete...

■

In sala „Universul", d-na *Vera Veslovschi-Nițescu* prezintă portrete, studii, nuduri, flori și naturi moarte, — între care se remarcă și câteva picturi.

Nu calitățile lipsesc, — ci adâncirea lor.

■

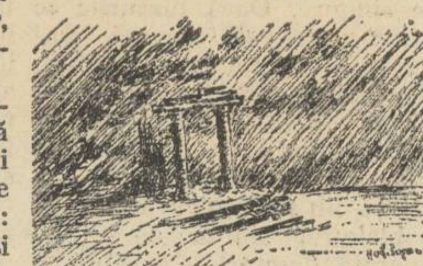
La Mozart — d. *A. Ciucurencu*, fost elev al d-lui Ressu și al lui André Lôthe, debutează cu lucrări de cromatism muzical, delicat, transparent, înfiripând acorduri de mare rafinament pictural.

O sursă de surprize care-și vestește, timid, drumul.

■

Alături, d-na *Lucreția Mihail Silion* împodobește câteva panouri cu lucrări inegale, care însă laolaltă definesc un temperament activ și îndreptățesc o reputație.

H. BLAZIAN

In noapte*

E noapte și plouă afară
Și plouă și'n sufletul meu,
Pereții'mi sugrumă odaia,
Ca plumbul mi-e gândul de greu.

Imagini, aduceri aminte,
Pierdute, 'ngropate pe veci,
Acum se trezesc, — prin ruine
Dansează în sbor lilieci.

De flori cucerită-i grădina
Și-aleargă prin ea un copil,
O ceată aleargă să-l prindă
Și cântă, și râde April.

E masa de cărți încărcată
Și-o umbră veghează târziu,
Ce tristă e viața! departe...
O cale străbate-un pustiu.

Trec anii și-o zână apare,
Frumoasă ca ziua, un crin,
Deșarte ilusii de-o clipă,
Potirul e plin cu venin.

Dar iată-l ajuns în splendoare:
Puternic, viteaz ca un zeu,
La toți, deopotrivă, împarte
Ghirlande de roze, mereu.

Și iarăși de cărți încărcată
E masa, și-i singur cu el,
Sub lampă, pierdut priveghează,
Pe umeri, cu-o stâncă de-oțel.

Pe grinzi, pe tavan, prin unghere
Țesut-au păianjenii cort,
Coboară'ntunericu'n văluri
Și visul deapururi e mort.

Pereții'mi sugrumă odaia,
Ca plumbul mi-e gândul de greu,
Și plouă de-un secol afară
Și plouă și'n sufletul meu.

AL. T. STAMATIAD

* Din volumul: *Peisagii sentimentale*, sub tipar în editura „Adevărul".

Gazeta Medicală

O anchetă despre gripă (De vorbă cu d-rii prof. dr. Titu Gane, Const. Bacaloglu, dr. C. Tănăsescu și D. Pașcanu). — Aberații sexuale: Sodomia Congestiile pulmonare. — Femeile anemice. — Casa și masa: Ne intoxicăm... Cum să mâncăm pâine prăjită. Să postim din când în când. — Ce sunt Cirrosele? — De ce nu mergeți pe jos? — Copii cu inteligență fenomenală. — A trăit 106 ani fiindcă a fost celibatar. — Luptele în antichitate. — Consultațiuni medicale și grafologice.

A murit Lenotre...

La vârstă de 78 ani a murit celebrul istoric francez Georges Lenôtre — pseudonimul sub care intrase demult în știință și în istorie.

Adevăratul său nume a fost Théodore Gosselin. S'a născut în apropierea orașului Metz. După absolvirea liceului, a venit la Paris, devenind ziarist. Mai târziu s'a făcut istoric-„amator", întrecând pe acest teren pe mai toți savanții specialiști.

Lenôtre a fost celebru ca autorie", care își găsise mulți adespre istoria revoluției franceze, și ca creator al unui gen întreg literaro-istoric: „Mica Istorie", care își găsise mulți amatori, dar nici unul — egal sau „moștenitor" literar al lui Lenôtre. Cărțile lui, antrenante ca un roman, au fost o revelație pentru zeci de milioane de cititori care au aflat, pentru prima oară, ce fel de figuri și figurine a creiat revoluția.

A fost la modă, un timp oarecare, când cărțile lui Lenôtre erau privite cu neglijență ca „fantastice" și „beletristice". Numai Lenôtre credea că secretul succesului lor era tocmai „documentarea".

Lenôtre știa să găsească totdeauna trăsăturile mărunte dar autentice ale oamenilor și evenimentelor revoluției; alegea și arăta și trăsăturile mari, cu erudiția lui incomparabilă de istoric și cu arta-i de mare literat.

— „Eu nu născocesc nimic,— spunea el, — și n'am scris nici-un cuvânt pe care n'ași putea să-l confirm"...

O parte foarte însemnată din lunga-i viață el și-a petrecut-o în arhive; dar și mai mult timp — în căutarea tradițiilor păstrate încă, dacă nu găsea mărturisiri autentice ale trecutului. Astfel, pe deoparte, era un anchetator ideal al martorilor morți: acte și pietre bătrâne. Iar din plimbările lui Lenôtre prin Parisul Revoluției s'au născut, pe de altă parte, cele șease volume: „Casele vechi și hârtiile vechi", care au avut zeci de ediții.

La fel sunt interesante cărțile întregi sau epizoadele descrise de el, de pildă: Recluziunea și moartea Mariei-Antoaneta, Asasinatele din Septembrie, Drama dela Warens, etc. Dintre cărțile consacrate oamenilor se disting istoriile baronului de Base, a lui Cadoudal, Charette, etc...

Insoțitorul său în primele plimbări prin Parisul revoluției a fost Victorien Sardou, acest cunoscător incomparabil al trecutului parizian. Lenôtre îi făcuse o vizită, în calitate de tânăr gazetar care se prezintă unui celebru autor dramatic, și a aruncat în treacăt o observație extrem de reușită asupra unei gravuri. Astfel, Sardou a avut ocazie să constate că acest june e plin de cunoștințe și de gust; el l-a încurajat apoi într'una.

In 1893 a apărut prima carte a lui Lenôtre: „Ghilotina pe timpul revoluției", și de atunci i-au urmat alte cărți compunând în curând o bibliotecă întreagă.

Din anul 1898, Lenôtre a devenit colaborator al ziarului „Le Temps", unde-i apărea din două în două săptămâni rubrica specială numită: „Mica Istorie". Ultimul articol redacția lui „Le Temps" l-a primit cu câteva ore înainte de moartea autorului. Articolul fusese scris în ajun și intitulat: „Igiena lui Talleyrand". El a apărut postum la rubrica lui tradițională.

„Georges Lenôtre" a fost un pseudonim luat de Gosselin dela numele unui strămoș al său, celebrul creator al grădinilor lui Ludovic al XIV-lea.

Lenôtre poate fi numit „Balzacul Revoluției Franceze". Operele lui nu oglindesc numai documente. Ele reînvie o imensă tragedie și comedie umană a acelei epoci, cu mii de personagii în acțiune.

Mai mulți au fost înviați pentru prima oară de Lenôtre din praful arhivelor; iar la alții el a descoperit resorturile lor sufletești necunoscute, — și pretutindeni plasează evenimentele înt'un cadru de viață, precis, luminos și plin de expresivitatea genului.

Cu câteva zile înainte de moarte, Lenôtre, care a lucrat literalmente până în ultima clipă a vieții sale, a remis editorului său o nouă carte: „Poliția și Polițiștii". Au mai rămas în urma sa încă trei manuscrise de cărți, complect terminate, care vor vedea în curând lumina tiparului.

In 1932, Lenôtre a fost ales membru al Academiei Franceze. Dar acest om modest a refuzat să facă „vizitele" tradiționale, iar după alegerea sa, la fel cu Clemenceau, n'a vrut să pronunțe discursul omagial la adresa predecesorului său.

Așa și a murit, nefiind primit între „nemuritori" cu fastul cuvenit. Dar numele său va rămânea în memoria tuturor generațiilor, care se vor interesa de revoluția franceză și care îi vor citi cărțile totdeauna cu un interes antrenant și covârșitor.

La biserica Saint-Germain-de-Prés a avut loc serviciul divin funerar în prezența a numeroși literați, savanți și jurnaliști, oficiat de episcopul Baudrillart, cunoscutul istoric și academician, asistat de abatele Thiérry.

Au trimis reprezentanți: Academia Franceză, societatea autorilor dramatici, societatea istorică a orașului Paris, etc. Familia era de față: văduva defunctului, ginerele său Gaucher și amândouă fiicele, asistate de secretarul permanent al Academiei, René Doumique, Henri Bordeaux, Francis de Croisset, Bourget, și a.

Apoi înmormântarea s'a făcut la cimitirul Vaugirard, de față fiind numai rude și prieteni, fără discursuri și fără flori — conform dorinței lui Lenôtre.

A. N.

Cronica Ştiinţifică

O nouă „baghetă magică"

E drept că noua „baghetă magică" nu serveşte pentru găsirea vinelor de apă sau a surselor de petrol.Ea poate fi folosită însă cu succes pentru descoperirea cablurilor electrice şi conductelor tubulare metalice, îngropate în pământ.

Invenţiunea, pusă la punct în laboratoarele germane, constă dintr'un dispozitiv electric, care emite un semnal sonor, asemenea unui bâzâit regulat, produs de un câmp electric alternativ. Dacă operatorul, care poartă pe urechi o cască telefonică, în felul celor întrebuinţate la radio, aude semnalul într'o cadenţă ritmată şi neîntreruptă, e semn că se găseşte în apropierea cablului sau conductei căutate.

Condiţia necesară însă este ca în prealabil să se trimită un curent electric prin cablul sau conducta metalică menţionată. Aparatul prezintă o deosebită importanţă practică, întrucât adeseaori canalizările de gaz, apă sau electricitate, îngropate în pământ, nu sunt întotdeauna clar indicate pe planurile terenurilor, şi găsirea locului lor exact este legată adesea de mari cheltueli de bani şi timp.

Cea mai sensibilă balanţă

Se ştie că metodele de cercetare chimică utilizează mase extrem de reduse din diferitele corpuri şi ca atare, necesită aparate de cântărire foarte sensibile.

Aşa, de pildă, „ultracentrifugele" care se rotesc de 20.000 de ori pe secundă — pot cântări a milioana parte dintr'un gram.

Totuş, chiar şi acest grad de preciziune, satisfăcător în operaţiunile chimice, nu e suficient în anumite cercetări biologice. Nouile procedee biologice reuşesc de exemplu să stabilească, prezenţa unei zecimi de milionimi dintr'un gram de vitamina D.

Respiraţi pe nas!

Higiena recomandă să respirăm pe nas şi nu pe gură, pentrucă astfel, părticele de praf din aerul respirat să fie reţinute şi împiedicate de a trece în organism.

Cercetările recente, mai ample şi mai precise, au dovedit că la mulţi oameni nasul reprezintă un filtru atât de perfect, încât opreşte peste 70 % din praful fin, conţinut în aerul atmosferei.

E drept că la alte persoane în schimb, această funcţiune nasală este imperfect îndeplinită şi impurităţile aerului pătrund în organism.

Din această cauză, mulţi alpinişti se îmbolnăvesc de aşa numita „silicoză" a plămânilor, boală provenită din faptul că în plămânii lor se acumulează progresiv cantităţi importante de praf format din silicaţi. O examinare medicală atentă a acestor bolnavi, a arătat că aproape toţi prezentau un defect de funcţionare a nasului.

Pe baza acestor constatări, s'a preconizat ca accesul unor anumite profesiuni sau îndeletniciri — între altele, aceea de alpinist — să fie condiţionate de o prealabilă cercetare a nasului.

Cum comunică furnicile

Savantul german, profesorul Goetsch, a făcut de curând o serie de comunicări interesante asupra rezultatelor obţinute în urma unor amănunţite studii, aplicate la vreo 40 de specii de furnici, răspândite pe toată suprafaţa globului.

Ceeace-şi propunea doctorul Goetsch era în primul rând să stabilească în ce mod reuşesc să comunice între ei locuitorii unui muşuroi de furnici şi cum se explică faptul că într'un timp atât de scurt, o ştire este transmisă coloniei până în colţurile ei cele mai îndepărtate.

Intr'adevăr, orice observator al vieţii furnicilor ştie că atunci când se iveşte o primejdie, întreaga populaţie a unui muşuroi este alarmată în câteva minute şi se postează la porţile cetăţii lor subterane, pentru a-şi apăra căminurile.

Aşa, de pildă, dacă o singură furnică e neliniştită, ea îşi transmite enervarea tuturor tovarăşelor, care se găsesc în apropierea ei, lovindu-le sau atingându-le cu antenele. Astfel, alarma se propagă dela o insectă la alta, tot mai departe.

Profesorul Goetsch a stabilit că în felul acesta nu se transmit de fapt informaţiuni precise, ci numai anumite stări emotive. Furnicile alarmate se năpustesc asupra unui vrăjmaş, numai în cazul că l-au descoperit ele singure. Dacă lucrurile se petrec altfel, ele aleargă năucite la suprafaţa muşuroiului, muşcând câteodată animale sau obiecte neînsufleţite, pe care până atunci le considerau cu indiferenţă.

Dacă nu mai intervine ceva neobicinuit, starea de iritaţie generală descreşte, încetul cu încetul şi după câtva timp, toate insectele îşi văd de ocupaţiile lor normale, ca şi cum nu s'ar fi întâmplat nimic.

Infuzarea cu sânge propriu

Fiziologul german A. Braun şi-a propus să studieze ce efecte poate produce infuzarea în organismul unui pacient a propriului său sânge, supus în prealabil unei influenţe a razelor ultraviolete.

In acest scop, a extras dintr'o arteră o cantitate de sânge, pe care a expus-o timp de cinci minute şi la o distanţă de 30 de cm., acţiunii razelor menţionate. Reinjectând apoi în organism serul rezultat din sângele astfel tratat, a constatat o vădită ameliorare a stării generale, în toate cazurile de anemie.

Numărul globulelor roşii sporea considerabil într'un timp scurt.

Se pare că prin tratamentul cu raze ultraviolete se creează o substanţă în sânge care, reintrodusă în acest lichid, determină o propulsiune a globulelor roşii din materia osoasă. Un alt avantaj al acestei metode terapeutice, constă în faptul că folosim propriul nostru sânge şi nu unul străin, cum se obicinueşte în general în cazurile de transfuziune sanguine.

Ing. I. S.

Epigrame

Generalului S. P., venerabil preşedinte la „Mormintele Eroilor" şi foarte galant cu cucoanele.

Eşti la „Morminte" şef suprem,
Dar Doamnei M. de-i zici : „je t'aime", —
Mă tem că la acest cuvânt,
Ii dai sensaţii de... mormânt.

Aviatorului B., casier la Asociaţia P. R.

Eşti casier la A.P.R. de-o vreme.
Eu n'aş avea motive a mă teme;
Dar când la casierie te cobori,
Te sfătuesc să uiţi că ştii să sbori...

D-lui B. C. maestru de tinichigerie care a căpătat decoraţia (cei răi zic: tinicheaua) „meritul Cultural".

Pe decoraţia ta n'am nici o ură
Şi chiar să zic ce zic gurile rele,
La un bărbat ca tine de... cultură,
Ea e o tinichea 'ntre tinichele...

C. MANOLACHE

Citiţi
„Pământul Ispitelor"
(DELTA)
roman de B. Iordan
Editura ADEVĔRUL Lei 80

A apărut
Fii şi Amanţi
de D. H. Lawrence
Preţul 80 lei
Cu apariţia acestui roman, autorul îşi va relua în ochii publicului locul care i se cuvine.
Scriitorul care a fost calificat drept pornograf aduce in acest roman mărturia celei mai pure poveste de dragoste din câte au existat
EDITURA „ALCALAY"

Primii Paşi

Provincialul

„Restaurant Crystal" scria cu litere aprinse pe frontonul unei case cu şapte etaje. Cele două cuvinte luminoase se aprindeau, se stingeau intermitent... „Restaurant Crystal"... „Restaurantul Crystal"...

Zgomotele jazzului izbeau timpanele consumatorilor, viu, sacadat în ritm de expres.

Veilleuzele colorate împodobeau mesele, reflectându-şi luminile pe serviciile de porţelan. Chelnerii în fracuri şi cravate negre, alergau grăbiţi printre mese, făcând echilibristică cu tăvile încărcate cu mâncăruri alese...

Maître d'hotel-ul, se prezintă în faţa unei mese, înarmat cu un carnet şi creionul respectiv.

— Plătesc eu!...

— Ba nu!... eu...

— Tu eşti invitatul...

— Nu, nu tu ai venit în Capitală... te tratez eu...

— Imposibil! Ţal, plata...

— Ţal, plătesc eu...

Discuţia aceasta se depăna între cei doi oameni aşezaţi la masa de lângă orchestră...

Unul din ei, cel brun, era veselul Ţilică Rono, cu mustăţi ca două muşte lipite sub nasul cârn şi ridicat în sus; celălalt, cu un început de chelie în creştetul capului, slab şi pricăjit, era un avocăţel din provincie, prieten al lui Ţilică, venit de curând pentru nişte afaceri şi cumpărături la Bucureşti.

Ca studenţi, luaseră cu asalt universitatea împreună. Ţilică ajunsese avocat al sanatorului „Mântuirea Sănătăţii" de pe cheiul Dâmboviţei, iar Bubi Ilarianu, avocat al primăriei dintr'un obscur oraş din Transilvania.

Acum se certau prieteneşte, asumându-şi fiecare dreptul de a plăti.

— Evrika, strigă deodată Ţilică.

— Ei, ce-ai mai născocit? îl întrebă curios avocatul provincial.

Pe Ţilică îl pălise o ideie genială.

— Plătesc eu aci, iar tu vei face tratația la un local de noapte unde vom lua cafeaua. Ce zici. Vrei? îl întrebă jovialul bucureştean. —

— „A la bairusum", s'a făcut, răspunse Ilarianu satisfăcut. Ii rămâneau acum bani din belşug şi pentru pălăria nevestei, care-i recomandase imperios să o cumpere dela Galleries Lafayette.

„In definitiv se gândi el, combinaţia îmi place. Ce-o să mă coste?... vre-o sută de lei cel mult, pe când Ţilică plăteşte acum câteva sute".

— De acord, continuă el.

Ţilică Rono plăti mai bine de patru sute lei, apoi ieşiră din restaurant urmaţi de ploconelile garsonului.

Pe străzi lume multă, înghesuială, automobile, ce strigau strident de-i vâjăiau urechile provincialului...

Era de-abia orele zece...

— Hai la un cinema, propuse Ţilică Ronó. E prea de vreme pentru cabaret. Tocmai bine ieşim pe la unu.

— Hai, aprobă Ilarianu.

— Plătesc tot eu, zise Ţilică.

— Nu, nu, nu se poate! insistă uşor avocatul.

Ţilică nu mai aşteptă răspunsul. Luă două bilete şi intrară la Select. Era o comedie cu Stan şi Bran. Avocatul de provincie se topea de râs. Bucuria lui era dublată şi de faptul că simţea buzunarul tot atât de greu ca înainte de masă... mâncase pe gratis şi acum se distra tot pe gratis.

— Măi Ţilică, zise el într'o pauză. Bine e la voi la Bucureşti, măi. Ai şi tu cinematograf ca lumea, cu filme vorbitoare, nu mute ca la noi; ai şi tu un teatru cum se cade; ai şi tu reviste cu cântăreţe pe cât de drăguţe pe atât de darnice în graţii, ai şi tu şantane... Şi Ilarianu termină suspinând cu înduioşare, gândindu-se la timpurile fericite ale studenţiei, când n'avea nevastă, nu trebuia să facă comisioane şi nici să cumpere pălării.

Pe la unu şi jumătate ieşiră. Străzile începuseră să se golească. Luminile electrice se stingeau unele după altele, iar sgomotele de pe bulevarde se răreau din ce în ce. Ca să mai piardă din timp, o luară pe jos spre localul de noapte. Ţilică era îmbrăcat în haină de sport gris deschis, dar nu se prea sinchisea. Ilarianu purta redingota dela nuntă şi se simţea foarte mândru.

Când ajunseră în faţa localului pe care scria cu litere aurii „La pisica îndrăgostită" şi când lui Ilarianu îi parveniră la ureche sunetele barbare ale jazzului de negri, se cam intimidă.

Totuşi încurajat de Ţilică păşi înainte.

Urcă cu un ascensor strâmt până la ultimul etaj, pătrunzând direct în vestiarul cabaretului.

— Cât „face" biletul? întrebă grav avocatul din provincie pe o tânără fată, drăgălaşă şi dulce ca o bomboană, ce păzea hainele din cuiere.

— Nimic, răspunse drăguţa fată. Numai douăzeci de lei pentru garderobă care e obligatorie.

Cu gesturi de provincial stângaci Ilarianu se desbrăcă de pardesiu, ajutat de mânile delicate ale garderobierei. Il furnică de vre-o două ori prin şira spinării când simţi degetele catifelate ale fetii care îi atingeau gâtul...

Doi groomi îmbrăcaţi în verde, cu caschete mici pe vârful capului şi puţin pe o parte, prinse pe sub bărbie cu nişte cureluşe de lac, cu haine cu nasturi auriţi pe care era scris cu litere scoase în relief numele barului, le deschise uşile de cristal, salutându-i până la pământ.

Lume în ţinută de seară însă cu mult mai puţină decât la restaurant; mese răspândite printre plante exotice, vase cu peşti roşii, cascade de lumină şi mai ales jazz îndrăcit.

In mijlocul sălii, o dansatoare aproape goală, şerpuia pe parchet...

Ilarianu rămase uimit uitându-se la ea. Se aşeză aproape fără să-şi dea seama pe scaunul împins sub el, cu abilitate de scamator, de un chelner gătit cu galoane la mâneci.

In acest timp dansatoarea termină numărul şi se retrase după o perdea de mărgele...

Becurile se închiseră deodată, lăsând numai o lumină albăstruie difuză spre ţarcul din mijlocul sălii în care se exhibau artistele, luminate de snopuri de raze ce alternau în culori diferite.

Jazzul începu un tango melodios, languros, care-l transportă pe provincial în alte sfere. După nişte perdele răsări o formă albă...

O femeie minunată, cu corp de silfidă, cu sâni goi, învăluită într'un voal transparent. dansa sub ochii uimiţi ai lui Ilarianu, dansa atât de lin şi formele-i erau atât de provocătoare încât avocatului îi lăsa gura apă.

Deodată un chelner îl desmetici din extazul în care căzuse.

— Ce doreşte domnul...

— O sticlă de vin, bâigui Ilarianu.

— Din cel mai bun... şopti chelnerul insinuant... extra special pentru d-voastră.

— Da, da, murmură avocatul provincial.

Ţilică zâmbi protector. Ilarianu mânca cu ochii femeia învăluită în voaluri...

— Vrei să vie la tine? îi şopti Ţilică la ureche.

— Oh, nu, se apără fără multă împotrivire Bubi Ilarianu.

— Las c'o chem eu pe urmă. continuă Ţilică cu tonul misterios al unui complice într'o conspiraţie.

Avocatul nu răspunse nimic. Uitase până şi de tocul Louis XV al papucului nevestei. Focul pasiunilor învăpăiate ce îi inspira superba dansatoare, îl ameţiră pe Ilarianu rătăcindu-i raţiunea.

Deodată nimfa dispăru şi luminile se reaprinseră brusc. Ilarianu oftă plin de mulţumire.

Ţilică şopti câteva minute la urechea chelnerului stilat, care aduse pe lângă cele două sticle cu vin la ghiaţă şi nişte pomiere cu fructe exotice...

— Ah ce frumos e, exclamă entusiasmat Ilarianu. Dragă Ţilică, bună ideie ai avut când m'ai adus aici. Mă simt minunat de bine. Tiii.... domnule şi eu care nu ştiam de aşa ceva.

— „Omul cu cât îmbătrâneşte învaţă", zise Ţilică cu aerul unui pedagog.

— Ai dreptate, frate Ţilică.

Jazzul izbucni din nou într'un foxtrot îndrăcit. Perechile începură să alunece învârtindu-se pe parchet.

— Dansează şi tu! se adresă Ţilică avocatului.

— N'am cu cine, răspunse Ilarianu mahmur.

N'apucă să termine vorba şi la masa lor se aşeză nimfa, preoteasă pe altarul Terpsichori, ce fascinase mai înainte cu mişcările-i lascive pe bietul Ilarianu. Avocatului nu-i venea să creadă ochilor. Surâzându-i provocător, ea-i făcu cu ochiul.

— Ia-o la dans, îl îndemnă Ţilică, înghioldindu-l.

Ilarianu nu aşteptă altă invitaţie. Incepu să danseze. Braţele fetei i se înlănţuiră în jurul gâtului iar corpul ei se lipi strâns de trupu-i ce se încingea la flacăra focului tineresc al frumoasei dansatoare, dându-i fiori de tremur, împingându-l fără să vrea la călcarea datoriilor conjugale...

Petrecură până dimineaţa. Nici icrele negre moi, nici şampania frapată n'a lipsit. Ilarianu ameţise de băutură şi fericire.

Orchestra, şampania, dansatoarea se amestecau într'un vârtej prin creerul avocatului provincial.

O oră după cântatul cocoşilor, lumea începu să plece. Dansatoarea cu trup de silfidă dispăru in buduarul ei.

— Plata!!! — comandă imperios Ilarianu, vorbind pe nas asemenea uni diacon în timpul slujbei.

— Indată!! răspunse Maître d'hotel-ul, care începu să psalmodieze în surdină felul consumaţiilor şi preţul, pe când creionul gonea pe hârtie, lăsând urme negre cu foarte multe cifre.

— 5.950 lei, zise ţalul, împingând nota de plată sub nasul avocatului. Ilarianu holbă ochii; i se risipiră toate fumurile; fericirea i se topi ca nişte clăbuci de săpun; se răspândi ca aburii în aer.

Nota de plată luase în ochii avocatului proporţii fantastice şi printre cifrele scrise cu creionul chimic, întrezări din nou papucul nevestei sale. I se părea că se învârteşte localul cu el; era cât p'aci să-i vină rău.... După o sforţare bărbătească îşi reveni în fire...

— Pă ce, dom'le... isbucni provincialul indignat; 1500 lei numai vinul?

Ce am băut un butoi, dom'le; trebue să fie o greşală în scripte....

— Pardon, răspunse chelnerul cu un aer ceremonios, competinte în materie; vi s'au servit două sticle cu vin de Madagascar, păstrate în pivniţele Mariei Tereza 500 de ani.

— Bine, dar pânea 68 de lei?... Nu cumva am mâncat o duzină de franzele?... Ce înseamnă porcăria asta, dom'le; băgaţi mâna în buzunarul oamenilor?... Jefuiţi clienţii?...

— In speranţa că ne veţi rămâne client în viitor, interveni chelnerul împăciuitor, vă reducem 8 lei la pâne.

— Merçi!... Am să reclam patronului, strigă avocatul înecat de mânie, o să vă denunţ parchetului...

Cu toată indignarea, Ilarianu plăti nota cu strângere de inimă; când i se mai spuse că bacşişul chelnerului revenea la la 590 lei îi veni cu năduf...

Portofelul şi buzunarele se goliră ca prin minune. Ba ceva mai mult, împrumută 60 lei de la Ţilică, costul pe jumătate al trenului la clasa III-a. Ilarianu avea reducere pe C. F. R.

Plecă direct la Gara de Nord, fără să-şi mai plătească camera dela hotel.

„Ce-o fi, o fi", se gândi el.

Şi când pe la 5 dimineaţa se urcă în tren fără pachete, fără bani, şi fără pălăria nevestei, oftă gândindu-se la Cleopatra, consoarta lui, al cărei chip îl obseda tot timpul.

Oftă adânc, oftă din rărunchi, murmurând fără să-şi dea seama cuvintele: „Capul face, capul trage".

Incorigibilului avocat împănat cu maxime, îi veni în vre-o 3 rânduri să se arunce din mersul trenului personal, pe fereastra vagonului.

Luându-şi curajul în dinţi, doar nu de geaba făcuse el războiul la Partea Sedentară, renunţă...

. . . . . .

Ce s'a întâmplat acasă, numai bietul Bubi Ilarianu poate spune.

De atunci însă, nici o dată, nici măcar în interes de serviciu nu s'a mai dus singur la Bucureşti.

PLUPY ECONOMU CORBUL

Cu altă ocazie

Martie

— Allo! Lisy? Nu te miri că sînt aşa matinală? Ştiu că veştile bune fac plăcere şi mă grăbesc să-ţi comunic că fac un voiaj, un voiaj nemaipomenit în Italia. Am o ocazie minunată: pleacă o tânără pereche (prieteni de-ai noştri) şi mă iau şi pe mine. Vom sta patru săptămâni, în care timp voiu vedea Roma, Veneţia, Neapole, însfârşit, tot ce e mai frumos şi mai încântător. Plec peste vreo săptămână... sînt într'un delir. Am să... O!... mi-a întrerupt telefonista convorbirea... şi mai aveam atâtea de spus...

■

— How do you do, Costel! Ştii că plec în Italia?

— Vai, ne părăseşti, dudue?

— Las'că sînt de invidiat. De când doresc eu să trec graniţa! Insfârşit, îmi văd idealul îndeplinit. Uf, dar cât a trebuit sămi pledez cauza la mămica... să mă lase, să nu fie neliniştită... şi cât am muncit până miam strâns banii la casa de economie... Insfârşit... La revedere şi rămâi cu bine!!

■

Peste două săptămâni

— Ei, Irma, era vorba că pleci? Te văd pe-aici?

— O, tânăra pereche a renunţat la voiaj... le era prea costisitor. Crezi că mă necăjesc? Din contra, las'că găsesc eu ocazie mai bună.

Noembrie

Chère Dida,

...et comme ton père vient te voire, et comme j'ai manqué l'autre projet, je me cramponne à lui et je viens aussi à Paris. Ah! quel rêve merveilleux! J'ai déjà la permission de mes parents, j'ai la somme necessaire à la caisse d'épargne, je te verrai, je verrai Paris... je ne vis plus, je nage. Ca me donne le vertige. C'est pour moi une ocasion unique et admirable. A bientôt, chere amie et...

■

Dragă Valli,

Ştiam eu că adevărata mea menire e să plec, să văd, să prind cât mai mult din toată lumea, din univers, şi apoi sămi aştern vastul material în pagini de roman. Am în mine stofă de călătoare şi îmi propun ca în voiajele ce le voiu face să nu fiu decât un imens receptor, pentruca pe urmă sămi scriu impresiile. Pentru moment îţi anunţ voiajul meu la Paris.

■

Peste câteva zile

— Ce se aude cu voiajul tău Irma?

— Ei, ce vrei să se-audă? D-l L. pleacă numai pentru patru zile s'o vadă pe fiica lui. Pentru mine nu face. Găsesc eu altă ocazie!!

■

Decembrie

TELEGRAMA

D-nei Melita M.

Bucureşti

Expediaţi urgent valiză. Plec peste-o săptămână voiaj.

A ta surioară,
Irma.

— Bonjour, Emilică. Ştii că am paşaportul pentru voiajul cu „Realitatea". Facem Buda-Pesta, Viena, Zurich, Roma, Paris... Am o ocazie strălucită. Plec în tovărăşia vecinei noastre d-na C. Ce să-ţi aduc din Paris? Ei, hai, zi, nu te jena. Ce-ţi place mai mult. Şi mi-i frică de vamă... N'am să-mi iau nimic, nimic absolut...

■

— Realitatea a contramandat voiajul... Fetiţa vecinii e gripată. Se putea să nu am şi eu de-aface cu gripa? Rămân şi de data asta acasă... Cu altă ocazie....

IRMA G.

Upton Sinclair:

Auf Vorposten

Malik-Verlag

Opera lui Sinclair e universal cunoscută. Lăudată de unii, combătută de alții, ea a isbutit să se impună și în Europa, influențând în mod hotărâtor imaginea europeanului despre poporul american.

Cine-i Upton Sinclair?

Romanul „Leidweg der Liebe" poartă trăsături autobiografice; dar din cuprinsul lui nu desprindem decât tinerețea și prima fază a existenței sale poetice, împovărate de insucces. Limita dintre adevăr și imaginație n'o putem fixa.

De altfel, în opera lui Upton Sinclair găsim răspândite multe frânturi din viața sa. Un document, care să ne înfățișeze în ansamblu viața și opera de creație a acestui original scriitor, ne-a lipsit.

Iată însă că Sinclair se hotărăște să-și zugrăvească el însuși portretul, pentru a economisi altora timp, muncă și, poate, involuntare scăpări din vedere.

Dintr'o explicabilă timiditate, autoportretul acesta e oarecum ironic și aproape vesel. Dar acei, care nu cunosc încă opera de profundă seriozitate a lui Sinclair, vor simți printre rânduri scrisul unui om curagios și incoruptibil.

Asta nu înseamnă că autorul vrea să ia atitudine tragică, atunci când vorbește despre sine.

El spune în introducere: „De foarte mulți ani sunt îndemnat — mai cu seamă din străinătate — să scriu o autobiografie. Am considerat totdeauna acest lucru drept o îndeletnicire bună pentru oamenii bătrâni; dar cum în ultimul timp m'am extenuat muncind, mă simt îmbătrânit, bine'nțeles în mod trecător; astfel că m'am gândit la o muncă ușoară, tihnită. Simt totuși că în mine se petrece acelaș fenomen ca la veteranul de războiu care vrea să povestească nepoților anumite peripeții. El știe că copiii nu pot simți toată grozăvia acelor zile depărtate... Noua generație vrea să se distreze, să se amuze. Și atunci, nu-i rămâne altceva de făcut decât să folosească un ton vesel, avântat. Dacă acest ton va indispune vre-un moșneag cu barba sură, atunci — am scris 40 de cărți serioase... n'are decât să le citească pe acelea".

Contrastul dintre stil și conținut împrumută cărții un farmec deosebit, trădând un om căruia nu-i place să pozeze în erou, un om care-și cunoaște, dar nu-și ascunde slăbiciunile, și care, deși luptă, cucerindu-și admirația noastră pentru acest fapt, nu uită să pomenească de pleiada acelora care duc aceiași luptă ca și el, ascunși sub anonimat, lipsiți de glorie și de recunoștință.

Azi, când ne e dat să vedem pretutindeni atâția oameni lipsiți de caracter, atâția cretini, care parvin pentrucă se pretează să îmbrățișeze la momentul oportun cutare ideologie politică, azi ținuta lui Upton Sinclair nu e numai frumoasă ci și reconfortantă.

A. B.

Telegramă

Dem hochwohlgeehrten
Winterkarlsbader-Kurist
Al. O. Teodoreanu.

Cetindu-ți strofele stropite
Cu apa bună pentru mai,
Am înțeles cât prețuiește
O sticlă cu pelin de Mai!

UN BINEVOITOR

Umor ceh

LADISLAV VELIRUSKY

L'occasion

„Insemnează că am pe dracu în mine dacă n'aș câștiga și eu ceva", și-a spus Iaromir Nouza când s'a convins că nu mai merge așa mai departe.

„Am douăzeci și cinci de ani și curaj să înving orice piedică! Aproape toți miliardarii așa au început. Lucrul principal este să știi să cântărești totul și să-ți faci un plan bine chibzuit".

Și Iaromir Nouza și-a cumpărat țigări și s'a dus la cafenea. La o cafea neagră și în fumul de țigară se nasc cele mai minunate idei. „O cafeluță și toate ziarele de astăzi", porunci el și-și aprinse o țigară. Sorbind apoi din cafea, se cufundă în citirea ziarelor. N'a citit articolul de fond, a sărit peste domeniul economic-național, la știrile sportive nici nu s'a uitat și lacom s'a aruncat la „Mica Publicitate".

„Se primesc bărbați" — citi scris cu litere groase — la slujbă și muncă"; „3000 coroane lunar, cine vrea să câștige?". Iar la alt anunț: „6000 coroane lunar câștigați la început, mai târziu mai mult. Pe începători îi învățăm. E destul să scrieți la Administrație sub „Mare câștig fără risc".

Nouza și-a notat toate adresele, vre-o două pagini întregi în carnețelul său. Omul nici nu-și poate închipui cât de mult dă de lucru și de alergătură perspectiva de a câștiga 6000 coroane lunar, celui ce dorește aceasta! A scris la toate adresele apoi, trei zile în șir s'a dus la cafenea, lua o cafeluță, fuma și aștepta răspunsul. A treia zi au sosit și toate sunau cam așa: „Primim oferta d-voastră. Vizitați-ne". Nouza simțea cum se învârtește lumea cu el. La atâta fericire și succes nu se aștepta. Unde să meargă mai întâi? Și-a ales „ șase mii lunar imediat, mai târziu mai mult".

Era o fabrică de lingerie. A fost primit de șeful departamentului achizițiilor, un domn gras, volubil și în continu neastâmpăr.

„Este foarte ușor" — începu el, „căci mărfurile noastre se vând pretutindeni ca pânea caldă", și spunând acestea scoase dintr'un raft o cutie groasă de carton și o deschise. Inăuntru erau trei cămăși bărbătești.

„Nu e așa că e o frumusețe?" exclamă el și, ca fermecat, se uita la acele minuni. Nouza tăcea. „Iată — continuă șeful — veți merge pe la diferite Instituții, cancelarii și locuințe particulare, veți deschide cutiile și treaba e ca și făcută! Nici nu e nevoie să vorbiți căci marfa noastră se recomandă de la sine! Aceste trei cămăși pentru o sută de coroane, sunt aproape pe degeaba, iar dumneata câștigi la ele 20 de coroane. Dacă vindeți zece cutii pe zi, înseamnă că veți câștiga pe lună șase mii de coroane".

Domnul gras și vorbăreț văzând că Nouza tace, a înțeles și a închis cutia.

„Pe datorie nu vă putem da! Cred că sunteți de aceiași părere. Două sute patru zeci de coroane e ca și un fleac și nu vă va fi greu să-l procurați... Veți fi având și d-voastră o rudă, o mătușă, un prieten... o prietenă... Luați cu împrumut suma aceasta și vă înapoiați. Vă pregătiți astfel un viitor sigur. Fericirea vă așteaptă în această cutie".

Opt vizite de felul acesta făcu el în aceiași zi și pretutindeni era aproape acelaș lucru. Numai că într'un loc era săpun, în altul hârtie de scrisori, cărți poștale sau cravate. Dar peste tot voiau banii dinainte apoi marfa și vânzarea... Cu chipul acesta a ajuns la domnul Taussig. Domnul Taussig face negoț de stofe. „E câștig ușor și sigur" spuse domnul Taussig. „Luați într'o valiză trei sau patru cupoane, fiecare ca pentru costumul unei persoane de talie mijlocie dar care ar ajunge și pentru un lungan, dacă se fac pantalonii și mânecele ceva mai scurte. E o stofă de prima calitate; cea engleză, alături de asta pare o imitație. Toamna e la gât, oamenii sunt goi așa că vă așteaptă. Pentru fiecare bucată aveți cel puțin două zeci de coroane câștig. Dacă veți vinde cinci bucăți aveți o sută de coroane. Nu e un câștig frumos? Pentru aceste trei cupoane îmi dați o sută cinci zeci de coroane".

Nouza tăcu. Domnul Taussig pricepu.

„Știu ce vreți să spuneți — rosti el — nu aveți numerar. Nu e nimic. Imi dați atunci garanție vre-o hârtie de valoare, un act...

— Dar de unde să le iau? oftă Nouza.

Domnul Taussig începu să alerge prin birou strigând: „Bani nu aveți, acte nu, hârtii nu, pe ce să vă dau marfa atunci? Credeți că e destul să jurați?

— Nici măcar asta! răspunse Nouza și se pregătea să plece.

— Așteptați! — se răsti domnul Taussig și-l împinse din nou să stea pe scaun.

„Ca să știți cine este acest domn Taussig cu care aveți de aface, eu vă încredințez aceste patru cupoane și ca garanție mă mulțumesc să iau caracterul d-voastră. Totdeodată vă împrumut și valiza asta. Isuse Cristoase! parcă am înebunit! Dacă fugiți cu ele să nu dea dracu să-mi mai apăreți înaintea ochilor !".

Din acea clipă Nouza a început să umble cu valiza și să vândă stofă pe la diferite birouri și locuințe particulare. Uneori vindea, alteori nu numai că era gonit dar și amenințat că vor chema sergentul să-l ia la goană.

„M'am înșelat'! își spunea Nouza jeluindu-se. Ca să vând două pârlite de cupoane trebuie să mă primească cu fanfara din Libușe? Și mie mi se spune „comis-voiajor", reprezentantul unei mari firme?". Și așa stătea într'o zi Nouza la cafenea în fața unei cafeluțe, fumând și pierdut în aceste gânduri de mizerie.

In fața lui, la o altă masă, un bărbat tânăr îl privea atent.

„După valiză — rosti acesta apropiindu-se — bănuiesc că vindeți cupoane de stofă, iar după cina d-voastră, nu mă în doiesc că vă merge treaba mizerabil. Luați-mă ca tovarăș, vă arăt eu trucurile mele care vă vor ridica debitul și dacă primiți...

„Primesc! răspunse Nouza, întinzându-i mâna. S'au prezentat reciproc și au prins să vorbească de planurile lor negustorești. „Stofa e proastă", zise tânărul, când Nouza deschise geamantanul, dar asta n'are nici o importanță. Avem însă nevoie, pe lângă asta, de câteva perechi de ciorapi de bună calitate. De damă, de domn sau de copii dar de cea mai bună calitate. Să spunem a 16 coroane perechea și să le vindem cu două".

„Păi în felul ăsta ne lăsăm și pantalonii! se răsti Nouza.

„Nu, nu! Lasă, vindem stofa și pantalonii nu-i lăsăm! Asta-i trucul meu! răspunse tânărul și plecându-se la urechea tovarășului său, sigur că nu-l aude altcineva, îi șopti ceva îndelung.

— Ce strașnică ideie! strigă în cele din urmă Nouza. „Șefule, două coniacuri"! — adăogă el.

■

Domnul Consilier fu trezit din somnul de după amiază de sonerie. Ca un leu, se repezi în sală. — Cine e? întrebă el pe Barușca, care tocmai discuta cu cineva în ușă. „Ce? Se vând ciorapi?" Consilierul o dădu la o parte. „Lasă-mă să le arăt eu ceva ca să nu mai mă uite!" Când Nouza însă îi arătă ciorapii a două coroane perechea, consilierul n'a mai rotit ochii în orbită și s'a mai îmblânzit, rostind domol:

„Ei, veniți înăuntru! E vremea cam nepotrivită, dar stai să chem pe nevastă-mea!" și se duse să o cheme închizând ușa după el, ca să nu se audă ce-i spune. „Gertrudo, sunt aici doi tineri care par foarte cum se cade și vând ciorapi cu două coroane perechea. E aproape pe degeaba. Vino să vezi! Vino și tu, Fifi!".

Nouza arătă ciorapii, în vreme ce tovarășul său repeta numai: „l'occasion!"

— Dar nu sunt furați? întrebă domnul Consilier.

— Este o firmă englezească iar acesta este reprezentantul ei general, un Francez. Am adus aici câteva vagoane de marfă și Ministerul refuză autorizația vânzării; ca s'o duci înapoi nu se poate, așa că se vinde în felul acesta! explică Nouza. „L'occasion!" adăoga tovarășul său.

— Păi n'aveți de cât câte-va perechi! zise soția consilierului. „Sunt numai modele, stimată doamnă, o lămuri Nouza. Alegeți culoarea și desemnul și noi însemnăm măsura, adresa d-voastră și în trei zile aveți câte duzini poftiți. Fiecare pereche două coroane".

Domnul consilier se lumină la față. „Este admirabil organizat. Numele nu ți-l ia și lucrul principal e că e discreție complectă. Gertruda! Fifi! Barușca! jos pantofii" și se descălță de asemenea singur.

Francezul a scos carnețelul de comenzi, aproape tot plin, a luat metrul de la Nouza și a început să scrie: două duzini pentru doamna, o duzină pentru domnul consilier, trei pentru Fifi și o jumătate duzină pentru Barușca. „L'occasion" repetă tovarășul său și luând modelele de ciorapi le rândui în valiză. Când voi să o închidă, domnul consilier îl opri: „Ce e asta? Qu'est-ce que c'est?" întrebă el văzând stofa.

— E o stofă englezească", explică Nouza, am vândut aproape jumătate de vagon din ea și asta ne-a mai rămas! „Cam cât costă? Combien?". Francezul scoase carnetul și scrise pe o foaie: 450 Kc. „E scump! făcu domnul consilier!" „E pentru toate patru bucățile. E ștofă englezească. Una pentru un costum bărbătesc și trei pentru costum de dame!" explică Nouza și aranjă în așa fel stofa pe domnul consilier ca și cum ar fi fost gata lucrată, în timp ce tovarășul făcea acelaș lucru cu doamna.

„Frumos! își dădu părerea domnul consilier. „E ceva aparte! făcu doamna, dar ceva mai eftin".

Nouza dădu din umeri. „E peste putință. Nu pot convinge pe dumnealui".

— Lasă-mă să încerc eu! zise consilierul și luând creionul din mâna lui Nouza tăie 450 și scrise 350 coroane.

Francezul negă cu mâna și așeză stofa în cufăraș. Domnul consilier repede tăie 350 și scrise 400. Francezul mormăi ceva și puse stofa pe masă.

„Repede ca să nu se răsgândească", îl sfătui Nouza și domnul consilier netezi pe masă patru sute. „Merci" rosti francezul luând banii. „Nu uitați ciorapi!" strigă după el consilierul la ușă. „Peste trei zile suntem aici!" fu răspunsul.

— Afacere mai făcurăm, măiculiță! exclama domnul consilier. Servitorul de la birou se pricepe la stofă. Am să-l întreb! Dar știu că face până la ultimul bănuț!

Sluga de la birou a evaluat toate patru bucățile la două sute de coroane.

— Și noi am dat pe zdreanța asta patru sute! se tânguia doamna consilieră.

— Da, pentru stofă ne-au luat cam mult! își spunea domnul consilier, dar la ciorapi ne scoatem pârleala! O astfel de calitate cu două coroane! Mâne sunt aici!".

N'au fost însă nici mâne, nici peste o săptămână. De loc.

— Niște șarlatani! s'a convins domnul consilier. Cu ciorapii a fost numai un truc ca să ne prindă în cursă cu stofa. Ne-au jefuit ticăloșii! Și domnul consilier este convins că Nouza este un escroc. Nu însă de aceiași părere este și domnul Taussig, care susține că e un om genial. Fără fanfara de la Libușe nu rostește numele lui.

„I-am dat și valiză ca să nu poarte marfa în hârtie — spunea Taussig — iar astăzi, fără auto nu-ți dă bună dimineața".

Traducere din cehă

ELENA EFTIMIU

Varia

La Varșovia și Poznan au apărut două romane anunțate mai de mult ale lui *Gh. Kaden Bandrowski* „Palatul cu păpuși sfărâmate" și „Pasărea Paradis". In primul roman, acțiunea se petrece într'un sanatoriu de boli nervoase. Se succede o galerie de pacienți, medici, intelectuali cu depresiuni sufletești, cele mai moderne metode neurologice și reflexiuni adânci în știința psihiatriei. In celălalt roman acțiunea se petrece într'un sat din Polonia mare. Autorul vrea să arate câtă bogăție de culori se poate observa într'un sat oricât de obscur ar fi el, câtă vitalitate fizică și morală este în acești oameni, țărani, câtă artă și putere a sezisa orice manifestare a culturii. Surprizele și tragicul care înflorește la acești oameni este uneori cât se poate de uimitor.

Săli de așteptare

In ritmul de goană al Capitalei, în cavalcada adesea fără țintă a zilelor, simți uneori, fără un motiv precis, că ai rămas în urmă. La cel mai solid aparat, o rotiță se întâmplă să înceteze învârtitul, un șurub a sărit, o supapă nu mai reglează mersul, un nimic a doborât eșafodajul.

Răstimpuri de refuz, când corpul poate rămâne alert, dar gândul își dorește o viață aparte de el, se eschivează, ar vrea să alunece într'o ascunzătoare, într'o apă, sub nivelul ei, nesimțitor la tentația de deasupra, ca un rechin rănit.

In asemenea timpuri, destul de rare dealtfel, când surmenajul, cu tot cortegiul său plicticos, amenință, știu sigur ce am de făcut. Mă duc la dentist. ..

Medicul nu mă mai convinge decând a devenit electricianul mâniând pâlnii și discuri ce trebue să radieze odată cu valurile călduțe și cu luminile de diferite culori, și dozele de sănătate, iluzia mai ales, care vindecă suveran atunci când crezi ca în Biblie, fără a cerceta.

Mașinării pe care le asemăn, însă, în fobia mea, cu micile cutii rotunde din tramvaie ce-ți promit o bomboană delicioasă în schimbul unei monete de doi lei: bagi doi lei și nu mai capeți îndărăt nici bomboana, nici moneta. Dar aceea e o invenție plăcută. Pasagerul pierde puțin și râde, iar stăpânul cutiei câștigă potrivit și râde și el. Intre medic și client, înțelegerea nu-i totdeauna la fel de veselă.

ALICE GABRIELESCU

Pe urmă, știu sigur că n'am nevoie de altceva decât de puțină odihnă, două trei ore pe zi de nemișcare și tăcere. Atunci mă duc la dentist.

Aleg unul cu clientelă multă, deși merită desigur aceeași încredere și un licențiat proaspăt la care nu vine nimeni. Dar îmi trebue, cum ați ghicit, clientela numeroasă care mă silește să-mi aștept rândul un lung timp în fotoliul de piele vast și comod ca un pat, în tăcerea oamenilor bine crescuți care nu se cunosc, adunați în odaia cea mai mare, mai luminoasă și mai bine mobilată a apartamentului.

A putea să nu faci nimic, beatitudinea aceasta, n'o poți organiza acasă unde atâtea treburi pretinse urgente îți fac semn, te înțeapă cu reproșuri, te momesc cu perspective. In salonul de așteptare al dentistului, ești liberat, și nu ai impresia că-ți pierzi vremea, deoarece îți îngrijești sănătatea. Nu ai nici, ca la doctor, gândul umilitor al bolii. Ești un pacient, dar în traducere literală, nu medicală.

După aceste explicații, a eticheta „speranțe înșelate" ceea ce dentistul, deși fără intenție, ba chiar în ciuda bunei lui voinți, a coborât în mine, într'o împrejurare de-acestea, cu sentința „Nimic deteriorat, vi s'a părut" nu va mai părea pompos sau exagerat. Am ieșit din cabinetul său cu o tremurătură în genunchi, cu mâhnirea întoarsă peste umăr spre salonul tixit unde se vindea liniștea și în care intrarea îmi era interzisă.

In stradă, după câțiva pași automați, m'am oprit dezorientată. Drept înainte, drumul ducea prin Cișmigiu. Dar gândul la băncile cusute una de alta în care stai înghesuit de cotul sau de ochiada vecinului, îmi oprea mersul. Iar pe băncile izolate care se ocupă din vreme și se liberează cele din urmă, mă vedeam ca o fantomă de viitor pensionar sau șomeur, ceea ce era cu totul neplăcut.

Am întors spatele către grădina improprie reculegerii. N'am făcut numai eu astfel în împrejurări la fel. Un cucernic scriitor indica deunăzi ca singur loc bucureștean de reculegere, cimitirul. Pentru a gusta acest loc lugubru, formula însă o condiție. „Agonisiți-vă mai întâi o profundă convingere spiritistă". Și nu era pentru mine momentul potrivit. Imi simțeam capul rebel cu îndârjire oricărei idei mărețe. Ca într'un vapor pe furtună, căutam să mă prind de ceva stabil deocamdată, de ceva de jos, și numai pe urmă din înalt.

Bulevardul, la ora aceea spre seară, pufăia, mugea, huruia, își vărsa în șase avalanșe opuse mulțimea pestriță, vehiculele stridente. Dacă aș intra la un cinematograf? Nu în sală bineînțeles, unde filmul sonor, te întâmpină nu numai cu toate sgomotele de afară, dar și cu felurite altele de care strada e, oricum, la adăpost: escadrile de avioane în plin bombardament, trenuri păcăind cu 320 pe oră, apoi mulțimi deslănțuite al căror „rendement" sonor întrece realitatea de afară. Acesta e doar și sensul cinematografic. ..

Dar până în sala gălăgioasă de spectacol se întinde sala de așteptare unde totdeauna, în trecere, am văzut șezând persoane prea prezentabile ca să-mi închipui că suma unui bilet de intrare le reține în pragul spectacolului jinduit. Desigur că ele poposesc acolo pentru o mică recreare, pentru răgazul pașnic pe care-l caut și eu. Bucureșteanul, cel din naștere sau numai predestinat, are nevoe probabil și în odihnă, de puțină mișcare în jurul lui, de lume, de lumină și confort. Vrea să evadeze puțin din viață, cu condiție să o regăsească și dincolo.

Am ocupat un fotoliu liber printre așteptătorii presărați rar. E bine, e cald și o lumină dulce care vine de nicăieri. Mă desfac la gât pentru o ședere mai lungă. E bine, aproape ca la dentist, dacă n'aș percepe în jurul meu o oarecare nerăbdare, necunoscută dincolo, o neliniște, care trece numaidecât și în mine. Când ușa se deschide, de ce tresar cu toții? Domnișoarele își duc din când în când la obraz câte un puf mic din poșetă, domnii citesc pe deasupra jurnalului. Iar au tresărit, și eu împreună cu toți, dar niciunul atât de mult ca domnișoara de lângă mine, asupra căreia împinsul ușii a avut un efect uimitor. A sculat-o de pe scaun. A doua oară, acelaș joc, cu alte persoane, nu mai pare uimitor, iar a treia și a cincea oară, surpriza prefăcută a întâlnirilor e deadreptul banală și jenantă. Nu, nu-i deloc ca la dentist. Să mergem. ..

Mă mai reține însă curiozitatea pentru o tânără fată care așteaptă și după un sfert de ceas stingheră, și după o jumătate de ceas, și care în acest timp a lepădat vre-o cinci fizionomii și tot atâtea stări de spirit. Intrase cu nasul în vânt, cu ochii micșorați obraznic, cu un aer vorbăreț de aventură și de „puțin îmi pasă". Odată cu minutarul care urca placid spre o oră absurdă, ochii, mereu mutați de la el spre ușă, s'au desfăcut, au devenit umiliți ca după o lecție, gura s'a lățit, cu cireașa rougeului întinsă pe toată buza, o expresie de panică, apoi de silă și oboseală i-au cumințit și îmbătrânit figura, sau i-au redat-o.

Pe gaura cuștei din mijloc, casiera grasă care în pauze face să progreseze o împletitură cenușie la fel cu aceea care-i pe dânsa, ridică spre fata din sală niște ochi îmbrobodiți și apoși, dar care evaluiază și măsoară cu prognosticuri, în lanțul cărora, exact și desavantajos, mă cuprinde, se pare, și pe mine. Ne simțim rău sub privirea aceea de sentință și de destin, iar tânăra de alături caută contra ei un refugiu în zâmbetul protector al plasatorului care așteaptă la ușa spectacolului, dincoace, în lumină, ca să cântărească și el pe spectator și să-l ducă la locul pe măsură.

O simt cedând și reluând pe rând ca pe niște piei de șarpe, cele cinci fizionomii părăsite. Când își ia biletul de la cassă și se îndreaptă spre sala întunecată, sub protecția plasatorului, are iar figura obrăznicită și ochii mieșorați care nu vor să vadă decât într'o direcție.

Nu, nu-i deloc ca la dentist. Să mergem.

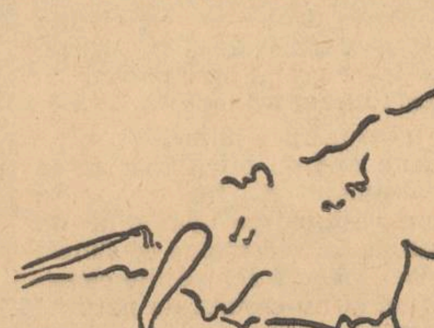
Fluviul bulevardului mă zăgăzuește din nou în una din cele șase albii, care urcă și coboară, hăuitoare. Câtva timp ești scutit să gândești, urci anihilat de mulțime ca o surcică în ocean. Dar răspântia Căii Victoriei naște iarăși respingeri din toate patru părți. Vasăzică, ce? Cofetăria cu prăjiturile indigeste, sau Lipscanii cu vitrinile pe care le-am văzut și ieri... Căci nu mă înduplec să mă întorc acasă, unde mă așteaptă ca niște dușmani cele trei manuscrise începute și lăsate la mijloc, și două piesete în versuri ale unei admiratoare care-mi cere părerea sinceră și bineînțeles elogioasă asupra lor, și scrisoarea unui unchiu din provincie, care, pe motivul că i s'a redus pensia la mai puțin de șase mii pe lună, îmi oferă material literar pentru „tragedia umană a unei nedreptăți strigătoare la cer". Nu, nu pot... ..

— Stai, frate, puțin. Treci pe lângă mine și nu mă vezi?

Era o bună prietenă a mea. O văzusem, dar din cauza mulțimii n'am putut să trec la timp pe trotuarul celalt.

(Urmare în pag. VI-a)

* Dintr'un volum viitor *„Bucureștii ziua"*.

Dame Fiere *

Wie sie die Augen niederschägt,
Hat tief sich in mein Herz geprägt..
FAUST

Un stânjănel sălbatec pe-o margine de iaz
Fărâmițându-și frunza ca un stilet în unde...
Așa îi e privirea în care se ascunde
Tristețea și mândria lui Don Ruy Diaz.

Sau, ați privit, spre seară, un goeland pe ape
Bătând încet din aripi spre taina zărilor?..
Așa 'ntristați i's ochii în cearcănele lor.
Și aripi obosite sunt albele lor pleoape.

A, de-aș putea ca Rubens, în slovă, să arăt
Funebra coborâre a pleoapelor ei... Oare
Nu ați văzut vreodată cum vine să coboare
Peste amurgul vânăt un fulg alb de omăt?..

IOACHIM BOTEZ

1) Din romanul cu întâmplări din lumea școalelor care va apărea sub titlul: *Passé antérieur.*

— Nu mă întrebi de ce nu m'ai mai văzut?

Repet, supusă:

— De ce nu te-am mai văzut?

—M'a mutat din București, draga mea. Pe mine! O nedreptate strigătoare la cer! (Iar?).

— De ce nu reclami?

— Dar ce crezi că fac aici? De trei zile încerc și nu reușesc, să intru la ministru. Dacă-i trimeți prin poștă o petiție, am auzit că nu-ți răspunde

— Așa am auzit și eu.

— Tu trebue să știi cum se răzbate la un ministru, isbucnește ea, iluminată. Ce-ar fi să iei afacerea asta. Mâine plec, trebue să fiu la post. Am să mă îmbolnăvesc de nervi în groapa ceea. Numai tu poți să mă scapi, sunt sigură. Făgăduește-mi.

Eu nu eram atât de sigură. Dar nervii prietenelor trebuesc menajați. Hotărându-mă să-i las pe ai mei pe săptămâna viitoare, am făgăduit că voiu răzbate la ministru și a doua zi am și pornit, cu petiția și cu pălăria cea nouă care are o alură îndrăzneață, influențându-mă astfel și pe mine.

Tramvaiul te lasă la oarecare distanță de minister. Când am lucrat câteva ceasuri și sunt mulțumită de munca mea, îmi ofer cu plăcere taximetrul izolator. Altfel, mă înglobez în ceața nivelatoare a tramvaiului.

La ușa măreață a ministerului, un pâlc de domni și doamne aștepta sub burnița rece. Un soldat imens, cu spangă și cu o mutră idioată de idol egiptean, acoperea ușa.

— La douăsprezece deschide, mă lămuri o voce resemnată.

Până atunci însă, intrară peste noi vreo zece persoane, arătând idolului un mic pasport misterios. In sfârșit, am fost toți sloboziți înăuntru, ca oile. La etaj, ne-am regăsit, cu puține excepții, într'o sală frumoasă, cu lemnărie grea, cu fotolii comode și covor curat. Îmi repetam în gând logosul pregătit și țineam petiția scoasă deasupra genții, la îndemână. In ce ordine vom intra, devreme ce am venit odată. Nimeni nu se preocupă de asta?

—Am fost și ieri, oftă o moldoveancă blândă lângă mine. Parcă vorbea Chișinăul.

— Eu venii o săptămână, îi răspunse hârțăgos, Craiova.

Mă așezai mai în fundul fotoliului de lemn cu brațe largi. La dentist sunt teluri, piele și pluș, dar și așa era destul de bine. Numai petiția mă incomoda. Am băgat-o în geantă și mi-am desfăcut fularul.

Sala, cu miros de esență de brad și de biserică, cu icoane de oameni politici în rame groase, păstra altarul unde se oficiază, închis însă. Circula deocamdată pe-acolo numai șeful de cabinet, un tinerel cu ochelari ai cărui umeri bine îmbrăcați păreau mai rachitici când ieșeau decât când intrau .

Pe urmă, nu s'a mai petrecut nimic deosebit până târziu, pe la unu și jumătate, când ușierul ne-a invitat politicos să ieșim: „Domnu ministru a plecat", și nici în zilele următoare n'a fost altfel. Din când în când, cineva din sală oprea pe șeful de cabinet pentru un colocviu șoptit, după care urmau, mi se pare, semne misterioase între ei, plecări înainte de ora tuturor. Cred că altarul mai avea o ușă pe coridor, dar toate astea nu mă prea interesau. Principalul era că mă simțeam din zi în zi mai bine. Cura, de durată egală și sigură, se dovedea mai eficace decât la dentist.

Eram hotărîtă să-mi ajut și prietena, dar îmi trebuia încă motivul binecuvântat al șederii în sală, fără de care aș fi avut iluzia păgubitoare că-mi pierd vremea. Ca să preîntâmpin impacientele provinciale, îi dădeam prietenei, de două ori pe săptămână, telegrame dulci: „Totul bine. Răbdare". Sau „In curând satisfacție. Sărutări". Eram să-i adresez mulțumiri, într'atât simțeam cât îi datorez.

In ziua când, desintoxicată complect, am putut gusta fără indigestie cele două piese în versuri trimise pentru elogii, un deputat guvernamental prieten aranja modificarea nedreptății strigătoare la cer, în câteva minute.

ALICE GABRIELESCU

Mărunte

Pentru tot ce privește redacția „Adevărului Literar": manuscrise, reviste, cărți, etc. — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri și Sâmbătă între 6—7.

FII ȘI AMANȚI

Cea mai reprezentativă operă a marelui scriitor englez D. H. Lawrence. Cei ce-l cunosc pe Lawrence numai din „Amantul D-nei Chatterley" vor găsi în „Fii și amanți" o creație epică de dimensiune dostoewskiană. Latura socială a acestui roman îl face pe Lawrence să coboare în inima umanității tot astfel precum pana aceluia care a trecut pe nedrept ca un nerușinat pornograf, însăilează în „Fii și amanți" o suavă și emoționantă poveste de iubire.

Literatura noastră va fi îmbogățită cu o nouă traducere de valoare.

„VOYAGE AU BOUT DE LA NUIT"

romanul lui *Louis-Ferdinand Céline* care s'a bucurat de un răsunător succes în Franța, va apare în traducerea domnilor: *Aderca — Arghezi — Cocea* la editura Alcalay

„DESMETICIRE"

este intitulat volumul de nuvele al d-lui M. D. Ioanid care apare în curând în *editura Alcalay.*

— A apărut în Editura „Cugetarea" și se găsește de vânzare la toate librăriile din țară, un volum de schițe și nuvele datorit scriitorului Ion Pas.

Sunt crâmpee de vieață, smulse din mijlocul lumii necăjite, asupra căreia autorul se apleacă cu multă compasiune și iubire.

E recomandabilă în deosebi proletariatului care va găsi în paginile acestei cărți, un puternic reazim sufletesc.

— D. Tudor Mușatescu, autorul piesei „Titanic-Vals", abordează pentru prima oară romanul.

D-sa apare în Editura „Cugetarea" cu romanul „Mica Publicitate".

— A apărut prima lucrare premiată de Editura „Cugetarea" la concursul de premii „Delafras" pentru romane destinate tineretului, intitulată: „Cămașa fericitului" și semnată de d-l Mihail Negură.

CEL MAI MARE EVENIMENT LITERAR

îl va constitui săptămâna viitoare apariția celor două romane:

„Ochii Maicii Domnului"

de TUDOR ARGHEZI

„Nea Nae"

de N. D. COCEA

Editura ALCALAY

Citiți

RUMBA DRAGOSTEI

de M. Toneghin și Al. Bilciurescu

Romanul în care se desvăluie misterul succeselor facile ale diseurilor în materie de... dragoste.

Editura ADEVĔRUL Lei 50

Amintiri din Basarabia

Mândrie de Răzeș

...Văzut de pe a treia și ultima terasă a dealului Chiclei, satul Rusești-Noui pare foarte frumos. Când urci, cățărându-te prin desișurile trandafirilor sălbateci și ale porumbiștilor ghimpoase, care acopăr cele trei terase sau trepte de obârșie necunoscută și pare-se artificială, — Ruseștii Noui se ridică și ei treptat în fața Chiclei.

Privit de pe șesul Botnei, de jos, satul se întinde pe panta dealului, ascunzându-și până și partea de jos a bisericii în dosul rândurilor nelămurite de case, învăluite în praful de pe uliți ca într'o ceață slabă.

Iar morile de vânt de pe muchea dealului Ruseștilor dispar pe trei sferturi, arătându-și în pâcla depărtării numai șapca acoperișurilor, o aripă sau două de cherestea...

Pe măsură însă ce ajungi dela prima terasă la a doua, și mai ales dela a doua la a treia, Chicla cea sălbatecă și triplă, cu petele sale de pășune seacă pentru oi și cu locușoare umede înverzite, își găsește parcă un deal rival, ridicat în dreptul ei, dar înviorat de cele 600—700 de gospodării în veșnică mișcare. Școala, biserica — mândria Ruseștilor Noui, casa preotului, a dascălului, cele două prăvălii, poșta, primăria-poliția, scrânciobul, curțile fruntașilor satului și hăt departe — până la viile răzeșilor de dincolo de mori, — toate se scoală în picioare, toate îți înfruntă privirea și-ți arată marele proces al vieții de eri și de azi.

Pâcla se risipește, morile îți amintesc toată frumusețea de pe bogatele ilustrații din Don Quichotte, și ghicești dincolo de viile rezeșești, cățărate și ele pe muchea dealului, — micul cătun Ruseștii Vechi, în coborârea lui pe panta cealaltă...

Stăteam așa și mă minunam ceasuri întregi: atât de distinct vedeam din această înălțime — ce se petrecea în curtea bătrânului dascăl Roman Codreanu, în cea a preotului Vasile Hobjilă, sau a vainicului căpitan de măzâli Simeon Cucu...

Așteptam, în zile senine să apară la stânga vre-un nouraș deasupra vâlcelei păduroase a Cuftei dela Miaza-zi-Apus, după care știam că curge Prutul, se întinde Moldova, și de unde ne vin vara toate ploile furtunoase.

Deasupra mea simțeam cocoașa pădurii Duligenilor, parcă atârnată în aer peste Chicla, până sus, pe unde drumul moșiei ducea la via noastră bătrână.

Iar la poalele Chiclei, subt povârnișul unei movile clădite din pământ, sclipea ca șarpele un izvor grăbit spre pârâul râpos Cuftea, afluentul Botnei.

Izvorul, fără nume, din care beam apă de mic, mă făcea deasemeni să mă minunez: cum, așa, curge apa dintr'un tub de fer, de vreme ce Chicla fusese făcută cu mânile oamenilor, și nu creiată de natură?

Fiindcă auzisem pe atunci — și pricepeam în prima perioadă a curiozității mele de adolescent abia intrat în liceu, — ceiace se vorbea uneori la noi în familie: cele trei terase ale Chiclei au fost făcute și rezemate de o parte a dealului înalt al pădurii Duligenilor, de pe vremea Romanilor lui Traian, când au fost ridicate și valurile lui în Basarabia. Pământul era luat din șesul Botnei, pentru a face acolo un lac artificial, ale cărui urme au rezistat până în vremurile noastre, subt forma unui heleșteu din ce în ce acoperit de mâl și prefăcut în fâneață. Pământul scos de acolo a fost, evident, îngrămădit pe tripla Chiclă îndreptându-și povârnișul abrupt spre dealul Ruseștilor, în scop de supraveghere, apărare, atac — cine știe acuma?

Care băiat de clasa a doua sau a treia liceală, inițiat oarecum în istorie, geografie, limba latină și legendele basarabene, nu căuta atunci să-și închipuie romantic, mai departe, asemenea enigme!

Chicla, o construcție de Ciclopi uriași sau de Romani? Sigur!...

In locurile noastre pretutindeni apa de băut e puțin sălcie, și numai acest izvor, denumit între noi, urmașii lor, „izvorul vieții", are apa dulce, moale și sănătoasă...

De aceia, se vede, au pus străbunii Chicla peste izvor, ca să-l ocrotească în vecii vecilor!...

Dar atenția îmi este atrasă de mișcarea din curțile satului,

Iată, în ograda rezeșului Șahovscoi, apare însuși el, un prinț rus autentic după acte vechi păstrate la icoane, și totuși gospodar cu o pereche de boi, o vacă și două fălci de pământ! Nici nu știe rusește, nici nu se crede prinț! Poate că un străbun al său, fugit din Rusia, a întemeiat acest sat și deaceia satul se numește Rusești? Dar, atunci, dece pe vecinul său îl chiamă Ferdinand? Auzisem, că prințul Ferdinand Hohenzollern devenise moștenitor al tronului României și se însoară cu o nepoată a țarului nostru Alexandru al III-lea... Ferdinand, deci, nu e un nume rusesc, ci german. Și acesta pare un rezeș moldovean get-beget coada vacii, tot cu o pereche de boi și două fălci de pământ...

Numai acești doi — Șahovscoi și Ferdinand — par a fi de origină străină; restul satului — toți acești Stratu, Erhan, Meșină, Popescu — sunt înfipți în acest pământ de veacuri, subt Chicla, pe Cuftea și Botna! Și preotul satului, părintele Vasile Hobjilă e moldovan, deși nu din partea locului: și prietenul său, eromonahul Gurie Grosu, care vine adeseori la el.

Și bătrânul dascăl Roman Codreanu, al cărui fiu, Filip, a fugit peste Prut din pricina politicii revoluționare, și s'a făcut doctor în medicină la București... Și Simeon Cucu, Căpitanul de Măzâli... Îi văd casa și curtea deosebit de curată și de frumoasă, deși nu tocmai bogată. Mă atrage irezistibil acum acest bătrân măsurat și grav, de când...

Anul trecut, de Sfântul Chirică-Șchiopu, era mare clacă la noi, în dosul conacului, la trei chilometri de sat. Cătunul gospodăriei noastre, Gutar-Botna, unde stăteau zeci și sute de ani aceleași neamuri de argați și de țigani foști robi, părea prefăcut într'un fel de bâlciu și de bucătărie. Câteva sute de rezeși și de țărani de prin satele Ruseștii și Bardar, se năpustiseră asupra lanurilor noastre de grâu și de orz — cu cea mai strașnică energie. Freamătul secerilor, veselia muncii, chiotele tinerilor, cântecele la întrecere, și soarele, — se preschimbau, la intervale de vre-o două-trei ceasuri, cu zarva ospățului în umbra șoproanelor și lângă butoaele cu vin. Vinul era de la via noastră din poiana dintre Duligeni și Bardar, pe muchea dealului păduros, unde cu vreo optzeci de ani în urmă o străbunică a mea răsădise vița Bordeaux, adusă direct din Franța, via Marsilia, Pireu, Constantinopole, Ackerman, Bender.

Intreaga noastră familie și mai multe rude și mosafiri erau de față, în frunte cu unchiul meu, adică bărbatul mătușei — sora tatălui meu, — Matvei Cornelievici Zozulin, general civil rus în retragere, fost vice-guvernator, și pe atunci — președintele Zemstvei din Chișinău. Cu toții mâncam și beam împreună cu clăcașii voioși și șugubeți, menu-ul pentru „elită" fiind acelaș: mămăliga cu brânză, „borș" cu carne și sarmale în foi de viță, cu iaurt.

Până și unchiul Zozulin glumea într'una fără să se gândească mult la forma glumelor. Era rusificat complect acest răzeș din Zozulenii codrilor centrali ai Basarabiei. Slujba de funcționar mic, cu trei ruble pe lună, și-o începuse pe la 1844, iar capacitatea lui înăscută îl ridicase, către epoca războiului din Crimeia, la postul de director al cancelariei guvernatorului. Astfel se explică în parte — de ce mătușa mea primise să se mărite cu el atunci. Acuma erau ajunși — el la 60 de ani și ea — la 55, ducând două vieți cam nepotrivite la suprafață: el ocupat numai cu slujba, și ea — cu gospodăria moșiei; el îndepărtându-se din ce în ce de popor, și ea — fiind „nașa efectivă" a tuturor copiilor din satele dimprejur...

Clăcașii se sculară și porniră din nou la secerat. Boerii și fruntașii satelor rămaseră la umbră. Simeon Cucu, căpitanul de măzâli, stătea grav, rezemat în toiag și vorbea mătușii mele. Unchiul Zozulin îl întrerupse deodată cu dezinvoltura unui om prea bine dispus:

— Ce spui prostii și minciuni?

... și se întoarse către alții ca să intervină, poate, tot așa de nimerit, în conversația lor...

Distrat, nu urmărisem ceiace se petrecuse în clipa aceia. Dar peste vre-o cinci minute îmi dădui seamă că s'a produs ceva grav și ireparabil. Simeon Cucu s'a separat politicos de mătușa mea și s'a îndreptat spre clăcași; dar pe drum s'a urcat în căruța lui și a plecat spre Ruseștii Noui. Atunci mătușa mea, care îi urmărea cu atenție fiecare mișcare, l-a luat pe bărbatul ei la o parte și a început să-i vorbească. Ceia ce auzisem atunci, mă pusese mare nedumeri- re.

— Vezi că Simeon Cucu a plecat supărat acasă?

— De ce?

— I-ai spus că minte și-i prost.

— Oare? Ei și?

— Ai ofensat un om care e stimat de tot județul.

— Dacă e atât de prost, încât ia în serios ceiace se spune în glumă, atunci n'are decât să se supere.

— Nu se poate glumi astfel, față de alții, cu un răzeș cași noi, și ceva mai mult încă: cu căpitanul de măzâli, la care răzeșii vin să se judece după ce tribunalul le judecă procesul.

— N'are decât să mă judece și pe mine, pe președintele Zemstvei.

— Nu glumi așa! Nu ești serios...

— Acuma ai descoperit-o?

— Imi pare rău, că vorbești așa, în loc să te grăbești să-ți repari greșala...

— Ce vrei la urma urmei dela mine: să-i cer ertare?

— Da.

— Eu?

— Da, tu!

Aci amândoi observară că discuția lor stârnește curiozitatea tuturora, și că eu eram numai ochi și urechi. Atunci mătușa mea se apropie de mine și-mi zise:

— Să nu care cumva să spui la ceilalți ce ai auzit!

Și, revenind la bărbatul ei, se îndepărtă cu dânsul, continuând discuția aprinsă. Apoi se întoarseră la conac, pe jos, în bătaia soarelui... Cu o jumătate de oră mai târziu, văzui cum trăsura cu patru cai porni pe poarta conacului Gutar-Botna și urcă spre dealul Ruseștilor Noui. Unchiul Zozulin se duse să-i ceară ertare lui Simeon Cucu...

ALEXIS NOUR

PETER DUNNE

Taxa pe celibatari

— Citii în acest ziar, spuse domnul Hennessy c'o să se pună taxă pe celibatari. Bravo! De ce să nu se pună din moment ce există și taxă pe câni.

— Minunat, răspunse d. Dooley, și o să fie de cinci dolari pe an. Cânii nu plătesc decât doi. Ni se face, după cum văd, o concesie. Ni se atribue de două ori și ceva valoarea unui câne. In curând o să fiu văzut pe stradă cu sgarda de piele și discul de metal. Și dacă nu voiu plăti impozitul, duba pentru burlacii bătrâni o să vie să mă ridice; voi fi dus în arest și ținut acolo trei zile; dacă în acest timp nu va veni nimeni să mă scoată voi fi înecat.

— Ei bine, dragul meu, aceasta nu se va întâmpla. Noi celibatarii formăm un partid puternic; suntem frumoși și bravi. Nu, dragul meu, nu! noi nu vom plăti impozitul... Iți închipui poate, că niște eroi ca noi, care o viață întreagă am rezistat manevrelor îndrăznețe ale femeilor, n'o să ne putem scăpa de o taxă de cinci dolari?!

Și apoi, nu văd de ce să fim impuși? Noi suntem stâlpii constituției; noi suntem ultimul zid de apărare al libertății! Și apoi de unde până unde că cea mai nobilă datorie a unui cetățean este să întemeieze o familie?

— Impunând pe celibatari se pune taxă pe valoare, se pune taxă pe frumusețe! căci trebue să recunoști că noi, burlacii, suntem mult mai arătoși decât bieții căsătoriți. Cu noi se întâmplă ca și cu femeile frumoase candidate la măritiș, cari își închipuesc că frumusețea le dă dreptul să facă mofturi și să tot aleagă; numai pe la treizeci de ani, își dau seama de primejdia ce le amenință, și atunci aleargă ca nebune să prindă în mrejele farmecelor lor cam veștejite pe primul venit.

Tot așa facem și noi.

Un bărbat, față de fizicul căruia natura a fost ingrată, se însoară de tânăr. Căsătoria îi e necesară...

Și pentrucă-i urît, ține să placă și el prin ceva; de aceia își dă osteneala să fie întotdeauna curtenitor și amabil. Adesea auzi spunându-se: „E urît, dar are o fire aleasă".

— Cred și eu că are, căci altfel...

— Cazul nostru al burlacilor este cu totul diferit; cum suntem frumoși, ne putem permite să fim îngâmfați, acri și îndărătnici; astfel suntem noi seducători... Mai târziu însă, când frăgezimea obrajilor ne dispare, când pleoapele ofilite se mișcă obosite pe ochii din care focul biruinții s'a stins, atunci... atunci intrăm și noi în cârdul bărbaților muți și liniștiți, a însurățeilor.

— Da, Domnule, nu rămâne îndoială, că noi, burlacii, înfrumusețăm lumea. Priviți jurnalele de modă ale croitorilor. N'o să găsiți intrinsele nici un om însurat. Pentru cine sunt expuse în vitrine cele mai frumoase cravate, dacă nu pentru celibatari? Iată acest arătos burlac, care trece țanțoș pe stradă, cu vestă albă, cu diamant la cravată, cu pantofi de lac... Și privește și pe acest amărât însurățel, cu cravata strâmbă, cu obrazul neras! Dacă poartă ghetre e numai ca să-și ascundă ciorapii cârpiți.

— Niciodată n'am purtat ciorapi cârpiți; dacă se rup, îi arunc. Ce caraghioase sânt femeile, când își închipuesc că bărbații sânt nenorociți, fiindcă n'au cine să le cârpească ciorapii și să le coase nasturii la cămașe. Adevărul e că bărbații nu sunt nenorociți fiindcă n'au ciorapii cârpiți, ci pentru că-i poartă cârpiți.

— Ar fi scandalos să se pună taxă pe celibatari! Ar fi imoral! Nu râde, domnule, o repet... ar fi imoral. Noi sântem cei mai altruiști dintre oameni. Pe lângă necazurile noastre, mai împărtășim și pe cele ale vecinilor.

Cei însurați împart necazurile cu soția; noi suportăm totul singuri.

Și cu toate acestea... Când o femeie mă întreabă dacă nu mă simt singur și nenorocit în chilia mea, pe care n'o înfrumusețează nici o drăgălașă mână feminină, îi răspund:

„Nu, Doamnă, trăesc în luxul pe care mi-l procur cu bani. Am covoare turcești și candelabre. Noaptea pot să beau absint, xeres, porto, șampanie, whisky și rom; din când în când, pot să-mi ofer chiar o pipă de opium și un roman franțuzesc... Ce ar putea să-mi dea în plus o femeie?

Niciodată o femeie nu-i mai periculoasă decât atunci când are milă de noi. Când murmură cu vocea tremurătoare: „sărmane băiat" și când în ochi i se aprinde flacăra devotamentului, atunci știu că trebue s'o șterg; pun mâna pe pălărie, iar dacă nu-e la îndemână — o șterg cu capul gol".

RIA BITTY

NOTA. — Schița humoristică este scoasă din volumul: „Părerile Donului Dooley" a celebrului jurnalist irlandez Peter Dunne.

Pe lângă acest volum Dunne a mai publicat: „Domnul Dooley în mijlocul compatrioților săi", „Filosofia Domnului Dooley", „Domnul Dooley vorbește", cărți în care vedem pe burghezul irlandez Dooley comentând cu vervă și bun simț comic miile de chestiuni care preocupă pe concetățenii săi.

Debutul unei pictorițe române la Paris

La Grand Palais, Paris, s'a deschis la 9 Februarie a. c. al XXX-lea Salon d'Hiver inaugurarea făcându-se de către d. A. Lebrun președintele republicii franceze.

Gaby Soclescu — Portret

Intre expozanții secțiunii streinilor (pictură) vedem și un singur pictor român, o tânără debutantă D-ra Gaby Socolescu, diplomată a școlii de arte frumoase din București, fostă elevă a maestrului Steriade și care actualmente își continuă studiile la Paris. Expune patru pânze, un frumos succes pentru cineva care e la prima manifestare într'un salon de veche reputație și selecțiune.

Gaby Socolescu — Trandafiri

Lucrările sunt valoroase denotând un talent real, prin stăpânirea desenului, compoziție și siguranța culoarei.

E o frumoasă speranță căreia îi dorim tot succesul.

A apărut: NOUI în BIBLIOTECA SCOLARĂ

Odobescu

— Opere alese —

In aceiaș bibliotecă au mai apărut

1. C. NEGRUZZI, Opere alese
2. GH. PANU, Amintiri de la „Junimea" din Iași
3. EMINESCU, Versuri și proză
4. Antologia umorului românesc I
5. Pagini de critică literară I
6. GH. COȘBUC, Antologie
7. GALA GALACTION, Nuvele și schițe
8. Antologia umorului românesc II
9. Amintiri din copilărie
10. ION GHICA, Scrisori către V. Alexandri
11. P. ISPIRESCU, Basme alese

Fiecare volum în 124 pagini, pe hârtie bună și costă 20 lei

De vânzare la librării și dep. de ziare

Lumea şi Capitala

Margueritte Romanne

Scuturat de fiorii unei gripe cu care încercasem zadarnic să mă lupt bărbăteşte, purtând-o pe străzile fumurii, şi, prin pieţele, transformate în lagune, ale oraşului, mă îndreptam pe bulevard spre casă şi spre pat când prin geamurile taxiului ochii-mi, cărora nu le venea să creadă, au prins în desfăşurarea multicoloră a unei coloane de afişe, numele de „Romanne". O simplă coincidenţă de nume, un simplu joc al întâmplării în căutarea unui pseudonim de către o debutantă oarecare?

Nu, era vorba într'adevăr de Margueritte Romanne, probabil în trecere prin Bucureşti.

Şi dintr'odată, în taxi-ul mirositor de fum de tutun rece şi în pâcla gălbue a străzii, a adulmecat o adiere iluzorie a mirosului de verde crud al arborilor abia înmuguriţi dela Palais Royal şi a celei dintâi ploi de primăvara care căzuse în după amiaza în care am cunoscut-o pe talentata compatrioată, după cum mi s'a părut că regăsesc parfumul de narcise negre pe care mi-l lăsase pe buze mâna frumoasei şi elegantei prietene care o întovărăşea. Scena nu a fost lipsită de neprevăzut şi nici de unele detalii amuzante, având drept cadru galeriile de pictură Alban, a căror conducere artistică fusese de curând încredinţată tânărului Paul Lorenz.

Poet de mare talent, critic de artă, redactor la „Nouvelle Revue Française", colaborator la „Mercure de France" şi „Latinité", bucurându-se de călduroasa apreciere a lui Paul Valéry şi de prietenia lui Gide, tânăr, elegant, admirabil causeur, având relaţiuni din cele mai întinse în tot Parisul literar şi monden, — Paul Lorenz reuşise să facă din fiecare vernisaj al Galeriilor Albin, mici evenimente pariziene. Pentru a alimenta interesul expoziţiei unui pictor polonez — al cărui nume îmi scapă dar care îmi reamintesc că făcuse decorurile pentru „Amfitrion 38" al lui Girraudoux,— înainte de închiderea ei, Lorenz organizase în sala din mijloc o a doua expoziţie cu pânzele d-nei Margueritte Fontainas, soţia bine cunoscutului scriitor André Fontainas.

Vernisajul fusese într'adevăr strălucit: Paul Valéry, Giraudoux, Guy de Pourtalès, Léon Paul Fargue, Georges Charpentier, Charles Vildrac, Colette, prinţesa Murat, d-na Jeanne Heitz, d-nele Second-Weber, Lily Damita, Edmonde Guy făcuseră nu numai simplu act de prezenţă ci transformaseră într'un foarte agreabil salon sala de expoziţie unde Paul Lorenz făcea să circule ceşti de ceai, sandwich-uri delicioase şi coktail-uri cu îndemânarea celei mai perfecte „maitresse de maison".

Printr'o vitrină întredeschisă (după dorinţa d-nei Colette, ale cărei nări palpitaseră avid zărind mugurii şi nisipul grădinei, încercuită de splendoarea austeră a faţadelor interioare ale Palatului Cardinal, umezite de stropii nehotărâţi ai celei dintâi ploi din primăvara aceea), miros de reavăn se infiltra turburător în transparenţa volutelor fumului de ţigare.

Când ultimul vizitator îşi luase rămas bun, d-na Margueritte Fontainas — în lipsa junelui băiat de serviciu care ceruse voe să se ducă cu prietena la cinema — s'a grăbit să facă să dispară dezordinea ceştilor şi paharelor în timp ce Paul Lorenz şi cu subsemnatul am început să învârtim rotiţele cu cari din interior se lăsau obloanele în spre grădină. Ne grăbeam, fiindcă la opt ne dădusem întâlnire la Régence cu mica Hélène Perdrières — debutantă în vremea aceea, la Comedia Franceză, care acum face carieră — pe care Lorenz urma să o prezinte lui Bernstein. In momentul acela, uşa care dădea pe rus de Valois a făcut să sune clopoţelul şi surprinşi, am văzut înaintând în penumbră două siluete femenine, una mai înaltă, cealaltă mai măruntă. După o clipă de uşoară nedumerire, Lorenz se precipită spre cea mai înaltă cu politeţea sa întotdeauna uşor excesivă atât în gesturi cât şi în expresie.

Sunt sigur că ţinând seamă de chipul sumar şi rapid în care s'au făcut prezentările, nimeni n'a reţinut numele celuilalt. Am recunoscut însă numai decât în silueta înaltă pe Solange Cassel, actriţă bine cunoscută, soţie a unui medic despre profilul de medalie al căruia — ce tentase pe mai mulţi gravori — se vorbea mai mult decât despre ştiinţa sa şi despre a cărui nevastă se spunea că ar avea cea mai frumoasă mână şi cel mai perfect picior din Paris.

Fotolii, ţigări, după un tur grăbit şi distrat dealungul pânzelor — în faţa cărora, însă silueta, mai măruntă, dar egal de elegantă şi atrăgătoare — adică d-ra Romanne a întârziat mai mult.

Solange Cassel purta o haină de blană uşoară peste un tailleur de mătase. Lăsând să alunece mânecile blănii, s'a aşezat neglijent pe colţul unei grele mese sculptate: tablou de o graţie şi de o culoare neîntrecută pe fondul de înserare nesigură.

D-ra Romanne s'a instalat cuminte într'un fotoliu. Lorenz se dezolează, liric că nu mai are nimic să le ofere. După aceea se vorbeşte — evident — de pictură. Dintr'odată d-ra Romanne mă întreabă dacă am văzut expoziţia d-nei Popeea.

D-na Popeea expunea, într'adevăr, în acel moment o serie de excelente peisagii olandeze într'o galerie de pe cheiul Voltaire, situată chiar în aripa Academiei Franceze şi aparţinând unei simpatice rusoaice: Katia Granoff.

La răspunsul meu afirmativ, d-ra Romanne mă întreabă:

— Ce ţi-a plăcut mai mult acolo?

Gândeam foarte mult bine despre pictura d-nei Popeea ale cărei imagini olandeze mă atrăseseră chiar de două ori pe cheiul Voltare şi acel bine îl scrisesem fără înconjor într'un articol trimis Curentului sau Rampei. Nu ştiu ce demon însă mă împinge să fac o glumă, — lăudabilă de altfel — şi să răspund simplu:

— Katia Granoff.

Domnişoara Romanne ridică o sprânceană iritată şi gândeşte cu glas tare:

— C'est tellement de votre âge!

Surprins de tonul agresiv şi temându-se de o replică ce ar fi putut invenina lucrurile, Lorenz se grăbeşte să spună:

— Da şi mai ales nu, căci deşi ceva, ceva mai în vârstă, şi eu n'aş putea spune decât acelaş lucru.

— Tiens, les femmes vous interessent aussi? întreabă cu un surâs candid d-ra Romanne.

Solange Cassel surâde, întărindu-mi dintr'odată anumite bănueli.

Lorenz ridică fruntea şi, cam de sus, întreabă ce vrea să spună acel „aussi".

— Vrea să spună că îmi închipuiam că, mai presus de orice, te interesează... poezia şi operele de artă.

— Dar, domnişoară, femeile nu sunt oare, prin ele însile, mici capod'opere de frumuseţe, de eleganţă, de gingăşie sau... de răutate?

Crezând că o voi pune în încurcătură, o rog pe d-ra Romanne să-mi explice la rândul ei pentru ce apără pictura d-nei Popeea cu atâta căldură. Şi am plăcerea deosebită să constat că d-ra Romanne are un ochi şi o judecată egal de sigure şi un fel de a privi lucrurile cu totul remarcabil, exprimându-şi ideile în fraze simple, clare şi concise şi într'un limbaj elegant fără a fi preţios.

Dela d-na Popeea conversaţia alunecă asupra efortului streinilor în mişcarea artistică şi intelectuală a Parisului.

— Iată, chiar aici sunt doi streini — spune Solange Cassel — fiindcă tu eşti oarecum cehoslovac Lorenz şi prietena mea este şi ea străină.

Lorenz se minunează:

— Cum, d-ta nu eşti pariziană, d-ta care nu ai nici un accent? Atunci suntem trei, căci Igiroşianu e român.

— Şi eu! spune d-ra Romanne.

Cap într'o parte şi într'alta.

— Desigur numele de „Romanne" nu îţi spune nimic — mă dumireşte ea — adevăratul meu nume e Puşcariu.

Inţeleg atunci dintr'odată iritarea produsă de glumele asupra expoziţiei dela Katia Granoff căci, numindu-se Puşcariu, d-ra Romanne este rudă de aproape cu d-na Popeea.

Lorenz redevine liric.

— Ah, vă rog, vorbiţi puţin româneşte. Mă încântă întotdeauna să aud vorbindu-se o limbă streină. De câte ori mă duc să o văd pe „la belle Popesco", o rog să vorbească singură româneşte, numai pentru mine.

Schimb o privire cu d-ra Romanne care probabil se gândeşte ca şi mine că, în monoloagele acelea adhoc, probabil că „la belle Popesco" face să treacă toţi sfinţii din calendar. Descoperindu-se între două frumoase vase persane de pe masă, mănuşile uitate de Giraudoux, d-ra Romanne sfâşie cu argumente impresionante Amfitrionul No. 38 despre care se vorbea pretutindeni.

— Răutăcioasă, compatrioata d-tale; dar teribil de inteligentă! opinează Lorenz închizând uşa în urma celor două prietene.

Câtva timp mai târziu, întâmplarea m'a aşezat la o masă din vagonul restaurant al rapidului Cannes-Paris, în faţa lui Bernstein care mi-a vorbit foarte elogios de d-ra Romanne.

La plecarea din restaurant, prietenul comun care ne prezentase îmi spuse:

— Nu te prea încrede; Bernstein este foarte politicos şi a crezut că îţi face plăcere fiind vorba de o compatrioată.

Nu am avut prilejul să constat la Paris în ce măsură Bernstein a fost sau nu politicos. Aştept cu nerăbdare să se sfârşească gripa ce mă reţine în pat, ca să pot verifica lucrul acesta aici, la Bucureşti, la Teatrul Regina Maria.

Am motive serioase însă să cred că nu a fost vorba de simplă politeţă. Căci îmi reamintesc de adevărul pe care mi-l spunea într'o seară, în cabina-i populată de câni şi pisici, din Place Dancourt, Marcelle Dullier, adevăr pe care i-l mărturisise pare-se, marea Réjanne:

„Talentul este cel din urmă lucru care se cere pentru a fi o artistă mare. Talent teatral, la drept vorbind, au toate femeile, prin definiţie, fără să poată fi mari artiste. Pentru aceasta trebue sau să ai geniu sau, în lipsa lui, să fii foarte inteligentă".

Nu ştiu dacă are talent, nu ştiu dacă are geniu, dar am avut prilejul să constat că d-ra Romanne este foarte inteligentă.

I. IGIROŞIANU

Cronica feminină

Inovaţii

Evit în această cronică să dau detalii prea ample asupra ultimelor noutăţi ale modei, pentrucă oricât aş fi de conştiincioasă, spaţiul nu mi-ar îngădui totuşi să compensez prin informaţiile mele, pe acelea pe care o femee poate să le aibă consultând un jurnal de modă.

Dintre jurnalele bune, indic Vogue, Femina, Die Dame. O foarte severă „reproduction interdite" din josul paginii, mă împiedică să reproduc unele modele pe care m'aş simţi tentată să le prezint croitoarelor, fiind de mult bun gust.

Sunt o mulţime de jurnale de modă, care compromit toate liniile noi — linii inventate de o mână de artist adevărat al ştofelor — aplicându-le grosolan. E tot modă, după cum romanul în fascicole e tot literatură, dar e o regretabilă parodie a bunului gust pe care femeile ar trebui să ştie s'o evite. Multe dintre jurnalele acestea sunt executate foarte îngrijit, cu un singur model pe o planşă, şi foarte scumpe. Sunt destinate „marelui public" şi orice croitoreasă obişnuită le are în colecţie. O educaţie a femeii în sensul de a şti să distingă ceeace e de bun gust de ceeace nu-i, ar fi un act mai onest decât acela de a profita de neformarea cuiva pentru a-l îndopa cu tot felul de monstruozităţi.

Se observă în vitrinele anumitor magazine de rochii gata, realizări ce au cerut o muncă migăloasă, tot felul de broderii, combinaţii de culori şi materii diferite, ornamente strălucitoare. Tot pentru consumaţia „marelui public" sunt şi astea, pentru cei ce preferă romanele în fascicole. Când de fapt rochiile de gata s'ar putea lucra atât de sobru şi mai avantajos chiar pentru producător, pentrucă îl scuteşte de o muncă în plus inutilă şi de cheltuiala cumpărării ornamentelor. Dacă ar porni reacţia de sus, publicul ar ceda. In numele Modei şi femeea cea mai de periferie, îşi va pleca rezistenţa.

O soartă tristă o au şi modelele caselor de modă. E deajuns să fie scoase la iveală, ca să se găsească zeci de ochi perspicace, care să le copieze. Un ornament inedit e complect compromis în câteva zile. Il vezi pe zeci de rochii, tăvălit prin tot felul de ştofe care nu's de el, etalat de tot felul de femei cărora nu li se potriveşte. Sub noul lui aspect, ţi-i imposibil să-l mai recunoşti. E dealtfel un adevăr prea banal că „orice idee bună nouă, găseşte pe cineva care s'o ridiculizeze".

In orice caz, nu ne putem plânge că n'avem destule indicaţii despre modă. Jurnale mai multe decât trebue (spun asta pentru cele proaste) care se pot răsfoi gratuit, vitrine, case de mode, şi'n fine vânzătorii de pe Lipscani care ştiu aşa de elocvent să te convingă că nu se mai poartă ceeace îi ceri, ci numai ţesăturile pe care le are el în magazin. Şi, mai ales, culoarea la modă e...

O, mai ales culoarea asta la modă! O primăvară în care tot a doua femee pe care o vezi e în bleu. Când de fapt o femee ar trebui să evite ceeace e „la modă" în sensul că se întâlneşte peste tot ca un cântec en vogue.

Dealtfel, indicaţia prea multor lucruri „la modă" e cam dezorientantă. Trebue să te reculegi înainte de a alege, ca să nu rişti să faci din exteriorul tău un bazar de articole la modă dăunător unităţii ansamblului.

Din toate ispitele modei, o femee trebue să fie foarte prudentă ca să ştie ce să accepte. Şi să renunţe la toate celelalte, chiar dacă ar străluci, chiar dacă ar fi turburător de noi. Când ajunge la gradul de desăvârşire a gustului în care ştie să sacrifice fără regret orice inovaţie ce nu i-ar fi favorabilă, — de materia brută din care să combine şi să realizeze ceva nou, nu se poate în nici un caz plânge.

Dimpotrivă, cred că supraproducţia de articole de îmbrăcăminte de gust neverificat, otrăveşte şi dezorientează — la noi — la fel cu o supraproducţie de literatură proastă. Există o întreagă clasă care a trecut deadreptul în faţa vitrinelor cu zeci de articole cât se poate de variate, fără să fi învăţat încă alfabetul bunului gust. Indrăznesc să afirm că suntem printre puţinele ţări din Europa în care clasa mijlocie se îmbracă lamentabil. Vorbesc de clasa asta pentrucă cea de deasupra ei e internaţională din punctul acesta de vedere. E un obicei la noi să privim cu un zâmbet ironic pe oricine ar îndrăzni să pomenească de vreo calitate a femeilor germane. Cu toate astea, nemţoaica oricât de simplă ar fi, n'o să plece în călătorie cu rochie de crêpe satin, cum fac unele românce. Nefardată, cu părul strâns necochet, ea va avea totuşi cu trotteur-ii ei, cu bluza şi foile sport şi cu trenchul, un aspect de femee la locul ei, obişnuită cu confortul ţărilor civilizate. Nu mai vorbesc de graţia şi de bunul gust înăscut al franţuzoaicei şi a locuitoarei Elveţiei franceze. Elveţia germană şi Austria au cam aceleaşi femei naturale şi sportive ca şi Germania. Ungaria mai poartă ceva din pecetea orientului, iar când treci graniţa spre România, femeile fardate din gări şi tren îţi par nişte adevăraţi clowni. Mai târziu te obişnueşti, dar întâia impresie e cât se poate de desagreabilă. Poate orientul, pe care nu-l cunosc, să mai prezinte un proces asemănător celui dela noi.

In orice caz problema quasiedilitară pusă de d. Igiroşanu, va fi încă mult timp de actualitate. Păcat că în afară de literatura brodată pe marginea ei, nu va avea nici un fel de altă consecinţă.

A. O.

Cu sau fără elastic „sus şi jos"

Stimată doamnă Doina Bucur, în articolul care te-a supărat pe dumneata, eu n'am vorbit despre femeile în genul d-tale. De vreme ce ai dat o reţetă atât de ingenioasă (cel puţin pentru nepriceperea mea) despre modul în care se scoate mirosul de ceapă din mâni, înseamnează că d-tale n'or să-ţi miroase mânile a ceapă — iar femeilor din articolul meu le mirosea. Sunt sigură că nici copiii nu-ţi sunt mucoşi, decât în măsura în care sunt şi oamenii mari câteodată (rezerva asta îmi dai voe s'o am fără să te superi — nu-i aşa?)

Dacă am scris articolul acela aşa cum l-am scris, am făcut-o pentrucă, din păcate, nu totdeauna o femee e „aşa de simţită ca să ia seama să nu i se vadă dunga dela centură prin rochie". Oricât aş fi de literată (adică fac literatură şi n'am de unde să ştiu ce se întâmplă în viaţă, spui d-ta), crede-mă, doamnă Doina Bucur, că nu stau în casă cu ochii pe pereţi şi scriu ce-mi trece prin minte. Te asigur că am văzut nu numai femei cărora li se vedea dunga centurii — ci femei despre care puteam să-ţi spun precis tot ce au pe dedesupt — şi cu câţi nasturi şi câte cute. Şi nu una, ci spre mai marea ruşine a sexului nostru, aşa zis frumos şi aşa crezut ginaş, mai multe decât toate degetele mele pe care aş putea să le număr.

N'am nimic împotriva femeilor cu soţ şi copii, — mai ales a celor care gândesc aşa de înţelept ca dumneata — dar nu trebue să fiu numaidecât manechin, pentruca să-mi fie silă de o femee din a cărei feminitate n'a mai rămas decât aspectul de clocitoare.

Nu ştiu, doamnă Doina Bucur, dacă scriu eu aşa de prost sau d-ta mi-ai citit articolele în grabă, altfel nu-mi pot explica de fel cum n'ai observat că tot aşa de puţin ca şi femeile „cu mânile mirosind a ceapă şi cu copii mucoşi", îmi plac şi cele care-şi fac unghiile în culoarea rochiei. Nu-ţi mai spun să citeşti articolul „Nimicuri", pentrucă se poate să-l fi citit, dar nu degeaba am şi eu o mamă, ca să ştiu cât vă place să ne aruncaţi cu dispreţ: „Voi, fetele moderne!" Poate deaceea şi d-ta ai ignorat atitudinea mea, cred, constantă de când redactez această cronică, de dragul unei poveşti cu chiloţi cu sau fără elastic „sus şi jos" (adică la talie şi la genunchi sau sub genunchi, căci, Doamne fereşte, n'am înţeles la gât şi la glezne).

„Noi fetele moderne", doamnă Doina Bucur, suntem — după cum şi dumneata recunoşti la sfârşit, unde îmi prezici că am să plâng cu nasu'n perne, îndrăgostită aşa de rău că n'o să-mi pese dacă „El" îmi va înfunda pălăria pe nas — suntem, sau mai precis: am putea să fim tot aşa ca şi bunicile noastre şi ca şi doamnele mult mai tinere, care totuşi ne onorează cu tot dispreţul domniilor lor. Dar şi d-voastră ignoraţi că la vârsta când d-voastră aveaţi doi sau trei copii, noi trebue să muncim încă — şi n'avem vreme să ne gândim la plăcerile şi foloasele vieţii de familie. E tot „trist, dar adevărat".

Ori poate d-ta înţelegi prin „fetele moderne" pe „caraghioasele acelea care dacă stau picior peste picior şi fumează cred că's moderne"? (Citatul e dintr'un autor încă inedit: — mama). Eu cred că dacă vrei să vorbeşti despre o generaţie, iei ca exemplu ceiace cu adevărat o reprezintă, nu cabotinii ei.

Am lăsat la urmă capitolul cu chiloţii, pentrucă de vreme ce nici mânile nu-ţi miroase a ceapă nici copiii nu-ţi sunt mucoşi, desigur că pentru acest nenorocit articol de lenjerie „cu elastic sus şi jos", te-ai supărat d-ta. (Şi iată, cu răspunsul acesta al meu sunt trei articole şi cine ştie dacă altele n'or să se alătureze lor, să ajungă „Adevĕrul Literar" cu o rubrică permanentă: „Dacă femeile trebue să poarte chiloţi scurţi sau lungi").

Uite, doamnă Doina Bucur, pentrucă d-ta eşti aşa de simpatică şi de bună gospodină (te ert că m'a certat mama din cauza d-tale, spunându-mi că „aşa-mi trebue, să mi se facă morală pentrucă scriu prostii"), — fac mea culpa şi sfătuesc din toată inima pe toate cititoarele acestei cronici, să poarte chiloţi lungi, cât mai lungi şi groşi, ca nu cumva să răcească şi astfel să pericliteze viitorul naţiei.

Afară de felul meu cam nerusinat de a vorbi despre unele lucruri despre care o fată tânără nu trebue să vorbească (chiar dacă e „romancieră"), cred, doamnă Doina Bucur, că de acum n'ai să mai fii supărată pe mine, pentrucă — îţi spun sincer — mi-ar părea rău.

ANIŞOARA ODEANU

Justiţie, jurişti, justitiabili...

In Tribunal, linişte. Deşi fiecare secţie lucrează cu două complecte, deşi pe liste trec zilnic de la 30 la 120 de pricini, nimic nu cade în obiectivul meu, nimic demn de-a vă releva d-voastră în această cronică. E linişte şi cazuri lipsite de interes, în adevăr? Sau sunt eu de vină? Răspunsul nu-l voi şti de cât în ziua când firul început de mine aici, va trece în alte mâni. Pentrucă până atunci, eu voi asocia noţiunile reportaj-juridic-literar, cu frica organică a celui ce nu ştie să înoate, în clipa când cronica mea se apropie de cuvântul reportaj, ca de o apă adâncă de amănunte şi uşoară când se învolburează cu valurile actualităţii. Eu fug — din respectul pentru cetitorul meu — de senzaţionalul pricinelor şi calc — de dragul lui — urma caldă a omului purtat de întâmplare pe drumul judecăţilor. Ei bine, sub acest raport, săptămâna aceasta, nimic.

Ce să ne facem? Cai la sanie şi drumul înapoi pe obcina trecutului cu ochii pe cele două povârnişuri.

Aşa am ajuns la capăt. Sunt ani, ani grei de trudă de atunci. Avocat începător plin de avânturi şi visând un client. Un client cu o pricină „civilă" era bun, dar ar fi cerut cunoaşterea multor mofturi de procedură şi procesul ar fi durat prea mult. Un client în „penal" iată idealul. Să pledezi, să achiţi şi să simţi imediat că ai făcut ceva. Dar unde-i?

Intr'o dimineaţă veselă de primăvară patru turci cu fesuri şi turbane, se plimbau în stradă cu ochii pe firma mea. I-am văzut de după perdea şi-i urmăream cu bătăi de inimă. S'au oprit şi au început să ridice scara. Am urlat la servitoare să-şi pue şorţul şi am deschis pe birou trei volume din Daloz, Vidal şi Garraud. Au venit. Eram numai atenţie şi pocneam de bunăvoinţă. Mi s'a prezintat cu monosilabe un mandat de aducere, păturit şi soios, ca să-l cetesc.

— Povestiţi.

Cel mai înalt a făcut un semn spre cel mai urît dintre ei, să vorbească.

— Inţelege, bre, ei nu ştie român, eu vorbeşti la ei. El nu făcut nimic, nu ştie nimic. Asta mandat şi jandarm zis merge Bucureşti altfel, bucluc.

— E chemat la Cabinetul Judecătorului de instrucţie.

— Asta ştiu, el.

— A comis un fapt penal. O crimă, un delict...

— Nu-i nici un crimă, bre. Şi a râs urâtul cu două rânduri de dinţi admirabili.

— Atunci ce-a făcut?

— Asta vrem să spui, bre. De asta venit la avocat.

Imi umblau ochii pe mandat — cu senzaţia îngrozitoare că altfel îi scap — şi nu găseam nici o lămurire. Cu gândul la ei şi cu ideea că instrucţia e secretă, mi-am luat un aer de gravă înţelegere a situaţiei.

— Nu face nimic. Am înţeles. Să se prezinte imediat judecătorului de instrucţie şi să răspundă la tot ce-l va întreba. Apoi să vie la mine, să-mi povestească pentru ce este urmărit şi să nu aibă nici o grijă. Va fi apărat cum se cuvine.

— Şi, parale? Cât?

— Să-mi lase un acont de 500 lei, iar când vom şti precis cum stau lucrurile, vom aranja omeneşte.

A urmat o discuţie lungă în turceşte, care s'a terminat cerându-mi-se cartea de vizită cu dovada că am primit acontul. M'am executat şi au plecat la judecătorul de instrucţie.

Eram fericit. Primul onorariu. Mă pregăteam pentru o pledoarie cu care să salt din necunoscut. Mă plimbam în faţa bibliotecei, aruncând priviri amicale „autorilor" şi gândind: „o să avem de lucru".

Am dejunat istovit de iluzii şi mă învârteam prin casă, cu o ţigară în mână, când am zărit pe trotuarul din faţă, cei patru turci. Un moment am crezut că's alţii. I-o fi trimis cei de azi dimineaţă.

— Ştii, bre. Noi fost la judecător.

— Foarte bine. Să-mi povestească şi mie totul. Totul, exact aşa cum s'a petrecut.

— El, martor... Nu-i dat la judecată. Fost chemat martor.

L-am privit ameţit pe cel chemat şi nu pricepeam cum a putut fi atât de idiot să nu ştie şi să nu mi-o spue.

— Martor fost. Acum trimis acasă. El roagă dai bani, nu-i proces, nu-i nimic. El nu ştiut.

Am scos cei 500 de lei şi i-am dat. Au plecat şi banii şi turcii, cum cred că a plecat cu ei, primul şi cel mai puternic elan de-a apăra înfrăţit cu „autorii", pe clientul care mi-a trecut pragul fără să ştie cine sunt.

G. COSTACHESCU

„Lexiconul Iudaic"

S'a pus sub tipar şi va apare în curând „Lexiconul Iudaic" lucrare enciclopedică, pentru cunoaşterea iudaismului, redactat de d-nii M. Watts, S. M. Littmann, Sam Watts şi cu colaborarea celor mai distinşi cărturari evrei din România.

Cinematograful

Don Juan

Nici-un gen nu este mai ingrat şi mai delicat ca o farsă. Ii trebue autorului o respiraţie excepţională ca să poată duce timp de câte-va ceasuri o idee pe funie, într'un echilibru mereu şovăitor. Intr'o farsă fiecare detaliu trebue să fie simbolic şi să aibe semnificaţie filozofică. Afară de asta totul trebue să fie vesel în formă şi grozav de deprimant în fond. Fără bufonerie nu este farsă, şi fără tristeţe bufoneria e simplă clownărie. La o farsă bună, spectatorul sau cetitorul trebue, la fiecare pas să pufnească de râs, dar nici-odată să nu râdă complect, fiecare hohot oprindu-i-se în gât, fiecare hohot terminându-se cu recăderea în melancolie. Ţine de cea mai savantă echilibris. că această veselie pesimistă care face substanţa unei farse. Comediile lui Charlot sunt modele ale genului. Nicăieri ca acolo nu se realizează mai bine acel paradox fiziologic care consistă — cum zic francezii — din „rire la gorge serrée".

In ultimul timp am avut, pe ecranele bucureştene, două farse cinematografice, una de provenienţă rusească, alta americană. Am vorbit în repeţite rânduri de cea dintâi. Acum vom vorbi de cea de a doua. Se chiamă „Viaţa intimă a lui Don Juan", şi a fost interpretată de Douglas Fairbanks senior. Dintre toate legendele care s'au ţesut în jurul acestui personaj de mitologie modernă, s'a ales una de natură „antiromanescă" — după o piesă de teatru prealabilă. Don Juan ne este redat ca un produs nemeritat al propriei sale glorii, şi nici decum al unor merite personale sau diligenţe excepţionale. Faima îl face să apară frumos şi seducător în faţa femeilor, vocea publică îl împodobeşte cu toate calităţile. Este o teorie sociologică a donjuanismului care e foarte nostimă.

Don-Juani

Imi amintesc şi de alte interpretări ale acestei psihologii donjuanesci, interpretări uneori foarte romantice, alteori foarte terre-à-terre. Astfel este celebra nuvelă a lui Barbey d'Aurevilly din volumul „Les Diaboliques", intitulată „Cel mai frumos amor al lui Don Juan". Este vorba de fiica unei doamne cu care Juan avea relaţiuni ca să zicem aşa vinovate; fiica nu putea suferi pe intreprinzătorul cavaler, i se părea anost, superficial; o agasa bravura lui verbală şi erotică; eră jignită în numele tatălui astfel încornorat. Decât..., decât îi era imposibil să se abţină de a face următorul lucru. Când Don Juan se scula de pe un fotoliu pe care şezuse cât-va timp, domnişoara noastră se repezea ameţită de plăcere să se aşeze pe locul rămas cald de căldura animală radiată de şederea eroului. Şi domnişoara se aşeza pe fotoliul vacant, şi simţea cu nespuse delicii cum efluvii materiale desprinse din personalitatea fizică a seducătorului profesionist o împrejmuiau. Niciodată nu s'a putut abţine dela tentaţia aceasta de a culege rămăşiţele energetice ale unui om pe care îl ura şi dispreţuia. Şi beneficiarul acestor contradictorii sentimente declara cui putea că vede în asta cel mai frumos şi nobil amor al vieţii sale.

Teoria lui Barbey d' Aurevilly este o teorie fizic-romantică a donjuanismului. Există însă şi altele, morale. Astfel e concepţia nietzsche-iană a lui Don Juan, prezentat ca un căutător nefericit al Femeii, niciodată găsită, dealungul a mii de femei cu f. mic şi la foarte plural. Este apoi, tot în ordinea tristeţii, teoria beaudelaire-iană. Don Juan se găseşte în infern. Femei părăsite de el, soţi încornoraţi, o armată întreagă de victime îi cer socoteală pentru inconstanţa lui şi deziluziile lor. Dar deziluziile lor nu contează pe lângă plictiseala lui, enorma lui plictiseală. „Calmul erou" — spune Baudelaire, în faţa clamorilor care îi înconjurau barca ce luneca pe apele tuciurii ale Styx-ului,

„...le calme héros, courbé sur sa rapiere
„Regardait le sillage et ne dégnait rien voir.

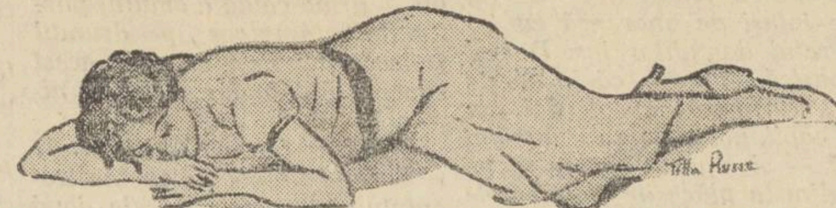
Este, aci, o teorie donjuanistă pe bază de „cafard". „Calmul erou" e mortal de trist, chiar acum când e mort, pentru cât de plicticoasă i-a fost viaţa, pentru cât de fastidioase şi găunoase sunt în genere aventurile de amor. Beaudelaire ne prezintă un fel de Don Juan pensionar, obosit şi totuşi mulţumit că a scăpat de caraghioslâcul unei vieţi eminamente nefilozofică.

*Dar ştiţi că există şi o teorie românească a donjuanismului? Autorul ei este un bun amic al meu, avocat şi publicist, virtuoz „causeur" şi foarte fin psiholog (se numeşte d-l Mişu Paleologu). Iată teoria. Don Juan este acela care nu ratează niciodată o femee. Şi asta indiferent de motivele care l-au împins pe el să o seducă. Puţin importă pricinile sentimentale, puţin importă conţinutul afectiv al cuceririi; important e doar rezultatul, victorios sau chixoidal. Este o teorie ca să zicem aşa „formală" a donjuanismului, bazată pe statistica eşecurilor. Donjuanismul este un simplu coeficient de eşec raportat la massa totală a femeilor întreprinse. Şi atunci, problema fundamentală devine aceasta: cum se poate conjura primejdia trimiterii la plimbare? Foarte simplu. Alegând numai femei care se potrivesc cu Don Juanul în chestie, şi ignorând sistematic acele care n'au comunităţi sufleteşti cu el. Majoritatea catastrofelor amoroase provin din încăpăţânarea de a iubi cu orice preţ femei impermeabile la stilul dumitale suflelesc. Băr*atul cel mai seducător poate cădea peste o asemenea femeie nepotrivită (şi care în ea însăşi poate să aibă calităţi remarcabile). Don Juan este tocmai acel psiholog înnăscut care ştie să evite, la sexul opus, pe titularele unei psihologii adverse. Don Juan este acela care se îndrăgosteşte exclusiv de femei cu care ştie precis „că-i merge". Teoria românească a donjuanismului este pe bază de succes politic şi de şmecherie sentimentală sinceră, într'un cuvânt o teorie eminamente daco-romană, contrastând cu cele mult mai exaltate ale cugetătorilor din apus.*

Fairbanks

Dar să revenim la filmul nostru. Deşi pe alocuri plicticos, el se prezintă, în totalitatea lui, ca o bucată de bună calitate artistică. Douglas Fairbanks joacă cu mult haz rolul acestui erou bătrân care-şi supravieţuieşte lui însuşi graţie puterii de inerţie a faimei sociale. Este foarte nostimă situaţia aceasta: Don Juan, obosit, este mort pentru aventuri; dar gloria socială îl face să apară mai departe tânăr şi activ. Se întâmplă, între timp, ca el să fie „dat ca mort". Opinia publică se obicinueşte cu ideea că Juan a murit. Gloria lui devine postumă. Şi când eroul vrea să probeze că a fost o eroare şi că în fond trăeşte, nu-l mai crede nimeni. Păstrat viu pe când el era eroticeşte mort, el este păstrat mort când e în realitate viu, păstrat aşa de aceeaşi opinie publică misterioasă, care poate când vrea să facă albul să fie negru şi vice-versa.

D. I. SUCHIANU

Cronica gastronomică

Friptură de purcel cu pilaf de „hrişcă"

Dintr'un purcel de lapte, de vre-o 4-5 kgr., se pot face: o friptură fină şi o piftie superioară, procedând în modul următor:

Separând capul, se taie purcelul dealungul şirei spinării — cu un cuţit de bucătărie, mare, greu şi bine ascuţit, exact în mijlocul coloanei vertebrale. Dintr'o jumătate se face friptură, iar cealaltă jumătate (cu capul împreună) se rezervă pentru piftie, într'o formă specială, a cărei reţetă o vom da în cronica noastră de săptămâna viitoare.

Jumătatea de purcel destinată pentru friptură, se pune într'o tingire unsă cu untdelemn, stropită puţin cu apă şi încălzită bine. Partea acoperită cu piele trebue să fie deasupra. Totul se aşează în mijlocul unui cuptor încălzit bine. In prealabil, purcelul trebue uns cu untdelemn, mai ales pielea.

Când începe să se rumenească, friptura trebue scoasă cât mai des pe marginea cuptorului şi unsă cu untură de vacă, lăsându-se mereu cu pielea în sus, pentruca astfel pielea să se rumenească şi să fie fragedă.

Nu se pune nici apă şi nici supă în tingire; iar sarea se pune la urmă, când au trecut aproape două ore de prăjit; altfel, carnea va căpăta o culoare roşietică.

Separat, se pregăteşte un pilaf de „hrişcă" — care nu-i cunoscut decât în Bucovina şi Basarabia, şi anume: un kgr. de „crupe de hrişcă" se rumenesc pe o tavă în cuptor, se varsă într'o cratiţă şi se acopere cu apă în clocot, sărată moderat.

Apoi cratiţa se pune, acoperită, în cuptor, tot pentru două ore cât durează friptul purcelului. La servire, pilaful, răsturnat pe o mare farfurie adâncă, înfierbântată, se acopere peste tot cu sosul fripturii.

Se poate mânca acest pilaf şi fără friptură: cu untură de vacă, cu jumări de slănină, cu ciorbe, cu orice tocană, în loc de mamaligă, etc...

Cronica mizantropului

Ştiinţă şi responsabilitate

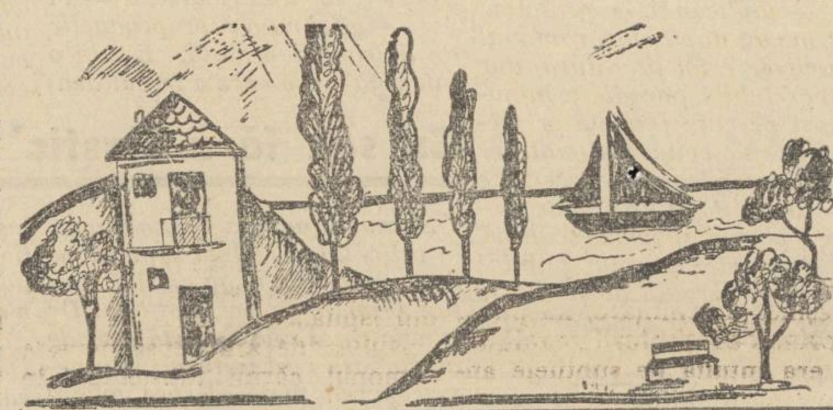
Psihiatrii ne-au obişnuit cu interpretarea patologică a tuturor actelor omeneşti, încât după teoria lor nu există om zdravăn la minte afară de psihiatrii înşişi, care sunt cei mai înţelepţi oameni. După ei poeţii sunt nişte scrântiţi şi nu-şi ascund deloc orgoliul de a fi în măsură să judece de sus infirmităţile acestora. Toată această atitudine savantă poate să facă să râdă pe un om de carte, dacă psihiatria nu s'ar fi popularizat atât de mult prin gazete încât să facă deliciile ocnaşilor şi răufăcătorilor. Este o infecţie regretabilă a sângelui, din păcate foarte răspândită, care turbură uneori grav facultăţile mintale. Intrebarea este: poate fi aceasta o cauză de crimă? Putem socoti pe luetic un iresponsabil? Dar atunci putem să întrebăm: un om care se îmbată, trebue neapărat să ucidă? Fiecare-şi dă seama că boala şi beţia nu duc la crimă decât dacă individul e pregătit prin structură şi educaţie la aceasta. Fiecare pasăre pe limba ei piere şi fiecare beţiv are toanele propriei lui firi, şi niciodată omul care n'a tăiat pui de găină treaz, nu-l va tăia beat. Ideea aceasta a iresponsabilităţii a prins însă atât de mult în individul simplu, încât apărarea cu „păi să vedeţi, eram beat" e foarte comună. Omul n'are decât să se îmbete, când are de gând să facă ceva rău şi circumstanţa atenuantă e gata. O dovadă de înrîurire a teoriilor psihiatrice asupra temperamentelor slabe o găsim în două crime de curând petrecute de oameni cu oarecare spoială de cunoştinţe şi teorii asupra morbidităţii psihice. Un om cu stare, fost magistrat, îşi împuşcă o ţiitoare. Luat din scurt, răspunde candid: „Păi să vedeţi eu sunt beţiv şi sifilitic, nu-mi fac injecţiile şi sunt iresponsabil", caşi când această declaraţie însăşi n'ar fi semnul deplinei responsabilităţi. Dacă l-am lua în serios, el ar putea să tragă în lumea de pe stradă ca'n lupi, să-şi facă de cap şi apoi să ceară să fie internat într'un sanatoriu. Un alt individ, dintr'o categorie socială în care orice nechibzuinţe sunt nelalocul lor, îşi pune în gând să jefuiască o bătrână de şaptezeci de ani, fecioară. El însă caută se preface, ca apoi să se scuze tot aşa de inocent caşi ucigaşul cu puşca: „Păi să vedeţi, eu sunt sadic" (reminiscenţă de gazetă ieftină medicală).

E cazul de a striga în felul lui Musset:

Es-tu content, Freud?

Căci din Freud se trag toate aceste veleităţi la iresponsabilitate şi orgolii ale murdăriilor. Dela Freud au învăţat psihiatrii că mamele sunt pentru copiii lor Iocaste şi copiii Oedipi, că în subconştient zac delictele şi că după ce calci cu tocul cismelor o babă, deşteptându-ţi-se în minte noţiunea maternă, trebue să cazi în complexul lui Oedip.

ARISTARC

Cronica Sportivă

Săracă săptămâna sporturilor pentru Capitală! Lipsa de consecvenţă a iernei şi descentralizarea au mutat campionatul României de hockey pe ghiaţă la Cernăuţi. E drept că bucovinenii au meritat această cinste, câştigând o neaşteptată victorie împotriva echipei Capitalei. Lucrul a făcut atunci vâlvă şi a cauzat destule aşa numite „fricţiuni" în alegerea echipei naţionale care urma să ne apere culorile la matchurile internaţionale din Elveţia. Am fost învinşi acolo, cum era de aşteptat, dar onorabil. Marea consolare a fost însă că am pierdut recordul negativ pe care-l deţineam din matchurile jucate cu prestigioşii monarhi din Winnipeg. Echipa oraşului Berna ne-a întrecut în numărul goalurilor — primite, vre-o 28, astfel că ne-am întors din Elveţia cu prestigiul în uşoară creştere.

Tot aşa de puţin norocoşi, cu toate că eram îndreptăţiţi să sperăm mai mult, am fost în cursele de bob. Cu doi foşti campioni mondiali în asemenea performanţe, ne-am clasat cam slab, sau mai exact cam pe acolo unde sântem obişnuiţi să figureze România în statisticile internaţionale. Dar se pare că natura ne-a fost, cum se spune, potrivnică şi că aceasta ar fi cauza insuccesului nostru. Cel puţin aşa l'au explicat gazetele, deşi nu se prea vede bine cum a operat natura ca să fie în acelaş timp inamică nouă şi amică celorlalţi. De bună seamă zeiţa sporturilor a găsit oportun să ne administreze în acest început de an, un antrenament în modestie, virtute pe care sportul românesc o lăsase în paragină.

Un prim început de regenerare a modestiei sportive a fost balcaniada; de-atunci matchurile de hockey, acele de bob, de sărituri cu skiuri, au întărit-o substanţial şi putem spune astăzi că ea este durabil încorporată sportului românesc.

Pentru progresul jocului la noi e poate mai bine aşa; nu atât din punctul de vedere sportiv; căci ni se pare că excesul de seriozitate în practicarea unui sport, care oricum, tot un joc rămâne, e puţin cam ridicol. Dar asemenea lecţii de modestie sânt un salutar corectiv al noţiunii, curente la noi, potrivit căreia românul excelează în orice, într'un timp record, el fiind foarte deştept; antrenament, disciplină, răbdare, spirit de echipă, toate acestea sunt bune pentru naţiuni inferioare.

Imbucurător e însă faptul că hockeyul pe ghiaţă a luat o extindere mare în Capitală; la Parcul Carol, la Cişmigiu, numeroase formaţii cu nume eroice, sau, mai modest suburbane, şi-au disputat excelenţa. Talente tinere sânt în formaţie şi nu e departe timpul când pentru întâietatea în Capitală, lupta va fi mai puţin simplă ca până acum.

Deocamdată Telefon-clubul stăpâneşte. Câtă vreme încă, e greu de spus; oricum, Maurul şi-a făcut datoria: mulţumită impulsului pe care i l'a dat acest Club, hockeyul pe ghiaţă este astăzi difuzat din belşug în Capitală.

E singurul câştig al unei ierni care nu ne-a dat decât decepţii.

GRIMAN

Neorealism

Un interes nou vine să scoată din sertarele prăfuite ale uitării, neorealismul şi să închege în jurul lui noui discuţii, polemici violente. In definitiv prima glorie a acestei şcoli, — şi care de fapt continuă, poate, fără întrerupere — a fost în Germania în minunata epocă de încercări sincere şi temerare încadrată între două cataclisme între sfârşitul războiului şi a teroarei sale şi începutul hitlerismului şi a teroarei sale. Atunci în Germania i s'a dat o denumire generică: *Die Neue Sachlichkeit*, nouă obiectivitate. In frământata istorie culturală a acelei epoci germane denumirea aceasta s'a strâmtorat rămânând numai a unei şcoli. Principiul pe care îl reprezenta, sau îl reprezentase la obârşie, subzistă însă în toate fracţiunile polemice şi constitue desigur cel mai caracteristic postulat al culturii moderne. Căci aparţine într'adevăr numai culturii actuale dorinţa fermă de a nu fi în întârziere faţă de evenimentele sociale ba chiar de a le conţine şi a le reprezenta. Covârşiţi de dilema vieţii lor, oamenii acestei etape cearcă în ea să acţioneze, pe ea s'o stăpânească,—şi pe lângă înspăimântătoarele dificultăţi sentimentul morţii păleşte şi candidatura la eternitate prin operă, este, în consecinţă, mult mai rară. Viaţa birueşte pe toate planurile. Către ea se îndreaptă cercetările şi interesul.

Nu vom căuta aicea dacă este preferabil sau nu. Nu vom căuta cu atât mai mult pentrucă în viaţa omenirii nu credem să fie situaţii preferabile, odată ce nu poate fi optare. Fiecare epocă istorică îşi are determinantele sale din care nu se poate evada. Faptele sunt, şi atâta tot. Aceste câteva decade agitate constituind puntea de trecere inconştientă dela un regim la altul, dela o societate la alta, dela o eră la alta, este fatal ca interesul pentru viaţă şi pentru lucrurile imediate să aibă preponderenţa.

Astfel îndepărtându-se dela cugetarea abstractă şi speculările gratuite, cultura modernă a căutat cu tot dinadinsul să-şi bată bazele în solul realităţii. A fost căutarea adevărului, — a adevărului statistic, precis şi controlat. A fost epoca în care Ioseph Roth înscria în fruntea unui roman o deviză comună: „N'am inventat nimic, n'am compus nimic, nu mai e timpul să se facă poezie. Singurul lucru important este de a observa". Observaţia era imperativul curent şi artistul cu conştiinţa cât mai neutră, cu temperamentul spălăcit ca o placă de fotografie era cel mai aproape de prototip. Rigurozitatea reportajului răscumpăra orice stângăcie, şi seninătatea cifrelor nu trebuia poluată de cugetul scriitorului.

Leagăn al întregii culturi moderne, sămânţă a sa cu cele mai multe influenţe, acest principiu cultural ducea în sine însă atât morbul unui neadevăr cât şi predestinarea unui eşec. Neadevăr pentrucă pornind de la necesitatea redării realităţii, punea condiţii care nu erau mai puţin o utopie. Se cerea pur şi simplu jertfirea artistului, totala sa emasculare. Pentru nişte realişti era o ciudată conformare la realitate faptul de a ignora că, ori şi ce s'ar face, conştiinţa omului şi a artistului deci, pretinde necesarmente pentru a reda un lucru, să-l asimileze întâi. Şi asemenea digestiei care se face cu acizi şi ape, asimilarea cunoştinţei unane se face prin alambicul întortochiat al individului şi în apele tulburi ale pasiunilor.

Pornind dela această naivă mistificare era fatal ca viguroasa cruciadă a adevărului să eşueze într'un fel sau într'altul, Intr'adevăr rămânea de partea obiectivităţii-cu-orice-preţ reportajul şi un soiu de literatură hibridă dintre reportaj şi pedagogie camuflată. Pentrucă nu este mai puţin adevărat că omul care vrea să cunoască o face dintr'o nevoie şi dintr'o pasiune care foarte rar rezistă cretinismului olimpic al „scriitorului obiectiv". Pentrucă omul de astăzi, ameninţat în propria sa existenţă, frământat de patimi şi de uri participă la viaţă prin luptă şi nu prin observaţie. Parafrazându-l pe Roth s'ar putea spune că nu mai e timpul să se facă observaţie. Şi pentrucă, în ultimă instanţă adevărul cel mai adevărat este acel pe care-l smulgi lucrurilor indiferente pentru a-ţi ceti în el dreptatea. Literatura de luptă era născută.

Nu e mai puţin adevărat că trebue făcută o netă distincţie între această nouă literatură şi cea, la rândul său eşuată, numită de propagandă sau politică. Delimitarea trebue făcută tocmai în interesul acelora care vor să lupte pe toate fronturile şi care ar trebui să ştie că nu este folositor să-ţi învălmăşeşti atribuţiile. Convergând în ţintă şi în deziderat, literatura rămâne totuşi tot una, politica alta şi gazetăria o a treia. Aşa cum literatura obiectivă nu putea trăi fiind lipsită de sucul perspectivei autorului, şi cea de propagandă propriu zisă depinzând de secretariatul unui partid, nu poate trăi prin oficializmul său veştejitor. Literatura de astăzi merge spre acea operă în care o problemă este pusă neciuntit, fruct complex din întrebările ei şi din convingerile autorului. Esenţa acestei literaturi stă în numele pe care i l-a dat congresul scriitorilor sovietici: realismul socialist.

KYO

Inţepături

D-lui Tudor Măinescu
magistrat
autorul volumului „O picătură de parfum".

Nu văd pe ce anume — acum,
Te crezi urmaş lui Cincinat:
Pe-„o picătură de parfum"
Şi-o picătură magistrat?

Muşmuş Iancovescu-Petrescu

Răspuns:

O picătură magistrat,
Era şi bietul Cincinat.
Şi-i suntem toţi urmaşi de drum: —
Eu — cu modestul meu volum.
Iar tu, cu ce poţi scri de-acum.

Tudor Măinescu — ce scandal!
Un om de teapa lui să fie,
Judecător la tribunal
Şi condamnat la librărie.

MIRCEA PAVELESCU
(Ofiţer)

Răspuns:

I

După „teapă" scurt şi lat
După spirit, după ton,
Ai ceva din Cincinat,
Dar un Cincinat cazon!

II

Când întâmplător citii,
Versul tău, — am reflectat:
Pavelescu poţi să fii,
Niciodată Cincinat.

III

Când de scris văd că te-apuci
Ce să spun de tine-anume:
Faci şi tu ce poţi — să duci
Greutatea unui nume.

Perceptorilor mei

Acum, că m'aţi impus din gros,
Imi fac reflecţia amară:
Că mi-aţi putea fi de folos
Să mă impuneţi şi la bară.

RADU D. ROSETTI

Răspuns:

Un perceptor să te impună
La bară? Gluma... de... e bună.
Dar cred că-atunci ar fi o dramă,
Când te-ar impune 'n epigramă.

Aceluiaşi pentru celelalte epigrame...

Am citit, maestre, spiritele toate,
Şi văzând că-s blânde şi nevinovate,
M'am gândit la urmă cu-o dojană moale:
Cât era de bună vremea dumitale!

TUDOR MAINESCU

Naufragiaţii dragostei

A apărut ediţia II-a din „Naufragiaţii dragostei" studiu psicho-sexual de dr. H Martin, o lucrare care deşi ştiinţifică, tratează în mod literar nevrozele amorului. Autorul înfăţişează cititorilor o sumedenie de îndrumări, pentru cunoaşterea problemelor sexuale în lumina ştiinţei actuale şi a observaţiunilor personale. In capitolele Higiena morală sexuală, Educaţie, Reformă, autorul preconizează cele mai bune mijloace pentru realizarea sănătăţii şi fericirii înainte şi după căsătorie.

Reviste românești

Revista Germaniștilor Români

(An. III, Nr. 3)

In ultimul număr al acestei reviste găsim articole interesante despre Schiller. D. Ion Gherghel face o amplă dizertație asupra lui *Schiller în literatura română*, arătând „strădaniile scriitorilor și poeților români de a-l cuceri pe acest titan al culturii". D-sa ne prezintă în acest scop, diferite fragmente de traduceri și imitații poetice, după Schiller. Apoi, urmărește cu pasiune nu numai manuscrisele Academiei Române, dar și periodicele în care apare numele lui Schiller. Intre acestea *Adevĕrul Literar* își are și el locul de cinste. D. dr. I. Stefanovici-Svensk reia problema *Schiller și Beethoven* (cu privire la Simfonia a Noua. „Lied an die Freude").

D-sa știe să evoce timpurile acelea de vis fără de grijă; „Era o epocă de vis — „ein Traum zu schön um wahr zu sein" — și generațiile Goethe-Schiller-Beethoven credeau într'însul".

Din acea epocă de vis, oricum, mai altfel decât a noastră, ne-au rămas vestigii glorioase, nu numai simple nume...

Dintre baladele poetului german, d. G. Murnu ne oferă poema Cufundătorului, tradusă magistral, plină de melodie și cât mai aproape de spiritul poetului german.

Studii despre lirica germană semnează d-nii S. Mândrescu, Virgil Tempeanu, Käthe Pavelescu-Taubner, etc.

Viața literară

(20 Febr. 1935)

Scriind despre *Critică și critici*, d. Cezar Petrescu face justa observație că: „generația trece, doi-trei oameni rămân, care cu timpul se amestecă în grupul celorlalți scriitori — mărturii ale generațiilor dispărute. Și toți par deopotrivă de decrepiți proaspeților sosiți, vor să spună tot ce au de spus, repede, foarte repede, înainte de a fi ajunși din urmă de mezinii lor". Analizând, apoi, stadiul de azi al criticei noastre, d-sa o arată în lumina desorientării, în care, pe alocuri, dăinuie.

D. Septimiu Bucur face o expunere despre Literatura ardeleană postbelică. In restul numărului articole semnate de d-nii I. Valerian, Gh. Brăescu, Octav Șuluțiu, Dan Petrașincu, etc.

AL. CAR.

Reviste streine

La Nouvelle revue Francaise

(1-er Février 1935)

O problemă delicată prezintă d. André Lhote, scriind despre *Prestigiul desenului*. Datoria artistului pictor este de a ști să-și aleagă elementele și mai ales să le diferențieze. El trebue să știe cum să claseze aceste elemente în familii, și apoi să evite unirea între familii inamice. Astfel va ști să se ferească de a uni culoarea pură cu cea modelată, dacă vrea să evite cea mai atroce vulgaritate...

Ea drept vorbind, aceste două lumi, a culorii și a clar-obscurului, nu sânt străine una de alta, dar pictorul care se fixează la una din ele nu trebue să facă în cealaltă decât incursiuni scurte; puritatea operei sale va depinde de fidelitatea sa pentru disciplina pe care a ales-o sensibilitatea sa. Astfel maeștrii se împart, din punct de vedere technic, în două familii: valoriștii și coloriștii. Cei dintâi au o concepție (sau o viziune dacă vreți) arhitecturală, a lumii: aceștia sunt plasticienii puri: Vinci, Caravage, Lenain, Corot, Derain. Ceilalți sânt într'un anumit fel, muzicienii picturii, cei mai sensibili: ei se numesc Fra Angelico, Fragonard, Van Gogh, James Ensor. Intre alte familii extreme, se plasează aceia a echilibriștilor periculoși, care încearcă, — sensibilitatea lor alegând fie valoarea, fie culoarea, — să introducă în operele lor maximum permis al elementului contrariu. Aceștia sânt eroii picturii: Tintoretto, Rembrandt, Rubens, Greco, Cézanne.

O informație demnă de reținut: s'a fondat o *„Societate a Poeziei"*, care nu este organul unei școale, ci care își propune să „servească poezia în toate domeniile în care se manifestă". Până în prezent fac parte din această Societate d-nii Paul Valéry, Claudel, Henri de Régnier, Mauriac, Abel Bonnard și d-na Gérard d'Houville.

L'Europe Centrale

(9 Février 1935)

Scriind despre *Emigrațiune*, d. Erwin Rieger face unele observațiuni care m'au făcut să gândesc la situația societății noastre. Am citit de curând o informație care spunea de o emigrare în masă a Românilor, către Australia (era vorba de 10.000). „Astăzi — spune d. Rieger — sântem destul de cruzi față de indivizi. Se pretinde de obiceiu că nu trebue să luăm în considerație decât destinul popoarelor în ansamblul lor. Se sacrifică cu veselie în suflet generații sau clase întregi ale populației..." Tocmai fiindcă e vorba de destinul unui popor, ne întrebăm ce rost o fi având acea emigrare românească în stare de proect?

SYR

Cărți nouă

Pe marginea romanului „Ghiocul"

Multă vreme după ce ai închis cartea rămâi sub influența acestui roman. Ai impresia că nu ai putea să-i povestești conținutul. Dar abia încerci să-ți amintești și fiecare moment al dramei ia ființă cu puterea unei obsesiuni. Te copleșește atmosfera sa, îl simți în tine, ești mic sub puterea sa, sub groaza sa, ca Ileana sub apăsarea viselor premonitorii din preajma căsătoriei sale cu teologul Valeriu Darie.

„Ghiocul" e un roman straniu...

Destinul ațipise în casa părintelui Zaharescu și dormea ca prea frumoasa din povești. Viața tihnită, plină de obișnuințe, „mecanizase totul, încadrând orice cerinți ale sufletului în necesitățile de toate zilele".

Până la ivirea lui Valeriu, pentru Ileana „întâmplările aveau început și sfârșit, erau explicate prin tradiție, se cunoșteau de mai înainte, nu erau probleme nedezlegate".

Valeriu adusese cu sine elementul dezlănțuirii dramei. Ieșit el însuși din omenescul și pământescul său, târa cu sine toate personagiile romanului afară din ordinea în care se simțiseră până atunci ca un pom, ca un obiect. Destinul se deșteptase, era în mers și începuse să aue în Ghioc. Puterea sa care încercuia personagiile, mânându-le pe căi tainice și neștiute spre un sfârșit plutind ca o veșnică amenințare, nu putea fi prinsă cu simțurile realului. Ea era intuită de subtilele antene ale pachetului de nervi care era bătrâna Rada, țiganca ghicitoare, cu firea ei primitivă. Era presimțită de Ileana, ființa instinctelor perfect adaptate la un anumit fel de viață: statornic, permanent și fără variații...

O căsătorie se înfăptuia între Ileana, fiica cea mai mare a preotului Zaharescu și teologul Valeriu Darie, o căsătorie indisolubilă care era încă una din dramele căsniciei și a perechii omenești. Ileana „făcută pentru căldură, pentru tandreță, pentru a cheltui și a primi o iubire maternă plină de simplitate și înduioșare". Ea era o ființă anume făcută pentru situațiile nete, oricare ar fi fost ele, Valeriu era numai mister indescifrabil. Cu o amintire tragică în viața lui trecută, el nu voia nici să o mintă pe Ileana dar nici nu voia să introducă pe nimeni în sfera lui sufletească. Ileana simțea dela început că greșise și se resemnase...

„Timpul înainte se întindea

DEMOSTENE BOTEZ

la fel fără nici o ieșire"... Și totuși pentru ea s'a găsit o eșire: maternitatea.

Pentru Valeriu Darie „nici Ileana, nici viața alături cu ea, nu erau în măsură să satisfacă patimile lui trupești, nici vulcanul lui sufletesc"; preoțirea, căsătoria, toate făceau parte dintr'un tratament de autoflagelare, de comprimare până la înăbușire, a „eului și a temperamentului cu care se născuse". In această dramă a căsătoriei ca de obicei tragicul izbucnește din ispită...

Ispita adevărată însă nu este demonul cărnii întruchipat în sora nemăritată a femeii lui Darie, în acea Aristiță uscată, acrită și cu nervii exasperați de o viață eșită și ea din orbita ei normală, din omenescul ei terestru. Ispita pentru unul ca și pentru celalt, ispita adevărată este acea a realizării unei înălțări a vieții peste nivelul posibilităților fizice și morale ale fiecăruia din ei.

Dincolo de personagiile romanului, d. Demostene Botez atinge adevăratul conflict al generațiilor abia ridicate din planul instinctelor lor primitive, conflictele acestor instincte oarbe și tumultoase din ei, cu năzuința lor de a se adapta unor idealuri și unor forme de civilizație veche, făurită în decursul veacurilor, prin o disciplină creată pas cu pas, cucerită prin sforțări treptate și neîntrerupte.

In romanele noastre în genere lipsește tocmai dramatismul real al conflictelor. La unele pentrucă personagiile lor nu s'au ridicat încă din planul instinctelor. Acolo simplicitatea motivelor de acțiune, sărăcia întâmplărilor sufletești, împiedică înfruntarea dramatică a personagiilor în senzul adevărat și profund al cuvântului și mai ales lipsește acea „magie a realismului", integrarea adulterului în perspectiva infinită a universului. De aci orizontul strâns în care se desfășoară de cele mai multe ori povestirea, faptele brute, lirismul autorului înlocuind poezia impregnată în faptele așezate în perspectiva cerută, naturalismul opac, vulgaritatea operei și a limbagiului care le face să dateze și să fie greu de citit la puțină vreme după apariția lor.

Conflictele între instincte și concepții ,între pornirile trupești și aspirațiile ideale adevărat omenești, lipsesc în genere, din mai toate încercările noastre de romane contimporane, sau sunt false ,imposibil de admis psihologicește, lipsite de răsunet emotiv în sufletul cititorului...

Pentru întâia oară avem un roman care ne prezintă conflictul real din sufletul primelor noastre generații de instinctivi în contact cu cultura și idealurile morale din Apus. Aci se vădește acuitatea reală a romancierului, simțul său de justeță psihologică care lovește singura strună din suflet a eroilor săi posedând puterea de a da tonul fundamental al situației.

Valeriu ca și Aristița, a fost scos din adevărul său omenesc și pământesc prin ispita sfințeniei, o sfințenie prea aspră pentru trupul său tânăr îngenunchiat patimilor și poftelor neînfrânate până la el de ascendenții săi naturali. Studentul dela Friburg, pasionat până la crimă, omul abia ridicat de la sânul ogorului își închipue că autoflagelându-se, aplicându-și conștient și prin raționamente consecutive un tratament în urma unui diagnostic ce și-l pusese el însuși realizase sfințenia spre care năzuia...

El era plin de milă pentru părintele Pavel, agonizând într'o opacă putreziciune materială după ce predicase timp de zece ani, în sat un mit, o legendă, o ficțiune. Se credea superior și ar fi vrut să-l lumineze, măcar acum în preajma morții. Ar fi vrut să-i descopere măreția și liniștea pe care o dă omului descoperirea lui Dumnezeu. El, care nu visează decât să se întoarcă în Germania să fie chelner, orice, numai să ducă altă viață...

In adevăr Zaharescu fusese un păzitor al datinelor creștine, fără a fi fost creștin în suflet. Cuvintele evanghelice golite de înțeles, spune autorul, erau numai un motiv sonor de lamentări nazale prelungite, „textul neînsemnat al unei melodii banalizate fără valoare mistică".

Dar ce era oare alta creștinismul lui Valeriu? Era el creștinul superior și luminat care se pretindea? Era el în stare a-și apropia idealul moral și creștin, pregătit de conștiința occidentală performată de o cultură și o disciplină seculară cu mijloacele sufletești ale unui fiu de notar dela noi dela țară? Părintele Pavel, în simplitatea sa țărănească, servitor al formelor goale, cunoștea cel puțin „drumul", ca și țăranul ce mergea la muncă, cu fiul său de 10 ani, pe drumul sigur și bine știut de el și de boii lui...

Valeriu mergea la aceiași muncă a țarinei „cu soarele'n piept și cu hotărârea fermă cu care ar fi mers spre rug". Iar dela creștinismul occidental a luat doar o conștiință creștină în care, să se vâre de bună-voie ca într'o *„cămașă de forță"*... S'a îmbrăcat doar în alte forme mai goale decât acele ale părintelui Pavel, banalizând valoarea mistică a creștinismului ca și el, dar pe alt plan.

Se vrea pe sine un erou, un sfânt, își ia alura unui prototip de om moral și supracivilizat, se autoflagelează, își comprimă „eul" până la înăbușire ca să intre în acest calapod... Adică face tocmai contrariul de ceiace ar fi făcut un sfânt autentic și un om pătruns de adevărul interior al creștinismului.

Keats, marele poet englez, a devenit creștin după ce avusese porniri de ură împotriva religiei, care, după el, întuneca sufletul omului. Dar ca să poată muri în adevărata pace creștinească și-a amintit desigur preceptul scos dintr'o practică îndelungată a celor ce l-au precedat și care au căutat cu tot dinadinsul să se mântuie prin credință: „Qui trop cherche l'ange rencontre le diable"!...

„Keats era senzual, dar refuză *să-și transpună ardoarea în doctrină*. Dacă îi ceda considera aceasta ca un păcat — (recunoștea că era păcătos). Făcea însă deosebire între instinctele sale animalice și aspirațiile sale morale. Iubirea fizică îi apărea în acelaș timp ademenitoare și bestială. In timpul când adora pe frumoasa Jane Cox (Charmiana din poemele sale), exprima vorbind de ea credința sa în primatul moralului, a eternului asupra senzualului și trecătorului".... Nu în cămașa de forță a conștiinței și în autoflagelare stă posibilitatea sfințeniei... Dar ce greșală psihologică, ce supărătoare artificialitate de interpretare a sufletului din generația lui Valeriu, dacă ne-ar fi fost înfățișat după chipul și asemănarea lui Keats...

Aci este drama reală și caracterul autentic al ispitei lui Valeriu Darie. Toate firele care se întrețes în sufletul personagiilor din romanul d-lui Demostene Botez, în compoziția lor internă ca și în legăturile lor cu lucrurile și ființele între care trăesc, sunt prinse și înodate cu mână de maestru. Romanul marchează un moment nou în evoluția noastră literară; a prins în adevărata ei devenire o față a sufletului românesc. Arta cu care l-a tratat este aceea a unui subtil compozitor de gobelinuri; a stilizat cu naivitatea și stângăcia cerută de cel mai rafinat meșteșug, motive foarte vechi, în aspecte și complexități de cea mai îndrăzneață noutate.

„Ghiocul" este din acele romane care se citesc și se recitesc, atât pentru zguduirea sufletească, aproape insuportabilă în unele momente, cât și pentru unele evocări de o frumusețe proaspătă a naturii, a ființelor, a scenelor scăldate în lumină proprie, amintind poeme de o tonalitate artistică unică, din „Cuvinte de dincolo", în atmosfera cărora dorești mereu să te reîntorci.

IZABELA SADOVEANU

In curând

EXCELSIOR

MARE PUBLICAȚIE ECONOMICA FINANCIARA SOCIALA

Excelsior va fi imagina complectă a vieței economice și financiare din țară și străinătate.

Excelsior va desbate cu obiectivitate toate problemele care frământă azi lumea, va reda toate aspectele mișcării economice: agricultură, finanțe, comerț, bursă; va înfățișa situația tuturor piețelor europene, va tălmăci toate legiuirile economice și fiscale, va ținea în curent pe cetitorii săi cu toate evenimentele din lumea comercială și industrială.

Excelsior va avea colaborarea celor mai buni economiști și gazetari români și străini.

16 pagini mari Un supliment scris în limba franceză.

„Excelsior" va apărea în fiecare Sâmbătă.

Cronica literară

N. Davidescu, Helada, poem

Acum câțiva ani d. N. Davidescu a publicat o culegere de versuri *Cântecul omului (Iudeia)* din care se desprindea intenția de a trata ciclic, ca'ntr'o *Légende des siècles* istoria omenirii. Poetul începea cu izgonirea lui Adam din Paradis:

Tată,
Ne-ai izgonit din paradis
Și ne-ai închis în urmă cu
șapte peceții porțile.

Versurile inegale, confesionale, arătau dorința de a reface atmosfera psalmodică a Vechiului Testament. Volumul II din ciclu era anunțat de autor cu titlul *Atena*. De bună seamă că prezenta *Heladă* e partea făgăduită atunci, cu atât mai mult cu cât ni se vestește și o a treia parte *Roma*. De data aceasta poetul a căutat să se adapteze atmosferei clasice și cu metri variați, cu atitudini discursive, arată că a pătruns esența clasicității. De sigur că tema d-lui Davidescu își are primejdiile ei de care n'au scăpat oameni așezați în condiții mai bune de înțelegere a clasicismului. Oricâtă tragere de inimă am avea noi pentru lumea antică, cunoașterea ei ne vine indirect din cărți (primejdie livrescă așa dar) și încă la noi din cărți care nu sunt grecești sau latinești, ci în genere franceze. Lorenzo de' Medici și Poliziano puteau să clasicizeze fiindcă scriau latinește și citeau grecește. După o lungă tradiție clasică un André Chenier sau un Holderlin puteau fiecare în felul lor să se simtă greci. Dar pentru noi românii totul rămâne deocamdată în sfera diletantismului și numai cultura generală și talentul (cum e cazul d-lui Davidescu) pot suplini lipsa helenismului nostru. Și apoi mai este o altă primejdie. Racine s'a inspirat din Euripide, bunăoară, dar pentru a-și lua numai materia brută așa cum cineva s'ar inspira din cronici ca să-și culeagă date asupra unei domnii moldovene. In afară de acest mod de a folosi clasicitatea și de acela excepțional de a-și exprima o concepție despre viață împrumutând simboluri din cultura antică, așa precum a făcut de pildă Goethe, nu mai rămâne decât un mod de clasicism, acela al expresiei admirației față de această etapă a umanității. Insă admirația e prin ea însăși un sentiment secundar, un fel de glossă pe marginea sentimentelor autentice, e prin definiție didactică și culturală și mai aduce și dificultatea că spre a fi transmisă trebuește să presupunem în cititor acelaș fond de cultură. Spre a ne încălzi cu meditațiile vrăjitoarei Circe trebue o notă care să explice cine a fost Circe și cele mai adese poetul e nevoit să introducă această notă în chiar text. Cu asemenea greutăți inerente lucrării să vedem cum a izbutit îndemânarea recunoscută a d-lui Davidescu să se descurce.

Observăm dela început că stăruind din ce în ce mai mult asupra unei poezii netezi, de technică tradițională, poetul nu numai a evitat orice hermetism, dar a dorit să ajungă la inefabil prin fraza logică, aproape informativă, cu rimă rară și ritmică gnomică:

ARMONIE

E geniul elinesc și marele
Maestru de metamorfoze:
Pe frunte-și împletește roze
Și umple cu nectar paharele.
. . . .
Trecutul doric de gimnastică
Heracles e și cu Apolon
Și Pan în cumpănă cu Solon
In cugetare și în plastică.

Umanitatea'n plină grație
Primește ziua din palestre
Și toarce firul ei de zestre
De gânduri și de inspirație.

Nu-mi pot închipui că poetul a urmărit prin tonul de conferință al unor strofe altceva decât realizarea unei emoții de finețe din introducerea de prozaisme cu aerul stîngaci de a face o încheiere de carte didactică. Dar jocul poate fi luat în serios de cititorul neprevenit pentru care aceste versuri sunt prelegere versificată:

Am desăvârșit în ea gândirea
Susceptibilă prin înălțare
Să dureze, ea, cuvîntul care
Să-i învesmânteze'n aur firea.
. . . .
Luptele atâtor generații,
Munca lor atât de omenească,
Și-au găsit expresia firească
In căldura unei inspirații.

Se vede la d. Davidescu o năzuință lăudabilă de a lărgi limba poetică prin neologisme și expresii de conversație curentă ca prunelă, mobilitate, camere rezervate (pentru Agamemnon și Clitemnestre), cochetărie, imagină, apt (acesta foarte potrivit fiindcă e rimat cu fapt).

Și în rimă d-sa e căutător, dar mi-e teamă că împerechierile propuse sunt cam silnice:

Am văzut odată pe cățeaua
Skyla;
Luntrea noastră ca un crocodil a
Spintecat....
Părul ei strălucitor era ca
Spicul,
Și reflexul greu al ei de rac a
Scăpărat...
Voința de-asuprire împotriva
Cuvântului elenic și activ a
Căzut...
. . . . *.al ei îi e*
. . . . *călcîe*

Meditațiile poetice sunt făcute asupra mitologiei, asupra eroilor de tragedie, în marginea datelor istorice, culturale și chiar geografice și uneori parese la răsfoirea vreunui volum de istorie a artei antice, reproducând vreo amforă sau miceniana mască de aur. (Déchelette, Ducati, Springer? sau Schliemann de-adreptul?)

Poetul începe cu marea și divinitățile ei, nereide, delfini, tritoni, cîntă apoi în versuri fericite nimfele izvoarelor:

Bucuria lor era să miște
Firul cine știe cărei gârle
Și să-l turbure sglobii ca niște
Șopârle.

Expediția Argonautilor e rezumată într'o strofă viguroasă,aspră:

Argo, vis lăuntric cărunțit în larg,
Spintecă din coaste valul ca o bârnă
Iar în vârful celui mai înalt catarg
Lâna grea de aur curgător atârnă.

Ni se povestește apoi sacrificarea Ifigeniei, plecarea lui Hector, episoade în fine de război troian alături de momente mitologice ca Psiche, Danae și Zeus. Metamorfoza oamenilor în animale de către Circe (autorul zice *Circeia*) e foarte plastică, de o izbutită atmosferă porcină:

O'ntrecere de rîturi, de pliscuri sau de boturi,
Frenetică'n mișcarea ei turbure, tindea
Să-ajungă'nfierbântată, de peste tot, la ea
Ca un gigantic fluviu de mîluri și borhoturi,

Erau instincte'n goană sălbatecă de fiare
Țâșnite fiecare cu sine potrivit,
Iar omul de din dosul lor mut și buimăcit
Inainta cu labe greoaie și cu ghiare.

Arătarea muncilor lui Hercul e firește narativă. Pe marginea Orestiei lui Eschil poetul schițează scurte tragedii sîngeroase, remarcabile prin concisiune: Iată uciderea lui Agamemnon (întocmai ca în *Agamemnon* de Eschyl):

Un răget se rostogolește'n vânt buimac
Și Agamemnon e ucis fără cruțare,
Iar Clitemnestre 'nvesmântată'n alb apare
Pe ea cu sângele ca un potop de mac.

Nu lipsește nici răzbunarea lui Orest (după *Choephore*):

Și-a fost o singură lovitură
Ca să doboare
Pe Clitemnestre din bătătură
Ca pe-o tulpină tristă de floare.

Un frumos peisaj marin elin îl aflăm în *Anacreon în drum spre Samos*:

Corabia-a trecut pe lângă-a noastră
Ca o răgace, prin văzduh albastră.

INSEMNĂRI ŞI POLEMICI

Ion Bianu

A murit Ion Bianu, la vârsta destul de înaintată de vreo 80 de ani, după o îndelungată şedere în lumea cărturarilor. In adevăr cine scoate din rafturi acea subţire, gălbejită cărticică asupra Vieţii şi activităţii lui Maniu Samuil Micu *abia poate crede că a fost scrisă acum şaizeci de ani. Ce a mai scris apoi a fost totdeauna în legătură cu activitatea sa de bibliotecar al Academiei.*

ION BIANU

Textul fotografiat al Psaltirei Scheiene, Catalogul manuscriptelor romîneşti, Bibliografia românească veche, acestea sunt lucrări ieşite din iniţiativa sa, dar care nu ar fi putut fi înfăptuite fără concursul funcţionarilor. Trebue să adăugăm la aceste lucrări, numeroase cuvântări de recepţiune şi înmormântare în legătură cu rosturile sale de membru al Academiei. Ion Bianu a fost şi profesor universitar o viaţă întreagă, dar acum 15 ani când l-am mai putut auzi era îndeajuns de bătrân şi obosit şi prelegerea era în bună parte înjumătăţită de o tuse pe care o certa cu destul haz.

Dădea dovezi mişcătoare de veneraţie pentru opera d-lui Iorga de a cărui Istorie a literaturii *se folosea cu simplitate şi fără orgoliu. Bun încurajator de tineri. Imi amintesc entuziasmul cu care a ascultat, sau mai bine zis a ghicit (căci avea infirmitatea lui Titu Maiorescu) o lucrare de seminar a d-lui Al. Rosetti despre colinde, pe care apoi a publicat-o în Analele Academiei. D. Rosetti a făcut într'adevăr carieră de filolog emerit.*

Adevăratul Bianu era însă la Bibliotecă unde deschisese şirul funcţionarilor ardeleni, fapt însemnat pentru consolidarea înainte de răsboiu a legăturilor noastre cu românii de peste munţi. Acolo împingea dragostea pentru instituţie până la o simpatică teroare de care nimeni nu s'a plâns, înţelegându-i substratul. El mişuna peste tot, dădea târcoale funcţionarilor, tineri intelectuali întotdeauna, nu-i slăbea din ochi o clipă, aşa încât nu era niciun chip de a dormita o clipă. In chipul acesta el a ţinut acea singură bibliotecă românească a noastră în ordine şi a ajuns la sfârşitul vieţii să-i găsească şi un început de local demn. In ultima vreme bătrânul luase măsuri straşnice, de avar al cărţilor, şi e drept că avea dreptate, dacă ne gândim la atâtea studente ocupând inutil locurile şi la ruperile de foi din colecţiile de reviste vechi. Venea să-ţi ia de pe masă o parte din cărţi când i se părea că ai prea multe, ţi-le îndrepta să nu le bată soarele sau să nu le murdăreşti şi se încăpăţâna să-ţi ia un manuscris fiindcă mai aveai altul, deşi îţi trebuiau amândouă ca să faci o confruntare de texte. Toate aceste erau mici, nevinovate manii necesare de mare iubitor al cărţilor şi al instituţiei pe care o slujea şi de aceea cu durere am auzit ştirea morţii acestui om de altă generaţie, fără de care Academia nu se putea gândi. Dacă se va găsi un alt om care să-i ducă mai departe cu mai multă invenţie opera, acela va trebui totuş să înveţe de la el chibzuinţa care a făcut meritul arhivarului Onciul şi bibliotecarului Bianu.

AD. LIT.

Cassetta Rossa

Este un mic palat roşu, la intrarea marelui canal, cu un colţ de grădină la intrare. Acolo a locuit una din cele mai originale figuri din preajma războiului cel mare: Prinţul Frederic de Hohenlohe-Waldenburg. Renunţând la orice ambiţie, el şi-a ales acest mic cuib veneţian, în care a trăit ca un înţelept, căutând să reînvie şi să menţie în jurul său Veneţia din secolul al XVIII-lea, acea a Serinisimei Republice, Veneţia cu „baïuta", „tobaro" şi „maschera", ale cărei moravuri de pe vremuri el le cunoştea în amănunt.

Cum intrai în Cassetta Rossa *vedeai atârnate pe perete o „baïuta" şi una din acele măşti de carton alb care dădeau veneţienilor aparenţe de fantome în timpul carnavalului. Iar pe pereţi, pe mătasa cu care erau capitonaţi, câteva picturi de Guardi. La Prinţul Frederic de Hohenlohe orice mobilă, unealtă sau stofă trebuia neapărat să fie veneţiene şi să dateze de cel puţin o sută de ani. Bucatele erau servite în vase de porţelan vechi de Veneţia. Camera în care se servea masa era toată cu panouri de oglinzi încadrate cu scoici aurite. Prinţul era de o politeţă desăvârşită. Un om cu braţele prea scurte, cu pieptul bombat, cu părul şi barba blonde cu fire argintate. Signora Zina, o drăgălaşă brună cu o aluniţă în obraz, vorbind o italiană cântătoare, a devenit numai târziu soţia sa morganatică după ce a dus cu prietenul său o viaţă retrasă, liniştită.*

In timpul acestei vieţi de înţelept şi îndrăgostit a scris prinţul de Hohenlohe două plachete de o erudiţie fină şi subtilă, închinate scumpei sale Veneţii de altă dată: „Sous le manteau Venitien" *şi* „Impressions venitiennes".

Prinţul de Hohenlohe a trebuit să plece când a intrat Italia în războiul mondial, apoi a murit... Cassetta Rossa însă a devenit o casă istorică. Ea a fost locuinţa de războiu a aviatorului d'Annunzio, care mai fusese de multe ori oaspetele iubit şi admirat al prinţului.

Aci, după rana de la ochiu, marele poet a suferit tortura ameninţării unei orbiri complecte, aci a scris el pe benzi lungi de hârtie măreţele şi pateticile sale Nocturne.

Ca un tăciune roşu de rubin
Şi ca un joc, în valuri, de delfin.

Catargele-aurite'n depărtare
Ardeau ca faclele'ntre cer şi mare
Şi pânzele de purpură şi fir
Se desfăceau în flăcări şi'n delir.

Perechia *Daphnis & Chloe* e văzută cu noi prospeţimi:

Amândoi aveam cercei
De cireşi după urechi
Şi, sub bolta de hamei,
Adânceam un cântec vechi.

Acesta este aşadar modul poetic al d-lui N. Davidescu; intelectual şi evocativ, în bune versuri şi imagini, cu stăruinţă studiate în nobila sforţare către frumos.

G. CALINESCU

Teatrul Drumeţilor

Acest fel de teatru, creiat în Franţa, în anul 1931, sub numele de: „Compagnie des Comédiens Routiers" *a debutat abia în Ianuarie trecut la Paris, în sala Chopin, pentru copii, deşi au dat multe şi variate reprezentaţii în oraşele mai mari sau mai mici din provincie unde au fost chemaţi şi au avut un deosebit succes.*

In Anglia există de mai multe decenii o asemenea asociaţie sub numele de: „Vilage Drame" *cu repertoriul său special de piese într'un act, cu artă scenică proprie şi jocul creat, modificat, ameliorat şi adaptat publicului în faţa căruia dau reprezentaţii, mergând din oraş, în oraş, dar mai ales din sat în sat.*

La Compagnie des Comédiens routiers *de sub direcţia lui Leon Chancerel, om de teatru foarte priceput, format în disciplina lui Jacques Copeau, este alcătuită din oameni cu totul dezinteresaţi şi de bani şi de glorie. Pasionaţi pentru arta lor ei şi-au stabilit un studio la Neuilly şi acolo şi repetă şi prepară spectacolele, îşi confecţionează măştile şi accesoriile precum şi costumele desenate tot de ei, îşi combină maquillajele, fac gimnastică, îşi întreţin corpul şi spiritul, trăind în comun în jurul lui Chancerel cea mai mare parte din timp.*

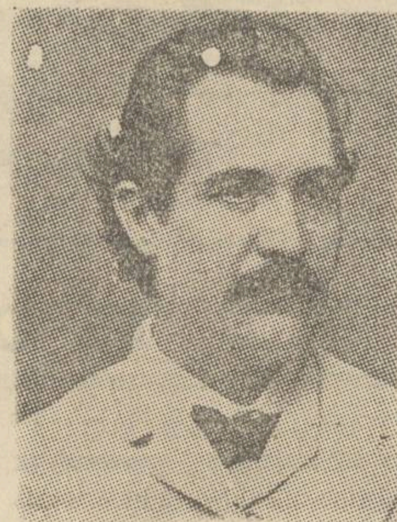
Ei au suprimat decorul, întrebuinţează masca, caută să realizeze un joc cu un stil rapid, net şi precis în ritmul său, izgonind orice cabotinaj. Pentru ca să-şi realizeze scopurile, tinerii comedianii sunt supuşi la o disciplină foarte severă şi la o grea ucenicie. Toţi sunt adânc convinşi că nu se poate artă fără o technică solidă şi un meşteşug desăvârşit ca bază.

Ei reprezintă farse, comedii, scene improvizate, urmărind o reînviere a ceiace numeau Italienii Comedia del Arte, *poetică, comică, burlescă, fantastică. Apoi execută canţonete, „zic" versuri, fac pantomimă în cor şi execută poeme. De două ori pe an, la Paşti şi la Crăciun, reprezintă drame religioase. Au creiat personagii de teatru noi în genul lui Arlechin şi al lui Scapèn, ca* Méca-no *care personifică sufletul poporului din Paris, meşteşugarul, lucrătorul, mahalagiul din marginea Parisului sau L'oncle Sébastien, Jean Des Grenouille, sau* Congre, *personagiu ridicol şi de haz.*

Englezii au scos pentru teatrul lor la sate acte şi epizoade din Shakespeare, iar comedienii francezi au adoptat, după Sofocle, Antigone des Routiers *şi alte piese clasice cu un succes extraordinar.*

— Tineretul, zice Chancerel, cu foc, este esenţial pentru a întemeia o operă colectivă durabilă.

Tineretul şi un om competent, pasionat şi devotat artei. Altfel totul devine o parodie ca unele încercări dela noi...

M. EMINESCU

D. G. Călinescu a terminat vastul său studiu asupra operei lui Mihai Eminescu, care împreună cu VIAŢA LUI M. EMINESCU va forma un tot. Din cauza întinderii, lucrarea, în mai multe volume, va apărea treptat. In Martie va apare volumul al 2-lea conţinând DESCRIEREA OPEREI, analiză a întregii opere eminesciene, cunoscute şi inedite, cu numeroase reproduceri de inedite. Această parte va fi studiu şi în acelaş timp ediţie a postumelor poetului, din care imaginea pe care ne-o făceam până acum despre el va ieşi cu totul schimbată. Un alt volum va cuprinde studiul culturii şi al timpului lui Eminescu. Numai după ce prin această parte cititorul va fi pus în cunoştinţă de materialul de la care trebue să pornească de acum înainte orice cercetare, va urma volumul de sinteză critică asupra operei.

Noua lirică ardeleană

Domnul Octavian Şireagu, despre a cărui contribuţie personală în lirica românească ne-am ocupat în „Adevărul Literar", a alcătuit o antologie a poeţilor ardeleni cei mai tineri, adunând, într'un volum frumos prezentat şi ilustrat, operele lor ce nu au putut încă să le adune într'un volum, ci se găsesc răspândite în revistele provinciale.

Majoritatea poeţilor prezintaţi în volumul d-lui Şireagu sunt încă la începutul activităţii lor literare, în plină evoluţie literară. Nu este vorba deci de o consacrare definitivă a celor selecţionaţi prin această antologie, ci, după cum zice d. I. Valerian, în prefaţă, d. Octavian Şireagu se prezintă ca un colecţionar al produselor epocii pe care o reprezintă.

Domnul Octavian Şireagu are pe lângă câteva din poemele în proză, interesante tălmăciri din poeţii moderni maghiari Ladislau Mecs, Andrei Komor, Ludovic Olosz, Athila Joszef.

Ar fi fost de folos să ni se dea în anexa Date Biografice *şi* Bibliografie, *amănunte despre poeţii maghiari şi opera lor, cu atât mai mult cu cât tălmăcirea poemelor, în proză, nu ne dă vre-o impresie hotărîtă despre muzicalitatea versului şi caracteristica esteticei lor literare.*

Don Quichotte printre noi!...

A revenit printre noi nobilul cavaler dela Mancha, a venit şi el cum a putut: pe Rosinanta unui cinematograf cultural, ori într'o traducere cu neputinţă de mistuit— dar a revenit. Sub orice formă însă ni s'ar prezenta aceşti doi prieteni limbuţi, nu se poate să nu-i simţi simboluri încântătoare ale unui ideal omenesc şi creştin. Aci este originalitatea lui Don Quichotte şi nu în partea satirică de un comic drăguţ şi copilăros. La cinematograf s'a putut observa cât de bine a prins publicul nota adevărată, din felul în care râdea în momentele de haz.

Deşi Cervantes a râs de cavalerism, dar ceia ce a urmărit el de fapt a fost nu distrugerea idealului de cavalerism din viaţa sufletească a omului, ci transformarea lui într'un ideal de cavalerism creştin, din feeric cum era. Lucrul e atât de adevărat încât se poate vedea din faptul că înainte de a muri Cervantes a publicat un adevărat roman cavaleresc, Persiles.

Jean Cassou a făcut acum de curând o traducere admirabilă a lui Don Quichotte, în ediţiile „Pleïade". De fapt el n'a făcut decât să reia traducerea acestei capodopere, datorită lui Oudin şi Rosset, contimporană cu originalul şi să-i corecteze greşelile. Mulţumită acestei idei, stilul traducerii a păstrat ceva din prospeţimea şi puterea vremii de pe atunci, un parfum al epocei care nu se poate imita şi opera este mai aproape de original decât oricare alta. Citirea volumului în format mic, ce se poate purta în buzunar, este un adevărat deliciu în forma naturală, dulce şi uşoară pe care i-a dat-o Jean Cassou.

Desemnul

Deobiceiu se crede că desemnul este numai un exerciţiu, nu o formă esenţială a artei. Se uită uşor că sunt opere complecte şi desăvârşite în desemne. Câte lucruri minunate nu ne-au fost totuşi date prin desemnele maeştrilor noştri pictori, Ştefan Popescu şi Steriade, câte taine ale artei lor nu ne-au fost lămurite prin cheia miraculoasă a desemnelor lor. Desemnele doamnei Vavilina, de pildă, ne-au dovedit că artista posedă o ordonare în realizările sale care promite pentru viitor, mai mult decât am fi bănuit din unele din tablourile sale, schiţate în grabă şi improvizate. Chiar tablourile în culori capătă altă semnificare pentru evoluţia talentului în devenire după ce cunoaştem desemnele autorilor lor.

Adina Paula Moscu
Eu şi fratele meu

Trebuie să se recunoască şi la noi că un desemn nu poate să fie inferior, în erarhia artelor, unei picturi. Forţa şi ştiinţa netăgăduită a unui Picasso ca pictor s'a dovedit a fi dominată în expoziţia sa din anul trecut prin desemnele sale. Succesul cel mare a fost acela al imaginilor sale de circ, a dansatourelor, monştrilor, taurilor şi minotaurilor săi.

La noi îşi amintesc încă iubitorii de artă adevărată, expoziţiile d-rei Adina-Paula Moscu, acea tânără fată de nouăsprezece ani, fiica d-nei Moscu-Marino, cunoscuta literată, al cărui talent natural, neinfluenţat de nici o şcoală, se manifesta în desemne de o desăvârşită realizare, de o fantezie şi o subtilitate fără precedent în execuţie.

De atunci, timp de patru ani, d-ra Adina Paula Moscu a studiat în Franţa căpătând un caracter din ce în ce mai perfect, mai desăvârşit, fără a se lăsa distrasă dela linia ei de dezvoltare de influenţele noi, multiple şi ademenitoare sau de ispitele cercetărilor noi. Arta sa s'a simplificat ridicându-se la un nivel tot mai superior, câteva linii mărginesc o lume, lumea ei întreagă, contribuind la prestigiul desemnului, şi la arta unei epoci în care prestigiul *începe a-şi lua înţelesul său adevărat, adică înţelesul raţionalului şi al perfecţiunii câştigate.*

Nuvela cea mai „teribilă"?

Nu demult o revistă literară americană a organizat un concurs:

— Care este cea mai teribilă povestire din literatura mondială?

S'a fixat un premiu mare, în dolari.

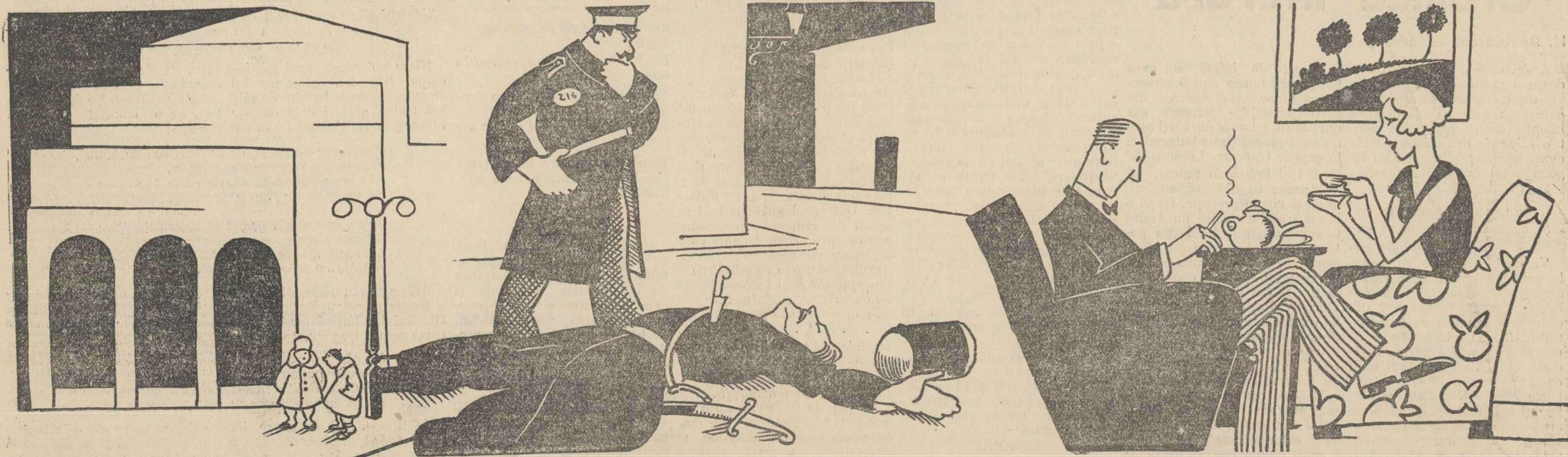
Au sosit nenumărate răspusuri. A fost exploatat cu îmbelşugare Edgar Poe şi alţi scriitori similari, până şi cei „la zi".

Totuşi premiul a fost decernat vechei nuvele realiste a lui Prosper Mérimée: „Loky".

Această povestire l-a impresionat odinioară pe Turghenev. Insuşi Mérimée i-a expus conţinutul într'o scrisoare adresată romancierului rus, în care afirma că a scris-o subt „influenţa rusească". Iată cuprinsul ei:

— O femee, la o vânătoare, e răpită de un urs... rusesc, dintr'o pădure din Urali... Ea naşte un băiat, viguros şi frumos, dar prea păros. Băiatul a crescut, face studii admirabile, se adânceşte în filosofie, scrie versuri şi... se îndrăgosteşte de o fată nobilă, o frumuseţe blondă, cu faţa roz, gingaşă. Sentimentul pe care îl încearcă faţă de logodnica lui — nu i se pare clar nici lui însuşi: e numai o atracţie fiziologică sau un amor pur platonic? Totuşi se cunună cu dânsa, dar, în prima noapte îi rupe beregata şi-i mănâncă nasul şi urechile...

Istoria e într'adevăr „teribilă". Insă, de ce afirma Mérimée că nuvela aceasta a fost scrisă „subt influenţa rusească"? Ce e aci „rusesc" — în afară de urs şi vânătoare.

Teatrul Naţional reprezintă pentru copii „Vicleniile lui Scapin" şi „Poil de carotte"

— Mă, Naţionalu dă nişte piese pentru noi din cari învăţăm cum să ne 'njurăm părinţii!

Domnul Tudor romanţat de C. Ardeleanu

Grozavă soartă dom'le! Să te ucidă întâi grecii şi peste o sută de ani să-te asasineze şi un ardeleanu.

„Nădejde" este ultima capodoperă a lui H. Bernstein

— Ai văzut ultima piesă a lui Bernstein?
— Nici o nădejde în ea, doamnă!

Atelierele „Adevĕrul", str. Const. Mille No. 7—11.